

Raamatun Historia

Kansakoululle.

Jumalan Sanan mukaisesti

kertoessut

Karl Ervast.

Palestiinan kartalla varustettu.

Helsingissä,
Kustannusosakeyhtiö Otava.
1893.

Sinta: 85 p:ää.

Raamatun Historia

Kansakoululle.

Jumalan Sanan mukaisesti

kertoellut

Karl Ervast.

Palestiinan kartalla varustettu.

Helsingissä,
Gustavus Osakeyhtiö Otawa.
1893.

Helsingissä,
Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran kirjapainossa,
1893.

Sisällys.

Vanha Testamentti.

Edellinen Jaks.

Suomen ja ihmiskunnan alkuhistoria.

1. Suomen	1.	5. Wedenpaisumus	5.
2. Ensimmäiset ihmiset	3.	6. Noakin jälkeiset. Baabelin torni	7.
3. Syntiin lankeemus	3.		
4. Cain ja Abel	5.		

Toinen Jaks.

Israelin kansan historia.

Ensimmäinen aikaus: Patriarkkain aika (2000—1800 e. Kr.)

7. Abramin kutsutus ja wae- ellus	8.	15. Jaakobin palvelus Laaba- nin tyfönä	17.
8. Jumalan liitto Abrahamin kanssa	9.	16. Jaakobin kotimatka	18.
9. Abraham Jumalan ystävä	10.	17. Joosef ja hänen weljensä	19.
10. Sodomian ja Gomorran hä- witys	11.	18. Joosefin palvelus ja wan- keus	20.
11. Jisakin syntyminen ja uh- raaminen	12.	19. Joosefin ylennys	21.
12. Saaran kuolema. Jisakin naiminen. Abrahamin kuolema	13.	20. Joosefin weljien 1:nen matka Egyptiin	23.
13. Jisakin pojat	14.	21. Joosefin weljien 2:nen matka Egyptiin	24.
14. Jaakobin waelus Mesopo- tamiaan	16.	22. Jaakobin muutto Egyptiin. Hänen ja Joosefin kuo- lema	26.

Toinen aikakausi: Moosoksen aika (1500—1400 e. Kr.)

23. Israelin lasten orjuus. Moosoksen syntymä ja pako 27.	28. Lain antaminen. Siiton tekeminen 33.
24. Moosoksen paimenaika ja kufumüs 29.	29. Kultainen wafikka. Lain taulut 36.
25. Mooses ja Faarao. Egyptin waiwat 30.	30. Israelin Jumalanpalwelusta koskevat lait . . 37.
26. Pääsiäinen. Lähtö Egyptistä 31.	31. Lähtö Siinailta. Wakoajat 38.
27. Matka Siinaille 32.	32. Neljäkymmentä vuotta kowsesfa 39.
	33. Moosoksen viimeiset päiwät. 40.

Kolmas aikakausi: Joosuan ja Tuomarien aika (1400—1100 e. Kr.)

34. Joosua 41.	36. Ruut 44.
35. Israelin Tuomarit. Gi-deon 43.	37. Geli ja Samuel 45.

Neljäs aikakausi: Jakamattoman kuninkaan-wallan aika (1075—975 e. Kr.)

38. Saul 47.	42. Daawidin synty ja katumus. 54.
39. Daawid ja Goljat . . . 49.	43. Abfalomin kapina . . . 56.
40. Daawidin waino 50.	44. Daawidin viimeiset päiwät. 57.
41. Daawid kuninkana . . . 53.	45. Kuningas Salomo 57.

Viides aikakausi: Jaetun waltakunnan ja wankeuden aika (975—536 e. Kr.)

46. Waltakunnan jako . . . 60.	Juudan waltakunta.
Israelin waltakunta.	51. Juudan waltakunnan kuninkaat ja profeetat . . 68.
47. Jerobeam. Elija Tisbiläinen 61.	52. Profeetta Jeremia. Juudan waltakunnan häwiö . . 69.
48. Profeetta Eliisa 64.	53. Baabelin wankeus. Profeetta Hesekiel 70.
49. Profeetta Joona 66.	54. Profeetta Daniel 71.
50. Israelin waltakunnan häwiö 67.	

Kuudes aikakausi: Juudalaisten tulosta Baabelin wankeudesta Kristuksen syntymiseen.

55. Paluus wankeudesta. Esra. Nehemia 74.	56. Ester 75.
	57. Job 76.

Liitys: Vanhan Liiton viimeiset ajat.

58. Antiofus Epifanes. Mat- kabealaiset	79.	60. Vanhan Testamentin py- hät kirjat	82.
59. Juudalaisten uskonnolliset olot Baabelin wankouden jälkeen	80.		

Uusi Testamentti.

Ensimmäinen Jaksio.

Jesuksen Kristuksen Elämä.

I. Herran Jesuksen lapsuuden ja nuoruuden aika.

1. Safarias ja Elisabet. Ma- ria	84.	4. Esittäminen temppelisä . .	88.
2. Maria ja Elisabet. Johan- nes Kastajan syntymä	85.	5. Itämaiset Tietäjät. Pafo Egyptiin	88.
3. Jesuksen Kristuksen, maail- man Wapahtajan, syn- tymä	87.	6. Jesuksen nuoruus	90.

II. Walmistus Jesuksen julkiselle elämälle.

7. Johannes Kastaja	90.	9. Jesuksen ensimmäiset ope- tuslapset	92.
8. Jesuksen Raaste ja kiusaus . .	91.		

**III. Jesuksen ensimmäinen julkinen vaikutus Galileassa,
Judeassa ja Samariassa.**

10. Häät Raanassa	92.	12. Jesuksen vaikutus Judeassa ja Samariassa	94.
11. Jesuksen käynti Jerusale- missa Pääsiäisjuhalla	93.		

IV. Jesuksen warsinainen vaikutus Galileassa.

13. Matkustuksia Galileassa. Asettuminen Kapernaum- miin	96.	14. Matkustus Jerusalemiin Juudalaisten juhlaan	97.
		15. Apostolien walitseminen . .	98.

16. Jeesuksen vuorisaarna . . . 99.	22. Wiiden tuhannen ihmisen ruokkiminen 107.
17. Kolmas matkustus Galileassa apostolien seurassa. 101.	23. Jeesus käy merellä. Puhe Kapernaumin synagogassa 108.
18. Palaaminen Kapernaumiin ja vertaukset Jumalan valtakunnasta 102.	24. Matkustukset Ranaanin luoteisissa, pohjoisissa ja koillisissa seuduissa . . . 109.
19. Matkustus Gergeseenien maalle. 105.	25. Suurin taiwaan valtakunnassa. Armoton palvelija 111.
20. Zairuksen tyttären herättäminen 105.	
21. Johannes Kastajan kuolema 106.	

V. Jeesuksen matkustukset eteläisessä Galileassa ja Pereassa ynnä kaikki hänen matkaansa Jerusalemiin.

26. Jeesuksen ensimmäiset matkustukset eteläisessä Galileassa 113.	29. Rifas mies ja Lasarus. Kymmenen spitaaalista. Fariseus ja publikaani . 117.
27. Käynti Jerusalemissa Lehtimajan juhalla 114.	30. Tempelin ihkimysjuhla. Olo Pereassa 119.
28. Jeesuksen jatkettu waellus Etelä-Galileassa. Vertaukset 116.	31. Lasarusen herättäminen. Olo Efremissä 120.
	32. Jeesuksen viimeinen matka Jerusalemiin 122.

VI. Viimeinen juuri wiikko Jeesuksen maallisessa elämässä.

33. Kastaminen Jerusalemiin 123.	40. Juudaksen petos. Pääsiäisatrian valmistus . . . 132.
34. Siikunapuu. Tempelin puhdistus 124.	41. Pääsiäisatria. Pyhän Ehtoollisen asettaminen . . 132.
35. Beltomiehet. Häawaatteet. 125.	42. Jeesuksen jäähyväispuhe. Ylimmäispapillinen ruokous 133.
36. Weroraha. Suurin käsky. Lesken ropo. 126.	43. Jeesuksen kärsimys ja wangiittaminen Getsemanessa. 134.
37. Ennustuksia maailman lopusta ja Kristuksen tulemisesta 127.	44. Jeesus Juudalaisten tuomarien edessä. Juudaksen loppu 137.
38. Vertauksia viimeisestä tuomioista 128.	45. Jeesus maaherra Pilatuksen edessä 138.
39. Neuwoskunnan päätös. Salakojen peseminen 130.	

46. Jesuksen ristiin nautitseminen ja kuolema . . . 140.	47. Jesuksen hautaaminen. . . 142.
--	------------------------------------

VII. Tapaukset Jesuksen ylösnousemisesta hänen taiwaasen astumiseensa.

48. Jesuksen ylösnouseminen ja ensimmäiset ilmestymiset 144.	51. Jeesus Tiberiaan meren tyfönä 148.
49. Jesuksen ilmestyminen Emmauksen tiellä 145.	52. Pyhän Raasteen asettaminen 149.
50. Tuomas 147.	53. Jesuksen taiwaasen astumisen 149.

Toinen Jaffo.

Apostolien Teot.

54. Uuden apostolin waali. Helluntaijuhla 151.	60. Antiokiid. Agrippa I:sen waino 160.
55. Ananias ja Safira . . . 153.	61. Paawalin ensimmäinen lähetysmatka 161.
56. Apostolit neuvoskunnan edessä. Stefanus . . . 154.	62. Paawalin toinen lähetysmatka 162.
57. Ensimmäinen waino. Etiopian kamaripalvelija . . . 156.	63. Paawalin kolmas lähetysmatka 164.
58. Sauluksen kääntyminen . . . 157.	64. Paawalin wankeus . . . 164.
59. Kornelius 158.	

Lisäys.

65. Myöhemmät tiedot apostoleista 166.	66. Uuden Testamentin pyhät kirjat 167.
Raamatun Historian Wikataulu 169.	
Lyhyt Palestiinan Maantieto 171.	

Edellinen osa.

Vanha Testamentti.

(Pelastuksen valmistamisesta.)

Edellinen Sakso.

Suomen ja ihmiskunnan alkuhistoria.

1. Suomen. (1 Mos. 1.)

(4,000 w. e. Kr.).

Mussa loi Jumala taitwaan ja maan.

Ja maa oli autio ja tyhjä; ja pimeys oli syvyyden päällä; ja Sumalan Henki liikkui wetten päällä.

1. Ja Jumala sanoi: „tulkoon walkeus!“ — ja walkeus tuli. Ja Jumala näki walkeuden hyväksi. Niin Jumala erotti walkeuden pimeydestä ja nimitti walkeuden päiväksi ja pimeyden yöksi. Ja tuli ehtoosta ja aamusta ensimmäinen päivä.

2. Ja Jumala sanoi: „tulkoon awaruus wetten keskelle erottamaan wesiä wesiä!“ Ja Jumala teki awaruuden ja erotti wedet awaruuden alla wesiä awaruuden päällä. Ja Jumala nimitti awaruuden taitwaaksi. Ja tuli ehtoosta ja aamusta toisen päivä.

3. Ja Jumala sanoi: „kokoontukoot wedet taitwaan alla erityiseen paikkaan, niin että kuiva näkyy!“ Ja tapahtui niin.

Ja Jumala nimitti kuiwan maaksi, ja wetten kokoukset hän nimitti mereksi. Ja Jumala näki sen hyväksi. Ja Jumala sanoi: „kaswatoon maa ruohoa, jossa siemen on, ja hedelmälliset puut, jotka hedelmän kantawat lajinsa mukaan!” Ja tapahtui niin. Ja tuli ehtoosta ja aamusta kolmas päivä.

4. Ja Jumala sanoi: „tulfoot walot taiwaan awaruuteen erottamaan päivää yöstä ja olkoot merkeiksi määräjöille, päiville ja vuosille!” Ja tapahtui niin. Ja Jumala teki kaksi suurta waloa, suuremman walon päivää hallitsemaan, vähemmän walon yötä hallitsemaan, ja tähdet. Ja Jumala pani ne taiwaan awaruuteen paistamaan maan päälle. Ja Jumala näki sen hyväksi. Ja tuli ehtoosta ja aamusta neljäs päivä.

5. Ja Jumala sanoi: „kuohuttakoot wedet ystäksyllin liikkuwaisia eläimiä; ja linnut lentäkööt maan päällä taiwaan awaruudessa!” Ja Jumala teki suuret walaskalat ja kaikkinaiset liikkuwaiset eläimet, joista wedet kuohuivat, kunkin lajinsa mukaan, ja kaikkinaiset siivelliset linnut lajinsa mukaan. Ja Jumala siunasi heitä ja sanoi: „olkaa hedelmälliset ja lisääntykää!” Ja tuli ehtoosta ja aamusta wiides päivä.

6. Ja Jumala sanoi: „tuottakoon maa eläimiä lajinsa mukaan, karjaa, matelewaisia ja maan eläimiä!” Ja tapahtui niin. Ja Jumala näki sen hyväksi. — Ja Jumala sanoi: „tehkäämme ihminen meidän kuaksemme meidän muotomme mukaan; ja he wallittkoot kalat meressä ja taiwaan linnut ja karjan ja koko maan!” Ja Jumala loi ihmisen omaksi kuaksensa, Jumalan kuaksi hän hänet loi, mieheksi ja waimoksi loi hän heidät. Ja Jumala siunasi heitä ja sanoi: „olkaa hedelmälliset ja lisääntykää ja täyttäkää maata ja tehkää se alamaiskesenne; ja wallittkaa kalat meressä ja taiwaan linnut ja kaikki eläimet maan päällä!” — Ja Jumala katsoi kaikkia, mitä hän oli tehnyt; ja katso, ne olivat kaikki sangen hyvät. Ja tuli ehtoosta ja aamusta kuudes päivä.

7. Ja niin päätettiin taiwas ja maa ja kaikki niiden joukot. Ja Jumala lepäsi seitsemäntenä päivänä kaikista teoistansa ja siunasi seitsemännen päivän ja pyhitti sen.

2. Ensimmäiset ihmiset. (1 Mos. 2.)

Herra Jumala teki ihmisen (Adamin), tomun maasta, ja puhalsi hänen sieramiinsa elävän hengen; ja ihminen tuli eläväksi sieluksi. Ja Herra Jumala istutti paradiisiiin Eedenissä ja kasvatti maasta kaikkinaiset puut, ihanaiset nähdä ja hyvät syödä, ja elämän puun keskelle paradiisia, niin myös hyvän ja pahan tiedon puun. Ja Jumala pani Adamin Eedenin paradiisiiin viljelemään ja warjelemaan sitä. Ja Herra Jumala käski Adamia ja sanoi: „syö vapaasti kaikkinaisista puista paradiisissa; mutta hyvän ja pahan tiedon puusta älä syö; sillä jona päivänä sinä siitä syöt, olet kuolemassa kuolewa“.

Ja Herra Jumala sanoi: „ei ole ihmisen hyvä olla yksinänsä; minä teen hänelle avun, joka on hänelle sopiva“. Ja Herra Jumala toi kaikkinaiset eläimet Adamin eteen. Mutta Adamille ei löytnyt apua, joka olisi ollut hänelle sopiva. Silloin Herra Jumala pani raskaan unen Adamiin ja otti yhden hänen kylkiluustansa, rakensi siitä vaimon ja toi sen Adamin eteen. Ja Adam sanoi: „tämä on nyt luu minun luistani ja liha minun lihastani“. Sentähden pitää miehen luopuman isästänsä ja äidistään ja waimoonsa sidottu oleman.

3. Syntiin lankeemus. (1 Mos. 3.)

Mutta käärme oli kavalin kaikista eläimistä maan päällä ja sanoi waimolle: „sanoiko Jumala todellakin: älkää syökö kaikkinaisista puista paradiisissa?“ Niin waimo sanoi käärmeelle: „me syömme niiden puiden hedelmistä, jotka ovat paradiisissa; mutta sen puun hedelmästä, joka on keskellä paradiisia, on Jumala sanonut: älkää syökö siitä, älkääkä ruwetko siihen, ettette kuolisi!“ Niin käärme sanoi waimolle: „ette suinkaan kuole; waan Jumala tietää, että jona päivänä te syötte siitä, aukenevat silmänne, ja te tulette niinkuin Jumala tietämään hyvän ja pahan“. Ja waimo näki, että siitä puusta oli hyvä syödä ja että se oli ihana nähdä sekä

fuloinen puu antamaan hymärrystä; ja hän otti sen hedelmästä ja söi ja antoi miehellensäkin, ja hän söi.

Silloin aukenivat molempain silmät, ja he huomasiivat olevansa alastomat ja sitoivat yhteen siikunalehtiä ja tekivät itsellensä peitteitä. Kun päivä tuli viileksi, kuuliivat he Herran Jumalan äänen; ja Madam hymysi Herran Jumalan kasvojen edestä puitten sekaan paradiisissa. Ja Herra Jumala huusi Adamia ja sanoi hänelle: „missä olet?“ Ja hän sanoi: „minä kuulin sinun äänesi ja pelkäsin, sillä minä olen alasti; sentähden minä hymysin“. Ja Jumala sanoi: „kuka sinulle ilmoitti, että alasti olet? Etkö ole syönyt siitä puusta, josta minä käskin sinun olla syömättä?“ Silloin vastasi Madam: „waimo, jonka olet minulle antanut, antoi minulle siitä puusta, ja minä söin“. Silloin sanoi Herra Jumala waimolle: „miksiä sen teit?“ Waimo sanoi: „käärme petti minut, ja minä söin“.

Silloin sanoi Herra Jumala käärmeelle: „koska tämän teit, niin ole kirottu kaikesta karjasta ja kaikista kedon eläimistä. Sinun pitää käymän watsallasi ja syömän maata kaiken elinaikasi. Ja minä panen wainon sinun ja waimon välille ja sinun siemenesi ja hänen siemenensä välille. Se on polkewa sinun pääsi rikki, ja sinä olet pistävä häntä kantapäähän“.

Mutta waimolle sanoi Herra Jumala: „sinun pitää synnyttämän lapsia kiwulla, ja sinun tahtosi pitää miehellesi alamainen olla, ja hän on sinua wallitsewa“.

Ja Adamille sanoi hän: „koska kuult emäntäsi ääntä ja söit kielletystä puusta, niin olkoon maa kirottu sinun tähtesi. Waiwalla täytyy sinun itseäsi siitä elättää kaiken elinaikasi. Orjantappuroita ja ohdakkeita on se sinulle kaswawa. Otsasi hiesjä pitää sinun syömän leipää siihen asti, kunnes maaksi jälleen tulet; sillä sinä olet maata, ja maaksi olet sinä jälleen tulewa“.

Ja Madam antoi emännällensä nimen Gewa, koska hän on kaikkien elävien äiti.

Ja Herra Jumala ajoi Adamin ulos Eedenin paradiisista maata wiljelemään, ja pani paradiisin eteen Rherubimin paljaalla wälkkywällä miekalla wartioitsemaan elämän puun tietä.

4. **Rain ja Aabel.** (1 Mos. 4, 5.)

Cewa synnytti ensimmäisen poikansa ja nimitti hänet Rainiksi. Toisen poikansa hän nimitti Aabeliksi. Aabel tuli lampuriksi, mutta Rain peltomieheksi. Ja tapahtui, että Rain uhrafi Herralle lahjan maan hedelmistä; ja Aabel myös uhrafi laumansa esikoisista. Ja Herra katsoi leppyysesti Aabelin ja hänen uhrinsa puoleen; mutta Rainin ja hänen uhrinsa puoleen hän ei katsonut. Silloin Rain vihastui sängen kowin, ja hänen kaswonsa muuttuivat. Niin Herra sanoi Rainille: „miksikä olet vihainen? Ja miksi kaswosi muuttuivat? Eikö niin? Jos hywin teet, niin katsantosi on iloinen; mutta jollet hywin tee, niin synti wäijyy owen edessä; waan hallitse sinä häntä“.

Rain puhui Aabelin kanssa, heidän kedolla ollessansa, ja karjasi weljenjä päälle ja tappoi hänet. Silloin sanoi Herra Rainille: „missä on weljesi Aabel?“ Rain vastasi: „en tiedä; olenko minä weljeni wartija?“ Herra sanoi: „mitä olet tehnyt? Weljesi weren ääni huutaa minulle maasta. Kirottu ole sinä! Kun maata wiljelet, ei sen pidä sinulle woimaansa antaman. Kulkijana ja pakolaisena täytyy sinun olla maan päällä“. Rain sanoi: „minun surkonteni on suurempi, kuin että sen kantaa woin“. Niin Rain läksi Herran kaswojen edestä ja asui itäänpäin Gedenistä ja rakensi kaupungin, jonka hän nimitti poikansa nimellä Hanokiksi.

Sittemmin synnytti Cewa jälleen pojan, jonka hän nimitti Sethiksi. Sethin jälkeiset eliwät jumalisesti ja tulivat sängen korkeaan ikään. Sethin jälkeisiä oli Henok, joka eli jumalisesti, kunnes Jumala otti hänet pois; eikä hän enään ollut nähtyissä. Hänen poikansa Metusala tuli 969 vuoden wanhaksi. Tämän poika oli Lamek, joka nimitti poikansa Noakiksi.

5. **Wedenpaisumus.** (1 Mos. 6—9.)

(2,400 e. Kr.)

Kun ihmiset rupešiwat lisääntymään maan päällä, tuli jumalattomuus yleiseksi. Silloin sanoi Herra: „ei minun henkeni ole

ihmissessä wallitsewa ijankaikkisesti, sillä hän on liha; sentähden olkoon hänelle aikaa 120 ajastaitaa". Mutta Herra näki ihmisen pahuden suureksi maan päällä ja sanoi: „minä hukutan ihmisen, jonka minä loin, maan päältä“.

Mutta Noak sai armon Herran edessä; sillä hän oli hurskas ja jumalinen. Ja Jumala sanoi Noakille: „tee itsellesi arkki hongasta ja sen sisälle olinsijat, ja terwaa se sisältä ja ulkoa! Sillä minä annan tulla wedenpaisumuksen maan päälle hukuttamaan kaiken lihan. Mutta sinun kanssasi minä teen liiton; ja arkkiin sinun pitää sisälle menemän ja sinun kanssasi sinun poikasi, emäntäsi ja poikiesi emännät. Ja saata arkkiin kaikkinaiset eläimet kaksittain, koiras ja naaras, jäämään elämään sinun kanssasi; ja ota tykösi kaikkinaista ruokaa sinulle ja heille elatukseksi!“ Ja Noak teki sen.

Noak meni arkkiin emäntinensä, niin myöskin hänen kolme poikaansa, Sem, Ham ja Jaafet, emäntinensä. Ja kaikkinaisia eläimiä meni hänen tykönsä arkkiin kaksittain, koiras ja naaras. Silloin kuohuivat kaikki syvyyden lähteet, ja maan päällä satoi 40 päivää ja 40 yötä. Ja wedet paisuivat sängen suuresti ja nousuivat 45 kynnärää korkeinten wuorien yli, niin että arkki oli wesiäjolla. Ja kaikki, joissa elävä henki oli kuivan maan päällä, kuoliwat. Niinoastaan Noak ja ne, jotka hänen kanssansa oluivat arkissa, jäiwät elämään.

Kun wedet oluivat seisoneet maan päällä 150 päivää, muisti Herra Noakia ja nosti tuulen maan päälle. Wedet laskeutuivat ja sateet taukoisuwat. Ja wedet maan päällä wäheniwät wähitellen, ja arkki jäi Araratin wuorille. 40 päivän perästä awasi Noak arkin aukunan ja laski kaarneen ulos. Se lenteli sinne ja tänne, kunnes maa kuivui. Sitten lähetti hän kyyhkysen luotaan, nähdäkseen, oliko wesi jo juosjut pois maan päältä. Koska kyyhkynen ei löytänyt lepopaikkaa jalallensa, palasi se arkkiin. Seitsemän päivän perästä antoi Noak taas kyyhkysen lentää arkista. Se palasi ehtoopuolella ja toi suussansa öljypuun lehden. Noak odotti vielä seitsemän päivää ja antoi silloin taas kyyhkysen lentää ulos arkista. Tämä ei enään palanut. Silloin Noak awasi arkin faton ja katseli; ja katso, maa oli kuivunut.

Niin Jumala sanoi Noakille: „lähde arkista, sinä ja omaisesi, ymmä kaikki, jotka sinun tykönäsi ovat!” Noak teki niin. Sitten hän rakensi Herralle alttarin ja uhrasi siinä polttouhria. Se oli Herralle mieliksi; ja Herra sanoi sydämesänsä: „en minä enään maata kiroo ihmisen tähden”.

Ja Jumala siunasi Noakia ja hänen poikiansa ja sanoi heille: „olkaa hedelmälliset ja lisääntykää ja täyttäkää maata! Katso minä teen teidän kanssanne liittoni, ettei tästedes enään pidä kaikkea lihaa hufutettaman wedenpaisumuksella. Tämä on liittoni merkki: kaareni olen pannut pilviin, ja koska minä koon pilwet maan ylitse, niin pitää kaari pilwisjä nähtämän, että minä katsoisin sitä, muistaakseni liittoani”.

6. Noakin jälkeiset. Baabelin torni. (1 Mos. 9—11.)

Kun ihmiset wedenpaisumuksen jälkeen waelsiwat itäänpäin, rupešiwat he asumaan Sinearin (Mesopotamian) maassa. Koko maailmalla oli silloin yhtäläinen kieli ja yhtäläinen puheenparsi. Ja ihmiset sanoiwat keskenänsä: „rakentakaamme kaupunki ja torni, joka taiwaasen ulottuu, tehdäksemme itsellemme kuuluisan nimen; ettemme hajoaisi kaikkiin maihin”. Silloin Herra astui alas katsomaan kaupunkia ja tornia, jota ihmisten lapset rakensiwat, ja sanoi: „katso, se on yhtäläinen kansa, ja yhtäläinen kieli on heillä kaikilla; eikä nyt mikään estä heitä tekemästä, mitä he mieliwät. Menkäämme, astukaamme alas ja jekoittakaamme siellä heidän kielenjä, niin ettei kenkään toisensa kieltä ymmärrä”. Ja niin Herra hajoitti ihmiset sieltä kaikkiin maihin. Ja he lakkasiwat sitä kaupunkia rakentamasta. Sentähden nimitettiin kaupunki Baabeliksi (jekoitus), koska Herra siellä jekoitti koko maan kielen.

Toinen Jaks.

Israelin Kansan Historia.

Ensimmäinen Aikakausi.

Patriarkkain aika (2000—1800 e. Kr.)

7. Abramin kutsumus ja waellus. (1 Mos. 12, 13.)

Tarat, joka polwentui Semistä, asui Urisja Kaldean maalla; mutta hän muutti perheineen Haraniin ja asui siellä. Hän jo palveli muita jumalia. Yksi hänen pojistaan oli Abram.

Herra fanoi Abramille: „lähde maaltasi ja isäsi huoneesta sille maalle, jonka minä sinulle ojoitan. Minä teen sinut suureksi kansaksi ja siunaan sinua. Ja sinussa pitää kaikki sukukunnat maan päällä siunatuiksi tuleman“.

Niin Abram otti emäntänsä Saarain ja Lootin, joka oli hänen veljensä poika, ja waelsi tawaroineen ja palvelijoineen maasta pois. Ja he matkustiwat Kanaanin maalle ja waelsiwat sen maakunnan läpi Sikemiin saakka. Silloin nähtyi Herra Abramille ja fanoi: „sinun siemenellesi annan minä tämän maan“. Ja Abram rakensi alttarin Herralle. Sitten hän siirtyi Betheliin ja rakensi siellä myös alttarin Herralle ja rukoili Herran nimeen.

Abramilla oli sängen paljon karjaa, hopeaa ja kulta; mutta Lootilla oli myös lampaita, karjaa ja majoja; eikä heitä wetännyt maa yhdesjäsä asumaan. Ja riita oli Abramin ja Lootin paimenten välillä. Niin Abram fanoi Lootille: „älkөөn olko riita minun ja

sinun, minun paimenteni ja sinun paimentesi välillä; sillä me olemme weljekset. Eriä minusta! Jos sinä menet wafemmalle, menen minä oikealle; taikka jos sinä menet oikealle, menen minä wafemmalle". Ja Loot walitsi itsellensä koko Jordanin lakeuden; sillä se oli wesi-rikas seutu ja niinkuin Herran yrttitarha. Loot asui sen lakeuden kaupungeissa ja majaili Sodomaaan asti. Mutta Sodomaa kansa oli paha ja rikkoi Herraa vastaan.

Kun Loot oli eronnut Abramista, sanoi Herra Abramille: „nosta nyt silmäsi ja katso pohjaan ja etelään, itään ja länteen; kaiten sen maan, minkä näet, annan sinulle ja siemenellesi". Niin Abram siirsi majansa ja asui Mamren tammistossa, joka on Hebronin kohdalla, ja rakensi siinä alttarin Herralle.

8. Jumalan liitto Abrahamin kansa. (1 Mos. 15, 17.)

Sitten tuli Jumalan sana Abramille näyissä, sanoen: „älä pelkää, Abram, minä olen sinun kilpesti ja sangen suuri palkkasi". Mutta Abram sanoi: „Herra, Herra, mitä minulle annat? Minä lähden lapsetonna täältä, etkä antanut minulle siementä". Niin Herra wei Abramia ulos ja sanoi: „katso taitwaalle ja lue tähdet, jos sinä ne taidat lukea. Niin sinun siemenesi on olewa". Abram uskoi Herraa, ja Herra luki sen hänelle wanhurstaudeksi.

Kun Abram oli 99 ajastaitainen, nähti Herra Abramille ja sanoi hänelle: „minä olen Jumala, kaitkiwaltias, waella minun edesjäni ja ole wakaa! Minä teen liiton minun ja sinun välille ja lisää sinut sangen suuresti". Abram lantesi kaswoillensa, ja Jumala puhui: „minun liittoni on sinun kanssasi, ja sinä tulet kansan paljouden isäksi. Sentähden ei sinua enään nimitetä Abramiksi (torkeaksi isäksi), waan Abraham (paljouden isä) on sinun nimesi olewa. Ja se on olewa ijankaikkinen liitto minun ja sinun sekä sinun siemenesi välillä, että minä olen sinun ja sinun siemenesi Jumala. Ja tämä olkoon liiton merkki, että teidän seasjanne kahdeksanpäiwäinen poikalapsi on ympärileikattawa". Ja Herra sanoi: „älä enään nimitä emäntääsi Saaraiksi (ruhtinattareni), waan Saara (ruhtinatar) olkoon hänen

nimensä! Sillä hän synnyttää sinulle pojan, jonka sinun pitää nimittämän Tisakiksi; ja minä teen ijankaikkisen liittoni hänen ja hänen siemenensä kanssa”.

9. Abraham Jumalan ystävä. (1 Mos. 18.)

Herra näkyi Abrahamille Mamren tammistossa, jossa hän istui majansa owella, kun päivä oli palawimmallansa. Kun Abraham silmänsä nosti, seisoi kolme miestä hänen edessänsä. Hän juoksi heitä vastaan, kumartui maahan ja sanoi: „Herra, jos olen saanut armon sinun edessäsi, niin älä mene palvelijasi ohitse. Minä tuon kappaleen leipää. Wirvoittakaa sydämenne ja sitten menkää!” He sanoivat: „tee, niinkuin olet puhunut”.

Abraham rienfi majaan ja walmisti heille atrian ja pani heidän eteensä; ja hän seisoi heidän edessänsä puun alla, ja he söivät. Niin he sanoivat hänelle: „mistä on emäntäsi Saara?” Abraham wastasi: „täällä majassa”. Herra sanoi: „kun minä, noin vuoden perästä, palajan sinun tykösi, niin Saarella emännälläsi on poika”. Ja Saara kuuli sen; ja hän nauroi itsekensä, sillä Abraham ja Saara olivat jo wanhat ja ijälliset. Herra sanoi Abrahamille: „miksi Saara nauroi? Onko Herralle mitään mahdotonta?”

Silloin nousivat miehet ja kääntyivät Sodomaan päin. Ja Abraham meni heitä saattamaan. Ja Herra sanoi: „salaisinko Abrahamilta, mitä minä teen? Tulewathan kaikki kansat hänessä siunatuiksi”. Ja Herra sanoi: „Sodoman ja Gomorran huuto on suuri, ja heidän syntinsä owat sängen rasfaat.” Ja miehet menivät Sodomaan päin. Mutta Abraham jäi vielä seisomaan Herran eteen ja sanoi: „hukutatko wanhurškaankin jumalattoman kanssa? Jos kaupungissa olisi wiisikymmentä wanhurškasta, etkö jäästäisi sitä paikkaa wiidentymmenen wanhurškaan tähden? Pois se sinusta, että luolettaisit wanhurškaan jumalattoman kanssa! Eikö kaiten maailman tuomari oikein tuomitsiji?” Herra sanoi: „jos löydän Sodomassa wiisikymmentä wanhurškasta, niin

jäädän koko sen paikan heidän tähtensä". Abraham rukoili sitten rukoilemistansa monta kertaa, kunnes hän vihdoin sanoi: „älkөөn Herrani vihastuko, jos minä vielä tämän erän puhun; mitä jos siellä löytyisi k y m m e n e n wanhurskasta". Ja Herra sanoi: „en kadota heitä kymmenen tähden". Ja Herra meni pois; mutta Abraham palasi kotiansa.

10. Sodomian ja Gomorran hävitys. (1 Mos. 19.)

Nuo kaikki enkeliä tuli ehtoolla Sodomaan. Ja Loot istui Sodomian portissa. Nähtyänsä heidät, nousi hän, kumartui kasvoilensa ja sanoi: „herrani, poikettaa palvelijanne huoneesen yöksi, ja aamulla warhain menette matkaan". Ja he poikkesivat hänen luoksensa. Ja hän valmisti heille atrian, ja he söivät. Ennenkuin he panivat maata, tulivat kaupungin miehet, nuoret ja wanhat, kaikki kansa joka kulmalta, ja piirittivät huoneen. Ja he tarkasivat suurella wäkiwallalla Lootin päälle ja hyökkäsivät osea särkemään. Niin miehet tempasivat Lootin huoneesen ja paiskasivat omen kiinni. Ja miehet, jotka olivat omen edessä, löivät he sokeudella, niin että he wäshywät osea etsiesjäsä. Ja miehet sanoivat Lootille: „wie kaikki, mitä sinulla tässä kaupungissa on, ulos tästä paikasta; sillä Herra lähetti meidät tätä paikkaa hukuttamaan". Niin Loot meni ulos ja puhutteli wäryjäsä, joitten piti saaman hänen tyttärensä. Mutta wäryhjen silmissä oli hän leikkiä tekewinään.

Kun aamurusko nousi, kiiruhtivat enkelit Lootia joutumaan. Kun hän wiiwytteli, tarttuivat enkelit hänen, hänen emäntäsä ja hänen tyttäriensä käteen ja taluttivat heidät ulos kaupungista ja sanoivat Lootille: „pelasta sielusi; älä katsahda taaksesi, äläkä seisahda koko tällä lakeudella, waan pakene nuorelle, ettet hukkuisi".

Murinko oli nousnut, kun Loot tuli Soarin kaupunkiin. Silloin Herra antoi sataa tulikiweä ja tulta Sodomian ja Gomorran päälle ja hukutti ne kaupungit ja koko sen lakeuden ynnä kaikki niiden kaupunkien asukkaat ja maan kaswon. Mutta Lootin emäntä katsoi taaksepäin ja muuttui suolapatjaaksi.

11. Iisakin syntyminen ja uhraaminen. (1 Mos. 21, 22.)

Abraham oli muuttanut Mamresta Bersabaan. Siellä Saara synnytti hänelle pojan, jonka Abraham nimitti Iisakiksi ja ympärileikkasi hänet kahdeksan päiväisenä. Abraham oli silloin 100 ja Saara 90 vuoden vanha.

Jonkun ajan perästä koetteli Jumala Abrahamia ja sanoi hänelle: „ota Iisak, sinun ainoa poikasi, jota rakastat, ja mene Moorian maalle ja uhraa hänet siellä polttouhriksi sillä vuorella, jonka olen sinulle sanova“. Niin Abraham nousi varhain aamulla, valjasti aasinsa ja otti kaksi palvelijaa ja poikansa Iisakin, halkoili puita polttouhuriin ja meni sille paikalle, jonka Herra oli hänelle sanonut.

Kolmantena päivänä näki Abraham sen paikan kaukaa. Silloin sanoi hän palvelijoilleen: „olkaa tässä aasin tykönä; minä ja poika menemme tuonne. Ja kun me olemme rukoilleet, niin me palaamme teidän tyköne“. Abraham otti halot ja sälytti ne poikansa Iisakin selkään; itse hän otti tulen ja weitsen käteensä. Ja he kävivät molemmat yhdessä. Silloin sanoi Iisak: „isäni! Tässä on tuli ja halot; mutta missä on lammaş polttouhriksi?“ Abraham vastasi: „Jumala on katjowa itsellensä lampaan polttouhriksi“.

Kun he tulivat sille paikalle, josta Jumala oli hänelle sanonut, teki Abraham siihen alttarin ja latoi halot, sitoi poikansa Iisakin ja pani hänet alttarille halkojen päälle. Ja hän ojensi käteensä ja otti weitsen, teurastaaksensa poikansa. Silloin Herran enkeli huusi taiwaasta sanoen: „Abraham, Abraham!“ Hän vastasi: „tässä olen“. Enkeli sanoi: „älä satuta kättäsi poikaan; sillä nyt minä tiedän, että sinä pelkäät Jumalaa, etkä ole jäästänyt ainokaisista poikaasi minulta“. Niin Abraham huomasi takanansa oinaan, sarwista sekaantuneena tiheään pensastoon. Hän meni ja otti oinaan ja uhraasi sen polttouhriksi poikansa asemesta.

Mutta Herran enkeli huusi toistamiseen Abrahamille taiwaasta sanoen: „minä olen itse kauttani wannonut, sanoo Herra: koska tämän teit, etkä jäästänyt ainoata poikaasi, niin minä suuresti siunaan sinua ja runsaasti lisään sinun siemenesi. Ja sinun sieme-

nessäsi pitää kaikki kansat siunatuiksi tuleman". Ja Abraham palasi palvelijointensa luo, ja he menivät takaisin Beršabaan.

12. Saaran kuolema. Iisakin naiminen. Abrahamin kuolema. (1 Mos. 23, 24.)

Saaran elinikä oli 127 ajastaitaa, ja hän kuoli Hebronissa. Abraham itki häntä ja osti sukunsa perintöhaudaksi pellon, jossa oli Makpelan luola, ja hautasi sinne kuolleen.

Kun Abraham oli ijälliseksi joutunut, ja Herra oli hänet siunannut kaikissa, puhui hän vanhimmalle huoneensa palvelijalle, Eleasarille: „minä wannotan sinua Herran, taiwaan ja maan Jumalan kautta, ettet ota pojalleni emäntää Kananealaisten tyttäristä; vaan mene isäni maalle sukuni tykö ja ota pojalleni Iisakille emäntä!“ Niin palvelija wanoi hänelle walan ja otti kymmenen kameelia ja kaikkinaista herransa tawaraa ja waeli Mesopotamiaan Nahorin kaupunkiin.

Ulkopuolella kaupunkia wesikaiwon tykönä antoi palvelija kameelien laskea polwillensa. Ja hän rukoili sanoen: „Herra, minun herrani Abrahamin Jumala, suo minulle menestys tänä päivänä ja tee laupeus herralleni Abrahamille! Katso, kaupunkilaisten tyttäret tulewat tänne wettä ammentamaan. Niin tapahtuoon, että se tyttö, jolle minä sanon: anna minun juodakseni, ja joka sanoo: juo, minä juotan kameelisiikin, on juuri se, jonka olet määrännyt palvelijallesi Iisakille“.

Ja ennenkuin hän lakkasi puhumasta, tuli Rebecka kailwolle. Hän oli sangen ihana näöltään ja oli Bethuelin, Abrahamin weljen pojan, tytär. Kun hän oli wesiaastiansa täyttänyt, juoksi Eleasar häntä vastaan sanoen: „anna minun juoda wähän wettä“. Hän sanoi: „juo, herrani!“ Ja kun hän oli antanut hänen juoda, sanoi hän: „minä ammennan wettä myös sinun kameeleillesi“. Ja hän kaasi wettä ruuheen kameeleille. Kun kameelit oliwat juoneet, antoi mies hänelle kultaisen otsalehden ja kassi kultaista rannerengasta. Kun hän sai tietää, kenen tytär Rebecka oli, ja että heillä oli tyllä sijaa hänen isänsä huoneessa yötä olla, kumartui mies maahan ja

sanoi: „kiitetty olkoon Herra, Abrahamin Jumala, joka on johdattanut minut herrani weljen huoneesen“. Mutta Rebekka juoksi ja ilmoitti nämät asiat äitinsä huoneessa.

Rebekan weli, *Laaban*, riensi miehen luo kaivolle ja sanoi: „tule sisälle sinä herran siunattu; mitä seisot ulkona?“ Eleasar tuli huoneesen, ja siellä pantiin ruokaa hänen eteensä. Mutta hän sanoi: „en minä syö, ennenkuin olen asiani puhunut“. Kun hän oli kertonut heille tarkoin koko asian ja kaikki, mitä hänelle oli matkalla tapahtunut, sanoivat *Laaban* ja *Bethuel*: „tämä asia on tullut Herralta, sentähden emme taida sinua vastaan puhua. Siinä on Rebekka; olkoon hän sinun herrasi pojan emäntä, niinkuin Herra on sanonut“. Seuraavana aamuna palasi Eleasar kotiansa. Ja he laskevat Rebekan menemään hänen kanssansa ja siunasiivat häntä.

Kun he tulivat kotia Abrahamin luo, kertoi Eleasar *Jisakille* kaikki. Ja *Jisak* wei Rebekan Saaran majaan ja otti hänet emännäksensä. — Ja Abrahamin ikä oli 175 ajastaitaa; ja hän riutui ja kuoli, elämästä tyllääntyneenä, ja haudattiin *Matpelan* luolaan.

13. *Jisakin* pojat. (1 *Mof.* 25—27.)

Rebekka oli hedelmätön, ja *Jisak* rukoi Herraä hänen edestänsä. Ja Herra kuuli häntä ja sanoi Rebekalle: „katso poikaa sinä saat; ja suurempi palwelee wäheempää“. Kun *Jisak* oli 60 ajastajan wanha, synnytti Rebekka kaksi poikaa. Ensimmäinen oli ruskea ja karwainen, ja hän nimitettiin *Esau*ksi; nuoremman he nimittiwät *Jaakobiksi*. *Esau* tuli jaloksi metsä- ja peltomieheksi; mutta *Jaakob* oli yksiwakainen mies ja asui majoissa. *Jisak* rakasti *Esautta*, sillä hän söi mielellään metsäsaalista; mutta Rebekka rakasti *Jaakobia*.

Kun *Jaakob* oli keittänyt herkun, tuli *Esau* wäsyneenä metsästä ja sanoi *Jaakobille*: „anna minun syödä tuota ruskeata ruokaa, sillä minä olen wäsyksissä!“ Mutta *Jaakob* sanoi: „myy minulle tänä päivänä esikoisuutesi!“ *Esau* wastasi: „katso, minä kuolen kumminkin; mitä minulle esikoisuudestani on?“ Ja *Esau* myi

Zaakobille esikoisuutensa. Niin Zaakob antoi Esaulle leipää ja hernekeittoa. Ja Esau söi ja meni pois. Näin Esau halveksi esikoisuuttaan.

Ja Herra siunasi Jisakia ja wanhusti sen walan, jonka hän oli wannonut Abrahamille. Ja hän sanoi: „minä ennän sinun siemenesi niinkuin taiwaan tähdet ja annan siemenellesi tämän maan. Ja sinun siemenesjasi pitää kaikki kansat maan päällä siunatuiksi tuleman“. Ja Jisak menestyi sangen hywästi ja tuli woimalliseksi ja rikkaaksi. Bersabassa hän myös rakensi alttarin ja rukoi Herran nimeen.

Kun Jisak tuli wanhaksi ja hänen filmänsä pimeiksi, kutsui hän Esau, wanhimman poikansa, ja sanoi hänelle: „ota wiinesi ja joutsesi ja mene kedolta pyytämään metsänotusta ja tee minulle senkaltaista himoruokaa, jota rakastan, että sieluni siunaisi sinua, enentuin kuolen“. Mutta Rebekka kuuli nämät sanat.

Rebekka puhui tästä Zaakobille ja sanoi sitten: „kuule nyt, poikani, ääneni ja mene laumaan ja ota sieltä kaksi hywää wohlaa. Minä teen niistä isällesi himoruokaa, jota hän rakastaa; wie se isällesi, hänen syötäväksensä, että hän siunaisi sinua“. Mutta Zaakob sanoi: „katho, weljeni on karwainen, ja minä olen paljasihoinen; ehkäpä isäni minua siwelee ja luulee minun hänet pettävän; ja minä saatan päälleni kirouksen, enkä siunausta“. Silloin sanoi hänen äitinsä: „sinun kirouksesi tulloon minun päälleni; ole waan äänelleni kuuliainen!“

Zaakob meni ja toi wohlat äidillensä; ja hänen äitinsä walmisti himoruoan, jota Jisak rakasti, ja otti Esau parhaat waatteet ja puetti Zaakobin niihin. Mutta wohlain nahat kääri hän hänen käsinsä ja paljaasen kaulaansa ja antoi himoruoan Zaakobin käteen. Ja Zaakob tuli isänsä tykö ja sanoi: „minä olen Esau, esikoisesi; istu nyt ja syö saaliistani, että sielusi siunaisi minua“. Ja Zaakob meni isänsä luo; ja kun Jisak siweli Zaakobia, sanoi hän: „ääni on Zaakobin ääni, mutta kädet owat Esauin kädet“. Ja Jisak söi ja joi; ja kun hän suuteli Zaakobia, tunsi hän Esauin waatteiden hajun ja siunasi Zaakobia ja sanoi: „Sumala antakoon sinulle taiwaan kastetta ja maan lihamuutta, yltäkylin jyviä ja wii-

niä! Kansat palvelkoot sinua ja sukukunnat kumartakoot sinua! Ole weljeji herra! Kirottu olkoon, joka sinua kiroo, ja siunattu olkoon, joka sinua siunaa!”

Kun Jaakob oli lähtenyt ulos, tuli Esau metsästästä ja walmisti myös himoruoan, wei isällensä ja sanoi: „nouse, isäni, ja syö poikaji saaliista, että sielusi siunaisi minua!” Kun Jisak huomasi Jaakobin petoksen, wawahiti hän hämmästyksestä sängen kowin ja kertoi asian Esaulle. Kun Esau sai kaikki kuulla, huusi hän sängen haikealla äänellä ja sanoi: „siunaa minuakin, isäni!” Jisak sanoi: „sinun weljeji on kawaluudella wienyt pois siunauksen sinulta”. Waan Esau sanoi: „yhkikö siunaus sinulla wain onkin, isäni?” Ja hän korotti äänensä ja itki. Silloin Jisak sanoi: „lihavuudetta on sinun asuinsijaji olewa. Miekallasi olet itseäsi elättämä ja palwelewa weljeäsi”.

Mutta Esau wihastui Jaakobiin siunauksen tähden ja sanoi: „isäni murhepäiwät lähestywät; sillä minä tapan weljeni Jaakobin”. Kun tämä ilmoitettiin Rebekalle, sanoi hän Jaakobille: „nouse ja pakene kohta weljeni Laabanin luo Haraniin ja ole hänen tykönsä wähän aikaa, kunnes weljeji kiukku asettuu”. Ja Jisak siunasi Jaakobia ja sanoi: „Sumala kaikkiwaltias siunatkoon sinua ja antakoon sinulle Abrahamin siunauksen!” Ja hän lähetti Jaakobin tykönsä menemään Mesopotamiaan ja sanoi hänelle: „älä ota emäntää Kanaanin tyttäristä, waan ota itsellesi emäntä Laabanin, sinun enosi, tyttäristä”.

14. Jaakobin waellus Mesopotamiaan. (1 Mos. 28.)

Jaakob lähti Bersabasta ja meni Haraniin; ja hän joutui paikkaan, jossa hän oli yötä, sillä aurinko oli laskenut. Ja hän otti kiven päänsä alaiseksi ja makasi siinä. Maatessaan hän näki unta, ja katso, maan päällä seisoiwat tikapuut, joitten pää ulottui taimaasen; ja katso, Sumalan enkelit käwiwät ylös ja alas niitä myöten. Ja Herra seisoi ylinnä ja sanoi: „minä olen Herra, isäji Sumala; tämän maan, jonka päällä makaat, annan minä sinulle ja sinun siemenellesi. Ja siunaja ja sinun

siemenesjäsi tulewat kaikki jukukunnat maan päällä siunatuiksi. Minä olen sinun kanssasi, mihin sinä ikänänsä joudut, ja saatan sinut jälleen tähän maahan”.

Kun Jaakob heräsi, pelkäsi hän ja sanoi: „kuinka peljättävä on tämä paikka! Ei tämä ole muu kuin Jumalan huone, ja tässä on taiwaan ovi”. Ja hän nousi ja pani kiiven pystyyn muistopatsaaksi ja nimitti sen paikan Bet heliksi (= Jumalan huone). Niin Jaakob teki lupauksen, sanoen: „jos Jumala on kanssani ja warjelee minua tällä tiellä, ja jos rauhasja palaan kotia, niin Herra on olewa minun Jumalani, ja tämä kiwi on olewa Jumalan huone”.

Niin Jaakob läksi matkalle ja tuli itäiselle maalle. Kun hän katsoi ympärillensä, oli kedolla kaimo. Ja katso, sinne tuli hänen enonsa tytär, Raakel, lammasien kanssa. Saatuansa tietää, että Jaakob oli Sisakin ja Rebekan poika, juoksi hän kotia ja ilmoitti sen isällensä. Kun Laaban Raakelilta kuuli sanoman sisarensa pojasta, juoksi hän häntä vastaan, otti hänet syliinsä, suuteli häntä ja vei hänet huoneeseensa.

15. Jaakobin palvelus Laabanin tykönä.

(1 Mos. 29—31.)

Kun Jaakob oli kuukauden aikaa ollut Laabanin luona, sanoi Laaban hänelle: „ilmoita minulle, mikä sinun palkkasi olisi”. Mutta Laabanilla oli kaksi tyttäätä; vanhemman nimi oli Lea ja nuoremman nimi Raakel. Ja Raakel oli foreakaswuinen ja ihana muodoltaan. Jaakob rakasti Raakelia ja sanoi: „minä palvelen sinua seitsemän ajastaitkaa Raakelin tähden”. Niin palveli Jaakob Raakelin tähden seitsemän ajastaitkaa; ja ne olivat hänen mielestänsä niinkuin muutamat päivät; niin hän Raakelia rakasti. Kun seitsemän vuotta oli kulunut, antoi Laaban Jaakobille Lean Raakelin asemesta, sanoen: „ei ole meidän maamme tapa, että nuorempi annetaan ennen vanhempaa; mutta jos palvelet minua vielä toiset seitsemän vuotta, niin toinenkin sinulle annetaan”. Jaakob suostui siihen, ja Laaban antoi hänelle myös Raakelin emännäksi.

Tämän ajan jälkeen palveli Jaakob Laabania vielä kuusi vuotta palkan edestä. Ja vaikka Laaban kymmenen kertaa muutti hänen palkkansa, tuli Jaakob kuitentkin sangen rikkaaksi, niin että hänellä oli paljon lampaita, piikojä, palvelijöitä, kameeleja ja aaseja. Ja Jaakobille syntyi 12 poikaa: Ruuben, Simeon, Leewi, Juuda, Jsaschar, Sebulon, Dan, Raftali, Gad ja Asser sekä Joosef ja Benjamin. Kaksi viimeistä oli Raakelin synnyttämiä. Lea synnytti myös tyttären, nimeltä Diina.

Mutta Laaban ja hänen poikansa kadehtiwat Jaakobia. Ja Herra sanoi Jaakobille: „palaa isäisi maalle; minä olen sinun kanssasi“. Silloin nousi Jaakob, nosti lapsensa ja emäntänsä kameelien selkään ja wei pois kaiten karjansa ja tawaransa, mennäksensä isänsä Jisakin tykö Kanaanin maalle. Kolmantena päivänä ilmoitettiin Laabaniille, että Jaakob oli paennut; ja hän ajoi häntä takaa ja saamutti hänet Gileadin wuorella. Herran käskystä Laaban ei puhunut Jaakobille pahaa, waan hän teki liiton Jaakobin kanssa, ja he erosiwat rauhassa toisistaan.

16. Jaakobin kotimatka. (1 Mos. 32—35.)

Jaakob lähetti sanansaattajat edellensä weljensä Esaun tykö sanomaan hänelle: „anna minun saada armo sinun edessäsi!“ Sanansaattajat palasiwat ja sanoiwat: „sinun weljesi Esau tulee sinua vastaan, 400 miestä seurassansa. Jaakob peljästyti kowin ja rukoi: „isäni Abrahamin Jumala ja isäni Jisakin Jumala! minä olen mahdoton kaikkeen siihen armoon, jonka teit palvelijallesi. Sillä mennessäni tämän Jordanin ylitse ei minulla muuta ollut kuin sawani; mutta nyt minulla on kaksi joukkoa. Pelasta nyt siis minut weljeni Esaun käsistä!“ Ja hän otti lahjoja lähettääksensä Esaulle.

Sitten hän yöllä emäntineen ja lapsineen meni Zabbonin kaalamopaiikkaan ja wei ne sekä kaikki, mitä hänellä oli, wirran yli. Mutta Jaakob jäi yksin wastaiselle puolelle. Silloin painisteli mies hänen kanssansa, siksi kuin aamuruskö nousi. Silloin hän löi Jaakobia rontkaluun päähän, niin että se nyrjähtyi, ja sanoi: „päästä

minua, sillä aamuruško noujee!” Mutta Jaakob wastasi: „en päästä sinua, jollet siunaa minua”. Mies sanoi: „ei sinua enään kutsuta Jaakobiksi, vaan Israeliksi (Sumalan kilwoittelija), sillä sinä olet Sumalan ja ihmisten kanssa kilwoitellut ja olet woittanut”. Ja hän siunasi Jaakobia. Ja aurinko nousi, ja Jaakob ontui ronkkaansa.

Kun Jaakob nosti silmänsä, tuli Esau ja 400 miestä hänen kanssansa, ja Jaakob kowasti pelkäsi. Mutta Esau juoksi häntä vastaan, halasi häntä kaulasta ja antoi hänelle suuta. Ja he itkiwät. Esau palasi Seiriin; Jaakob meni Sikemiin ja sieltä Herran käskystä Betheliin. Siellä hän asui ja rakensi herralle alttarin. Ja Herra lupasi Jaakobin siemenelle antaa sen maan, jonka hän oli luvannut Abrahamille ja Jisakille. Matkalla Bethelistä kuoli Raakel Bethlehemissä.

Wihdoin Jaakob tuli isänsä Jisakin luo Mamreen. Ja Jisak oli 180 ajastakainen ja waipui kuolemaan vanhana ja elämästä kyllästyneenä. Ja hänen poikansa Esau ja Jaakob hautasiwat hänet.

17. Joosef ja hänen weljensä. (1 Mos. 37.)

Joosef, Jaakobin poika, oli 17 wuotias, kun hän weljiensä kanssa kaitsi karjaa. Ja Joosef ilmoitti isälle, mitä pahoja huutoja heistä kuului. Mutta Israel rakasti Joosefia enemmän kuin muita lapsiansa ja teetti hänelle pitkäliepeisen hameen. Kun hänen weljensä tämän näkiwät, wihasiwat he häntä eiwättä saattaneet häntä ystävällisesti puhutella. Niin Joosef näki unen ja ilmoitti sen weljillensä, josta he rupesiwat häntä wielä enemmän wihaamaan. Sillä hän oli sanonut heille: „me olimme sitowinamme jalallisia wainiolla, ja minun jalalliseni nousi seisomaan; ja katso, teidän jalallisenne seisoiwat ympärillä ja kumartuiwat minun jalalliseni edessä”. Mutta weljekset sanoiwat hänelle: „sinäkö tulisit meidän kuminkaatsemme eli sinäkö hallitsisit meitä?” Ja he wihasiwat häntä wielä enemmän. Ja hän näki taas toisen unen ja jutteli sen weljillensä, sanoen: „katso, aurinko, kuu ja ystätoista tähteä kumarsiwat minua”. Kun hän sen sanoi isällensä, nuhteli isä häntä, sanoen: „mitä uni

se on? Pitääkö minun sekä äitisi ja veljesi tuleman kumartamaan sinun edessäsi maahan?" Mutta isä piti sanat mielesfänsä.

Kun veljet olivat menneet Sikemiin kaitfemaan isänsä karjaa, janoi Israël Joosefille: „mene katsomaan, kuinka veljesi ja karja woivat“. Ja Joosef meni. Kun veljet kaukaa hänet näkiwät, sanoivat he toisillensa: „katso, tuo unennäkijä tulee. Tappakaamme hänet ja sanoakaamme: paha peto on hänet syönyt; niin saadaan nähdä, mihinkä hänen unensa joutuwat“. Mutta Ruuben janoi: „älkää wuodattako wertä, waan heittäkää hän tähän kuoppaan, joka on korwesja“.

Kun Joosef tuli weljiensä luo, riisuiwat he häneltä hänen pitkäliepeisen hameensa ja heittiwät hänet kuoppaan; mutta siinä ei ollut wettä. Sitten he istuiwat syömään. Ja silloin he näkiwät joukon Ismaelilaisia tulewan; he meniwät alas Egyptiin. Silloin janoi Juuda: „myhkäämme hänet Ismaelilaisille; älkäämme satuttako käsiämme häneen, sillä hän on weljemme“. Ja he wetiwät Joosefin ylös kuopasta ja myiwät hänet Ismaelilaisille kahteenkymmeneen hopeapenninkiin. Sitten he ottiwat Joosefin hameen, tappoiwat kauriin, tahrasiwat hameen wereen ja lähettiwät sen isällensä sanomalla: „tämän me löysimme; tunnustele, onko tämä poikasi hame wai eikö?“ Ja hän tunsi sen ja janoi: „tämä on poikani hame; paha peto on hänet syönyt; raadeltu, rewelty on Joosef“. Jaakob murehti poikaansa monta päivää eikä antanut itseänsä lohduuttaa, waan janoi itkien: „minä murehtien menen alas poikani tykö hautaan“.

18. Joosefin palwelus ja wankeus. (1 Mosf. 37—40.)

Ismaelilaiset weiwät Joosefin Egyptiin ja myiwät hänet Potifarille, Faraon howinhaltijalle. Herra oli Joosefin kanssa; kaikki, mitä hän teki, antoi Herra menestyä. Sentähden Potifar asetti hänet koko huoneensa ylitse. Mutta Potifarin emäntä tahtoi houkuttella Joosefia syntiin. Mutta hän kieltäen wastasi: „kuinka minä niin paljon pahaa tekisin ja rikkoisin Jumalaa wastaan?“ Silloin emäntä kanteli wäärin Joosefista Potifarille. Tämä

wihastui sängen kowin ja pani Zoosefin wankihuoneesen, jossa kunnintaan wangit olivat. Mutta Herra oli Zoosefin kanssa ja soi hänen saada armon wanginwartijan edessä, niin että hän antoi kaikki wangit Zoosefin haltuun.

Sitten tapahtui, että Faraon ylimmäinen juomanlaskija ja ylimmäinen leipoja rikkoivat herraansa vastaan. Niin Farao heitti molemmat wankeuteen siihen huoneesen, jossa Zoosef oli wankina. Kun Zoosef kerta aamulla tuli heidän luoksensa ja näki heidät murheelliseksi, kysyi hän: „miksi te olette surulliset?“ He sanoivat: „me olemme nähneet unta, eikä ole meillä selittäjää“. Zoosef sanoi: „Sumalan on selitys; kuitenkkin jutelkaa se minulle!“ Niin ylimmäinen juomanlaskija jutteli: „minä näin unta, ja katso, wiinipuu oli edessäni, ja sillä oli kolme haaraa; ja se oli wiheriöitämälläillänsä, sen kukoistus puhkesi, ja rypäleet tuleentuivat wiinimarjoiksi. Ja minä otin wiinimarjat ja puserfin ne Faraon juomaastiaan ja annoin sen Faraon käteen“. Ja Zoosef sanoi: „kolme haaraa on kolme päivää; kolmen päivän perästä asettaa Farao sinut jälleen entiseen wirkaasi. Mutta muista minua, kun sinun hywin käy; sillä minä olen warastettu Eprealaisten maalta, enkä ole mitään tehnyt, että he wankeuteen minut paniwat“.

Kun ylimmäinen leipoja näki, että selitys oli hyvä, sanoi hän: „minäkin näin unta, että kolme koria oli pääni päällä, ja ylimmäisessä korissa oli kaikkinaisia leivoksia Faraon tarpeeksi; ja linnut söiwät koreista pääni päältä“. Zoosef sanoi: „kolme koria on kolme päivää; kolmen päivän perästä ylentää Farao sinut hirsipuuhun; ja linnut syöwät lihasi sinun päältäsi“. Niin tapahtuikin.

19. Zoosefin ylennys. (1 Mos. 41.)

Kahden ajastajan perästä näki Farao unen. Hän oli seisowinaan wirran tykönä. Ja wirrasta astui ylös seitsemän kaunistaa ja lihawaa lehmää, jotka käwiwät laitumella ruohostossa. Sitten näki hän toiset seitsemän, mutta rumaa ja laihaa lehmää nousewan

wirrasta, ja nämät söivät seitsemän lihavaa ja kaunista lehmää ja oliwat yhtä rumat näöltänsä kuin ennenkin. Silloin Farao heräsi. Ja hän nukkui jälleen ja näki toisen kerran unta, ja katso, seitsemän täysinäistä ja paksua tähtäpäätä kasvoi yhdesjä oljessa ja niitten jälkeen seitsemän pientä ja itätuulen surkastuttamaa tähtäpäätä. Ja laihat tähtät nielivät seitsemän paksua ja täysinäistä tähtäpäätä. Silloin Farao heräsi. Aamulla hän kutsutti kokoon kaikki Egyptin noidat ja tietäjät ja jutteli heille unensa. Mutta ei kukaan taitanut niitä selittää. Silloin muisti ylimmäinen juomanlaskija Zoosefin ja puhui hänestä Faraolle.

Nyt Farao kutsutti Zoosefin. Ja hän tuotiin wankeudesta Faraon eteen. Farao sanoi hänelle: „minä olen unta nähnyt, eikä ole sen selittäjää. Mutta olen sinusta kuullut sanottawan: kun sinä unen kuulet, niin osaat sen selittää“. Zoosef vastasi: „ei ole se minun woimasfani; mutta Jumala ennustaa kuitenkin Faraolle hyvää“. Niin puhui Farao Zoosefille unensa. Zoosef sanoi: „Faraon uni on yhtäläinen; Jumala ilmoittaa Faraolle, mitä hän on tekewä. Nuo seitsemän kaunista lehmää ja nuo seitsemän täysinäistä tähtäpäätä ovat seitsemän hyvää vuotta. Mutta seitsemän laihaa lehmää ja seitsemän tyhjää tähtäpäätä on seitsemän nälkävuotta. Seitsemän wiljaista vuotta tulee Egyptin maahan, ja niitten jälkeen tulee seitsemän nälkävuotta, niin että kaikki wiljan kylshys unhotetaan ja kallis aika hämittää maatumman. Nyt etsiköön Farao toimellista ja taitawaa miestä, joka seitsemänä wiljavuonna ottaa wiidennen osan koko Egyptin maan wiljasta ja panee sen talteen seitsemän nälkävuoden waraksi“.

Se puhe miellytti Faraota ja kaikkia hänen palvelijoitaan. Ja Farao sanoi Zoosefille: „koska Jumala on sinulle tämän kaiken ilmoittanut, niin ei ole toista niin taitawaa ja ymmärtäväistä kuin sinä olet. Ole sinä huoneeni päällhymies, ja sinun sanalleski olkoon koko kansani kuuliainen“. Ja Farao otti formuksen kädestään ja pani sen Zoosefin käteen, puetti hänet kalliisin waatteisiin, ripusti kultawitjat hänen kaulaansa ja antoi hänen ajaa toisissa waunuisfansa sekä antoi huutaa hänen edellänsä: „Abrek!“ (kumartakaa). Zoosef oli silloin 30 vuoden wanha.

20. Joosefin weljein ensimmäinen matka Egyptiin.

(1 Mos. 42.)

Kun Jaakob näki olewan jyviä myydä Egyptissä, sanoi hän pojillensa: „menkää Egyptiin ostamaan wiljaa“. Mutta Benjaminia hän ei laskenut weljiensä kanssa. Näin läksi 10 Israelin poikaa wiljaa ostamaan.

Kun he tulivat Joosefin luo, kumartuivat he maahan kaswoillensa hänen eteensä. Joosef kyllä tunsi weljiensä, mutta teeskenteli itsensä oudoksi ja puhutteli heitä kowasti. Mutta weljet eivät häntä tunteneet. Ja Joosef muisti unensa ja sanoi heille: „te olette wakojia ja olette tulleet katsomaan, mistä maa olisi awoin“. He wastasivat: „ei, hyvä herra, waan palvelijasi ovat tulleet jyviä ostamaan; me olemme kaikki yhden miehen pojat; me olemme rehelliiset, emmekä ikinä ole olleet wakojia. Meitä on 12 weljestä; nuorin on nyt isän tykönä, mutta yksi ei ole enään eleillä“. Joosef sanoi: „siinä teitä koetellaan: ette täältä pääse, jollei nuorin weljenne tule tänne. Lähettäkää yksi teistä tuomaan weljenne tänne; mutta muut owat täällä wankeina“. Niin hän pani heidät kiinni kolmeksi päiväksi.

Kolmantena päivänä sanoi Joosef heille: „jos tahdotte elää, niin antakaa yhden weljistänne olla sidottuna wankihuoneessa: mutta menkää te ja wiekää kotia mitä te olette ostaneet ja tuokaa nuorin weljenne minun tyköni, että sananne todeksi nähtäisiin“. Mutta he sanoivat toisillensa: „me olemme totisesti syhlliiset weljemme tähden; sillä me näimme hänen sielunsa tuskan, kun hän meiltä armoa ruokoi, emmekä häntä kuulleet; sentähden on tämä ahdistus meille tullut“. Waan he eivät tietäneet, että Joosef sitä ymmärssi; sillä hän puhui heille tulkinn kautta. Ja hän kääntyi pois heistä ja itki. Kun hän taas kääntyi heidän puoleensa, otti hän Simeonin ja sitoi hänet heidän nähden. Ja Joosef käski täyttää heidän säkkinsä jyllällä ja panna heidän rahansa itsekunkin omaan säkkiin sekä antaa heille ewästä matkalle. Ja he läksivät sieltä.

Kun he tulivat isänsä luo, ilmoittivat he kaikki, mitä heille oli tapahtunut. Kun he sitten tyhjänsivät säkkejensä, oli itsekunkin

rahakäärö hänen sätisänsä. Ja he hämmästyivät isänsä kanssa. Silloin sanoi Jaakob heille: „te olette saattaneet minut lapsettomaksi; Joosef ei ole elävissä, eikä Simeon, ja Benjaminin tahdotte vielä wiedä pois; — nämät kaikki kohtaawat minua“.

21. Joosefin weljien toinen matka Egyptiin.

(1 Mos. 43—45.)

Mutta kallis aika ahdisti maata. Kun Egyptistä tuodut jyvät oli syöty, sanoi Jaakob pojille: „menkää jälleen ja ostakaa meille elatusta“. Waan kun hän ei tahtonut laskea Benjaminia heidän kanssansa, sanoi Juuda: „jollat Benjaminia lähetä, emme mekään mene. Mutta lähetä nuorukainen minun kanssani. Minä vastaan hänestä; waadi hänet minun käsistäni“. Silloin Israel antoi Benjaminin mennä heidän kanssansa.

Sitten he menivät Egyptiin ja seisoiwat Joosefin edessä. Kun Joosef näki Benjaminin heidän kanssansa, tervehti hänt heitä rakkaasti ja sanoi: „onko tämä nuorin weljenne?“ Ja hän sanoi vielä: „Sumala olkoon sinulle, poikani, armollinen!“ Ja Joosef kiiruhti pois kamariinsa itkemään; sillä hänen sydämensä paloi weljeänsä kohtaan. Kun hän oli pessyt kaswonsa, tuli hän ulos ja sanoi: „tuokaa leipää!“ Ja pantiin erinänsä hänelle ja erinänsä heille. Ja he asetettiin istumaan pöydän ääreen ikänsä mukaan. Sitä miehet ihmettelivät. Ja heille kannettiin ruokaa hänen pöydältänsä, mutta Benjaminille wiisi kertaa enemmän kuin muille.

Ja Joosef sanoi huoneensa haltijalle: „täytä miesten säkit jyvillä ja pane itsekunkin raha hänen säkkinsä suuhun. Ja pane hopeamaljani nuorimman säkin suuhun hänen jywäinsä hinnan kanssa“. Ja hän teki niin.

Mutta aamulla päivän waljetessa päästettiin miehet menemään. Kun olivat kaupungista lähteneet, sanoi Joosef huoneensa haltijalle: „aja miehiä takaa, ja kun heidät saawutat, sano heille: miksi te olette hyvän maksaneet pahalla? Eikö teillä ole se, josta herrani juo ja josta hän salatuuta tiedustelee?“ Kun hän heidät saawutti, puhui hän heille nämät sanat. He vastasivat: „katso, rahan,

jonka löysimme säkkiemme suusta, toimme jälleen sinulle; kuinka siis olisimme warastaneet hopeaa tai kultaa herrasi huoneesta? Se, jonka tyköä malja löydetään, kuoloon; me muut olemme herramme orjat". He laskiwat kiireesti itsekukin säkkinsä maahan, ja jokin awasi säkkinsä. Etettiin wanhimmastasta nuorimpaan asti, ja malja löydettiin Benjaminin säkistä. Niin he repäsivät waatteensa ja palasivat kaupunkiin.

Juuda meni weljensä Zoosefin huoneesen, ja he lankeasivat maahan hänen eteensä. Juuda sanoi: „mitä me sanomme herraleni? Mitä me puhumme? Jumala on nähnyt palvelijaisi wääräyden; katso, me olemme herrani orjat". Mutta hän sanoi: „se, jolta malja löydettiin, olkoon minun orjani; mutta menkää te rauhasa isänne tykö". Niin Juuda astui hänen tykönsä ja sanoi: „ah, herrani, suo palvelijasi puhua yksi sana! Jos nyt tulisin kotia, eikä nuorukainen olisi muassamme, niin saattaisimme isämme harmaat hiukset murheella hautaan. Siis jääköön palvelijasi nuorukaisen sijaan herrani orjaksi; waan nuorukainen menköön weljiensä kanssa".

Silloin Zoosef ei enään woinut itseänsä pidättää, ja hän huusi niille, jotka hänen tykönsä seisoiwat: „menkää ulos!" Ja hän itki ääneensä ja sanoi weljillensä: „minä olen Zoosef. Wieläkö isäni elää?" Mutta weljet eivät saattaneet wastata, sillä he oliwat hämmästyneet. Mutta hän sanoi: „tulkaa waan tyköni; minä olen Zoosef, teidän weljenne, jonka möitte. Ja nyt, älkää olko murheisianne siitä; sillä henkenne elatuksen tähden on Jumala lähettänyt minut tänne teidän edellänne. Wielä nyt on wiisi vuotta, jolloin ei kymmetä eikä niitettä. Rientäkää nyt isäni tykö ja sanokaa hänelle: näin sanoo poikasi Zoosef: Jumala on minut asettanut koko Egyptin maan herraksi, tule alas minun tyköni, äläkä wiiwyttele! Siellä minä elätän sinut. Rientäkää siis ja tuokaa isäni tänne!" Ja hän halasi weljeänsä Benjaminia kaulasta ja itki ja antoi suuta kaikille weljillensä.

Ja Zoosef antoi heille waunut ja ewästä matkalle sekä itsekukin muutinwaatteet. Sällessä hän lähetti kymmenen aasia, jotka kuljettiwat Egyptin parhaita tawaroita. Ja weljet meniwät matkaan.

22. Jaakobin muutto Egyptiin. Hänen ja Joosefin kuolema. (1 Mos. 45—50.)

Kun Joosefin veljet palasivat isänsä Jaakobin tykö, sanoivat he: „Joosef elää vielä ja on koko Egyptin maan herra“. Mutta hänen sydämensä pysyi kylmänä, sillä hän ei heitä uskonut. Mutta kun hän näki waunut, jotka Joosef oli lähettänyt häntä tuomaan, niin hänen henkensä wirtosi, ja hän sanoi: „nyt on minulla tyllä, että poikani Joosef vielä elää; minä menen häntä katsomaan, ennenkuin kuolen“.

Niin läksi Israel matkaan kaikine ominensa. Bersabassa hän uhrafi uhria isänsä Jumalalle. Ja Jumala puhui hänelle yöllä näyssä: „älä pelkää mennä Egyptiin, sillä minä teen sinut siellä suureksi kansaksi. Minä menen Egyptiin sinun kanssasi ja johdattan sinut sieltä takaisin“. Raiffi ne, jotka Jaakobin kanssa menivät Egyptiin, paitse Jaakobin poikain emäntiä, olivat yhteensä 70 henkeä, Joosefin molemmat pojat siihen luettuina.

Jaakob lähetti Juudan edellensä Joosefin tykö; ja Joosef meni isäänsä vastaan Goseniin. Kun hän sai nähdä hänet, halasi hän häntä kaulasta ja itki. Silloin sanoi Israel: „nyt kuolen mielelläni, kun näin kaswosi, että vielä elät“.

Niin Joosef ilmoitti Faraolle, että hänen isänsä ja welijensä olivat tulleet. Farao sanoi Joosefille: „isäsi ja welijesi owat tulleet sinun tykösi. Egyptin maa on sinulle altisna; aseta isäsi ja welijesi asumaan parhaasen paikkaan tässä maassa; asukoot Gosenin maassa“. Joosef toi myös isänsä Jaakobin sisälle Faraon eteen. Ja Jaakob siunasi Faraota.

Niin asui Israel Egyptissä Gosenin maassa; ja he suuresti lisääntyivät. Ja Jaakob eli Egyptissä 17 ajastaitaa, ja koko hänen ikänsä oli 147 ajastaitaa. Kun Israelin aika oli kuolla, wannotti hän Joosefia, ettei hän hautaisi häntä Egyptiin, waan hänen isänsä perintöhautaan. Ja Jaakob sanoi Joosefille: „sinun kaksi poikaasi, Efraim ja Manasse, olkoot minun, niinkuin Ruuben ja Simeon owat minun“. Niin Israel ojensi kätensä ja laski ne heidän päällensä ja siunasi heitä.

Ja Jaakob kutsui poikansa ja ilmoitti heille, mitä heille oli tapahtuva tulevilla ajoilla. Kun Juudan vuoro tuli, sanoi hän: „Juuda, sinua veljesi ylistävät, ja isäsi lapset kumartavat sinulle. **Ei waltikkaa oteta pois Juudalta eikä waltio-sanwaa hänen jalkainsa wäliltä, siksä kuin Sankari tulee, ja hänelle kansat owat alamaiset**“. — Kun Jaakob päätti siunauksensa, kuoli hän. Sitten meni Joosef hautaamaan isäänsä; ja hänen kansansa menivät kaikki Faraon palvelijat, Joosefin perhe, hänen weliensä ja hänen isänsä perhe ynnä waimuja ja ratsumiehiä. Mutta hänen lapsensa hautasivat hänet Makpelan luolaan.

Jaakobin kuoltua, pelkäsivät Joosefin welijet, että Joosef wihaisi heitä ja kostaisi heille kaiken pahan, jonka he oliwat hänelle tehneet. Mutta Joosef sanoi heille: „älkää peljätkö! Olenko minä Jumalan sijasja? Te ajattelitte minua vastaan pahaa; mutta Jumala on kääntänyt sen hyväksi“. Ja niin he kaikki asuivat Egyptisä. Joosef sanoi weliensä: „Jumala on teitä etsiwä ja wie teidät tästä maasta siihen maahan, jonka hän on itse wannonut Abrahamille, Sijakille ja Jaakobille; ja silloin wiekää minun luuni täältä“. Joosef kuoli 110 ajastaisena, ja he woiteliwat hänet ja panivat arkkuun Egyptisä.

Toinen Mikakausi.

Moosoksen aika (1500—1400 e. Kr.)

23. Israelin lasten orjuus. Moosoksen syntymä ja pako. (2 Mos. 1, 2.)

Kun Joosef ja hänen weliensä ja kaikki heidän aikaisensa oliwat kuolleet, eneniwät Israelin lapset suuresti, niin että maa täytettiin heistä. Niin uusi kuningas tuli Egyptiin, joka ei Joosefista mitään tietänyt. Tämä sanoi kansallensa: „Israelin joukko on meitä suurempi ja wäkevämpi. Käykäämme kawalasti heidän kimp-

puunsa, ettei heitä tulisi niin paljon! Sillä jos joku jota nousi, saattaisivat he mennä vihamiestemme puolelle". Niin asetettiin heille työn päällismiehet waiwaamaan heitä orjuudella ja raskaalla työllä. Mutta jota enemmän he rasittivat kansaa, sitä enemmän se lisääntyi. Silloin antoi Farao käskyn kaikelle kansallensa, sanoen: „kaikki pojat, jotka syntyvät, ovat wirtaan heitettävät; mutta kaikki tyttäret antakaa elää!”

Yksi mies Seewin huoneesta nai Seewin tyttären. Kun waimo synnytti pojan ja näki, että se oli ihana lapsi, salasi hän sitä kolme kuukautta. Kun hän ei sitä enään taitanut salata, pani hän lapsen arkkuun ja laski sen kaisliin rannalle. Ja lapsen sijar seiso taampana, nähdäkseen, mitä tapahtuisi. Niin Faraon tytär meni alas pesemään itseänsä wirtaan; ja kun hän näki arkun, lähetti hän piikansa ottamaan sen ylös. Uvattuansa arkun, näki hän lapsen; ja lapsi itki. Niin hän armahasti sitä ja sanoi: „tämä on Heprealaisten lapsia”. Niin astui lapsen sijar esille ja sanoi: „tahdotko että menen kutsumaan sinulle imettäväisen heprealaisen waimon, joka sinulle lapsen imettää?” Faraon tytär sanoi: „mene!” Niin piika meni ja kutsui äidin. Ja Faraon tytär sanoi: „imetä tämä lapsi minulle; minä annan sinulle palkan”. Niin waimo otti lapsen ja imetti sen. Mutta kun lapsi oli kaswanut, toi hän sen Faraon tyttärelle, joka otti sen pojakseen ja antoi hänelle nimen Mooses. Ja Mooses opetettiin kaikessa Egyptiläisten wiisaudessa ja oli woimallinen sanoissa ja töissä.

Kun Mooses oli 40 vuoden wanha, meni hän katsomaan weljiänsä, Israelin lapsia. Ja hän näki heidän orjuutensa ja huomasi egyptiläisen miehen lyövän heprealaista miestä. Kun hän näki, ettei ketään ollut läsnä, tappoi hän Egyptiläisen ja kätti hänet fantasiaan. Kun hän toiste meni ulos, tappeli kaikki heprealaista miestä keskenänsä. Mooses sanoi wäärintekijälle: „miksi lyöt lähimmäistäsi?” Hän wastasi: „kuka on asettanut sinut meidän tuomariksemme? Tahdotko minutkin tappa, niinkuin Egyptiläisen tapoit?” Niin Mooses pelkäsi ja sanoi: „totisesti on tämä ilmi tullut”. Ja se tuli Faraon tietoon, ja hän etsi Moosesesta tappaaksensa. Mutta Mooses pakeni Faraon edestä.

24. Moosesen paimenaika ja kutsumus. (2 Mos. 2—4.)

Mooses pakeni Midianin maalle, joka oli Siinain niemi-
maalla. Mooses mielistyi asumaan Midianin papin Jetrin l. Re-
guelin luona. Tämä antoi hänelle tyttärensä Sipporan emän-
näksi. Ja Mooses hoiti appensa lampaita 40 vuotta.

Kerta hän kaitessaan tuli Jumalanwuoren Horebin tykö.
Ja Herran Enkeli näkyi hänelle pensasta tulen liekissä; ja katso,
pensas paloi ilmitulesa eikä kuitenkaan kulunut. Jumala puhui
pensaasta: „riisu kentäsi jaloistasi; sillä paikka, jossa
seisot, on pyhä maa. Minä olen sinun isäsi Jumala,
Abrahamin Jumala, Jisakin Jumala ja Jaakobin Ju-
mala“. Ja Mooses peitti kasvosensa; sillä hän pelkäsi katsella Ju-
malaa. Ja Herra sanoi: „minä olen nähnyt kansani ahdistuksen
Egyptissä ja olen kuullut heidän huutonsa ja tahdon vapauttaa hei-
dät ja wiedä heidät hywään maahan. Mene nyt; minä lähetän
sinut Faraon tykö, ja sinä olet johtawa kansani Egyptistä“.

Mooses sanoi Jumalalle: „mitä minä olen menemään Faraon
tykö ja viemään Israelin lapset ulos Egyptistä?“ Herra sanoi:
„minä olen sinun kansasi“. Mooses sanoi: „kun sanon Israelin
lapsille: teidän isänne Jumala on minut lähettänyt teidän tyköne,
ja he kysyvät: mikä hänen nimensä on? mitä minä sanon heille?“
Jumala sanoi: „jano Israelin lapsille: isänne Jumala, Abraha-
min, Jisakin ja Jaakobin Jumala on näkynyt minulle ja sanonut:
minä tahdon johtaa teidät Egyptin ahdistuksesta Kanaanin maalle“.

Mooses sanoi: „katso eivät he usko minua“. Herra sanoi:
„heitä maahan sauvasi, joka on kädesjasi!“ Kun Mooses sen teki,
muuttui sauva käärmeeksi. Ja Mooses pakeni sitä. Mutta Herra
sanoi: „rupee sen pyrstöön!“ Kun Mooses rupefi sen pyrstöön,
muuttui se sauwaksi hänen kädesään. Ja Herra sanoi vielä: „pistä
kättesi poveen!“ Mooses teki niin; ja kun hän weti kätensä povesta,
oli se spitaalinen niinkuin lumi. Ja Herra sanoi: „pistä kättesi jäl-
leen poveesi!“ Silloin se tuli samanlaiseksi kuin hänen muu ihonsa.
„Jolleivät näitä kahta ihmettä usko, niin ota wettä wirrasta ja
kaada maalle, niin se muuttuu wereksi“.

Niin sanoi Mooses: „ah, Herra, en ole tähän asti puhelias mies ollut; sillä minulla on hidas puhe ja kankea kieli“. Herra sanoi: „kuka on luonut ihmisen suun? Tahi kuka tekee mykän taikka kuuron, näkewän taikka sokean? Entkö minä Herra? Mene nyt siis! Minä olen sinun suusi kansja ja opetan sinua, mitä sinun pitää puhuman“. Mooses sanoi: „ah, Herra, lähetä kenenkä tahdot“. Silloin Herra vihastui suuresti ja sanoi: „enkö minä tunne weljeäsi Aronia, että hän on puhelias? Ja katso, hän tulee sinua vastaan ja on olewa sinulle suuna“.

Ja Mooses otti emäntänsä ja poikansa ja palasi Egyptiin. Ja Herra sanoi Aronille: „mene Moosesta vastaan korpeen!“ Ja hän meni ja tuli häntä vastaan Jumalan wuorella. Molemmat nyt meniwät, ja Aron puhui Israelin wanhemmille ne sanat, jotka Herra oli Mooselle puhunut ja teki ihmeitä kansan edessä. Ja kansa uskoi. Ja he lankefiwat maahan ja rukoilivat.

25. Mooses ja Faraon. Egyptin waiwat.

(1 Mos. 5—11.)

Sitten meniwät Mooses ja Aron Faraon tykö ja sanoivat: „näin sanoo Herra, Israelin Jumala: päästä minun kansani pitämään minulle juhlaa korwessa!“ Faraon wastasi: „kuka on Herra, jonka ääntä minun tulisi kuulla? En minä siitä Herrasta mitään tiedä, enkä päästä Israelia. Miksi te pidätätte kansaa sen työstä? Menkää työhönne!“ Faraon käskystä työn teettäjät tekivät työn vielä waikeammaksi, kuin se ennen oli ollut.

Kansa walitti Mooselle ja Aronille. Mutta Mooses huusi Herralle. Ja Herra sanoi: „minä olen asettanut sinut Faraon Jumalaksi, ja weljeäsi Aron on olewa sinun profeettasi. Ja Egyptiläiset tulewat tietämään, että minä olen Herra“. Niin Mooses ja Aron meniwät Faraon tykö. Ja Aron teki ihmeet sauwallansa. Mutta Egyptin tietäjät ja noidat tekivät samoin noitumisillansa. Mutta Aronin sauwa nieli heidän sauwansa. Niin Faraon sydän paatui, eikä hän kuullut heitä.

Kun Farao ei totellut Herran käskyä, lähetti Herra Moosoksen ja Aaronin kautta suuret ja pelottavat waiwat Egyptin maalle. Kun waiwat ahdistivat, pyysi Farao Moosesta ja Aronia rukoilemaan Herraa hänen puolestaan, että hän ottaisi waiwan pois, niin Farao päästäisi Israelin pois. Silloin Mooses ja Aaron rukoilivat, ja kun Herra lakkautti waiwan, paadutti Farao jälleen sydämensä eikä laskenutkaan Israelin lapsia menemään. Näin Herra lähetti 10 waiwaa, joista kuitenkin Gosenin maa aina oli vapaa. Yhdeksännän waiwan jälkeen sanoi Herra Moosokselle: „vielä minä annan tulla yhden rangaistuksen; sitten Farao päästää teidät täältä. Ja te tulette tietämään, että Herra erottaa Egyptin ja Israelin“.

26. Pääsiäinen. Lähtö Egyptistä.

(2 Mof. 12—15.)

Herra puhui Moosokselle ja Aaronille: „kymmenentenä päivänä Nisan kuuta ottaoon kukin perheen isäntä wirheettömän karitsan ja teurastakoon sen neljäntenätoista päivänä kahden ehtoon välillä. Ja heidän pitää ottaman sen werta ja siwuaman molemmat pihtipuolet ja huoneitten owenpäällisen, joissa he sitä syövät. Ja heidän pitää sinä yönä syömän tulella paistettua lihaa ja happamatonta leipää katkerain ruohojen kanssa. Mutta olkaa wyötetyt kupeistanne, kengät jalassanne ja sauwat kädessänne, ja syökää kiiruusti! Se on Herran pääsiäinen. Sillä minä käyn sinä yönä Egyptin maan läpi ja lyön kaikki esikoiset. Ja weri on teille merkiksi huoneissanne, että kun weren näen, niin menen teidän ohitsenne, eikä tule se rangaistus furmaamaan teitä. Ja teidän pitää pyhittämän tämä päivä juhlaaksi Herralle. Seitsemän päivää teidän pitää syömän happamatonta leipää“.

Ja puoliyön aikana löi Herra kaikki esikoiset Faraoon esikoisesta wangin esikoiseen asti ja kaikki eläinten esikoiset. Silloin tuli suuri parku; sillä ei ollut huonetta, jossa ei kuollutta ollut. Ja Farao kutsui Moosoksen ja Aaronin yöllä ja sanoi: „menkää pois kansastani; menkää ja palvelkaa Herraa! Menkää matkaanne ja siunatkaa

minuakin!" Ja Egyptiläiset ajoivat kansan kiiruhtaen pois maasta; sillä he sanoivat: „me kuolemme kaikki“.

Niin matkustivat Israelin lapset, lähes 600,000 jalkamiestä, paitse lapsia. Ja heidän kansansa meni paljon kaikkinaista muuta kansaa sekä lampaita ja karjaa. Se aika, jonka Israelin lapset asuivat Egyptissä, oli 430 ajastaitaa. Ja Mooses otti myötänsä Noosetin luut. — Jumala johdatti kansan korpitietä Punaisesta merta kohti. Ja Herra kävi heidän edellensä päivällä pilven patsaassa ja yöllä tulen patsaassa, johdattaaksensa heitä tiellä.

Kun sanottiin Egyptin kuninkaalle, että kansa pakeni, muuttui hänen sydämensä ja hän katui, että hän oli päästännyt Israelin pois. Hän otti sotaväkeä ja ajoi Israelin lapsia takaa hevosilla ja ratsumiehillä; ja hän saavutti heidät, kun he olivat sijoittuneet lähelle merta. Kun Israelin lapset tämän näkivät, peljästyivät he suuresti ja sanoivat Moosetse: „eikö hautoja ollut Egyptissä, koska johdit meidät korpeen kuolemaan“. Mooses vastasi: „älkää peljätkö! Seisokaa ja katsokaa, minkä autuuden Herra tänä päivänä teille tekee! Herra sotii teidän puolestanne, ja te olkaa alallanne!“

Silloin Mooses Herran käskystä ojensi kätensä meren ylitse, ja Herra laski vedet wahwalla itätuulella koko sen yön ja pani meren kuivulle. Ja Israelin lapset kävivät keskellä merta kuivaa myöten, ja vedet olivat heille muureina heidän kummallakin puolellansa. Ja Egyptiläiset ajoivat heitä takaa ja seurasiivat heitä keskelle merta. Mutta Herra sanoi Moosetse: „ojenna kätesi meren yli!“ Mooses teki niin, ja meri palasi aamukoitolla wuohonsa. Ja vedet peittiwät wanut, ratsumiehet ja koko Faraon sotajoukon, niin ettei yksikään heistä päässyt. Niin Herra wapahti Israelin. Ja kansa pelkäsi Herraa ja uskoi Herraan sekä hänen palvelijaansa Moosetseen.

Silloin waisafi Mooses ja Israel Herralle tämän kiitoswirren: „minä wisaan Herralle, sillä hän on sangen korkea; hevosien ja miehen hän mereen syöksii. Herra on minun wäkevyhteni ja autuuteni! Hän on minun Jumalani, ja minä kunnioitan häntä.“

27. Matka Sinaille. (2 Mos. 15—17.)

Mooses antoi Israelin lasten waeltaa Punaisen meren tyköä; ja he waelsiwat kolme päivää korwessa eivätkä löytäneet wettä. Niin he tuliwat Maaraan, mutta eiwät saattaneet juoda Maaran karwasta wettä. Mutta Mooses huusi Herralle, ja Herra osoitti hänelle puun, jonka hän heitti weteen, ja wesi tuli makeaksi.

Kun he tuliwat Siinin korpeen, napisiwat Israelin lapset ja sanoiwat: „moi jospa olisimme Egyptin maalla Herran käden kautta kuolleet, kun istuimme lihapatain ääressä; sillä te olette meidän johtaneet tänne korpeen kuolemaan nälkään“. Mooses ja Aron sanoiwat Herran käskystä heille: „tänä ehtoona tulette tietämään Herran johtaneen teidät Egyptin maalta. Ja teidän pitää tietämän että hän on Herra, teidän Jumalanne“. Ja tapahtui että peltofanat ehtoolla tuliwat ja peittiwät leirin.

Mutta aamulla oli kaste leirin ympärillä. Ja kun kaste nousi, oli korwessa jotakin ympyriäistä ja pientä, niinkuin härmää maan päällä. Kun Israelin lapset sen näkiwät, sanoiwat he toisilensa: „**Man** (= mikä) tämä on?“ Mooses sanoi: „tämä on se Leipä, jonka herra on antanut teille syödäkseen“. Moosesin käskystä jokainen sitten kofosi ainoastaan niin paljon kuin hän päiwäksi tarwitsi syötävää. Mutta kuudentena päivänä he kofosiwat kaksinker-taisesti, koska sabbattina ei tullut mannaa. Ja Israelin lapset söiwät mannaa 40 vuotta.

Kun he matkustiwat eteenpäin, ei heillä ollut wettä. Ja kansa taas riiteli Moosesta vastaan. Niin Mooses huusi Herran puoleen, ja Herra sanoi: „lyö sauwallasi kallioon, ja siitä juoksee wettä, että kansa saa siitä juoda“. Niin tapahtuikin.

Kohhta sen jälkeen sotiwat Amalekilaiset Israelia vastaan. Mutta Mooses rukoi Herraa, ja Joosua kukisti heidät voitollisesti.

28. Lain antaminen. Siiton tekeminen. (2 Mos. 19, 20, 24.)

Kolmantena kuukautena lähtemisestä Egyptistä tuliwat Israelin lapset Siinain korpeen ja sijoittuivat wuoren kohdalle. Ja Herra

Janoi Moosjekselle: „Jano Israelin lapsille: te olette nähneet, mitä minä olen tehnyt Egyptiläisille ja kuinka minä olen teitä kantanut kotkan siivillä. Jos te nyt minun ääneni ahkerasti kuullette ja pidätte minun liittoni, niin te olette **minulle** kallis **omaisuus** kaikista kansoista. Ja teidän pitää oleman **minulle papillinen valtakunta ja pyhä kansa**“. Niin Mooses puhui kansan vanhimmisille Herran sanat, ja koko kansa vastasi yhteen ääneen: „kaikki, mitä Herra on puhunut, me tahdomme tehdä“.

Ja Herra janoi Moosjekselle: „mene kansan tykö ja pyhitä heitä tänään ja huomenna, että he waatteensa pefisivät; sillä kolmantena päivänä astun alas kaiken kansan eteen Siinain wuorelle. Ja pane raja kansan ympäri; sillä joka wuoreen koskee taikka satuu, hän on totisesti kuolewa“.

Kun kolmantena päivänä aamu koitti, tuli pitkäisen jylinä ja tulen leimaus ja paksu pilvi wuoren päälle ja sängen wäkwä pasuunan ääni; ja kaikki kansa wapisi pelosta. Ja Mooses johdatti kansan leivistä Jumalaa vastaan; ja he seisahtuivat wuoren puolelle. Mutta koko Siinain wuori suitsi siitä, että Herra astui alas sen päälle, ja koko wuori wapisi sängen kowasti. Ja pasuunan ääni käwi aina kowemmafsi. Mooses puhui, ja Herra vastasi hänelle kuultawasti.

Ja Jumala puhui kaikki nämät sanat:

„Minä olen Herra sinun Jumalasi, joka olen wienyt sinut Egyptin maalta, orjuuden huoneesta.

Älä pidä muita jumalia minun edessäni.

Älä tee itsellesi kumua eikä jonkun muotoa, ei niiden, jotka ylhäällä taiwaassa owat, eikä niiden, jotka alhaalla owat maan päällä, eikä niiden, jotka wesisjä maan alla owat. Älä kumarra niitä, äläkä palwele niitä. Sillä minä Herra, sinun Jumalasi, olen kiwas Jumala, joka etsiskelen isäin pahat teot lapsissa kolmanteen ja neljänteen polween, jotka minua wihaawat; ja teen laupeuden monelle tuhannelle, jotka minua rakastawat ja pitawät minun käskyni.

Älä turhaan lausu Herran, sinun Jumalasi, nimeä; sillä ei Herra jätä sitä rankaisematta, joka hänen nimensä turhaan lausuu.

Muista sabbatin päivää, että sen pyhittäisit. Kuutena päivänä tee työtä ja toimita kaikki askareesi. Mutta seitsemäntenä päivänä on Herran, sinun Jumalasi, sabbatti; älä silloin tee yhtään työtä, et sinä eikä poikasi, tyttäresi, palvelijasi, piikasi, juhtasi, eikä muukalaisesi, joka portissasi on. Sillä kuutena päivänä on Herra tehnyt taiwaan ja maan ja meren ja kaikki, mitä niissä on, ja lepäsi seitsemäntenä päivänä. Sen tähden siunasi Herra sabbatin päivän ja pyhitti sen.

Runnioita isääsi ja äitiäsi, että kauan eläisit ja menestyisit siinä maassa, jonka Herra, sinun Jumalasi, antaa sinulle.

Älä tapa.

Älä tee huoria.

Älä warasta.

Älä sano wäärää todistusta lähimmäistäsi vastaan.

Älä pyhdy lähimmäisesi huonetta. Älä himoitse lähimmäisesi emäntää, eikä hänen palvelijaansa, eikä piikaansa, eikä härkäänsä, eikä aasiansa, eikä mitään, joka lähimmäisesi oma on".

Ja kaikki kansa kuuli pitkäisen jynän ja pasuunan äänen ja näki tulen leimaukset ja nuoren suitsewan. Ja he pakanivat ja sanoivat Mooseshelle: „puhu sinä meidän kanssamme, ja me kuulemme; älköön Jumala meidän kanssamme puhuko, ettemme kuolisi“. Mooses lähestyi Herraa, ja Herra puhui hänen kansansa.

Mooses rakensi alttarin nuoren juurelle ja lähetti sinne esikoista Israelin lapsista uhraamaan Herralle. Ja Mooses pani puolen wera-
restä maljoihin; toisen puolen hän priiskoitti alttarille. Ja hän otti liiton kirjan ja luki sen kansan kuullen, ja he sanoivat: „kaikki, mitä Herra on puhunut, tahdomme tehdä ja olla hänelle kuuliaiset“. Ja Mooses otti weren ja priiskoitti kansan päälle ja

sanoi: „tämä on sen liiton weri, jonka Herra teki teidän kanssanne näiden sanojen perustuksella“.

Herran käskystä astui Mooses sittemmin ylös Jumalan vuorelle. Ja pilvi peitti vuoren; ja Herran kunnia asui vuorella ja näytti kuluttawaiselta tulelta Israelin lasten silmissä. Ja Mooses oli vuorella keskellä pilveä 40 päivää ja 40 yötä. Kun Herra oli lopettanut puheensa Moosoksen kanssa, antoi hän hänelle kaksi todistuksen taulua, jotka olivat kivestä, Jumalan formella kirjoitetut.

29. Kultainen wafikka. Lain taulut. (2 Mos. 32—34.)

Kun Mooses wiipyi vuorella, kokoontui kansa Aronia vastaan ja sanoi hänelle: „nouse, tee meille jumalia, jotka edellämme käwisivät; sillä emme tiedä, mitä tälle miehelle Moosokselle on tapahtunut“. Aron sanoi: „repäiskää ne korwarenkaat, jotka ovat korwisanne, ja tuokaa minulle“. Ja kansa teki niin. Ja hän otti kullan heidän kädestään ja teki siitä waletun wafikan. Ja he sanoivat: „nämät ovat sinun Jumalasi, Israel, jotka johdattivat sinut Egyptin maalta“. Ja he uhrasivat polttouhria ja kiitosuhria. Sitten kansa istui syömään ja juomaan ja nousi mäsäämään.

Mutta Herra sanoi Moosokselle: „minä näin tämän kansan, ja katso, se on niskuri kansa. Ja nyt, salli wihani julmistua heihin hukuttaakseni heidät; ja minä teen sinut suureksi kansaksi“. Mutta Mooses rukoili hartaasti Herran Jumalan edessä. Niin Herra tauti sitä pahaa, jonka hän uhkasi tehdä kansallensa.

Mooses astui alas vuorelta, ja hänen kädesjansä oli kaksi todistuksen taulua. Ja taulut olivat Jumalan tekoa, ja kirjoitus oli myös Jumalan tauluihin kaiwettu kirjoitus. Kun Mooses lähestyi leiriä ja näki wafikan ja hyppyn, julmistui hänen wihansa niin, että hän heitti pois taulut ja löi ne rikki. Ja hän otti wafikan, poltti sen tulella ja mursi sen tuhaksi; sitten hän hajotti sen weteen ja antoi sen Israelin lasten juotawaksi. Lewiitoille sanoi Mooses: „näin sanoo Herra: jokainen sitokoon miehen kupeillensa; käykää edestafaisin leirissä portista porttiin, ja tappakoon itsekukin weljensä,

ystävänsä ja lähimmäisensä" (joka on luopunut Herrasta). Seewin pojat tekivät niin, ja finä päivänä kaatui kansasta noin 3000 miestä.

Mooses meni taas ylös vuorelle ja rukoi armoa kansalle. Ja Herra sanoi Mooselle: „vuole itsellesi kaksi kivistä taulua, samankaltaiset kuin entiset; ja minä kirjoitan tauluihin ne sanat, jotka ensimmäisissä tauluisissa olivat". Mooses teki niin. Herra teki nyt liiton koko kansan kanssa vuorella.

Mooses oli siellä Herran tykönä 40 päivää ja 40 yötä syömättä ja juomatta. Kun hän astui alas Siinain vuorelta, oli hänellä kaksi todistustaulua kädesssänsä, eikä hän tietänyt, että hänen kasvojensa iho paistoi siitä, että Herra oli häntä puhutellut. Kun Aaron ja Israelin lapset sen näkivät, pelkäsivät he lähestyä häntä. Mutta Mooses kutsui heidät luoksensa ja sanoi heille kaikki, mitä Herra oli hänelle puhunut Siinain vuorella. Ja hän pani peitteen kasvojensa eteen; mutta kun hän meni Herran eteen, pani hän peitteen pois.

30. Israelin Jumalanpalvelusta koskevat lait.

1. Todistuksen maja. Herran käskystä teetti Mooses Jumalalle asuinmajan sen mallin mukaan, jonka Mooses oli vuorella nähnyt. Se oli Maja eli teltti. Sen nimi oli Todistuksen maja, ja se oli sisältä jaettu kahteen huoneeseen, jotka olivat toisistaan erotetut paksulla esiripulla. Etumainen ja suurempi huone nimitettiin Pyhäksi, sisimmäinen ja pienempi Raitkein pyhimäksi. Majan ympäri oli aidattu piha eli esikartano. — Raitkein pyhin oli Herran Jehowan asunto; se oli wallan pimeä. Siinä säilytettiin Liiton arkki. Tämä oli akasiapuusta tehty arkku, sekä sisältä että ulkoa kullalla filattu. Sen kansi oli puhtaasta kullasta tehty ja nimitettiin armon istuimeksi. Liiton arkissa säilytettiin lain taulut. Pyhässä oli: 1) aitwan esiripun wieressä pieni suitsutusalttari; 2) pohjoisen seinän wieressä katsomusleipäin pöytä; 3) eteläisen seinän wieressä seitsemänhaarainen kynttiläjalka, jonka lamppujen liekit

aina walaisivat muuten pimeätä huonetta. Esikartanolla oli: 1) suuri Polttouhrin alttari ja 2) Wasinen pesoastia pappeja warten.

2. Papit. Herra erotti Leewin suvun palvelukseen pyhässä. Mutta papeiksi määräsi Herra ainoastaan Aaronin ja hänen sukukuntansa. Muut sukukunnat maksioivat Lewiitoille kymmenekset kaikista tuloista siitä, että Lewiitat olivat pappien apulaisia ja opettivat kansalle Jumalan lakia. Koko suvun johtaja oli Aaron ylimmäisenä pappina. Tämä wirka tuli aina perintönä vanhimmalle pojalle. — Ja Herra sanoi Moosekselle: „puhu Aaronille ja hänen pojillensa: näin pitää teidän siunaaman Israelin lapsia: Herra siunatkoon sinua ja warjellkoon sinua! Herra walistakoon kaswonja sinun päällesi ja olkoon sinulle armollinen! Herra ylentäköön kaswonja sinun puoleesi ja antakoon sinulle rauhan!“

3. Juhlat. Paise sabbattia wietettiin joka vuoden kulessa Herran käskystä seuraawat juhlat: 1) Passah (= pääsiäinen) muistoksi siitä, että Israelin lapset pääsivät Egyptistä; silloin syötiin 7 päivää happamatonta leipää; 2) Wiikkujuhla (= helluntai), joka oli kiitosjuhla elosta ja muistojuhla lain antamisesta Siinailta; se wietettiin 7 wiikkoa pääsiäisen jälkeen; 3) Suuri sowinginpäivä, joka oli yleinen paasto- ja katumuspäivä sekä tärkein päivä wuodessa; se wietettiin syksyllä; 4) Vehmimajan juhla joka wietettiin 5 päivää suuren sowinginpäivän jälkeen ja kesti 8 päivää. Se oli suuri ilojuhla.

31. Lähtö Siinailta. Wakoojat. (4 Mos. 10—14.)

Kokonaisen wuoden oli Israelin lasten leiri ollut Siinailta. Toisessa kuukaudessa toisena wuonna nousi pilwi todistuksen majan päältä. Silloin Israelin lapset läksivät matkaansa Siinain korwesta. Kohdakkoon kansa taas napisi Herraa vastaan ja sai kowan rangastuksen.

Kun kansa oli tullut Kaadekseen, joka oli Kanaanin maan eteläräjällä, lähetti Mooses Herran käskystä kaksitoista miestä wakoile-

maan maata. Ja he menivät ja wakoilivat maan kaikilla ja leikkasivat wiinipuun oksan wiinimarjarypäleen kanssa, niin myös granaatin omenia ja wiikunoita. Neljäkymmenen päivän perästä he palasivat ja kertoivat: „me tulimme siihen maahan, jossa rieskaa ja hunajaa wuotaa, ja tämä on sen hedelmä. Mutta siellä asuu wäkevä kansa; siellä on wahvoja ja sängen suuria kaupunteja. Me näimme siellä myös hirmuiset Enakin pojat, ja me olimme heihin werrattuina niinkuin heinäsiikat meidän suhteemme“.

Niin koko kansa rupeesi partumaan ja itki koko sen yön. Ja kaikki Israelin lapset napasivat Moosesta ja Maronia vastaan. Mutta Joojua ja Kaaleb, jotka myöskin olivat olleet wakoilemasa, repivät waatteensa ja sanoivat: „maa on juuri hyvä maa. Jos Herralla on hyvä suosio meihin, niin hän wie meidät siihen maahan ja antaa sen meille. Waan älkää olko Herraa vastaan niiskurit!“ Niin koko kansa alkoi kiwittää heitä kuoliaiksi.

Mutta silloin näkyi Herran kunnia seurakunnan majassa kaikille Israelin lapsille. Ja Herra sanoi Moosekselle: „kuinka kauan tämä kansa pilkkaa minua? Kuinka kauwan eivät usko minua, kaikista tunnustähdistä huolimatta, jotka heidän kestellsensä olen tehnyt? Kaikki ne miehet, jotka näkiwät ihmeeni Egyptisä ja korwessa ja nyt kymmenen kertaa owat minua kiusanneet, niistä ei kukaan saa nähdä sitä maata, jonka heidän isillensä wannoin, paitsi Joojua ja Kaaleb, joissa toinen henki on. Teidän lapsenne tulewat olemaan paimenina tässä korwessa 40 vuotta. Waan teidän lapsenne johdatan sinne, että he tuntisivat sen maan, jonka te hylkäsitte“.

32. Neljäkymmentä vuotta korwessa. (4 Mos. 20—25.)

Herran hylkäämänä waelsi Israelin kansa korwessa 38 vuotta. He eivät pitäneet Herran sabbattia pyhänä, he halweksivat hänen oikeuttansa eivätkä eläneet hänen käskyjensä mukaan. Kaikki Egyptistä lähteneet kuoliwat korwessa, jossa aiwan uusi sukupolwi syntyi ja kasvoi. Mutta waikka Herra hylkäsi kansan, hän ei kuitenkaan unhoittanut liittoansa, waan antoi heille ruokaa ja waatteita koko waelluksen aikana.

Keljännekhymmenennen vuoden alussa tulivat Israelin lapset taas Kaadekseen, jossa kansa taas napisi Moosesta vastaan. Täältä Mooses lähetti sanansaattajia Edomin kuninkaalta pyytämään lupaa saada waeltaa hänen maansa läpi. Mutta kun hän ei siihen antanut lupaa, waan uhkasi sodallakin, kääntyi Israel heistä pois ja waelsi Horin wuorelle. Täällä Aron kuoli, ja koko Israel itki häntä 30 päivää. Sitten he waelsiwat Punaisen meren tietä Edomin maan ympäri. Ja kansa suuttui matkasta ja puhui Jumalaa ja Moosesta vastaan. Silloin Herra lähetti tulisia käärmeitä, jotka purivat kansaa, niin että paljon kansaa kuoli. Ja kansa tuli Moosoksen tykö, sanoen: „me teimme syntiä. Rukoile Herraa ottamaan pois nämät käärmeet seastamme“. Ja Mooses rukoili kansan puolesta. Niin sanoi Herra: „tee itsellesi tulinen käärme ja nostä se merkiksi ylös. Joka purtu on ja katsoo siihen, hän elää“. Mooses teki waskikäärmeen, ja tapahtui Herran sanan mukaan.

Sen jälkeen Israel kului Kanaanin maan itäpuolella Jordania olemaan osaan, ja Herra auttoi niin, että he koko tämän maan walloittivat. Mooses antoi sen Ruubenin, Gadin ja toiselle puolelle Manassjen sukukunnasta.

33. Moosoksen viimeiset päiwät. (5 Mos. 1—34.)

Ja Herra sanoi Moosokselle: „astu ylös tänne Abarimin wuorelle ja katso sitä maata, jonka Israelin lapsille annan. Ja kun sen olet nähnyt, niin sinäkin koottaan kansasi tykö, niinkuin weljesi Aronkin on koottu. Silloin Mooses kokosi Moabin kentälle koko kansan ja puhui heille kaikki, mitä Herra käski hänen puhua. Tässä puheessaan hän puhui Herran suurista ja ihmeellisistä töistä heille ja heidän isillensä ja kuinka armollisesti Herra oli heitä korwessa joutanut. Sitten hän heille kertoi ja selitti Jumalan antamat lait ja kehoitti heitä kuuliaisuuteen, sanoen: „kuule Israel! Jos olet kuuliainen Herran, sinun Jumalasi, äänelle, niin siunaus on tulewa sinulle. Mutta jos et tottele Herran Jumalasi ääntä, niin tulee kiros sinulle, ja Herra hajoittaa sinut kansain sekaan, ja sinä tulet

pieneksi ja halveksituksi kansaksi pakanain seasja". Mooses myös ennusti heille tulevasta suuresta profeetasta, sanoen: „Herra janoi minulle: **Profeetan minä herätän heille heidän weljistänsä, sinun kaltaisesi, ja panen minun sanani hänen suuhunsa; hän puhuu heille kaikki, mitä minä hänelle käsken**".

Sen jälkeen Mooses astui Moabin kedolta Rebo-nimiselle vuorentuuffulalle, joka on Jerikon kohdalla, ja Herra näytti hänelle koko Kanaanin maan ja janoi: „tämä on se maa, josta Abrahamille, Iisakille ja Jaakobille wannoin. Sinä saat nähdä sen silmilläsi, waan et sinä sinne tule". Ja Mooses, Herran palvelija, kuoli siellä 120 vuoden wanhana. Ja Herra hautasi hänet, eikä ole yksikään saanut tietää hänen hautaansa tähän päivään asti. Ja Israelin lapset itkivät Moosesta 30 päivää. Eikä sitten yhtään profeettaa nousnut Israelisja Moosoksen wertaista, jonka Herra tunsi kaswoista kaswoihin.

Kolmas Aikakausi.

Joosuan ja Tuomarien aika (1400—1100 e. Kr.)

34. Joosua. (Joos. 1—24.)

Moosoksen kuoleman jälkeen janoi Herra Joosualle: „ole rohkea ja wahwista itseäsi, waroen, että tekisit kaiken sen lain mukaan, jonka mukaan palvelijani Mooses käski sinun toimiella. Älä siitä harhaile oikealle eikä wafemmalle. **Ulköön tämä lakiraamattu lähtekö suustasi pois, waan ajattele sitä yöt päivät, waroen, että tekisit kaikki sen mukaan. Niin sinä menestyt teissäsi ja teet työsi toimellisesti. Älä pelkää, sillä Herra, sinun Jumalasi, on sinun kansjasi**".

Nyt Joosua ja kaikki Israelin lapset nousivat ja tulivat Jordanille. Herra janoi Joosualle: „niinkuin minä olin Moosoksen

kanssa, niin olen sinunkin kanssasi. Ja kun kansa lähti majoiستانsa menemään, kantoivat papit Herran käskyn mukaan liiton arkia kansan edessä. Ja Jordanin wirta oli täynnä aina partaasen saakka. Mutta kun arkin kantajat tulivat Jordaniin ja pappien jalat kas-tuivat weden syrjään, niin seisahtui yläpuolelta juoksewa wesi ja seisoi yhdessä läjässä; mutta se wesi, joka juoksi alas korwen me-reen, wäheni ja juoksi pois. Ja koko Israel käwi kuivalla sen lä-witse, kunnes kaikki kansa pääsi Jordanin ylitse. Ja kun papit, jotka kantoivat Herran arkia, astuivat Jordanista ylös, tulivat Jorda-nin wedet taas sijallensa ja juoksiwat niinkuin ennenkin.

Kun Israelin lapset olivat sijoitetut Gilgalissa, itäpuolella Jerikoa, wiettiwät he pääsiäistä määrättynä päivänä. Ja Jerikon kohdalla he söiwät sen maan jywistä toisena pääsiäispäivänä. Ja Manna lakkasi, kun he söiwät maan jywistä.

Joosua käwi siten jotaa Kanaanin maan kansoja vastaan ja löi kaikki maan asujamet wuorilla ja etelämaassa ja laaksoissa ja alangoissa sekä kaikki heidän kuninkaansa, eikä hän yhtäkään jättänyt waan tappoi kaikki, joilla henki oli, niinkuin Herra, Israelin Jumala, oli käskenyt. Eikä yksikään kaupunki antanut itseensä rauhalla Joosualle, paitsi Gibeon; waan kaikki otettiin sodalla. Woitetut kuninkaat olivat luvultaan 31. Sota niitä vastaan kesti melkein 7 vuotta.

Kun Joosua wanheni ja tuli ijälliseksi, oli maata vielä jää-nyt walloittamatta. Mutta Herra sanoi hänelle: „ja' a tämäkin jäl-jellä olewa maa Israelille perinnöksi!“ Tämä jako toimitettiin en-siksi Gilgalissa, ja joka osasta heitettiin arpaa. Mutta Leewin suku-kunnalle ei annettu yhtään perintöä, koska Herra, Israelin Jumala, on heidän perintönsä, niinkuin Herra oli heille sanonut. Sittem-min kokoontui koko kansa Siloon ja asetti sinne todistuksen majan. Ja Joosua heitti Silossa arpaa Herran edessä ja jakoi jälellä ole-wille sukukunnille niiden osan. Kun jako oli päättynyt, annettiin Lewiitoille 48 kaupunkia muitten sukukuntien alueilla asuinpaikoiksi. — Ja niin antoi Herra Israelin lapsille sen maan, jonka hän oli wannonut heidän isillensä antawansa sen heille. Ja Herra antoi heille lewon kaikista wihollisista; ja kaikki käwi toteen, mitä Herra oli heille luvannut.

Pitkän ajan perästä kokosi Joosua kaikki Israelin sukukunnat Sitemiin ja kehotti heitä vakavasti pelkäämään ja uskollisesti palvelemaan Herraa sekä hylkäämään epäjumalat. Sitten sanoi hän: „jollotte mielellänne Herraa palvele, niin valitkaa tänään, ketä te palvelette. Mutta minä ja minun huoneeni palvelemme Herraa“. Niin vastasi kansa: „pois se meistä, että hylkäisimme Herran ja palvelisimme muita jumalia; me myös palvelemme Herraa, sillä hän on meidän Jumalamme, ja tahdomme olla hänen äänellensä kuuliaiset“. Ja Joosua teki sinä päivänä liiton kansan kansja. Ja Joosua, Herran palvelija, kuoli 110 ajastaitaisenaan.

35. Israelin Tuomarit. Gideon. (Tuom. 1—12.)

Israelin kansa palveli Jumalaa niin kauvan kuin Joosua eli. Mutta kun hän oli kuollut ja koko se sukukunta, tuli heidän jälkeensä toinen sukukunta, joka ei tuntenut Herraa eikä hänen Israelille tekemiä töitänsä. Ja Israelin lapset hylkäsiwät Herran, heidän isiensä Jumalan, ja palveliwat epäjumalia. Niin julmistui Herran wiha Israeliin, ja hän antoi heidät vihollisten käsiin; ja heitä ahdistettiin kowin. Silloin Herra herätti heille tuomareita, jotka wapahtiwat heidät ryöstäjien käpistä. Ja Herra oli tuomarein kansja ja auttoi kansaa tuomarien elinaikana ja heidän huokaustensa tähden. Mutta kun tuomari oli kuollut, tekivät he taas vielä nurjemmin kuin heidän isänsä. Tuomareita oli Israelisja 16 luvultaan.

Ensimmäinen tuomari oli Raalebin weli Otniel, joka wapahti Israelin Mesopotamian kuninkaan wallasta. Hänen jälkeensä mainitaan Ehud, joka woitti Moabilaiset, Samgar, joka karjan kaareksella löi 600 Filistealaista, ja naisprofeetta Deboora, joka wapahti kansan Kananealaisten kuninkaan Jaabinin käpistä.

Sen jälkeen Israelin lapset taas tekivät pahaa Herran edessä; ja Herra antoi heidät Midianilaisten käsiin 7 wuodeksi. Kun Israel jotakin kylwi, tuliwat Midianilaiset ja turmeliwat kaiken maan kaswun, eiwätkä jättäneet Israelille yhtään elatusta. Israelin lapset huusiwat Herran tykö. Ja Herran enkeli ilmaantui Gideonille, Joaksen pojalle, ja sanoi: „Herra olkoon sinun kansjasi, sinä wälewä

totamies! Mene tässä wälewyydessäsi; sinä wapahtat Israelin Midianilaisten käsistä; katso, minä lähetän sinut". Gideon sanoi: „millä minä wapahtan Israelin? Katso, minun sukuni on kaikkein köyhin Manassessa, ja minä olen kaikkein pienin isäni huoneessa". Herra sanoi: „totisesti minä olen sinun kansjasi".

Sinä hönä sanoi Herra Gideonille: „kukista Baalin alttari, joka on isälläsi ja rakenna Herralle Jumalallesi alttari tälle korkealle wuorelle". Gideon teki niin.

Kaikki Midianilaiset kokoontuivat Israelia vastaan. Ja Herran henki täytti Gideonin ja hän lähetti sanan ympärillä olewille sukufunnille, että he seuraisivat häntä. Silloin nousi Gideon ja kaikki hänen wäkinsä. Ja Herra sanoi Gideonille: „ylön paljon on wäkeä sinun kansjasi; ehkä kerškaisi Israel minua vastaan, sanoen: minun oma käteni wapahti minut. Kolmella sadalla miehellä wapahtan minä teidät; mutta kaikki muu kansa menköön kukin kotiinsa".

Ja Gideon jatoi ne 300 miestä kolmeen joukkoon ja antoi pasuunat jokaisen käteen ja tyhjät sawiastiat sekä lamput astioihin. Keskimäisen yöwartion alussa tuli hän sadan miehen kanssa Midianilaisten leiriin; ja he puhalsivat pasuuniin ja rikkoivat sawiastiat, jotka olivat heidän käsissjnsä. Ja samoin tekivät muutkin joukot. Kaikki tempasivat sitten lamput wasempaan käteen ja pasuunat oikeaan käteen ja huusivat: „miekka Herralle ja Gideonille!" Ja koko leiri rupesti juoksemaan, huutamaan ja pakenemaan. Ja Herra sowitti niin, että toisen miekka kääntyi toista vastaan koko leirissä. Ja Israelin miehet ajoivat Midianilaisia takaa.

Israelin miehet sanoivat Gideonille: „hallitse sinä meitä, sinä ja sinun poikasi ja sinun poikasi poika, sillä sinä wapahtit meidät Midianilaisten käsistä. Mutta Gideon sanoi: „en minä tahdo hallita teitä, eikä poikani ole teitä hallitsewa, waan Herra olkoon teidän hallitsijanne". Sitten oli rauhaa 40 vuotta.

36. Ruut. (Ruutin kirj.)

Tuomarien hallitessa tuli kallis aika maahan, ja betlehemiläinen Elimelek meni waimonsa Noomin ja kahden poikansa kanssa

Moabilaisten maalle. Siellä kuoli Elimelek, ja hänen poikansa naitivat moabilaisia waimoja. Kun molemmat pojatkin kuolivat, palasi Noomi kotimaahansa. Molemmat miniät seurasiivat häntä. Kun hän pyysi heitä palaamaan kotiansa, rupešivat molemmat itkemään. Toinen kuitenkin wihdoin läksi takaisin, mutta toinen, nimeltä Ruut, sanoi: „mihin sinä menet, menen minäkin, sinun kansasi on minun kansani, sinun Jumalasi on minun Jumalani“. Ja he matkustiwat kahden Betlehemiin.

Täällä Ruut meni peltolle tähtäpäitä leikkaajien jäljissä poimiin. Ja se peltomaa oli Boaksen oma, joka oli Elimelekin sukua. Kun Boas näki Ruutin ja sai tietää, kuka hän oli, osoitti hän Ruutille suurta ystäwyttä ja otti sittemmin Ruutin waimokseksi. Ruut synnytti Boakselle pojan, jonka nimi oli Obed. Obedin poika oli Jisai, joka oli kuningas Daawidin isä. Täten tuli moabilainen Ruut maailman wapahtajan kantaäidiksi.

37. Geli ja Samuel. (1 Sam. 1—7.)

Ylimmäisen papin Gelin aikana eli lewiitta Ramassa nimeltä Elkana. Hänellä oli kaksi waimoa, Hanna ja Peninna. Hannalla ei ollut lapsia. Elkana meni joka wuosi Siloon rukoilemaan, ja hänen waimonsa seurasiivat häntä. Ja Hanna rukoili Herraa ja itki hartaasti, sanoen: „Herra Sebaot, jos antaisit piiallesi pojan, niin antaisin hänet Herralle hänen ikäpäiwiksensä“. Ja Herra muisti Hannaa, ja Hanna synnytti pojan, jonka hän nimitti Samueliksi. Ja hän wei hänet Herran huoneesen Siloon ja antoi hänet Herralle kaikeksi elinajaksi. Ja nuorukainen palweli Herraa Gelin tykönä.

Mutta Gelin pojat olivat ilkeät eivätkä totelleet Herraa. Ja Geli oli jo wanha. Kun hän kuuli, mitä hänen poikansa tekivät, sanoi hän heille: „miksi teette sentkaltaisia? Ei niin, poikani, ei ole se hyvä sanoma, jonka kuulen“. Mutta he eiwät kuulleet ijänsä ääntä.

Mutta Samuel palweli Herraa, ja hän kaswoi ja oli otollinen sekä Herralle että ihmisille. Herran sana oli siihen aikaan kallis, eikä ollut ilmestyksiä. Kun Samuel makasi Herran huoneessa, missä

Jumalan arkki oli, tapahtui, että Herra kutsui Samuelia. Ja hän vastasi: „tässä olen“. Ja hän juoksi Gelin luo ja sanoi: „katso, tässä olen, sinä kutsuit minua“. Geli vastasi: „en minä sinua kutsunut; mene jälleen ja pane maata“. Mutta Samuel ei silloin vielä tuntenut Herraa, eikä Herran sana vielä ollut ilmoitettu hänelle. Ja Herra kutsui Samuelia vielä kaksi kertaa; ja kolmannella kerralla Geli hymäräsi, että Herra kutsui nuorukaisista, ja sanoi: „mene ja pane maata, ja jos sinua vielä kutsutaan, niin sano: puhu, Herra, sillä palvelijasi kuulee!“ Samuel meni ja pani maata. Niin Herra kutsui häntä niinkuin ennenkin: „Samuel, Samuel!“ Ja Samuel sanoi: „puhu, sillä palvelijasi kuulee!“ Niin Herra sanoi Samuelille: „katso, minä tuotan Gelille kaikki, mitä minä hänen huonettansa vastaan olen puhunut, sen pahan työn tähden, että hän tiesi poikainsa häpeällisesti käyttäneen itsensä, eikä rangais-
sut heitä“. Namulla kutsui Geli hänet ja sanoi: „mikä sana se on, joka sinulle sanottiin? Älä jalaa sitä minulta“. Niin Samuel kertoi hänelle kaikki. Waan Geli sanoi: „Hän on Herra; hän tehköön, minkä hän hyväksi näkee“. — Ja Samuel kasvoi, ja Herra oli hänen kanssansa. Koko Israël tunsi Samuelin uskolliseksi Herran profetaaksi. Ja Samuelin sana tuli kaiken Israëlin tiedoksi.

Israël meni sotaan Filistealaisia vastaan, ja Israël lyötiin. Silloin sanoivat Israëlin wanhimmat: „ottakaamme Herran liiton arkki wapahtamaan meitä wihollistemme käsistä!“ Kun Gelin pojat toivat liiton arkin leiriin, huusi koko Israël suurella ilohuudolla; ja Filistealaiset pelkäsiwät ja sanoivat: „Jumala on tullut leiriin“. Mutta Israël lyötiin, Jumalan arkki otettiin pois, ja Gelin kaksi poikaa kaatui. Kun Geli kuuli sanoman Jumalan arkista, lankesi hän istuimelta taaksepäin maahan, mursi niskansa ja kuoli.

Filistealaiset weiwät liiton arkin epäjumalansa huoneesen. Mutta Herran käsi oli raskas Filistealaisten päällä ja löi heitä kowilla wainwoilla. Silloin päättiwät Filistealaiset wiedä Jumalan arkin takaisin.

Mutta Samuel puhui koko Israëlille: „jos käännytte kaikesta sydämeštänne Herran tykö, niin heittäkää wieraat Jumalat pois, siinnittäkää sydämenne Herraan ja palvelkaa häntä ainoata, niin

hän pelastaa teidät Filistealaisten käpistä“. Niin heittivät Israelin lapset pois epäjumalat ja palvelivat ainoata Herraa. Ja Samuel koki koko Israelin, ja kansa tunnusti syntinsä. Mutta Filistealaiset tulivat sinne sotimaan Israelia vastaan. Samuel huusi Herraa puolustamaan, ja Herra peljätti Filistealaisia suurella pauhinalla, niin että Israelin lapset löivät heidät. Ja Samuel oli Israelin tuomarina kaiken elinaikansa.

Neljäs Aikakausi.

Sakamattoman kuninkaan-wallan aikakausi.

(1075—975 e. Kr.)

38. Saul. (1 Sam. 8—16.)

(1075—1055.)

Kun Samuel wanheni, pani hän poikansa Israelin tuomareiksi. Mutta hänen poikansa eivät waeltaneet hänen teisjensä, waan ottivat lahjoja ja käänsivät oikeuden. Silloin kokoontuivat Israelin wanhimmat ja tulivat Samuelille sanomaan: „katso, sinä olet wanhentunut, eivätkä poikasi waella sinun teisfäsi. Niin ajeta nyt meille kuningas, niinkuin kaikilla pakanoilla on“. Samuel otti sen pahaksi. Mutta Herra sanoi: „kuule kansan ääntä; sillä eivät he ole sinua hyljänneet, waan minut he owat hyljänneet, etten minä heitä hallitsisi“.

Niin oli mies Benjaminista, nimeltä Kis. Hänellä oli poika, nimeltä Saul, joka oli kaunis nuori mies, päätä pitempi kaikkea muuta kansaa. Kun Saul Herran tahdosta tuli Samuelin luokse, sanoi Herra: „tämä on se mies, joka on kansani päämies“. Silloin Samuel sanoi Saulille: „sinä syöt tänään minun kansani“. Seuraavana aamuna otti Samuel öljyastian ja kaasi Saulin pään päälle, suuteli häntä ja sanoi: „katso, Herra on sinut woidellut

perintönsä päämieheksi". Saul meni pois Samuelin luota; ja Herra antoi Saulille toisen sydämen.

Mutta Samuel kutsutti kansan kokoon Mispaan ja heitti arpaa siitä, kuka kuninkaaksi tulisi. Silloin lankei arpa Sauliin, Kirin poikaan. Samuel sanoi kaikelle kansalle: „näettekö, kenentä Herra on valinnut? Sillä ei ole hänen vertaistansa koko kansassa". Niin huusi kaikki kansa: „eläköön kuningas!"

Saul soti voitollisesti Israelin vihollisia vastaan ja vapahiti Israelin niitten käpistä. Yllistealaiset voitettiin Saulin pojan Jonatanin urhoollisuuden kautta. Sen jälkeen sanoi Samuel Saulille: „näin sanoo Herra Sebaot: mene ja lyö Amalek ja hukuta kaikki, mitä hänellä on, äläkä säästä häntä!" Niin löi Saul Amalekilaiset ja surmasi kaiken kansan. Mutta hän ja kaikki kansa säästi kuninkaan ja mitä parasta oli karjasta. Samuel meni Saulin luo ja sanoi hänelle: „miksi et kuullut Herran ääntä, vaan annoit itsesi saaliin puoleen ja teit pahaa Herran edessä?" Saul sanoi tahtovansa uhrilla sioittaa syntinsä. Tähän Samuel taas sanoi: „kelpaako Herralle paremmin uhri, kuin että kuulet Herran äänen? Katso, kuuliaisuus on parempi kuin uhri; sillä tottelemattomuus on noituuden synti, ja vastahakoisuus on epäjumalan palvelus. Koska olet hyljännyt Herran sanan, on hänkin sinut hyljännyt, ettet enään saa olla Israelin kuningas". Samuel meni Ramaan eikä nähnyt Saulia enään kuolinpäiväänsä saakka. Kuitenkin murehti hän Saulia.

Herra puhui Samuelille: „kuinka kauvan sinä murehdit Saulia, jonka olen hyljännyt? Tähtä sarvesi öljyllä ja mene betlehemiäisen Jisain luo; sillä hänen pojistansa olen katsonut itselleni kuninkaan". Samuel teki niin ja kutsui Jisain poikineen uhrille. Kun he tulivat sisälle, katseli hän esikoista ja ajatteli: „varmaankin on tämä Herran woideltu". Mutta Herra sanoi Samuelille: „älä katso hänen muotoansa eikä suurta kokoansa. Sillä ei niin ole kuin ihminen näkee; ihminen näkee sen, mikä silmäin edessä on, mutta Herra katsoo sydämeen". Kun Samuel oli kaikkia katsellut, kysyi hän: „Joko nyt täällä kaikki pojat ovat?" Jisai sanoi: „wielä on nuorin jäljellä, ja hän kaitsee lam-

paita". Niin tuotiin Daawid sinne; ja hän oli werewä ja kauris kaswoiltaan ja ihanan muotoinen. Ja Herra sanoi: „nouse ja woitele tämä, sillä tämä se on". Niin otti Samuel öljysarwensa ja woiteli hänet, ja Herran henki tuli Daawidiin siitä päivästä alkaen. Sen jälkeen Samuel palasi Ramaan.

Mutta Herran henki läksi Saulista, ja paha henki waiwasi häntä. Niin hänen palvelijansa neuwoivat häntä etsimään harpunoittajaa, joka soittaisi hänelle, kun paha henki häntä waiwaisi. Kun hän sai tietää, että yksi Bifain pojista oli taitawa soittaja, lähetti hän Daawidia noutamaan. Ja hän tuli Saulille sangen rakkaaksi ja tuli hänen aseensa kantajaksi. Kun paha henki tuli Sauliin, otti Daawid kanteleen ja soitti kädellänsä. Ja niin Saul wirtwoittui, ja paha henki läksi hänestä. Ja Daawid jäi olemaan Saulin luona.

39. Daawid ja Goljat. (1 Sam. 17.)

Filistealaiset kokosivat sotawäkensä sotaan Israelia vastaan. Silloin tuli Filistealaisten leiristä mies, Goljat nimeltä, kuuden kyhnärän ja kämmenen leweyden pituinen. Hänellä oli aiwan hirmuiset aseet. Ja hän huusi Israelin sotajoukolle: „walittkaa mies, joka tulee tänne minun tyköni. Jos hän lyö minut, niin me olemme teidän palvelijanne, mutta jos minä hänet woitan, pitää teidän olemman meidän palvelijamme". Saul ja koko Israel hämmästyivät ja pelkäsivät suuresti.

Bifain kolme wanhinta poikaa meni sotaan Saulin kanssa. Mutta Daawid meni kotiansa kaitsemaan isänsä lampaita. Bifai sanoi Daawidille: „mene katsomaan weljiäsi, kuinka he woivat". Ja Daawid meni. Kun hän tuli leiriin, nousi Goljat ja puhui niinkuin ennenkin. Ja joka mies Israelisja pakeni. Ja he sanoivat: „hänen woittajansa kuningas tekee aiwan rikkaaksi, antaa tyttärensä hänelle ja tekee hänen isänsä huoneen wapaaksi Israelisja". Silloin sanoi Daawid: „mikä tämä ympärileikkaamaton Filistealainen on, joka häpäisee elävän Jumalan sotajoukon?" ja tahtoi wieläkin kuulla woittajan palkkaa mainittawan.

Kun tämä ilmoitettiin Saulille, antoi hän tuoda Daawidin tykönsä. Ja Daawid janoi Saulille: „äkköön kenenkään sydän hämmästykö; palvelijasi käy sotimaan tätä Filistealasta vastaan“. Saul janoi: „et sinä woi mennä sotimaan häntä vastaan; sillä sinä olet nuorukainen, mutta hän on sotamies nuoruudesta asti“. Daawid wastasi: „kun kaitsin isäni lampaita, tuli jalopeura ja karhu ja wei lampaan laumasta. Niin minä juoksin ja tempasin sen ulos niitten juusta. Ja kun ne karkasivat minun päälleni, tapoin ne. Herra, joka minut pelasti jalopeurasta ja karhusta, pelastaa minut myöös tämän Filistealaisen käjistä“. Ja Saul janoi Daawidille: „mene, Herra on sinun kansjasi“. Daawid otti sauwansa käteensä, walitsi ojasta wiiji sileätä kiweä, pani ne paimenreppuunsa, otti lingon käteensä ja meni Filistealasta vastaan.

Kun Filistealainen näki Daawidin, piti hän häntä halpana ja janoi: „olenko koira, koska tulet sauvoilla minua vastaan?“ Ja Filistealainen kiroili Daawidia jumaliensa kautta ja janoi wielä: „tule tänne, minä annan lihasi taiwaan linnuille ja ledon pedoille“. Mutta Daawid janoi: „sinä tulet minun tyköni miekalla, keihäällä ja kilvellä; mutta minä tulen sinun tykösi Herran Sebaotin, Israelin sotawäen Jumalan nimeen, jota olet pilkannut. Tämä päivänä antaa Herra sinut minun käsiini“. Kun Filistealainen nousi, rienji Daawid häntä vastaan, otti repustansa kiwen, linkosi ja paiskasi Filistealasta otjaan, että kiwi meni otjaan sisälle ja hän kaatui maahan kaswoillensa. Silloin juoksi hän ja weti Goljatin miekan tupesta ja hakkasi sillä häneltä pään poikki. Kun Filistealaiset näkiwät, että heidän sankarinsa oli kuollut, niin he pakeniwat. Ja Israelin miehet ajoiwat heitä takaa ja löiwät heidät. — Tämän jälkeen tekivät Daawid ja Saulin poika Jonatan sydämellisen ystäwyhden liiton keskenänsä.

40. Daawidin waino. (1 Sam. 18—31.)

Kun Daawid palasi lyömästä Filistealasta, tuliwat waimot Israelin kaupungeista soittaen, laulaen ja tanssien kuningas Saulia vastaan ja lauloiwat wuorotellen: „Saul löi tuhannen, mutta Daa-

wid kymmenentuhatta. Niin Saul närkästyi sangen suuresti ja sanoi: „nyt puuttuu häneltä wain kuninkaan walta“. Ja Saul katsoi aina karjaasti Daawidia siitä päivästä alkaen. Toisena päivänä waiwasi paha henki Saulia, ja hän raiwosi kotona huoneesjansa. Daawid soitti tapansa mukaan, ja Saulin kädessä oli keihäs. Ja Saul heitti keihään, lyödäkseen hänet seinään kiinni; mutta Daawid wälitti keihästä kaffi kertaa. Ja Saul pelkäsi Daawidia, sillä Herra oli hänen kansjansa, mutta oli luopunut Saulista. Niin pani Saul hänet pois työnsä ja asetti hänet 1000 miehen päämieheksi. Ja Daawid oli onnellinen kaitisja teijsänsä, sillä Herra oli hänen kansjansa. Saul pelkäsi Daawidia; waan koko Israel rakasti häntä.

Kun Daawid taas uudessa sodassa löi Filistealaisia suurella jurmalla, tuli paha henki Sauliin, kun Daawid hänelle soitti. Saul koetti nytkin pistää Daawidin keihäällä seinään, mutta Daawid wälitti, ja keihäs meni seinään. Daawid pakeni nyt kotiansa. Waan Saul lähetti sinne sanansaattajia wartioimaan Daawidia ja aamulla hänet tappamaan. Mutta Mikal, Daawidin waimo, joka oli Saulin tytär, lasi Daawidin alas akkunasta, ja hän pääsi pakoön. Jonatan tyllä koetti Daawidia puolustamalla lepyttää isänsä wihaa; mutta silloin heitti Saul keihään lyödäkseen häntä. Siitä Jonatan hymäräsi, että hänen isänsä oli päättänyt tappa Daawidin. Ja hän meni aamulla kedolle Daawidia tapaamaan. Ja he antoivat toinen toisellensa suuta ja itkiwät yhdessä. Daawid meni matkaansa; Jonatan taas palasi kaupunkiin.

Kun Daawid tuli Robeen ja pyysi ylimmäiseltä papilta Ahimeleliltä leipää, koska hänen oli kowa nälkä, antoi Ahimelet hänelle näkyleipiä; sillä hänellä ei ollut muuta. Saatunsa sieltä myös Goljatin miekan, pakeni Daawid Filistealaisten kuninkaan luolaan ja sieltä taas wuoren luolaan. Sinne kotoontui hänen isänsä huone ja kaittainaisia waiwattuja, noin 400 miestä luvultaan. Ja Daawid oli heidän päämiehensä. Saul alinomaa wainosi Daawidia, joka aina waan pakeni paikasta toiseen.

Kun Saulille sitten kerran ilmoitettiin: „Daawid on Engedin korpessa“, otti Saul 3000 miestä ja meni etsimään Daawidia. Korpessa hän meni luolaan makuamaan; mutta Daawid istui mie-

hinenjä luolan peräkulmilla. Ja Daawidin miehet sanoivat hänelle: „katso, tämä on se päivä, jolloin Herra antaa wihamiehesi sinun käsiisi“. Ja Daawid nousi ja leikkasi salaa kappaleen Saulin waatteen liepeestä. Mutta kun tämä oli tehty, soimasi Daawidin sydän häntä, että hän niin oli tehnyt. Eikä hän sallinut miehensä karata Saulin päälle. Namulla nousi Saul ja meni matkoihinja; ja Daawidkin läksi luolasta. Hän huusi Saulille: „herrani kuningas!“ Saul katsahki taakseenja, ja Daawid kallisti kaswonja maahan ja kumarssi, sanoen: „missi uskot ihmisten sanoja, että Daawid muka etsii wahinkoasi? Katso, tänään oli Herra antanut sinut minun käsiini luolasja; mutta minä armahdin sinua, waikka minua newwottiin tappamaan sinut. Katso tätä hameesi tilkkaa minun kädesjäni. Huomaa siitä, ettei yhtään pahuutta eikä wääryyttä ole minun mielesjäni; ja sinä wäijyt henkeäni, ottaaksesi sen minulta. Herra tuomitkoon meidän välillämme; mutta ei minun käteni ole sinuun sattuma“. Ja Saul korotti äänensä ja itki ja sanoi Daawidille: „sinä olet minua hurškaampi. Herra maksakoon sinulle sen hywän, jonka tänä päivänä olet minulle tehnyt!“ Saul meni kotiinsa; mutta Daawid ja hänen miehensä meniwät wuorille.

Tähän aikaan kuoli profeetta Samuel. Ja koko Israael koontui häntä murehtimaan ja hautasi hänet hänen omaan huoneeseensa. Samaan aikaan Saul meni taas sotamiehinensä Daawidia vastaan. Yöllä meni Daawid sisarensa pojan Abisain kansja Saulin leiriin, jossa Saul makasi nukkuneena; ja hänen keihäänsä oli pistetty maahan hänen päänalaisensa kohdalle. Silloin sanoi Abisai: „Sumala on nyt antanut wihamiehesi sinun käsiisi; minä lyön hänet keihäällä maahan kiinni“. Mutta Daawid sanoi: „niin totta kuin Herra elää, jollei Herra häntä lyö, niin antakoon Herra sen olla kaukana minusta, että satuttaisin kättäni Herran woideistuun! Ota nyt waan keihäs hänen päänsä kohdalta ja wesimalja, ja menkäämme!“ Eikä kukaan nähnyt eikä herännyt. Tultuansa ulos huusi Daawid ja sanoi: „missä kuninkaan keihäs ja wesimalja owat, jotka oliwat hänen päänsä kohdalla?“ Silloin Saul tunsi Daawidin äänen ja sanoi: „minä olen syntiä tehnyt. Tule jälleen, poikani Daawid; sillä en minä enään tee sinulle pahaa; koska minun henkeni

on tänä päivänä ollut kallis sinun silmissäsi". Niin Daawid meni matkoihinsa, ja Saul palasi kotiansa. Mutta Daawid pelkäsi sit-
tenkin Saulia.

Filistealaiset kokosivat sotawäkensä Israelia vastaan. Saul
kokosi kaiken Israelin, ja he sijoittuivat Gilboan tuorelle. Mutta
Israelin miehet pakenivat Filistealaisia. Ja Filistealaiset ajoivat
Saulia ja hänen poikiansa takaa, ja he surmasivat kolme Saulin
poikaa ja niiden joukossa Jonatanin. Sota oli ankara, ja joutsi-
miehet saavuttivat Saulin. Kun hän oli suuressa tuskassa niitten
tähden, janoi hän aseensa kantajalle: „wedä miekkasi ja pistä sillä
minut läwitse, etteivät nämät ympärileikkaamattomat sitä tekisi ja
pilkkaisi minua". Mutta aseenkantaja ei tahtonut sitä tehdä, sillä
hän pelkäsi suuresti. Niin otti Saul miekan ja heittäysi siihen.
Kolmantena päivänä sai Daawid tiedon kaikesta. Hän tuli siitä
jangen murheelliseksi ja weisasi kauniin walituswirren Saulista ja
ystävästänsä Jonatanista.

41. Daawid kuninkaana. (2 Sam. 2—10; 1 Mik. 12—21.) (1055 e. Kr.)

Tämän jälkeen meni Daawid Herran käskyistä Hebroniin.
Sinne Juudan miehet tulivat ja voitelmivat Daawidin Juudan huo-
neen kuninkaaksi. Nyt syntyi pitkälinen sota Saulin huoneen ja
Daawidin huoneen välillä. Mutta Daawid kasvoi ja menestyi, ja
Saulin huone hävisi ja wäheni. Wihdoin tulivat kaikki Israelin
jukurunnat Daawidin tykö Hebroniin, ja Israelin wanhimmat woi-
telimat Daawidin Israelin kuninkaaksi.

Kuningas meni miehinensä Jerusalemiin Jebusilaisia vastaan.
Ja Daawid voitti Siionin linnan, jossa hän sitten asui, ja kutsui
sen Daawidin kaupungiksi. Daawid menestyi, ja Herra Jumala
oli hänen kanssansa. Ja Tyruksen kuningas lähetti Daawidille kedri-
puita, kiven-hakkaajia ja puuseppiä, jotka rakensivat Daawidille huo-
neen. Filistealaiset nousivat sotimaan Daawidia vastaan; mutta
Daawid löi heidät kokonaan kahdessa suuressa tappelussa. Daawidin
nimi oli kuuluisa kaikissa maissa.

Ja Daawid kokosi kaiken Israelin Jerusalemiin ja meni tuomaan Herran arkkia Gibeasta. Suurella juhlallisuudella arkki tuotiin Jerusalemiin. Täällä se asetettiin keskelle sitä majaa, jonka Daawid oli valmistanut. Daawid järjesti myös säännöllisen jumalan palveluksen Siionilla.

Kun kuningas istui huoneessansa ja Herra oli antanut hänelle lewon kaikilta vihollisilta, sanoi hän profeetta Naatanille: „katso, minä asun kedripuijessa huoneessa, ja Jumalan arkki asuu vaatemajassa“. Naatan sanoi kuninkaalle: „tee kaikki, mitä sydämessäsi on; sillä Herra on sinun kanssasi“. Mutta Herran sana tuli yöllä Naatanille, lausuen: „mene ja sano palvelijalleni Daawidille: näin sanoo Herra: älä rakenna minulle huonetta asuttawakseni; sillä sinä olet sotamies ja olet paljon werta wuodattanut, ja jodat sinua vielä ympäröiwät. Mutta kun aikasi on täytetty ja sinä lepääät isäisi kanssa, herätän minä sinun siemenesi sinun jälkeesi; ja minä wahwistan hänen waltakuntansa. Ja hän rakentaa minun nimelleni huoneen, ja minä wahwistan hänen waltakuntansa istuimen iankaikkisesti. Minä olen hänen ijänsä, ja hän on minun poikani. Mutta sinun huoneesi ja waltakuntasi on pyhyyvä sinun edessäsi iankaikkisesti“. Silloin sanoi Daawid: „kuka olen minä, Herra, Herra, ja mikä on minun huoneeni, että olet minut tähän asti saattanut? Ja tämänkin olet vielä vähäksi lutenut, koska olet myös puhunut palvelijasi huoneelle kaukaisista asioista“.

Sen jälkeen Daawid löi Filistealaiset ja otti wallan suitset heidän käsistänsä. Samoin käwi monen muunkin kansan. Ja Daawid teki itsensä kuuluisaksi, sillä Herra auttoi häntä, minne hywänsä hän meni sotimaan. Daawidin waltakunta ulottui Eufraatista Wälimereen ja Libanonista Arabian mereen.

42. Daawidin synty ja katumus. (2 Sam. 10—12.)

Ammonilaiset valmistiwat jotaa Daawidia vastaan, ja Daawid lähetti sijarensa pojan Joabin koko sotajoukon kanssa hukuttamaan Ammonin lapsia; mutta Daawid jäi Jerusalemiin.

Kun hän ehtoopuolella päivää käveli huoneensa katolla, näki hän waimon pesewän itseänsä; ja waimo oli sangen ihana. Tiedusteltuaan sai hän tietää, että hänen nimensä oli Batscha, jotamies Urijan waimo, ja että Urija oli sotajoukon kanssa sodassa. Daawid lähetti tuomaan Batschan luoksensa ja rakastui häneen syntisesti. Ja Daawid lähetti Joabille sanan, että hän lähettäisi Urijan Daawidin luokse. Sitten hän antoi Urijalle kirjeen Joabille wietäväksi, johonka hän oli kirjoittanut: „pankaa Urija kowimman sodan rintaan ja kääntykää hänestä takaperin, että hän lyötäisiin ja kuolisi“. Joab teki niin, ja Urija kuoli. Ja Joab lähetti Daawidille sanoman sodan tapauksista. Murheajan kuluttua tuli Batscha Daawidin waimoksi.

Mutta tämä Daawidin työ oli paha Herran edessä, ja Herra lähetti profeetta Naatanin Daawidin luokse. Naatan sanoi Daawidille: „katki miestä oli yhdesä kaupungissa, toinen rikas ja toinen köyhä. Rikkaalla oli aiwan paljon lampaita ja karjaa. Mutta köyhällä ei ollut mitään muuta kuin yksi vähäinen karitsa; hänen leipäpalastansa se söi, ja joi hänen juoma-astiaastansa ja makasi hänen sylisänsä ja oli hänelle niinkuin tytär. Ja rikkaalle miehelle tuli wieras, eikä hän rakkinut ottaa omista lampaistansa eikä karjasta, valmistaaaksensa wieraalle, waan hän otti köyhän miehen lampaan ja walmisti wieraallensa“. Nyt Daawidin wiha julmistui, ja hän sanoi: „niin totta kuin Herra elää, se mies, joka sen teki, on kuoleman lapsi“. Mutta Naatan sanoi: „**Sinä** olet se mies; Urijan olet tappanut, ja hänen waimonsa olet ottanut itsellesi waimoksi. Sentähden sanoo Herra: katso, minä herätän pahaa sinulle omasta huoneestasi“. Daawid sanoi: „minä olen syntiä tehnyt Herraa vastaan“. Naatan sanoi: „niin on Herrakin ottanut syntisi pois, ettei sinun pidä kuoleman“. Batscha synnytti Daawidille pojan, ja hän antoi hänelle nimen Salomo. Herra rakasti häntä; ja Daawid antoi pojan kaswatettawaksi Naatanille. Tähän aikaan Daawid kirjoitti Psalmtarin 51 psalmin, joka osoittaa hänen sywää suruaan ja katumustansa.

43. Absalomin kapina. (2 Sam. 13—20.)

Kun Daawid oli kokonaan hävittänyt Ammonilaisten valtakunnan, rupefi heti paha kaswamaan Daawidille hänen omasta perheestänsä. Daawidilla oli poika, Absalom nimeltään; eikä ollut koko Israelisja yksikään mies niin kaunis kuin Absalom. Hän hankki itsellensä waunut ja hevoset ja 50 miestä, jotka olivat hänen edelläjuoksijansa. Ja Absalom panetteli isäänsä kansan edessä; ja kun joku tuli hänen tykönsä häntä kumartamaan, ojensi hän kätensä hänelle ja antoi hänelle suuta. Siten Absalom warasti Israelin miesten sydämet. Jonkun ajan perästä meni hän Hebroniin, ja hänen kansjansa meni 200 miestä Jerusalemistä. Kapina nopeasti wahiwtui, ja paljon kansaa tuli lisää Absalomin puolelle.

Kun asia Daawidille ilmoitettiin, sanoi hän: „nouskaamme ja paettaamme, sillä muutoin ei pääse yksikään meistä Absalomin käfistä“. Ja kuningas käwi jalkasiin ulos kaiten huoneensa kansja Kidronin ojan ylitse öljymäkeä ylöspäin ja itki käydesjensä, ja hänen päänsä oli peitetty. Ja kaikki kansja, joka seurasi häntä, peitti päänsä ja itki.

Mutta Absalom ja kaikki kansja tuli Jerusalemiin. Sieltä he meniwät sotimaan Daawidia vastaan. Daawid luetti wäkenensä ja pani sille päämiehiä ja sanoi: „minäkin menen sotaan teidän kansjanne“. Mutta kansja sanoi: „älä mene; sillä sinä olet niinkuin 10,000 miestä“. Ja kuningas käski päälliköitä, sanoen: „pidelkää siiwosti Absalom-nuorukaista!“ Ja kaikki kansja kuuli tämän kuningaan waroituksen.

Sodassa Absalomin sotajoukko lyötiin, ja Absalom pakeni muulin seljässä. Kun muuli tuli paksun ja oksaisen tammen alle, tarttui Absalomin pää tammeen, ja hän jäi riippumaan taiwaan ja maan välille; mutta muuli juoksi matkoihinsa hänen altansa. Niin Soab otti kolme keihästä ja pisti ne Absalomin sydämeen. Kun Daawid sai kuulla Absalomin tappiosta ja kuolemasta, tuli hän murheelliseksi, itki ja sanoi: „poikani Absalom! minun poikani, minun poikani Absalom! Oi, jospa minä olisin kuollut sinun sijassasi, Absalom, minun poikani!“

Sitten kuningas palasi Jerusalemiin. Ja kaikki Juudan miehet tulivat kuningasta vastaan saattamaan häntä Jordanin ylitse.

44. Daawidin viimeiset päivät. (1 Kun. 1, 2;
1 Mik. 28—30.)

Kun Daawid oli ijälliseksi joutunut, voiteli pappi Sadok Daawidin käskystä Salomon kuninkaaksi; ja kaikki kansa sano: „eläköön kuningas Salomo!“

Kun Daawidin aika lähestyi, että hänen piti kuoleman, käski hän poikaansa Salomoa, sanoen: „minä menen kaiken maailman tietä; niin rohkaise nyt mieleksi ja ole mies! Ja pidä, mitä Herra Jumalasi on käskenyt, niin että waellat hänen teisjansä ja pidät hänen sääntönsä, käskynsä ja oikeutensa, niinkuin on kirjoitettu Moosesksen laissa, että Herra wahvistaisi sanansa, jonka hän on minulle puhunut: jos poikasi waeltawat uskollisesti minun edessäni, niin ei sinulta ole puuttuwa miestä Israelin istuimelta“.

Herran sanan mukaan käski Daawid poikansa Salomon rakentaa Herralle huoneen. Ja hän antoi Salomolle esihuoneen, päähuoneen ja muitten huoneiden muodon ja kaikkien astiainkin muodon sekä kultaa, hopeaa, waskea ja rautaa.

Wielä kuningas Daawid juhlassijessa kansan kokouksessa jätti hallituksen Salomolle, waroitti sekä häntä että Israelin kansaa, rukoili sitten Herraa kansan ja Salomon puolesta ja kehoitti lopullisesti kansaa kiittämään Herraa, heidän Jumalaansa. Ja kaikki kansa kiitti isänsä Jumalaa. Niin Daawid nukkui isänsä kanssa ja haudattiin Daawidin kaupunkiin. Daawid oli 40 vuotta (1055—1015 e. Kr.) ollut Israelin kuningas. Hebronissa oli hän kuningas 7 vuotta ja 33 vuotta Jerusalemissa.

45. Kuningas Salomo. (1 Kun. 2—11; 2 Mik. 7—9.)

Salomo istui isänsä Daawidin istuimella, ja hänen waltakuntansa wahvistui suuresti. Ja Salomo rakasti Herraa ja waelsi isänsä Daawidin säännöissä. Herra ilmaantui hänelle yöllä sanoen:

„ano, mitä minä antaisin sinulle“. Salomo sanoi: „Herra Jumalani, sinä olet tehnyt palvelijasi kuninkaaksi isäni Daavidin sijaan; ja minä olen nuorukainen, enkä tiedä käydä ulos enkä sisälle. Anna sentähden sinun palvelijallesi ymmärtäväinen sydän tuomitsemaan kansaasi ja erottamaan pahan hyvästä“. Tämä puhe kelpasi Her-
 ralle, ja hän sanoi Salomolle: „koska niin anoit, että anonut itsellesi pitkää ikää, että anonut rikkautta eikä vihamiestesi sieluja, niin minä teen sanojesi mukaan: minä annan sinulle tietäväisen ja ymmärtäväisen sydämen, niin ettei sinun vertaistasi ole ollut eikä tule. Ja vielä, mitä et anonut, annan minä sinulle: rikkautta ja kunniaa. Ja jos waellat teissäni, niinkuin isäsi Daavid waelsi, niin minä teen sinun ikäsi pitkäksi“.

Silloin tuli kaksi naista kuninkaan tykö. Toinen sanoi: „minä ja tämä waimo asuimme yhdessä huoneessa, eikä kukaan muu ollut meidän kanssamme siinä. Ja tämän waimon lapsi kuoli yöllä, sillä hän makasi sen kuoliaaksi. Niin hän nousi yöllä ja otti minun lapseni siwustani ja pani sen wiereensä, ja kuolleen lapsensa pani hän minun wiereeni. Kun aamulla heräsin, näin, että lapseni oli kuollut; mutta päivän koittaessa katselin tarkasti lasta, ja katso, ei se ollutkaan minun poikani“. Niin toinen waimo sanoi: „ei ole niin, waan minun lapseni elää, ja sinun lapsesi on kuollut“. Kuningas sanoi: „tuofaa minulle miekka!“ Ja miekka tuotiin. Kuningas sanoi: „jaka-
 kaa elävä lapsi kahdella ja antakaa toinen puoli toiselle ja toinen puoli toiselle“. Niin sanoi se waimo, jonka lapsi oli elävä, sillä hänen äidillinen sydämensä paloi lapseensa: „ah, minun herrani! antakaa hänelle elävä lapsi, älkääkä juinkaan tappako sitä!“ Mutta toinen sanoi: „ei minulle, eikä sinulle, waan jaettakoon se kahdeksi!“ Niin kuningas sanoi: „annettakoon edelliselle waimolle tämä elävä lapsi, eikä sitä juinkaan saa tappaa; sillä t ä m ä on hänen äitinsä“. Tämän tuomion kuuli koko Israelin, ja he pelkäsivät kuningasta; sillä he näkiwät, että Jumalan tieto oli tullut häneen toimittamaan tuomiota.

Ja Salomo oli koko Israelin kuningas ja hallitsi kaitissa waltakunnissa wirrasta (Eufraat) Filistealaisten maakuntaan ja Egyptin rajaan saakka. Ja hänellä oli rauha ympärillensä. Ja Jumala

antoi hänelle wiisautta ja ymmärrystä sängen suuressa määrässä ja myös awaran tiedon. Ja kaikista kansoista tultiin kuulemaan Salomon wiisautta.

Salomo rakensi myös Herralle huoneen. Kun temppeli kaittine kaluineen oli valmis, kokosi Salomo Israelin wanhimmat wiemään liiton arkia Siionista temppeliin. Ja papit kantoivat arkin, jossa oli Moosoksen kassi kiivistä taulua. Kun papit menivät pyhästä ulos, täytti pilwi Herran huoneen. Silloin seijoi Salomo Herran alttarin edessä esikartanolla; ja hän siunasi koko Israelin joukon. Sitten hän kaiken Israelin edessä kumartui polwillensa, hajoitti kätensä taivaasen päin ja rukoili: „Herra Israelin Jumala! Ei ole yhtään Jumalaa sinun vertaistasi, joka säilytät liiton ja laupeuden palvelijoillesi. Eivät taivaat eivätkä taivasten taivaat woi sinua käsittää, kuinka siis sen tekisi tämä huone, jonka minä rakensin? Mutta käänny palvelijasi rukouksen puoleen, että sinun ilmäsi olisivat awoinna tätä huonetta kohti yöllä ja päivällä ja että kuulisit palvelijasi ja kansasi Israelin hartaan rukouksen, jonka he tässä paikassa rukoilewat. Jos myöskin muukalainen tulee rukoilemaan tähän huoneeseen, anon, että kuulisit taivaasta sen, että kaikki kansat maan päällä tuntisivat sinun nimesi ja pelkäisivät sinua, niinkuin sinun kansasi Israel“. Sitten Salomo nousi ja siunasi vielä koko Israelin joukkoa ja kiitti Herraa korkealla äänellä. Kuningas ja koko Israel pitivät juhlaa Herralle 14 päivää.

Kun Salomo oli rakentanut Herran huoneen ja oman huoneensa, ilmestyi Herra hänelle ja sanoi: „minä olen kuullut rukouksesi ja olen pyhittänyt tämän huoneen. Jos waellat minun edessäni, niinkuin isäsi Daawid on waeltanut, niin minä wahwistan waltakuntasi istuimen ijanikaikisesti. Mutta jos käännytte pois minusta ja menette palwelemaan wieraita jumalia, niin minä häwitän Israelin tästä maasta; ja sen huoneen, jonka minä olen nimelleni pyhittänyt, heitän minä pois kaswojeni edestä“.

Ja Salomo tuli juuremmaksi kaikkia kuninkaita maan päällä rikkaudessa ja wiisaudessa. Rikkaan Arabian kuningatar oli kuullut sanoman Salomon töistä. Ja hän tuli Jerusalemiin koettelemaan Salomoa arwoituksilla. Mutta Salomo selitti hänelle kaikki hänen

lyshmyksensä. Hän sanoi Salomolle: „se on tosi, mitä sinusta olen kuullut omassa maassani; enkä minä sitä uskonut, ennenkuin itse tulin ja olen sen nyt omin silmin nähnyt; eikä ole minulle puoltaakaan sanottu, sillä sinulla on enemmän taitoa ja hyvyyttä, kuin sanoma on sanonut“.

Mutta kuningas Salomo rakasti monta pakanallista waimoa. Kun hän wanheni, käänsiwät nämät hänen emäntänsä hänen sydämensä wierasten jumalien puoleen. Ja Salomo rakensi korkeudet muukalaisille emännilleen, jotka suitsuttiwat ja uhrasivat epäjumalilleen. Ja Herra wihastui Salomoon ja sanoi: „koska et ole pitännyt liittoani, niin minä totisesti repäisen waltakunnan sinulta. Kuitenkaan en sitä tee sinun ajallasi isäsi Daawidin tähden; mutta poikasi kädestä sen repäisen. Yhden sukukunnan kuitenkin annan hänelle palwelijani Daawidin tähden“.

Ja aika, jona Salomo hallitfi Jerusalemissa koko Israelia, oli 40 vuotta (1015—975 e. Kr.). Ja Salomo nukkui isänsä kanssa ja haudattiin Daawidin kaupunkiin. Hänen poikansa Rehabeam tuli kuninkaaksi hänen sijaansa.

Viides Aikakausi.

Jaetun waltakunnan ja wankeuden aika.

(975—536 e. Kr.)

46. Waltakunnan jako. (1 Kun. 12.)

Rehabeam meni Sikemiin, sillä koko Israel oli tullut sinne tekemään hänet kuninkaaksi. Ja he puhuiwat Rehabeamille: „isäsi on ikeemme raskauttanut; huojenna nyt sinä isäsi lowa palwelus ja raskas ijes, ja me palwelemme sinua“. Kuningas Rehabeam neuwotteli wanhimpain kanssa, jotka olivat olleet hänen isänsä palwelijoita. He sanoiwat hänelle: „jos tänä päivänä kuulet tätä kan-

saa ja annat heille hyviä sanoja, niin he ovat sinun palvelijasi kaiken elinaikasi". Mutta hän hylkäsi vanhimpain neuvon ja neuvotteli nuorukaiden kanssa, jotka hänen kanssansa olivat kaswaneet. Nämät sanoivat hänelle: „sano kansalle: isäni on teitä kurittanut ruoskilla, waan minä kuritan teitä skorpiooneilla". Ja kuningas wastasi kowin kansalle, hyljäten sen neuvon, jonka vanhimmat olivat antaneet. Kansa wastasi kuningasalle: „mikä osa on meillä Daawidissa eli perimys Jisain pojassa?" Ja Israel meni majoilensa. Rehabeam hallitsi ainoastaan niitä Israelin lapsia, jotka asuivat Juudan kaupungeissa. Mutta koko Israel kutsui Jerobeamin, Nebatin pojan, kansan kokoukseen ja teki hänet koko Israelin kuninkaaksi.

Israelin valtakunta.

47. Jerobeam. Elija Tisbiläinen. (1 Kun. 12; 17—22; 2 Kun. 1; 2 Mik. 17—20.)

Jerobeam rakensi Silemin kaupungin ja asui siinä. Ja hän ajatteli sydämesjansä: „jos tämä kansa menee uhraamaan Herran huoneesen Jerusalemiin, niin sen sydän kääntyy jälleen Rehabeamin puolelle, ja he tappawat minut". Ja neuvoteltuansa asiasta teetti hän kaksi kultaista wafikkaa ja sanoi: „teidän on työläs mennä Jerusalemiin; katso tässä, Israel, sinun Jumalasi, jotka ovat sinut johdattaneet Egyptin maalta". Ja hän asetti toisen Beteliin, ja toisen pani hän Daniin, kumpaseinkin valtakuntansa päähän. Ja se asia joutui synniksi, sillä kansa meni Daniin.

Jerobeamin jälkeiset kuninkaat tekivät kaikki pahaa Herran edessä. Raittia edeltäjänsä pahempi oli Ahab, joka otti Isebelin, Siidonin kuninkaan tyttären, emännäkseen ja rupeesi palvelemaan Baalia, jolle hän rakensi huoneen Samariassa, pääkaupungissaan.

Ja Elija Tisbiläinen sanoi Ahabelle: „niin totta kuin Herra, Israelin Jumala, elää, jonka palvelija minä olen, ei tule näillä

vuosilla kastetta eikä sadetta muuten kuin minun sanani johdoista". Ja Herra sanoi Elijalle: „mene täältä pois ja piiloudu Keritin ojan luona ja juo ojasta. Minä olen käskenyt kaarnetten elättää sinua siellä". Hän teki Herran sanan mukaan, ja kaarneet toivat hänelle leipää ja lihaa, ja hän joi ojasta. Kun oja kuitui, sanoi Herra hänelle: „nouse ja mene Sarpatiin, joka on lähellä Siidonia, ja asu siellä; minä olen käskenyt leskiwaimon siellä elättää sinua". Ja hän nousi ja meni Sarpatiin. Kun hän tuli kaupungin portille, oli leskiwaimo siellä hakemassa puita, ja Elija sanoi hänelle: „tuo minulle vähän wettä astiassa ja myös pala leipää kädessäsi". Waimo sanoi: „ei ole minulla leipää, waan piwollinen jouhoja wakkaisessa ja vähän öljyä astiassa". Elija sanoi: „älä pelkää, tee, niinkuin olen sanonut". Ja hän meni ja teki niinkuin Elija oli puhunut. Ja hän söi ja myös waimo perheinsä kautwan aikaa, eiwättä jauhot loppuneet wakkaisesta eikä öljy astiasta. — Jonkun ajan perästä waimon poika sairasti ja kuoli. Elija otti pojan, pani hänet wuoteeseen, ojensi itsensä kolmasti nuorukaisen ylitse ja rukoili Jumalaa. Ja Herra kuuli Elijan äänen, ja nuorukaisen sielu tuli häneen jälleen, ja hän wirkosi.

Kolmen wuoden perästä sanoi Herra Elijalle: „mene ja näytä itsesi Ahabille, ja minä annan sataa maan päälle". Ja Elija meni ja sanoi Ahabille: „lähetä nyt kokoomaan koko Israel Karmelin wuorelle ja kaikki Baalin profeetat". Ahab teki niin. Elija astui kaiken kansan eteen ja sanoi: „kuinka kauwan te onnutte molemmille puolille? Jos Herra on Jumala, niin palwelkaa häntä, waan jos Baal on Jumala, niin palwelkaa häntä". Mutta kansa ei wastannut mitään. Silloin sanoi Elija: „minä olen yksin jäänyt Herran profeetaksi; mutta Baalin profeettoja on 450. Antakaa nyt meille kaksi mullia uhriksi, toinen heille ja toinen minulle. Huutakaa te fitten teidän jumalanne nimeä, minä huudan Herran nimeä. Kumpi jumala wastaa tulen kautta, hän olkoon Jumala". Ja kaikki kansa wastasi: „se on oikein".

Baalin profeetat ottiwat nyt mullin ja walmistiwat ja huusiwat Baalin nimeä aamuusta puolipäiwään asti, sanoen: „Baal, kuule meitä!" Mutta ei siinä ollut ääntä eikä wastaajata. Koska jo

puolipäivä oli, pillkasi Elija heitä ja sanoi: „huutakaa wahvasti, sillä hän on jumala; hän ajattelee jotakin, tahi hänellä on jotakin toimittamista, tahi hän on matkalla, tahi ehkä hän makaa, että hän heräisi“. Ja he huusivat suurella äänellä ja wiileskelivät itseänsä weitsillä; eikä ollut siinä ääntä eikä vastaajata.

Sitten Elija rakensi alttarin, teki kuopan alttarin ympäri, laatoi puut, hakkasi mullin kappaleiksi ja pani sen puiden päälle. Sitten antoi hän kaataa niin paljon wettä uhrin ja puitten päälle, että kuoppa täyttyi wedestä. Silloin astui hän esiin ja sanoi: „Herra, Abrahamin, Iisakin ja Jaakobin Jumala; ilmoita tänä päivänä, että sinä olet Iisraelin Jumala ja minä sinun palvelijasi! Kuule minua, Herra, kuule minua!“ Ja Herran tuli lankesi ja poltti polttouhrin, puut, kivet ja mullan sekä nuoli wedenkin kuopasta. Kun kaikki kansa sen näki, lankesi se kaswoillensa ja huusi: „Herra on Jumala, Herra on Jumala“. Mutta Elija sanoi heille: „ottakaa Baalin profeetat kiinni, ettei yksikään heistä pääsisi“. Ja he ottivat heidät kiinni; ja Elija wei heidät Risonin ojalle ja tappoi heidät siinä. Ja yhtäkkiä käwi taimas mustaksi, ja tuli sängen juuri sade.

Isebelin kostoa wälttääkseen pakeni Elija korpeen aina Herran nuorelle Horebiin asti. Palatessaan täältä kohtasi hän Eliisan, Safatin pojan, joka kynti härjillä; ja Elija lähestyi häntä ja heitti hameensa hänen päällensä. Ja Eliisa nousi, seurasi Elijaa ja palveli häntä.

Eräällä Iisreeliläisellä, nimeltä Naabot, oli wiinimäki lähellä Ahabin linnaa. Ahab sanoi Naabotille: „anna minulle wiinimäkesi kaalimaaksi, ja minä annan sinulle sen sijaan paremman wiinimäen tahi hopeaa niin paljon kuin se maksaa“. Mutta Naabot sanoi: „Herra warjelloon minua antamasta sinulle isäni perintöä!“ Niin Ahab tuli kotiansa pahoilla mielin ja wihoisfansa; ja hän heittäysi wuoteelle, käänsi kaswonja pois eikä syönyt leipää. Ja Isebel tuli hänen luoksensa ja sanoi: „sinäkö nyt Iisraelin waltakuntaa hallitset? Nouse ja syö leipää ja ole hywillä mielin; minä saatan sinulle Naabotin Iisreeliläisen wiinimäen“. Ja hän kirjoitti kirjeen Ahabin nimesä ja lähetti kirjeen Iisreelin wanhimpain luo. Tässä

hän käski tuoda kaikki pahanjuonista ihmistä, jotka todistaisivat Naabotista, että hän oli kironnut Jumalaa ja kuningasta, ja että he sitten kiittäisivät Naabotin kuoliaaksi. Sisreelin vanhimmat tekivät, niinkuin Isebel oli käskenyt ja lähettivät Isebelille sanan Naabotin kuolemasta. Ja Ahab nousi ja meni omistamaan Naabotin viinimäkeä. Silloin tuli Elija ja sanoi hänelle: „näin sanoo Herra: sinä paikasja, jossa koirat nuoleskelivat Naabotin verta, tulevat koirat sinunkin vertasi nuoleskelemaan. Ja muurin tykönä pitää koirien syömän Isebelin“. Molemmat nämät ennustukset toteutuivatkin.

Koska Herra tahtoi ottaa Elijan ylös taimaasen, sanoi Elija Eliisalle: „ano, mitä sinulle tekisin, ennenkuin minä otetaan pois sinulta“. Eliisa sanoi: „että kaikki osaa sinun hengestäsi olisi minun kanssani“. Elija sanoi: „sinä olet anonut vaikeaa asiaa; kuitenkin, jos näet minut, kun minä otetaan pois, niin se tapahtuu sinulle“. Kun he yhdessä kävivät ja puhuivat keskenänsä, tulivat tuliset waunut tulifilla hevosilla ja erottivat heidät toisistaan. Ja Elija meni tuulispäässä ylös taimaasen. Eliisa näki sen ja huusi: „minun isäni, minun isäni!“ eikä häntä enään nähnyt.

48. **Profeetta Eliisa.** (2 Kun. 2—5.)

Eliisan päällä lepäsi Elijan henki, ja hän teki paljon ihmeitä. Yksi waimo profeettain poikain emännistä tuli kerta Eliisan tykö ja sanoi: „minun mieheni kuoli, ja sinä tiedät, että hän pelkäsi Jumalaa; nyt tuli welkoja ja tahtoo ottaa kaikki minun poikaani orjaksensa“. Eliisa kyysi: „mitä huoneessasi on?“ Hän sanoi: „ei ole muuta mitään kuin yksi öljyastia“. Eliisa sanoi: „mene ja ano koko kyläkunnaltasi tyhjiä astioita niin paljon kuin saat; mene sitten sisään, sulje owi ja kaada jokaiseen astiaan; ja kun olet ne täyttänyt, niin laske ne syrjään“. Hän meni ja teki niin; ja kun kaikki astiat olivat tulleet täyteen, seisahdui öljy. Leski ilmoitti sen Jumalan miehelle. Eliisa sanoi: „mene ja myy öljy ja maksu welkasi, mutta sinä ja poikasi eläkää jääneestä“.

Silloin tapahtui, että Syyrian kuningaan jotapäällikkö Naeman, joka oli kuuluisa ja suurena pidetty, sai spitaalitaudin. Ja jotawäki oli Israelin maasta wienyt piikaisen, joka palveli Naemanin emäntää. Hän sanoi emännällensä: „oi, jos herrani olisi profeetan tykönä, joka on Samariassa, kyllä hän parantaisi hänet spitaalistansa“. Mutta Naeman ilmoitti herrallensa asian. Syyrian kuningas sanoi: „mene sinne, ja minä lähetän kirjeen Israelin kuninkaalle“. Tämä kirje oli näin kirjoitettu: „kun tämä kirje tulee sinulle, lähetän palvelijani Naemanin tykösi, että hänet parantaisit spitaalistansa“. Kun Israelin kuningas oli kirjan lutenut, repäsi hän waatteensa ja sanoi: „olenko minä Jumala, että kuolettaisın ja eläväksi tekisin. Huomatkaa kuinka hän etsii tilaisuutta minua vastaan“.

Kun Eliisa sen kuuli, lähetti hän kuninkaalle tämän sanan: „miksi olet rewäisshyt waatteesi? Tulloon hän nyt minun tyköni, että hän tietäisi profeetan osewan Israelissa“. Niin tuli Naeman hevosineen, waunuineen ja seisahtui Eliisan huoneen oven eteen. Eliisa lähetti sanansaattajan hänelle, sanoen: „mene ja pese itsesi seitsemän kertaa Jordanissa, niin lihasi tulee puhtaaksi“. Mutta Naeman wihahtui ja sanoi: „luulin hänen tulewan ulos ja huutawan awuksensa Herran Jumalansa nimeä ja kädellänsä parantawan spitaalın. Eiwätkö wirrat Damaskuksessa ole kaikkia Israelin wesiä paremmat?“ Ja hän meni matkaansa wihoisjansa. Mutta hänen palvelijansa sanoivat hänelle: „isäni, jos profeetta olisi sinulle määrännyt jotakin suurta tehtäväksi, etkö olisi sitä tehnyt? Paljoa enemmän siis, kun hän sinulle sanoi: pese itsesi, ja sinä tulet puhtaaksi“. Niin hän meni, pesi itsensä Jordanissa seitsemän kertaa, ja hänen lihansa tuli entisellensä ja puhtaaksi.

Silloin Naeman palasi Jumalan miehen tykö ja puhui: „nyt minä tiedän, ettei yhtäkään Jumalaa ole muussa maassa kuin Israelissa. Ota siis nyt lahja palvelijaltasi“. Mutta Eliisa sanoi: „niin totta kuin Herra elää, jonka palvelija olen, en ota sitä; mene rauhaan!“ Kun Naeman oli tappaleen matkaa mennyt, juoksi Eliisan palvelija Gehasi nopeasti Naemanin jälkeen ja pyysi ja sai häneltä lahjoja. Kun Gehasi palasi kotia, sanoi Eliisa hänelle:

„oliko nyt aika sinun mennä hopeata ja vaatteita ottamaan? Sentähden tulee Naemanin spitaali tarttumaan sinuun“. Ja Gehasi meni pois spitaalista walkoisena kuin lumi.

49. Profeetta Zoonan. (Jon. kirja.)

Herran sana tuli profetta Zoonalle: „mene suureen Niniveen kaupunkiin ja saarnaa siinä; sillä heidän pahuutensa on nousnut kaswojeni eteen“. Mutta Zoonan pakeni Herran kaswojen edestä Zoppeen, jossa hän astui laiwaan, mennäksensä Tarsikseen. Mutta Herra lasi antaran tuulen merelle, ja laiwa alkoi särkyä. Merimiehet pelkäsivät, ja kukin huusi jumalansa puoleen. Mutta Zoonan makasi laiwan sisimmässä uneen waipuneena. Sitten he heittivät arpaa, saadaksensa tietää, kenen tähden onnettomuus oli heitä kohdannut. Ja arpa lankesi Zoonan päälle. Silloin saivat he tietää, että hän oli Herran, taimaan ja maan Jumalan, kaswoja paossa, ja pelkäsivät vielä enemmän. Zoonan sanoi: „heittäkää minut mereen, niin meri tyvenee“. Pyydettyänsä Herralta anteeksi, heittivät miehet Zoonan mereen; ja meri lakkasi pauhustaan. Mutta Herra sääsi suuren kalan nielemään Zoonan, joka oli kalan sisuksissa kolme päivää ja kolme yötä. Siellä Zoonan rukoi Jumalansa puoleen sydämellisesti; ja Herra antoi kalan oksentaa Zoonan kuuville.

Ja Herran sana tuli toisen kerran Zoonalle: „mene Niniveeseen ja saarnaa se saarna, jonka sinulle sanoin“. Zoonan meni ja huusi: „neljäkymmenen päivän perästä Ninive peräti hävitetään“. Ja Niniveen miehet uskoivat Jumalaan ja katuiwat syntiänsä. Kun Jumala näki, että he palasivat pahalta tieltään, ei hän tehnytään sitä pahaa, jota hän oli uhanut heille tehdä.

Zoonan pani sen kowin pahaksensa ja pyysi, että Herra ottaisi häneltä hengen pois. Mutta Herra sanoi: „onko wihasi oikea?“ Zoonan läksi kaupungista ja teki itsellensä majan, jonka warjossa hän istui, nähdäksensä, mitä kaupungille tapahtuisi. Mutta Herra toimitti peniaan, joka warjosi Zoonan ja wirvoitti häntä; ja Zoonan riemuitsi suuresti peniaasta. Mutta silloin toimitti Herra madon, joka söi peniaasta, niin että se kuivettui. Kun aurinko nyt paistoi Zoo-

nan päähän, niin että hän nääntyi, toivotti hän taas itsellensä kuolemaa. Silloin Jumala sanoi: „sinä säälit pensasta, josta et ole mitään waiwaa nähnyt, etkä sitä ole kaswattanut; etkö siis minä säälisi Niniveen suurta kaupunkia, jossa on paljon ihmisiä“.

50. Israelin waltakunnan häwiö. (2 Kun. 17.)

Israelin waltakunnassa hallitsi 19 kuningasta. Niiden joukossa ei ollut yksikään, joka olisi luopunut Zerobeamin synnistä. Israelin lapset rakensivat itsellensä korkeuksia ja nostivat patsoita ja metseistöjä kaikilla korkeilla vuorilla ja kaikkien wiheriäisten puitten alla ja palvelivat epäjumalia sekä tekivät myös muitakin hirmuuisia töitä. Kun Herra antoi profeettojen kautta heille sanaa: „palatkaa wääriltä teiltänne“, eivät he totelleet, waan olivat niskureja niinkuin heidän esi-isänsäkin. Ja he halveksivat hänen käskyjänsä ja hänen liittoansa, jonka hän oli tehnyt heidän isänsä kanssa. Silloin Herra wihastui suuresti ja heitti heidät pois kaswojensa edestä.

Hosean, Israelin viimeisen kuninkaan hallitusaikana, tuli Salmanassar, Assyrian kuningas, piirittämään Samariaa. Kolmen vuoden perästä walloitettiin Samaria; ja Salmanassar vei Israelin Assyriaan (722 e. Kr.). Salmanassar antoi tulla kansaa Assyriasta asumaan Samarian kaupunkeihin Israelin lasten sijaan. Mutta kun nämät eivät peljänneet Herraa, lähetti Herra jalopeuroja heidän sakaansa, jotka surmasivat heidät. Tämä ilmoitettiin Assyrian kuninkaalle; ja hän antoi silloin wiedä sinne yhden niistä papeista, jotka olivat wankeudessa Assyriassa, „että hän opettaisi heille maan Jumalan tawat“. Tämä pappi opetti heitä, miten Herraa oli pelkääminen. Ja he pelkäsivät kyllä Herraa, mutta palvelivat myös pakanallisia epäjumaliansa. Heidän puolipakanalliset jälkeentulewaisensa kutsuttiin Samarialaisiksi.

Juudan valtakunta.

51. Juudan valtakunnan kuninkaat ja profeetat.

(2 Kun. 16, 18—23; 2 Mik. 28—36; Jes. 36—39.)

Juudan valtakunnassa hallitsi 19 kuningasta ja yksi kuningatar. Kaikki kuninkaat olivat Daavidin sukua; useat niistä olivat pahoja ja palvelivat epäjumalia. Mutta muutamat olivat hurskaita ja palvelivat Herraa. Sellainen hurkask hallitsija oli Hiskija. Hän teki sitä, mikä otollinen oli Herran edessä. Hän tukisti korkeudet, hävitti epäjumalain kuvat ja löi waskikäärmeen rikki, sillä kansa suitsutti tälle käärmeellekin. Hiskija turvasi Herraan ja piti hänen käskynsä, eikä luopunut hänestä. Herra olikin hänen kansansa. Hän awasi myös Herran huoneen owet, jotka hänen isänsä oli antanut sulkea. Sitten Hiskija lähetti sanansaattajat pyytämään kansaa tulemaan Herraa palvelemaan. Ja paljon kansaa tuli Jerusalemiin pääsiäisjuhlaa viettämään, ja he hävittivät kaikki epäjumalien suitsutusalttarit. Ja suuri ilo oli Jerusalemissa; sillä aina Salomon ajoista ei ollut senkaltaista pääsiäisjuhlaa ollut Jerusalemissa.

Siihen aikaan, jolloin Israelin valtakunta hävitettiin, sairasti Hiskija ja oli kuolemaisillansa. Ja profeetta Jesaja tuli hänen tykönsä ja sanoi: „toimita talosi, sillä sinun täytyy kuolla“. Mutta Hiskija rukoili Herraa ja itki hartaasti. Herra sanoi Jesajalle: „palaja ja sano Hiskijalle: näin sanoo Herra: minä olen kuullut rukouksesi ja nähnyt kyhneleesi; minä lisään sinun ikääsi viisitoista ajastaitaa“. Jesaja teki sen, ja kuningas tuli terveeksi. Samaan aikaan lähetti Baabelin kuningas kirjoituksen ja lahjoja Hiskijalle. Ja Hiskija oli siitä iloinen ja näytti sanansaattajille koko tawarahuoneensa. Silloin sanoi Jesaja hänelle: „kuule Herran sanaa: katso, aika tulee, että kaikki, mitä huoneessasi on, ja kaikki mitä esifasi owat koonneet tähän päivään asti, wiedään pois Baabeliin, eikä mitään jätetä“. Mutta Hiskija nöyrästi tunnusti Herran tuomion hyväksi. Sentähden ei tullutkaan rangaistusta hänen elinaikanaan.

Hiiskijan jälkeen tuli hänen poikansa kuninkaaksi. Hän teki pahaa Herran edessä pakanain kauhistuksen mukaan, ja samoin teki hänenkin poikansa.

Sen jälkeen tuli Josija kuninkaaksi. Hän teki mitä Herran edessä oli keltvollista, ja waeli itsensä Daawidin teillä. Vielä nuorukaisena ollessaan, rupefi hän etsimään itsensä Daawidin Jumalaa ja puhdistamaan Juudaa ja Jerusalemia korkeuksista ja epäjumalain palveluksesta. Kun hän näin oli puhdistanut koko Israelin maan, käski hän parantaa Herran rappeutuneen huoneen. Sitten kuningas kokosi: kaikki wanhimmat Juudasta ja Jerusalemistä; ja heidän kuullen luettiin kaikki liitonkirjan sanat. Niin kuningas teki liiton Herran kanssa, luvaten waeltaa Herran teillä ja pitää hänen käskynsä, todistuksensa ja sääntönsä kaikesta sydämestänsä ja kaikesta sielustansa. Ja koko kansa yhtyi liittoon.

Ja kuningas käski koko kansan Herralle pääsiäistä pitämään, niinkuin liiton kirjassa on kirjoitettu. Ei jenkaltaista pääsiäistä oltu Israelissa pidetty Samuelin profeetan ajoista saakka. Eikä Josijan wertainen ollut yksikään kuningas ennen häntä, joka niin kaikesta sydämestänsä ja kaikesta sielustansa kääntyi Herran puoleen, eikä hänen jälkeensääkään tullut hänen kaltaistansa.

52. Profeetta Jeremia. Juudan waltakunnan häwiö.

(2 Kun. 24, 25; 2 Mik. 36; Jer. 36—44.)

Kuningas Josijan jälkeen tuli hallitsijoita Juudaan, jotka tekivät ainoastaan pahaa Herran edessä. Sentähden ennusti profeetta Jeremia waltakunnan häwittämistä Kaldealaisten kautta ja kansan wiemistä wankuteen Baabeliin. Mutta ei kukaan uskonut hänen puhettaan. Hänen ennustuksensa kirjan he leikkasivat rikki ja polttivat. Jeremia itse heitettiin wankuteen ja myöhemmin luolaan, joka oli täynnä lokaa, jossa hän oli nälkään nääntymäisillään. Wasta Baabelin kuningas päästi hänet wapaaksi.

Kuningas Jojakimin, Josijan pojan aikana, tuli Nebukadnesar, Baabelin kuningas, ja Jojakim tuli hänelle alamaiseksi. Ja Nebukadnesar wei muutamia Herran huoneen astioita sekä useita

nuorukaisia kuninkaallisesta suvusta ja ylhäisimmistä pois Baabeliin. Näistä nuorukaisista oli profeetta Daniel yksi. Tämä oli 70 wuotisen Baabelin wankeuden alku (606 e. Kr.). Kun Sojakimin poika Sojakin tuli kuninkaaksi, tuli Nebukadnesar taas ja valloitti Jerusalemin ja otti kuninkaan wangiksi; ja hän ynnä kaikki ylimykset, woimalliset sotamiehet, sekä kaikki rautasepät ja puusepät wiettiin pois Baabeliin. Ja Nebukadnesar asetti Sojakimin sedän Sedekijan kuninkaaksi (599 e. Kr.). Wankeuteen wietyhjen joukossa oli silloin profeetta Hesekiel.

Myös Sedekija teki pahaa Herran edessä. Huolimatta Jeremian waroituksesta luopui hän Baabelin kuninkaasta. Silloin tuli Nebukadnesar kolmannen kerran Jerusalemiin kaiken wärensä kanssa. Puolentoista vuoden piirityksen jälkeen syököhyivät Kaldealaiset kaupunkiin. Sedekijan lapset tapettiin hänen filmänsä edessä, hänen omat filmänsä puhkaistiin, ja hän wiettiin kahleilla sidottuna Baabeliin. Herran huone ynnä koko Jerusalem poltettiin, ja muurit särjettiin. Mutta kansan wei Nebukadnesar pois. Ainoastaan maan halwimmat jätettiin wiinimäen miehiksi ja peltomiehiksi. Herran huoneen kaikki astiat sekä kaikki, mitä siellä oli kullasta ja hopeasta tehty, wiettiin pois Baabeliin, jossa ne pantiin epäjumalan huoneeseen (588 e. Kr.).

Jeremia sai nähdä pyhän kaupungin häwityksen ja kirjoitti sen raunioilla walituswirtensä.

53. Baabelin wankeus. Profeetta Hesekiel.

(Ser. 29; Hes. 34: 23; 37.)

Ei ainoastaan Jerusalemissa, waan myös wankeudessa olewien kesken nousi wääriä profeettoja, jotka luulottelivat heitä, että he hywinkein pian saisiwat palata isänmaahansa. Waroittaaksensa wankeudessa olewia tällöisistä turhista toiwomuksista ja tehoittaaksensa heitä rauhalliseen elämään ja kuuliaisuuteen, kirjoitti Jeremia heille kirjeen, jossa hän muun muassa sanoi: „näin sanoo Herra: kun Baabelissa on 70 vuotta kulunut, tahdon etsiä teitä ja herättää armollisen sanani teille, niin että annan teidän tulla tähän paikkaan takaisin“.

Wankeudessa olevien keskellä waiwutti profeetta Hefekiel. Niin kauwan kuin Jerusalemin oli olemassa, yllättiwät wäärät profeetat wangittujen toiwomuksia pian tapahtuwasta palaamisesta kotimaahan. Herran käskystä nähtti Hefekiel heille näitten toiwuiden turhuuden ja ennusti heille pyhän kaupungin ja temppelin wälttämättömästä häwityksestä. Mutta kun kaupunki oli häwinnyt, lohdutti hän murheellisia lähellä olewan lunastuksen ilmoituksella. Muun muassa sanoi hän: „näin sanoo Herra: minä tahdon yhden ainokaisen paimenen herättää, joka heitä on rawitsewa, minun palvelijani Daawidin; hän on heitä rawitsewa ja on heidän paimenensa olewa“. Tämä ennustus tarkoittaa sekä Serubbabelia että Kristusta.

Mutta pian rupešiwat useimmat Israelin lapsista wiihtymään hywin wieraassa maassa, sillä ulkonaisesti he siellä menestyiwät, niin että moni juuri tämän takia unhotti entisen kotimaansa. Myös näille Hefekiel puhui, mutta nuhdellen heidän wälinpitämättömyhtään. Paremmat ja jalommat wangituista ikäwöiwät kuitenkin sydämisfään isäinsä maahan, pyhään kaupunkiin ja Herran huoneeseen. Siitä on todistuksena 137:s Psalmtarin psalmi, jossa sanotaan: „Baabelin wirtain tykönä me istuimme ja itkimme, muistaessamme Siionia. Kantelemme ripustimme pajuihin, jotka siellä oliwat“.

54. Profeetta Daniel. (Dan. 1—9.)

Kuningas Nebukadnesar käski ylimmäistä howiherraansa walitsemaan korkeasukuisia poikia Israelin lapsista, jotka olisiwat ymmärtäwäisiä ja kelwollisia olemaan kuninkaan howissa; heille hänen piti opettaman Kaldealaisen kirjallisuutta ja kieltä. Näiden nuorukaisien joukossa oli Daniel ja hänen kolme ystäwäänsä Sadrak, Mesak ja Abednego. Ja näille nuorukaisille antoi Zumala taitoa ja ymmärrystä kaikissa kirjoissa ja wiisaudessa; ja Daniel ymmärski kaikellaisia nähtyjä ja unia. Ja he tuliwat kuninkaan palvelijoiiksi. Kaikissa wiisauden asioissa, joista kuningas heitä kyseli, huomasi hän heidät kymmenen kertaa taitawammiksi kuin kaikki wiisaat hänen waltakunnassansa.

Nebukadnesar teetti suuren kultaisen kuwan ja pystytti sen Duuran kedolle Baabelin maalle. Se, joka ei langennut maahan sitä kumartamaan oli palamaan tulipätsiin heitettävä. Kohta sillä hetkellä astui kaldealaisia miehiä esille syyttämään Sadrafia, Mesafia ja Abednegoa siitä, etteivät huolineet kuninkaan käskystä. Silloin käski Nebukadnesar vihoisjansa tuoda heidät eteensä. Ja hän sanoi heille: „kuinka, ettekö tahdo minun jumalani kunnioittaa ettekä sitä kultaista kuvaa kumartaa, jonka olen pystyttänyt? Ja kuka on se Jumala, joka pelastaa teidät minun käsistäni?“ He vastasivat: „meidän Jumalamme voi meitä pelastaa palavasta pätsistä ja sinunkin kädestäsi, kuningas. Ja jos ei, niin tiedä, kuningas, ettemme palvele jumalia emmekä kumarra sitä kultaista kuvaa, jonka olet pystyttänyt“. Silloin tuli Nebukadnesar täyteen kiihtoutta, ja hänen kasvojensa muoto muuttui, ja hän käski kuumentaa pätsin seitsemän kertaa enemmän kuin muulloin. Silloin Sadraf, Mesaf, ja Abednego sidottiin vaatteineen ja heitettiin palamaan tulipätsiin. Katsoeshaan pätsiin, hämmästyti kuningas ja sanoi: „emmekö kolmea sidottua miestä tuleen heittäneet? Katso, minä näen neljä miestä valloillansa kävelevän tulen keskellä, eikä heille ole mitään vahinkoa tapahtunut, ja neljäs on näöltään niinkuin Jumalan poika“. Silloin Nebukadnesar tuli palawan tulipätsiin suulle ja sanoi: „Sadraf, Mesaf ja Abednego, te korkeimman Jumalan palvelijat, lähtekää ulos ja tulkaa tänne“. Ja he läksivät ulos tulen keskeltä. Eikä tulella ollut mitään voimaa heidän ruumiitansa vastaan; eivätkä heidän päänsä hiuksetkaan palaneet, eivätkä heidän vaatteensa muuttuneet. Ja kuningas antoi tämän käskyn valtakuntansa kansoille: „se, joka pilkkaa Sadrafin, Mesafin ja Abednegon Jumalaa, on kappaleiksi hakattava; sillä ei ole muuta jumalaa, joka woipi pelastaa niinkuin tämä“.

Nebukadnesarin jälkeen hallitsi Belsatsar, joka hänkin suosi Danielia. Kun Belsatsar murhattiin, sai Darius Meediläinen valtakunnan. Hän asetti maahansa maaherroja ja niiden yli kolme päämiestä, joista Daniel oli yksi. Mutta päämiehet ja maaherrat etsivät jotakin wika eli rikosta Danielisja, eivätkä sitä woineet löytää. Silloin he pyhysivät kuninkaalta säännön, että jokainen, joka rukoilee

joltakin jumalalta tahi ihmiseltä jotakin kolmenkymmenen päivän kuluesä, paitse kuningaalta, on jalopeurain luolaan heitettävä. Siihen kuningas suostui. Mutta Daniel meni niinkuin ennentkin huoneesensa, lankefi siellä kolme kertaa päiväsä polwillensa ja ruokoi ja kiitti Jumalaa. Ja päämiehet ja maaherrat ilmoittivat asian kuningaalte. Kuningas tuli fangen murheelliseksi ja ajatteli, miten hän saattaisi Danielin pelastaa. Mutta hän ei saanut Meediläisten ja Persialaisten lain mukaan muuttaa yhtään sääntöä eikä käskyä, jonka hän oli wahvistanut. Daniel siis tuotiin ja heitettiin jalopeurain luolaan. Ja kuningas fanoi Danielille: „finun Jumalasi, jota finä lakkaamatta palwelet, wapahtakoon finut“. Namukoiton waljetessa nousi kuningas ja meni kiireesti jalopeurain luolalle. Täällä hän surullisella äänellä huufi Danielille: „Daniel, elävän Jumalan palwelija, onko Jumalasi, jota lakkaamatta palwelet, woinut pelastaa finut jalopeuroilta?“ Daniel wastasi: „minun Jumalani on lähettänyt enkelinsä ja on sulkenut jalopeurain suut, eivätkä ne ole minua wahingoittaneet“. Silloin kuningas suuresti ihastui mielessänsä ja käski ottaa Danielin ylös luolasta; ja miehet, jotka oliwat Danielia syhtäneet, antoi hän heittää jalopeurain luolaan; eivätkä ne ehtineet luolan pohjaan, ennentuin jalopeurat hyökkäsivät heidän kimppuunsa ja rikkoivat heidän luunsa. Sitten kuningas kirjoitti kaikille kansoille: „kaikesä hallitukseni waltakunnassa peljättäköön Danielin Jumalaa. Hän wapahtaa ja pelastaa ja tekee tunnustähtiä ja ihmeitä“. Ja Daniel oli woimallinen Dariuksen hallitesä ja myös Noores Persialaisen aikana, joka walloitti Baabelin waltakunnan.

Kuudes Vitakausi.

**Zuudalaisten tulosta Baabelin wankeudesta
Kristuksen synty miseen.**

55. Palaus wankeudesta. Esra. Nehemia.

(Esra. Neh.)

Persian kuninkaan Kooreksen ensimmäisenä hallitusvuotena herätti Herra Kooreksen hengen kuuluttamaan koko hänen waltakunnassansa: „Herra, taiwaan Jumala, on käskenyt minun rakentaa itsellensä huoneen Jerusalemiin, joka on Zuudaassa. Joka teidän joukossanne on hänen kansastansa, hän menköön Jerusalemiin ja rakentakoon Herran, Israelin Jumalan, huoneen“.

Silloin nousiwaat kaikki, joita Jumalan henki lehoitti menemään ylös, rakentamaan Herran huonetta Jerusalemissa. Niiden luku, jotka tulivat Jerusalemiin ja Zuudaan takaisin, kulin omaan kaupunkiinsa, oli 42,000, paitse palvelijoita ja piikoja. Serubbabel, yksi Daawidin jälkeisistä, ja ylimmäinen pappi Jesua johdattiwat heitä Jerusalemiin (536 e. Kr.).

Kun Israelin lapset taas olivat kaupungeissansa, kokoontui kansa niinkuin yksi mies Jerusalemiin. Serubbabel ja Jesua rakensiwat alttarin ja uhrasiwat polttouhrin Herralle. Ja he pitiwät lehtimajan-juhlaa. Waista toisena vuonna rupešiwat wankeudesta tulleet sekä heidän jääneet welsensä rakentamaan Herralle huonetta. Ja kaikki kansa huusi korkealla äänellä ja kiitti Herraa siitä, että Herran huoneen perustus oli laškettu. Mutta moni wanhoista, jotka olivat nähneet ensimmäisen huoneen perustustellansa, itki suurella äänellä.

Mutta kun Samarialaiset kuuliwat, että wankeuden lapset rakensiwat Herralle, Israelin Jumalalle, temppeliä, janoiwat he Serubbabelille ja päämiehille: „me rakennamme teidän kanssanne, sillä me etsimme teidän Jumalaanne niinkuin tekin“. Mutta heille wassattiin: „ei sowi teidän ja meidän rakentaa Jumalamme huonetta; waan me rakennamme yksin Herralle, Israelin Jumalalle, huoneen,

niinkuin Noores, Persian kuningas, meitä käski". Niin sen maan väki esti heitä rakentamasta; ja he palkkasivat neuvonantajia estämään heidän neuvoansa. Nooreksen kahden seuraavan hallitsijan aikana kirjoittivat he kirjallisen kanteen Suudan ja Jerusalemin asujamia vastaan, että he muka rakensivat pahaa ja kapinallista kaupunkia. Ja niin kiellettiin heiltä rakentaminen 15 vuodeksi. Tällä murheen ajalla lohduttivat heitä profeetat Haggai ja Sakarja. Västä Persian kuninkaan Dariuksen aikana saatiin taas ruveta rakentamaan. Ja temppeli valmistui ja vihittiin juhlassa w. 516 e. Kr.

Persian kuninkaan Artahastan hallitessa, meni pappi Esra Baabelista. Ja hänen kansansa meni muutamia Israelin lapsia (458 e. Kr.). Ja Esra oli valmistanut sydämensä etsimään Herran lakia ja tekemään sitä ja opettamaan Israelille oikeutta. — Kolmetoista vuotta myöhemmin (445 e. Kr.) tuli Nehemia Jerusalemiin. Hän oli kuningas Artahastan juomanlaskija ja sai kuninkaalta luvan mennä rakennuttamaan Jerusalemin muuria. Mutta kun Samarialaiset kuuliivat, että Suudalaiset muuria rakensivat, tulivat he sotimaan Jerusalemiin vastaan ja tekemään siellä häviöitä. Mutta Suudalaiset rukoilivat Jumalaa ja panivat warti-joita, jotka öin päiwin heitä wartioitsivat. Jotka tekivät työtä, rakensivat toisella kädellä ja pitivät toisessa aseena; ja joka rakentajalla oli miekka wyöllä. Täten valmistuivat muurit ja vihittiin juhlassa. Esra toi lakikirjan kansan eteen ja luki siitä aamusta puolipäivään asti. Ja kansa teki liiton Herran kansa.

Nehemian aikana waikutti Wanhan Liiton viimeinen profeetta Malakia. Hän ennusti muun muassa: „katso, minä lähetän enkelini, joka on minun eteeni tien valmistawa. Ja kohta tulee temppeliinmä se Herra, jota te etsitte, ja liiton Enkeli, jota te tahdotte; katso, hän tulee! sanoo Herra Sebaot“.

56. Ester. (Est. 1—10.)

Persian kuninkaan Ahasweruksen aikana palweli kuninkaallisessa linnaussa Suudalainen Mordekai, joka oli orpanansa Esterin

holhooja. Ester oli kaunis ja ihanan muotoinen tyttö; ja hän tuotiin kuninkaan huoneeseen. Ester sai armon kuninkaan edessä; ja kuningas teki hänet kuningattareksi.

Kuninkaalla oli suosikkina Haaman. Tämä tuli kiukkua tähteen, kun hän näki että kaikista kuninkaan palvelijoista Mordekai yksin ei notkistanut polviansa hänen edessänsä eikä kumartanut häntä. Kostoksi hän hankki kuninkaallisen päätöksen, että määrättyinä päivinä kaikki Juudalaiset koko waltakunnassa olivat hirtettävät. Korkea hirsipuu oli valmistettuna Mordekaille.

Esterin pitämisiä pidoissa kysyi kuningas, mikä hänen pyhätönsä oli. Ester vastasi: „suotoon kuningas minulle henkeni rukoukseni tähden ja kansani anomukseni tähden. Sillä me olemme myhdyt hukutettaviksi“. Kuningas kysyi, kuka senkaltaista oli tohtinut ajatella, ja sai tietää, että se oli Haaman. Silloin kuningas vihastui ja käski hirttää Haamanin Mordekaita warten valmistettuun hirsipuuhun. Ja Mordekai korotettiin Haamanin sijaan; ja kaikille kirjoitettiin, että Juudalaiset saisivat puolustaa henkeänsä surmaajiansa vastaan. Sitten päätettiin wietätä sen päivän muistoa wuotuisella juhlassa, jolle annettiin nimi Puurim.

57. Job. (Jobin kirja.)

Uusin maalla oli mies, nimeltä Job. Hän oli hurstas ja Zumalaa pelkääväinen ja karttoi pahaa. Hänelle oli syntynyt 7 poikaa ja 3 tyttäätä; ja hänellä oli myös sängen paljon karjaa.

Ja tapahtui kerran, että sanansaattaja tuli Jobin tykö ja sanoi: „Sabealaiset ottivat härjät ja aasit ja löivät palvelijat miehen terällä“. Hänen vielä puhuisjansa, tuli toinen ja sanoi: „Zumalan tuli lankesi taimaasta ja sytytti lampaat ja palvelijat ja poltti ne“. Tämän vielä puhuesssa, tuli toinen ja sanoi: „Kaldealaiset ottivat kameelit pois ja löivät palvelijat miehen terällä“. Tämän vielä puhuesssa, tuli toinen ja sanoi: „poikasi ja tyttäresi söivät ja joivat wanhimman weljensä huoneessa; ja katso, suuri tuulispää sykäsi huonetta, ja se kaatui nuorukaisten päälle, niin että he kuolivat“. Silloin Job repäisi waatteensa, lankesi maahan ja rukoili ja

Janoi: „alastonna olen tullut äitini kohdusta, ja alastonna olen jälleen menemä. Herra antoi ja Herra otti; Herran nimi olkoon kiitetty!”

Sitten tuli Jobiin pahoja paisumia kantapäätä päälakeen asti. Ja hän otti sawiastian palasen kaappiassensa sillä itseänsä, ja istui tuhassa. Ja hänen waimonsa Janoi hänelle: „wieläkö nyt-kin pysyt wakuudessasi? Luovu Jumalasta ja kuole!” Mutta Job Janoi: „sinä puhut, niinkuin tyhvät waimot puhuvat. Otamehan hywää Jumalalta, eikö meidän pitäisi pahaakin ottaman?” Raikisja näisjä ei Job syntiä tehnyt huulillansa.

Jobin kolme ystävää Elifas, Bildad ja Soofar olivat keskenänsä sopineet tulla häntä lohduttamaan. Kun he kaukaa hänet näkiwät, eiwät he häntä tunteneet; ja he korottiwät äänensä ja itkiwät ja olivat 7 päivää sanaakaan puhumatta, kun näkiwät hänen suuret tuskansa. Silloin Janoi Job: „kirottu olkoon se päivä, jona minä syntynyt olen. Miksi walkeus on annettu waiwaifille ja elämä murheellisille sieluille, niille, jotka iloitsiwiwat, jos he hautaan pääsifiwät?” Elifas wastasi: „autuas on se ihminen, jota Jumala kurittaa; sentähden älä hylkää Raikkivaltiaan kuritusta. Sillä Hän haawoittaa ja sitoo, Hän särkee ja hänen kätensä parantaa”. Silloin Janoi Job: „Raikkivaltiaan nuolet owat minuun iskettyt, henkeni särpää niiden myrkytä”. Bildad wastasi: „kuinka kauwan sinä semmoisia puhut? Jumalako wäärentää oikeuden, wai Raikkivaltiasko wäärentää hurstauden? Jos olet puhdas ja hurstas, niin hän suojelee sinua. Ei Jumala hurstasta hylkää, eikä wahwista pahan kättä”. Job wastasi ja Janoi: „tyllä minä tiedän niin olewan, ja kuinka olisi ihminen hurstas Jumalan edessä? Waikka oikeassakin olisin, niin en woisi kuitenkaan häntä wastustaa. Waikka olen wiaton, niin hän kuitenkin minut wääräksi tekee. Wiaton minä olen”. Nyt wastasi Soofar: „pöyhkeä puheko ei wastauستا jaisi? Luuletko käsittäwäsi Jumalan sywyhden? Mutta jumalattomain filmät nääntywät; ja turwa katoo heiltä”.

Job wastasi: „te wasta miehiä olette. Teidän kanssanne kuolee wiifaus. Te olette walheen kutojat, keltottomia parantajia

ja waiwaloisia lohduttajia. Tahdotteko Jumalan hyväksi puhua wäärhyttä? En minä mitään toivo, kun waan saisin puolustaa tietäni Herran edessä. Minä panen asiani tutkittavaksi; minä tiedän olewani oikeassa. Miksi te wainootte minua niinkuin Jumala? Minä tiedän minun Lunastajani elävän”.

Silloin puhui nuori Elihu ja nuhteli Jobia siitä, että hän piti itseänsä Jumalaa hurškaampana. Ja hänen ystäwiinsä syytti hänen wihamansa, kun eivät löytäneet wastausta, waikka Jobin syylliseksi sanoivat. Muun muassa sanoi hän Jobille: „miksi riitelet Jumalan kanssa, ettei hän kaikista töistänsä wastaa? Hän peloitaa ihmisiä kurituskellansa, kääntääksensä ihmistä pahasta teosta ja warjellaksensa miestä ylpeydestä, säästääksensä hänen sielunsa turmioista”. Silloin Job oli ääneti.

Ja Herra wastasi Jobille tuulispäässä: „wyötä nyt kupeesi kuin mies. Minä kysyn sinulta, opeta sinä minua. Missä sinä olit silloin, kun minä maan perustin? Almoita se, jos sinulla se ymmärrys on!” Tähän ja Herran moniin muihin kysymyksiin ei Job saattanut mitään wastata. Hän tunnusti wihdoin: „minä olen kowin halpa; mitä minä sinulle vastaan? Minä lasten käteni suuni päälle. Minä tunnustan, että olen taitamattomasti puhunut semmoisesta, jota en ymmärrä. Sentähden pidän itseni wiallisena ja kadun tomussa ja tuhassa”. — Ja Herra nuhteli Jobin ystäwiä, koska eivät olleet Herrasta oikein puhuneet.

Ja Herra siunasi Jobia sitten taas karjalla ja rikkaudella; ja hän sai myös 7 poikaa ja 3 tyttäätä. Job eli sitten vielä 140 vuotta ja näki lapsensa ja lastensa lapset neljänteen polween saakka. Ja Job kuoli wanhana ja elämästä kylläänthyneenä.

Ei jäns.

Vanhan Liiton viimeiset ajat.

58. Antiookus Epifanes. Makkabealaiset.

(1 Makk. 1—16; 2 Makk. 3—7.)

Wankeudesta palaamisen jälkeen olivat Juudalaiset vielä noin 200 vuotta Persian kuninkaan alamaisia. Vuonna 333 e. Kr. voitti Makedonian kuningas Aleksander Suuri viimeisen Persian kuninkaan ja valloitti sittenkin koko hänen valtakuntansa. Hänen kuolemansa jälkeen (323 e. Kr.) jakoivat hänen päällikkönsä hänen suuren valtakuntansa. Näistä Ptolemeus sai Egyptin ja myös Juudalaisten maan.

Egyptin alamaisina saivat Juudalaiset elää ja kehittyä rauhassa. Mutta w. 203 e. Kr. valloitti Syyrian kuningas Juudalaisten maan. Pian sen jälkeen alkoi Juudalaisille kova aika. Heitä waadittiin wäkisin luopumaan isäinsä Jumalasta. Kuningas Antiookus Epifanes tuli itse Jerusalemiin ja ryösti temppelistä pyhäät astiat ja kalut. Sittemmin lähetti hän sinne sotajoukon, joka karkasi kaupunkiin, mursi muurit, ryösti, tappoi useat asukkaat ja wei waimoja ja lapsia wankeuteen. Hän kielsi ympärileikkaamasta lapsia, häpäisi Herran temppelin ja wihitti sen epäjumalalle. Moni luopui silloin laista; mutta paljon oli myöskin niitä, jotka olivat pysyväisiä ja kernaammin tahtoivat kuolla kuin noudattaa pakanain tapoja. Muutamat piiloutuivat luoliin sabbattia pitämään; mutta kun se tuli tiedoksi, poltettiin ne eläwältä.

Siihen aikaan eli Juudan wuorella pappi Matatias, jolla oli wiisi poikaa. Nämät haikeasti suriwat niitä häwäistyksiä, joita Jerusalemissa tehtiin, eiwätkä totelleet, kun kuninkaallinen päämies waati heitä uhraamaan pakanain jumalille. Sitten he pakenivat wuoristoon, ja heidän luoksensa kokoontui paljon hurstaita miehiä, jotka kulkivat ympäri maassa ja kufistiwat epäjumalain alttarit (167 e. Kr.). Matatiasen toisen pojan nimi oli Judas, joka

urhoollisuutensa tähden sai kunnianimekseen Makkabi (= Wasara). Hänestä sai sitten koko Matatiaksen suku nimen Makkabealaiset.

Antiofus julmistui ja lähetti suuria sotajoukkoja Juudasta vastaan. Neljä kertaa Juudas vähäisellä joukkoillaan voitti heidät verisissä tappeluissa, sillä hän rukoili Jumalaa ja sanoi, että „voitto tulee taimaasta eikä suuresta miesten paljoudesta“. Syyrialaiset pakenivat maasta, ja Juudas valloitti myös Jerusalemin. Temppele puhdistettiin, ja uudistettu Herran huone vihittiin juhalliseksi.

Wihdoin valloitti Juudaksen weli Simon Siionin linnan ja vapautti koko maan pakanain ikeestä (142 e. Kr.). Kiitollisuudesta kansa teki hänet Ruhtinaaksi ja ylimmäiseksi papiksi, joka viimeksi mainittu wirta tuli jäämään Simonin sukuun, kunnes Herra lähettäisi heille „oikean profeetan“.

Kun Simonin jälkeiset keskenänsä riitelivät hallituksesta, tulivat Roomalaiset riitaa ratkaisemaan. Roomalaisten suojelemana tappoi Idumealainen Herodes koko Makkabealaisjuwon, ja Rooman senaatti nimitti hänet Judean kuninkaaksi (40 e. Kr.). Herodes oli wiisas ja urhoollinen mies, mutta suuressa määrin luulewainen ja julma hirmuwaltias. Päästäksensä Juudalaisten suosioon, rakennutti hän uudestaan Jerusalemin temppelein tuhlaawaisella komeudella. Hän kuoli vähän aikaa Kristuksen syntymisen jälkeen ja on saanut kunnianimen: Suuri.

59. Juudalaisten uskonnolliset olot Baabelin wankeuden jälkeen.

Baabelin wankeuden jälkeen oli Korkea Neuwoskunta hallituksen ja tuomitsemisen johtajana. Siihen kuului, paitsi Ylimmäistä Pappia, joka tavallisesti oli puheenjohtaja, 70 jäsentä, nimittäin 24 pappien päämiestä ja 46 n. k. wanhinta ja kirjanoppinutta. Se luullaan Esran perustamaksi. Korkea Neuwoskunta hoiti kaikki uskontoon kuuluvat asiat; sillä oli myös oikeus tuomita kuolemaan, jonka oikeuden Roomalaiset kuitenkin siltä ottivat pois.

Kun Herra ei enään lähettänyt kansallensa profeettoja, koottiin jo olemassa oleet pyhät kirjat. Wankeudessa olivat Juuda-

lajet unhottaneet isäinsä kielen ja puhuiwat n. k. syprokaldealaisista murreta. Mutta sittemmin osasiwat Palestinan Juudalaiset myöskin Kreikan kieltä. Tämä oli syynä siihen, että Hebrean kielellä kirjoitetut pyhät kirjat olivat kansalle käsittämättömiä. Täten syntyi erityinen pyhien kirjojen tulkittijasääty, nimeltä Kirjanoppineet. He omistiwat itsellensä kunnianimen Rabbi (= mestari); ja heidän kasvattamistaan warten perustettiin rabbinikouluja. Raamatun selitys tapahtui Synagoogissa, jotka olivat kokoushuoneita, joihin kansa kokoontui sabbateina ja juhlapäivinä yhteisesti rukoilemaan ja kuuntelemaan raamatun lukemista ja selitystä. Mutta warsinainen jumalanpalvelus pidettiin yksistään Jerusalemin temppelissä. Joka paikassa, missä waan 10 Juudalaista asui, oli tawallisesti synagooga. Jerusalemissa oli niitä monta jataa.

Makkabealaisten aikana syntyi kaksi uskonnon lahkoa Juudan kansassa, Fariseukset ja Sadukeukset. Fariseukset noudattiwat ankarasti Moosoksen lain sääntöjä ja olivat aikojen kulussa muodostaneet suuren joukon „wanhinten sääntöjä“, jotka he pitivät yhtä tärkeinä kuin lain määräykset. Moni heistä oli tosin aiwan rehellinen; mutta Wapahhtajan puheista nähdään, että useimmat heistä olivat ulkokullatut. Sadukeukset hyväksyiwät raamatusta ainoastaan Moosoksen 5 kirjaa. He eiwät uskoneet ruumiin ylösnousemista eiwätkä kuoleman jälkeistä elämää eiwätkä myöskään enkelien olemassa oloa. Myös hylkäsiwät he kaikki „wanhinten säännöt“. Tawallisesti he eliwät lihallisissa himoissaan ja joutuivat yhä sywemmin epäuskoon. Heidän joukkoonsa kuului enimmäkksi osaksi rikkaita ja ylimyksiä, jota wastoin yhteinen kansa liittäytyi Fariseuksiin joita se pyhimyksinä kunnioitti. Kansa itse ylpeili siitä, että se polweutui Abrahamista ja halwelsi muita kansoja, eikä tahtonut seurustella niiden kanssa.

Fariseukset ja Sadukeukset niinkuin kansa yleensä odottiwat tulewata Messiasista; mutta he luuliwat hänen perustawan maailmen waltakunnan, jonka kautta he tulisiwat koko maailman hallitsiwaksi kansaksi. Mutta kuitenkin löytyi kansassa ja erittäin alhaisosissa jemmaisia, jotka odottiwat Messiasista, joka olisi wapahhtaja syn-

nistä. Näitä nimitetään Raamatussa totisiksi Israelilaisiksi; ja niitten seasta Herra Jeesus valitsi Apostolinsa ja ystävänsä.

Juudalaisuuteen kääntyneet pakanat nimitettiin profselyyhteiksi (= liisäksi tulleet). Profselyyhtejä oli kahta lajia: vanhurskauden profselyyhtit ja porttiproselyyhtit I. Jumalaa pelkääväiset.

60. Vanhan Testamentin pyhät kirjat.

Jumala oli, paitse luonnossa ja omassatunnossa, myöskin sanassaan ilmoittanut itsensä Israelille. Patriarkkain kanssa Jumala itse puhui. Sittemmin tapahtui Jumalan ilmoitus profseettojen kautta, joista Mooses oli ensimmäinen. Profseettojen ilmoitus tapahtui sekä suullisen että kirjoitetun sanan kautta. Ne kirjat, jotka profseetat ja muut pyhät miehet olivat Jumalan käskystä ja hänen Henkensä vaikutuksesta tehneet, koottiin yhdeksi kokoelmaksi. Koska niitä oli 39, saivat ne nimen Biblia, joka on kreikkalainen sana ja merkitsee: kirjat, taikka myöskin Grammata (= kirjoitukset), josta sanasta Suomen kielessä on muodostettu Raamattu=sana. Koska nämät ovat Jumalan vaikutuksesta tulleet toimeen, kutsutaan ne Jumalan Sanaksi ja Pyhäksi Raamatuksi. Juudalaisille annettu Raamattu puhuu vanhasta liitosta, jonka Jumala teki Abrahamin ja sittemmin Siinailta koko Israelin kansan kanssa. Tätä liittoa kutsutaan myös Vanhaksi Testamentiksi. Kirjat Vanhasssa Testamentissa jaetaan seuraavasti:

I. Historialliset kirjat:

1. 5 Moosoksen kirjaa; 2. Joosuan kirja; 3. Tuomarein kirja; 4. Ruutin kirja; 5. Samuelin 2 kirjaa; 6. kuningasten 2 kirjaa; 7. Raksi Aikakirjaa; 8. Eseran kirja; 9. Nehemian kirja ja 10. Esterin kirja. Siis yhteensä 17 historiallista kirjaa.

II. Opetuskirjat:

1. Jobin kirja; 2. Psalmtari; 3. Salomon Sananlaskut; 4. Salomon Saarnaaja; 5. Salomon Korkea Weisu ja 6. Jeremian Walituswirret. Yhteensä siis 6 opetuskirjaa.

III. Profeetalliset kirjat:

A) Suuremmat profeetat: 1. Jesaja; 2. Jeremia; 3. Hesekiel ja 4. Daniel; B) Pienemmät profheetat: 5. Hosea; 6. Joel; 7. Amos; 8. Obadia; 9. Joona; 10. Miika; 11. Nahum; 12. Habakuk; 13. Sefanja; 14. Haggai; 15. Satarja ja 16 Malakia. Siis yhteensä 16 profeetallista kirjaa.

Tärkeimmät ovat Vanhassa Testamentissa ne ennustukset, jotka puhuvat tulewasta Messiaasta eli Kristuksesta. Näistä ovat huomattavimmat: 1 Mos. 3: 14 (ensimmäinen ewangeliumi); 1 Mos. 12: 1—3; 1 Mos. 49: 10; 5 Mos. 18: 15, 18, 19; Ps. 110: 1, 4; 2 Sam. 7: 12, 13, 16; Jes. 7: 14; Jes. 53: 4—12; Miik. 5: 1; Jes. 40: 3; Sat. 9: 9.

Yllämainitut Vanhan Testamentin kirjat sanotaan myös kanooniksiksi kirjoiksi, koska ne Jumalan sanana ovat se sääntö l. ojennusnuora (= kanon), jonka mukaan ihmisen tulee asettaa uskonsa ja elämänsä. Täydellisiin Raamattuihin on, paitsi kanoonisia kirjoja, otettu myöskin n. k. apokryfisiä (= salaita) kirjoja, joita tosin ei pidetä Jumalan sanana, mutta jotka muuten katsotaan hyviksi hengellisiksi kirjoiksi. Nämät ovat:

1. Juuditin kirja; 2. Wiisauden kirja; 3. Tobiaan kirja; 4. Jesus Syrakin kirja; 5. Barukin kirja; 6. Makkabealaisten 2 kirjaa; 7. Rappaleita Esterin kirjasta; 8. Historia Susannasta; 9. Baabelin Belistä; 10. Baabelin lohikäärmeestä; 11. Usarian rukous; 12. Kolmen miehen kiitoswirsi tulesa ja 13 Manasssen rukous. Yhteensä 14 apokryfistä kirjaa.

Jälkimmäinen osa.

Uusi Testamentti.

(Pelastuksen toimittaminen.)

Ensimmäinen Lasko.

Jesuksen Kristuksen Elämä.

I. Herran Jesuksen lapsuuden ja nuoruuden aika.

1. Sakarias ja Elisabet. Maria. (Luk. 1.)

Herodeksen, Judean kuninkaan, aikana eli pappi, Sakarias nimeltä, ja hänen waimonsa nimi oli Elisabet. He olivat molemmat hurksaat Jumalan edessä. Mutta heillä ei ollut lasta, ja he olivat molemmat jo ijälliset. Ja tapahtui, kun hän wuorollansa papin wirtaa toimitti Jumalan edessä, että hän meni suitsuttamaan Herran temppeliin. Ja koko Israelin kansa rukoi ulkona suitsutuksen aikana. Mutta hänelle ilmestyi Herran enkeli. Ja kun Sakarias hänet näki, hämmästyi hän. Mutta enkeli sanoi hänelle: „älä pelkää Sakarias; sillä rukouksesi on kuultu, ja emäntäsi Elisabet synnyttää sinulle pojan, ja sinun pitää nimittämän hänet Johannekseksi. Hän tulee suureksi Herran edessä, ja hän täytetään Pyhällä Hengellä. Ja hän kääntää monta Israelin lapsista Herran heidän Jumalansa tykö. Ja hän käy hänen edellänsä Elijan

hengellä ja voimalla, toimittaaksensa Herralle valmistetun kansan". Ja Sakarias sanoi enkelille: „mistä sen hymärän? sillä minä olen vanha, ja emäntäni on ijällinen". Niin enkeli vastasi: „minä olen Gaabriel, joka seison Jumalan edessä, ja olen lähetetty saattamaan sinulle näitä iloisia sanomia. Ja katso, sinä tulet kielettömäksi etkä saa puhua siihen päivään asti, jona nämät tapahtuvat, koska et uskonut minun sanojani".

Mutta kansa odotti Sakariasta, waan tultuansa ulos, ei hän saattanut puhua heille. Ja hän wiittasi heille ja jäi mykäksi.

Mutta kuudentena kuukautena sen jälkeen lähetti Jumala Gaabriel-entelin Galilean kaupunkiin, jonka nimi oli Nasaret, neitsyen tytö, joka oli kihlattu miehelle, jonka nimi oli Joosef, Daawidin huoneesta; ja neitsyen nimi oli Maria. Enkeli tuli sifälle hänen tykönsä ja sanoi: „terwe, armoitettu! Herra on sinun kanssasi; siunattu sinä waimojen seassa!" Mutta kun Maria näki entelin, hämmästyhi hän hänen puheestansa. Silloin enkeli sanoi hänelle: „älä pelkää, Maria; sillä sinä löysit armon Jumalan tykönä. Katso, sinä synnytät pojan, joka sinun pitää nimittämän **Jesukseksi** (= auttaja, wapahtaja). Hän on olewa suuri ja kutsutaan **Ylimmäisen Pojaksi** ja hän on ijanikaikkisesti olewa Jaakobin huoneen kuningas, eikä hänen waltakunnallansa tule loppua olemaan". Niin sanoi Maria enkelille: „kuinka tämä tulee?" Enkeli vastasi: „Pyhä Henki tulee sinuun ja Ylimmäisen woima warjoo sinut; sentähden myös se Pyhä, joka sinusta synthy, kutsutaan **Jumalan Pojaksi**". Niin sanoi Maria: „katso, Herran piika; tapahtukoon minulle sanasi mukaan". Ja enkeli läksi hänen tykönsä.

2. Maria ja Elisabet. Johannes Kastajan syntymä.

(Luk. 1: 39—80.)

Niinä päiwinä nousi Maria ja meni Sakariaan huoneesen ja terwehti Elisabetia. Kun Elisabet kuuli Marian terwehdyksen, tähettiin hän Pyhällä Hengellä ja sanoi: „siunattu sinä waimojen

seassa! Mistä se minulle tulee, että Herrani äiti tulee minun tyköni? Ja autuas sinä, joka uskoit; sillä ne täytetään, jotka Herra on sinulle sanonut". Ja Maria fanoi: „minun sieluni suuresti ylistää Herraa, ja minun henkeni iloitsee Jumalassa Wapahatajassani. Sillä hän katsoi piikansa nöyryyttä; ja katso, tästedes pitää kaikkien sukukuntien minua autuaaksi kutsuman. Sillä Woimallinen on suuria ihmeitä tehnyt minua kohtaan, ja hänen nimensä on pyhä". Ja Maria oli Elisabetin tykönä lähes kolme kuukautta ja palasi sitten kotiansa.

Ja Herran enkeli ilmestyi myös Zooselille unessa ja fanoi: „Zoosel, Daawidin poika, älä pelkää ottaa tykösi Mariaa puolisoasi; sillä hän synnyttää Pojan, jonka nimi sinun pitää kutsuman Zesukseksi: sillä hän on wapahatawa kansansa heidän synneistänsä". Silloin otti Zoosel puolisonsa tykönsä.

Mutta Elisabetin synnyttämisen aika täytettiin, ja hän synnytti pojan. Ja hänen naapurinsa ja sukulaisansa kuuliwat, että Herra oli tehnyt suuren laupeuden häntä kohtaan; ja he iloitsewat hänen kansansa. Ja kahdeksantena päivänä tuliwat he lasta ympärileikkaamaan ja kutsuivat lapsen hänen isänsä nimellä Sakariaukseksi. Mutta hänen äitinsä fanoi: „ei suinkaan; waan hänet pitää kutsuttaman Zohannekseksi". He fanoiwat: „ei ole ketään sinun sukukunnassasi, jota sillä nimellä kutsutaan". Niin he wiittasiwat hänen isällensä, miksi hän tahtoi hänen tulla nimitetyksi. Ja hän anoi taulua ja kirjoitti: „Zohannes on hänen nimensä". Niin kohta aukeni hänen suunsa ja kielsensä; ja hän puhui, kiittäen Jumalaa. Ja kaikki, jotka tämän kuuliwat, paniwat sen sydämiinsä, sanoen: „minkä luulet tästä lapsesta tulewan?"

Ja Sakarias täytettiin Pyhällä Hengellä, ennusti ja fanoi: „kiitetty olkoon Herra, Israelin Jumala! sillä hän on etsinyt ja lunastanut kansansa, niinkuin hän on muinoin puhunut pyhien profeettojen suun kautta, että me wihollistemme käsistä wapahdettuina häntä pelkäämättä palvelisimme pyhydessä ja hurssauksessa hänen edessänsä kaikkena elinaikanamme. Ja sinä, poikani, kutsutaan ylimmäisen profeetaksi; sillä sinä olet käyvä Herran kaswojen edessä, walmistamaan hänen tietänsä ja

antamaan autuuden tunnon hänen kansallensa heidän syntiensä anteeksi saamisessa”.

Mutta lapsi kasvoi ja vahvistui hengesä ja oli korvessa siihen päivään asti, jona hänen piti Israelin kansan eteen tuleman.

3. Jesuksen Kristuksen, maailman Vapahtajan syntymä. (Luk. 2: 1—21.)

Mutta niinä päivinä tapahtui, että käsky kävi ulos keisari Augustukselta, että kaikki maailma oli werolliseksi laskettava. Ja kufin meni kaupunkiinsa panettamaan itseänsä werolle. Niin myös Joosef Galileasta Nasaretin kaupungista läksi Judeaan Daawidin kaupunkiin, joka kutsutaan Betlehemiksi, sillä hän oli Daawidin huoneesta ja suwusta, panettamaan itseänsä werolle Marian kihlatun emäntänsä kanssa.

Niin tapahtui, heidän siellä ollessansa, että hänen synnyttämisensä päivät täytettiin. Ja hän synnytti pojan esikoisensa ja kapaloitfi hänet ja pani seimeen; sillä heillä ei ollut sijaa maajassa. Ja paimenet walwoivat siinä paikkakunnassa ja wartioitfiwat yöllä laumaansa. Ja katso, Herran enkeli seisoi heidän tykönsä, ja Herran firkaus loisti heidän ympärillensä; ja he peljästyivät suuresti. Ja enkeli sanoi heille: „älkää peljättö; sillä katso, minä ilmoitan teille suuren ilon, joka on tulewa **taikelle kansalle**; teille on tänä päivänä Daawidin kaupungissa syntynyt Vapahtaja, joka on Kristus Herra. Ja tämä on teille merkki: te löydätte lapsen kapaloituna makaawan seimessä”. Ja kohta oli enkelin kanssa suuri taiwaallinen sotawäen joukko, jotka kiittivät Jumalaa ja sanoivat: „Kunnia olkoon Jumalalle korkeudessa ja maassa rauha ja ihmisille mielisuosio!”

Ja kun enkelit menivät heidän tykönsä taiwaasen, puhuivat paimenet keskenänsä: „käykäämme Betlehemiin ja katsokaamme sitä, mikä on tapahtunut, jonka Herra meille ilmoitti”. Ja he tulivat kiiruhtain ja löysivät Marian ja Joosefin sekä lapsen, joka makasi seimessä. Tämän nähtyänsä, julistiwat he sen sanoman, joka heille

tästä lapsesta oli lausuttu. Ja kaikki, jotka sen kuuliivat, ihmettelivät sitä, mitä paimenet olivat heille puhuneet. Mutta Maria kätti kaikki nämät sanat tutkistellen sydämessänsä. Ja paimenet palasivat, ylistäen ja kunnioittaen Jumalaa kaikesta, jota he olivat kuulleet ja nähneet.

Ja kahdeksan päivän kuluttua, kun lapsi oli ympärileikattawa, annettiin hänelle nimi Jeesus, jonka enkeli niin oli nimittänyt, ennenkuin hän sikiä äitinsä kohdussa.

4. **Esttämisen temppeleissä.** (Luk. 2: 22—40.)

Kun puhdistuspäivät olivat täytetyt Moosoksen lain mukaan, weivät Joosef ja Maria lapsen Jerusalemiin, asettaaksensa hänet Herran eteen ja uhrataksensa, niinkuin oli sanottu Herran laissa.

Ja katso, Jerusalemissä oli mies, nimeltä Simeon. Hän oli hurstkas ja jumalinen ja odotti Israelin lohdutusta, ja Pyhä Henki oli hänessä. Ja Pyhä Henki oli hänelle sanonut, ettei hän näkisi kuolemaa, ennenkuin hän näkisi Herran Kristuksen. Hän tuli hengen waitutuksesta temppeleihin; ja kun wanhemmat toivat lapsen Jeesuksen temppeleihin, otti hän hänet syliinsä ja kiitti Jumalaa ja sano: „nyt sinä, Herra, lasket palvelijasi rauhaan menemään sanasi mukaan; sillä minun silmäni ovat nähneet sinun autuutesi, jonka walmistit kaikkein kansojen nähtäväksi, walkeudeksi walistamaan pakanoita ja kansasi Israelin kunniaksi“. Ja hänen isänsä ja äitinsä ihmettelivät sitä, mitä hänestä sanottiin. Ja Simeon siunasi heitä.

Ja siellä oli Anna-niminen naisprofeetta, joka oli leski ja lähes 84-wuotinen. Ja hänkin tuli sillä heikellä siihen paikkaan ja puhui hänestä kaikille, jotka lunastusta Jerusalemissä odottivat.

5. **Itämaiset Tietäjät. Pako Egyptiin.**

(Matth. 2: 1—23.)

Kun Jeesus oli synsynyt Betlehemissä Juudan maalla kuningas Herodoksen aikana, tulivat tietäjät Itämailta Jerusalemiin ja

sanoivat: „missä on se syntynyt Juudalaisten kuningas? Sillä me näimme hänen tähtensä idässä ja tulimme häntä kumartaen rukoilemaan“. Kun kuningas Herodes sen kuuli, hämmästytti hän ja koko Jerusalemin hänen kansansa. Ja hän koki kaikki ylimmäiset papit ja kirjanoppineet ja kysele heiltä, missä Kristus olisi syntynyt. He vastasivat: „Betlehemissä Juudan maalla, sillä niin on profetaan kautta kirjoitettu“.

Silloin Herodes kutsui salaa tietäjät luoksensa ja tutkisteli heiltä tarkkaan, millä ajalla tähti ilmestyi, ja lähetti heidät Betlehemiin ja sanoi: „menkää ja kysykää tarkkaan lapsesta; ja kun te löydätte, niin ilmoittakaa minulle, että minäkin tulisin ja kumartaisin häntä“. Ja tietäjät menivät matkaansa; ja katso, tähti, jonka olivat idässä nähneet, kävi heidän edellänsä, kunnes se seisautui sen paikan päälle, jossa lapsi oli. Ja he menivät huoneeseen, löysivät lapsen, joka oli äitinsä Marian kanssa, ja lankeasivat maahan ja rukoilivat häntä; ja he awasivat tavaransa ja lahjoittivat hänelle kulta, pyhäää sarvua ja mirhamia. Ja Jumala kielsi heitä unessa Herodeksen tykö palaamasta; ja he menivät toista tietä omalle maalleensa.

Mutta kun he olivat menneet pois, ilmestyi Herran enkeli Joosefille unessa sanoen: „nouse ja ota lapsi äitinsä tykösi ja pakene Egyptiin ja ole siellä siihen asti, kunnes minä sinulle sanon; sillä Herodes on etsivä lasta, hukuttaaksensa hänet“. Niin hän nousi ja otti lapsen äitinsä yöllä tykönsä ja pakeni Egyptiin.

Koska Herodes näki, että tietäjät olivat hänet pettäneet, vihastui hän sangen kowin ja lähetti tappamaan kaikki poikalapset Betlehemissä ja kaikissa sen äärisissä, jotka olivat kahivuotiset taikka nuoremmat sen ajan mukaan, jonka hän oli tietäjiltä tarkasti tutkinut.

Kun Herodes oli kuollut, ilmestyi Herran enkeli Joosefille unessa Egyptisissä ja sanoi: „nouse ja ota lapsi äitinsä ja mene Israelin maalle; sillä ne ovat kuolleet, jotka lapsen henkeä waijyivät“. Niin hän nousi ja otti lapsen äitinsä ja meni Israelin maalle. Jumalan käskystä hän poikkesi Galilean ääriin ja asui Nasaretin kaupungissa.

6. Jeesuksen nuoruus. (Luuk. 2: 40—52.)

Mutta lapsi kasvoi ja vahvistui hengesä ja täytettiin wiisaudella, ja Jumalan armo oli hänen kansansa. Ja hänen vanhempansa waelsiwat joka wuosi pääsiäisjuhalle Jerusalemiin. Kun Jeesus oli 12 wuoden wanha, meniwät he Jerusalemiin juhlapäiwän tawan mukaan. Ja kun päiwät olivat kuluneet ja he olivat matkalla kotiansa päin, jäi poikanen Jeesus Jerusalemiin. Joosef ja hänen äitinsä eiwät sitä huomanneet, waan luuliwat hänen olewan seurassa. Ja he käwiwät yhden päiwän matkan ja etsiwät häntä sukulaisten ja tuttawien tyköä. Kun he eiwät häntä löytäneet, palasiwat he Jerusalemiin etsien häntä.

Kolmen päiwän perästä löysiwät he hänet temppelissä istuwan opettajien keskellä, kuuntelewan heitä ja kysywan heiltä. Ja kaikki, jotka kuuliwat, hämmästyiwät hänen ymmärrystänsä ja wastauksiinsa. Kun vanhemmat hänet näkiwät, hämmästyiwät he; ja hänen äitinsä sanoi hänelle: „poikani, miksi meille näin teit? Katso iäksi ja minä olemme murehtien sinua etsineet“. Ja hän sanoi heille: „mitä te minua **etsitte?** Ettekö tietäneet, että minun **pitää oleman niissä,** jotka Isäni ovat?“ Eiwätkä he ymmärtäneet sitä sanaa, jonka hän heille sanoi.

Ja hän meni alas heidän kansansa ja tuli Nasaretiin ja oli heille alamainen. Ja Jeesus menestyi wiisaudessa, iässä ja armossa Jumalan ja ihmisten edessä.

II. Walmistus Jeesuksen julkiselle esiintymiselle.

7. Johannes Kastaja. (Mth. 3. Mark. 1. Luk. 3. Joh. 1.)

Noin 30 vuotta Jeesuksen syntymisen jälkeen tuli Jumalan sana Johannekselle, Safariaan pojalle, kormessa. Ja hän tuli kaikkiin paikkoihin Jordanin ympärillä ja saarnasi parannuksen kastetta syntien anteeksi antamiseksi ja sanoi: „tehkää parannus, sillä taivaan waltakunta on lähestynyt“.

Silloin meni hänen tykönsä Jerusalemi ja koko Judea. Mutta koska hän monta fariseuksista ja sadukeuksista näki tulewan hänen kasteellensa, sanoi hän: „te kyykkäärmetten fikiöt, kuka neuvoi teitä pakenemaan tulewaista wihaa? Tehkää siis parannukseen sowlaita hedelmiä. Mutta jo on kirveskin pantu puitten juurelle; sentähden jokainen puu, joka ei tee hyvää hedelmää, hakataan pois ja heitetään tuleen“.

Mutta kun kansa odotti ja kaikki ajattelivat sydämissänsä Johanneksesta: „lieneekö hän Kristus?“, vastasi Johannes, sanoen kaikille: „minä tosin kastan teitä wedellä parannukseen; mutta se, joka jälkeeni tulee, on minua wäkewämpi, jonka kengän nauhoja en ole kelwollinen päästämään; hän kastaa teitä Pyhällä Hengellä ja tulella“.

8. Jesuksen kaste ja kiusaus. (Mtth. 3: 17—4: 11.)

Siihen aikaan tuli myös Jeesus, joka silloin oli 30 vuoden wanhaksi, Galileasta Jordaniin Johanneksen tykö kasteuttamaksi. Mutta Johannes esteli häntä, sanoen: „minä tarwitsen sinun kauttasi tulla kastetuksi, ja sinä tulet minun tyköni?“ Waan Jeesus vastasi: „salli nyt; sillä näin meidän sopii kaikkea wanhurskautta täyttää“. Ja hän salli hänen. Kun Jeesus oli kastettu, astui hän kohta ylös wedestä; ja katso, taiwaat aukenivat hänelle, ja Johannes näki Jumalan Hengen tulewan alas kyyhkyisenä ja tulewan hänen päällensä. Ja katso, ääni taiwaasta sanoi: „tämä on se rakas Poikani, johonka minä mielistyin“.

Silloin wei henki Jesuksen korpeen perkeleen kiusattamaksi. Ja hän oli siellä petojen keskellä. Ja paastottuaan neljäkymmentä päivää ja neljäkymmentä yötä, isosi hän. Silloin tuli kiusaaja hänen tykönsä ja sanoi: „jos sinä olet Jumalan poika, niin sano, että nämät kivet leiwiksi tulisiwat“. Mutta hän vastasi ja sanoi: „kirjoitettu on: ei ihminen elä ainoastaan leiwästä, waan jokaisesta sanasta, joka Jumalan suusta lähtee“.

Silloin otti perkele hänet kansjansa pyhään kaupunkiin ja asetti hänet temppelin harjalle ja sanoi hänelle: „jos olet Jumalan

poika, niin laske itsesi täältä alas, sillä kirjoitettu on: hän antaa käskyn enkeleillensä sinusta ja he kantavat sinua käsissään, ettet joskus jalkaasi kitveen loukkaifi". Niin Jeesus sanoi hänelle: „taas on kirjoitettu: älä kiusaa Herraa sinun Jumalaasi“.

Taas wei perkele hänet sängen korkealle vuorelle ja osoitti hänelle kaikki maailman valtakunnat ja niiden kunnian ja sanoi hänelle: „nämät kaikki annan sinulle, jos lankeet maahan ja rukoulet minua“. Niin sanoi Jeesus hänelle: „mene pois, saatana; sillä kirjoitettu on: Herraa, sinun Jumalaasi, pitää sinun kumartaman ja häntä ainoata palveleman“. Silloin jätti hänet perkele; ja katso, enkelit tulivat ja palvelivat häntä.

9. Jeesuksen ensimmäiset opetuslapset. (Joh. 1: 29—51.)

Sen jälkeen näki Johannes Jeesuksen tuleman tykönsä Betabaraan, joka oli se paikka toisella puolella Jordania, jossa hän kastoi.

Silloin sanoi Johannes: „katso Jumalan karitsa, joka ottaa pois maailman synnin!“ Toisena päivänä seiso i Johannes taas kahden opetuslapsensa kanssa. Ja kun hän näki Jeesuksen, sanoi hän: „katso Jumalan karitsa!“ Ja ne kaksi opetuslasta kuuliivat hänen puhuvan ja seurasivat Jeesusta. Andreas, Simon Pietarin weli, oli yksi niistä kahdesta. Hän löysi ensin weljensä Simonin ja sanoi hänelle: „me löysimme Messiaan“ (= Kristus, woideltu). Ja hän toi hänet Jeesuksen tykö. Mutta katsottuaan häneen, sanoi Jeesus: „sinä olet Simon, Joonaan poika; sinua kutsutaan wast'edes Refaaksi“ (se on käännettyinä kreikaksi Petros, suomeksi Pietari = kallio).

III. Jeesuksen ensimmäinen julkinen waikutus Galileassa, Judeassa ja Samariassa.

10. Häät Kanaanassa. (Joh. 2: 1—11.)

Kolmantena päivänä oli häät Galilean Kanaanassa ja Jeesuksen äiti oli siellä. Mutta Jeesus ja hänen opetuslapsensa kutsuttiin myös

häihin. Ja koska wiini oli vähissä, janoi Jeesuksen äiti hänelle: „ei heillä ole wiiniä“. Jeesus janoi hänelle: „waimo, mitä minun sinuun tulee? ei minun aikani ole vielä tullut“. Hänen äitinsä janoi pastwelijoille: „mitä hän sanoo teille, se tehkää“. Mutta siellä oli kuusi kivistä wesiastiaa, ja kukin weti kaksi tai kolme mittaa. Jeesus janoi heille: „täyttäkää wesiastiat wedellä“. Ja he täyttivät ne reunoja myöten. Ja hän janoi heille: „pantaa nyt maljaan ja wiekää edeskäywälle“. Ja he wewivät. Mutta kun edeskäypä maistoi sitä wettä, joka oli wiiniksi tullut, eikä tiennyt, mistä se oli, kutsui hän yljän ja janoi hänelle: „jokainen antaa ensiksi hywää wiiniä ja sitten huonompaa, kun juowuksissa ollaan; sinä kätkit hywän wiinin tähän asti“. Tämä on ensimmäinen ihme, jonka Jeesus teki Galilean Kanaanissa ja ilmoitti kunniansa. Ja hänen opetuslapsensa uskoivat häneen.

11. Jeesuksen käynti Jerusalemissa Pääsiäisjuhalla.

(Joh. 2, 3.)

Käytyhensä Kapernaumissa ja jonkun päivän siellä wiinoyttensä, meni Jeesus Jerusalemiin, koska Juudalaisten pääsiäinen oli läsnä. Ja hän tapasi temppelissä ne, jotka karjaa, lampaita ja kyyhkyksiä myyskentelivät, ja rahan waihattajat. Ja hän teki ruoskan köydestä ja ajoi heidät kaikki ulos temppelistä sekä lampaat ja karjan. Ja hän kaasi waihattajain pöydät ja janoi niille, jotka kyyhkyksiä möiwät: „wiekää nämät täältä pois, älkääkää tehkö Isäni huonetta kaupahuoneeksi“. Juudalaiset janoivat: „mitä merkkiä meille osoitat, koska tätä teet?“ Jeesus wastasi: „jaottakaa maahan tämä temppeli, ja minä pystytän sen kolmena päivänä“. Juudalaiset janoivat: „tätä temppeliä on rakennettu 46 vuotta, ja sinä rakennat sen kolmena päivänä?“ Mutta hän puhui ruumiinsa temppelistä.

Mutta oli yksi mies fariseuksista, Nikodeemus nimeltä, Juudalaisten ylimmäinen. Hän tuli yöllä Jeesuksen tykö ja janoi hänelle: „Mestari, me tiedämme sinun Jumalasta tulleen opettajaksi; sillä ei kukaan woi tehdä niitä merkkejä, joita sinä teet, jollei Ju-

mala ole hänen kanssansa". Jeesus vastasi: „totifesti, totifesti sanon minä sinulle: ellei joku uudesta (l. ylhäältä) synny, ei hän taida Jumalan valtakuntaa nähdä". Nikodeemus sanoi: „kuinka taitaa ihminen vanhana syntyä?" Jeesus sanoi: „ellei joku synny vedestä ja hengestä, ei hän taida Jumalan valtakuntaan sijalle mennä". Nikodeemus sanoi: „kuinka se saattaa tapahtua?" Jeesus vastasi: „oletko sinä opettaja Israelissa, etkä näitä tiedä? Niinkuin Mooses ylenesi käärmeen korvessa, niin on ihmisen Poikakin ylennettävä, ettei kukaan, joka usko häneen, hukkuisi, vaan saisi ijantaittisen elämän. **Sillä niin on Jumala maailmaa rakastanut, että hän antoi ainoan Poikansa, ettei kukaan, joka häneen usko, hukkuisi, vaan saisi ijantaittisen elämän**".

12. Jeesuksen vaikutus Judeassa ja Samariasissa.

(Joh. 3: 22—4: 42.)

Sitten tuli Jeesus opetuslapsinensa Judean maahan ja asui siellä ja kastoi. Mutta kun Jeesus ymmärsi fariseusten kuulleen, että Jeesus kastoi ja teki enemmän opetuslapsia kuin Johannes (vaikka ei Jeesus itse kastanut, vaan hänen opetuslapsensa), ja koska hän kuuli, että Johannes Kastaja oli wankuteen suljettu, jätti hän Judean ja meni takaisin Galileaan.

Kun hänen täytyi Samarian läpi waelttaa, tuli hän eräisen Samarian kaupunkiin, jonka nimi oli Siikar. Siellä oli Saakobin lähde. Koska Jeesus oli matkasta wäsynyt, istui hän lähteen päälle. Ja Jeesuksen opetuslapset olivat menneet kaupunkiin ruokaa ostamaan. Niin tuli Samarian waimo wettä ammentamaan. Ja Jeesus sanoi hänelle: „anna minun juodakseni". Sanoi Samarian waimo hänelle: „kuinka sinä, joka olet Juudalainen, anot minulta juoda, ja minä olen Samarialainen?" Sillä Juudalaiset eivät yhtään seurustele Samarialaisten kanssa. Jeesus vastasi hänelle: „jos tietäisit Jumalan lahjan, ja kuka se on, joka sinulle sanoo: anna minun juodakseni, niin sinä anoisit häneltä, ja hän antaisi sinulle eläwää wettä". Waimo sanoi: „Herra, eipä sinulla ole sitä,

millä ammennat, ja lähde on hyvä; mistä sinulla siis on sitä elävää wettä?" Jeesus wastasi: „jokainen, joka tästä wedestä juo, hän janoo jälleen; mutta joka siitä wedestä juo, jonka minä hänelle annan, ei hän janoo iankaikkisesti; waan se wesi, jonka minä hänelle annan, tulee hänelle sen weden lähteeksi, joka kuohuu iankaikkiseen elämään". Waimo janoi: „Herra, anna minulle sitä wettä, etten janoisi enkä tarwitisi tulla tänne ammentamaan".

Jeesus janoi hänelle: „mene, kutsu miehesi ja tule tänne!" Waimo wastasi: „ei ole minulla miestä". Jeesus janoi: „oikein janoit: ei ole minulla miestä; sillä wiisi miestä on sinulla ollut, ja se, joka sinulla nyt on, ei ole sinun miehesi". Waimo janoi: „Herra, minä näen, että olet profeetta. Isämme ovat täällä wuorella (Garitsim) kumartaen rukoilleet, ja te sanotte: Jerusalemissa on se paikka, jossa pitää rukoiltaman". Jeesus janoi hänelle: „waimo, usko minua, se aika tulee, ettette täällä wuorella ettekä Jerusalemissa Isää rukoile. Mutta hetki tulee ja on jo, että totiset rukoilijat rukoilewat Isää hengessä ja totuudessa, sillä Isä etsii senkaltaisia häntä rukoilewia. Jumala on Henki; ja jotka häntä rukoilewat, niitten pitää häntä hengessä ja totuudessa rukoileman". Waimo janoi: „minä tiedän Messiaan tulewan, jonka nimi on Kristus; tultuansa hän ilmoittaa meille kaikki". Jeesus janoi hänelle: „minä se olen, joka kanssasi puhun". Nyt waimo jätti wesiastian ja meni kaupunkiin ja janoi ihmisille: „tulkaa katsomaan sitä ihmistä, joka minulle janoi kaikki, mitä olen tehnyt: eikö hän liene Kristus?" Niin he läksiwät kaupungista hänen tykönsä ja rukoilivat häntä wiipymään heidän luonansa. Ja hän wiipyi siellä kaksi päivää. Ja paljon useimmat uskoivat hänen sanansa tähden ja sanoivat waimolle: „emme nyt enää usko sinun puheesi tähden; sillä me olemme itse kuulleet ja tiedämme hänen totisesti olewan Kristuksen, maailman Wapahhtajan".

IV. Jeesuksen warsinainen waitutus Galileassa.

13. Matkustuksia Galileassa. Asettuminen Kapernaumiin. (Mth. 4, 8, 9. Mt. 1, 2. Lk. 4, 5. Joh. 4.)

Kun Jeesus tuli Galileaan, ottivat Galilealaiset hänet vastaan, jotka olivat nähneet kaikki, mitä hän Jerusalemissä juhlananä oli tehnyt. Hän opetti heidän synagoogissansa, saarnaten Jumalan valtakunnan ewankeliumia. Käytyänsä Kanaassa ja Kapernaumissa, tuli hän Nasaretiin, missä hän oli kasvatettu ja meni tapansa mukaan synagoogaan sabbatin päivänä ja nousi lufemaan. Ja hänelle annettiin Jესaja-profeetan raamattu, josta hän luki ja selitti heille paikan (61: 1, 2). Ja kaikki, jotka olivat synagoogassa, tulivat wihaa täyteen, tämän kuultuansa. Ja he ajoivat hänet ulos kaupungista ja weivät hänet nuoren tukkulalle, syöstäksensä hänet alas. Mutta hän käwi ohitse heidän keskeltänsä ja meni pois.

Silloin Jeesus jätti Nasaretin, tuli ja asui Kapernaumissa, joka on merikaupunki. Ja hän opetti sabbattina Kapernaumin synagoogassa ja teki ihmeitä. Ja sanoma hänestä kuului kaikkiin lähipaikkoihin. Ja samoin hän saarnasi synagoogissa koko Galileassa ja paransi kaikellaisia sairaita.

Niin tapahtui kerran, kun kansa tunki hänen tykönsä kuulemaan Jumalan sanaa, että hän seisoi Genesaretin meren rannalla. Ja hän meni weneesen, joka oli Simonin, ja pyysi hänen wähän maasta laskemaan ulos; ja hän istui ja opetti kansaa wenheestä. Mutta lafattuansa puhumasta, sanoi hän Simonille: „wie sywälle ja heittäkää werkkonne apajalle“. Simon wastasi: „Mestari, kaiken yön olemme työtä tehneet, mitään saamatta; mutta sinun käskystäsi heidän ulos werkon“. Ja sen tehtyänsä saivat he suuren kalan paljouden; ja heidän werkkonsa repefi. Ja he wiittasivat kumppaneillensä, jotka olivat toisessa weneessä, että he tulisivat heitä auttamaan. Ja he tulivat ja täyttiwät molemmat weneet, niin että ne rupefiwat wajoomaan. Kun Simon Pietari sen näki, lankefi hän Jeesuksen polwien juureen, sanoen: „Herra, mene tyköäni, sillä minä olen syntinen ihminen“. Sillä hämmästyks oli wallannut hä-

net ja kaikki, jotka hänen kanssansa oliwat, suuren kalansaaliin tähden, niinkuin myös Jaakobinkin ja Johanneksen, jotka oliwat Simonin kumppanit. Ja Jeesus sanoi Simonille: „älä pelkää, tästä edes saat ihmisiä“. Ja he wetiwät weneet maalle, jättiwät kaikki ja seurasiwat häntä.

Palattuansa matkastansa, meni Jeesus taas Kapernaumista ulos ja näki publikaanin, nimeltä Lewi (Mattheus) istuvan tullihuoneessa ja sanoi hänelle: „seuraa minua“. Ja hän jätti kaikki, nousi ja seurasi häntä. Ja Lewi teki hänelle kotonansa suuret pidot; ja paljon publikaaneja ja muita atrioitfi heidän kanssansa. Mutta kirjanoppineet ja fariseukset napisiwat ja sanoiwat hänen opetuslapsillensa: „miksi teidän Mehtarinne syö ja juo publikaanien ja syntisten kanssa?“ Kun Jeesus sen kuuli, sanoi hän heille: „eiwät terweet tarwitse parantajaa waan fairaat. En minä ole tullut kutsumaan wanhurskaita, waan syntisiä parannukseen.“

14. Matkustus Jerusalemiin Juudalaisten juhlaan.

(Joh. 5.)

Sitten oli Juudalaisten juhlapäiwä (Puurim); ja Jeesus meni ylös Jerusalemiin. Mutta Jerusalemissa oli lammasportin tykönä lammiikko, joka hepreaksi kutsuttiin Betesdaaksi, jossa oli wiisi wajaa. Näissä makasi suuri joukko sairaita, jotka odottiwat weden liikuttamista. Sillä enkeli tuli alas lammiikoon määrätyllä ajalla ja sekoitti weden; joka silloin ensimmäisenä astui weteen, se parani, oli hän sitten missä taudissa tahansa. Siellä oli mies, joka 38 vuotta oli sairastanut. Kun Jeesus näki hänet, kysyi hän häneltä: „tahdotkos tulla terveeksi?“ Sairas wastasi: „Herra, ei ole minulla sitä ihmistä, joka wiepi minut lammiikoon, kun wesi on sekoitettu; ja kun minä tulen, on jo toinen edelläni siihen astunut“. Jeesus sanoi hänelle: „ota wuoteesi ja käy!“ Ja kohta parani mies, otti wuoteensa ja käwi.

Ja se päiwä oli sabbatti. Sen wuoksi sanoiwat Juudalaiset parannelulle: „nyt on sabbatti, ei sinun sowi wuodetta kantaa“. Hän wastasi: „se, joka minut paransi, sanoi minulle: ota wuo-

teeji ja käy!" Niin he kysyivät häneltä: „kuka se on?" Mutta ei hän sitä tietänyt; sillä Jeesus oli mennyt pois kansan tähden.

Sitten tapasi Jeesus hänet temppelissä ja sanoi hänelle: „katso, sinä olet parantunut; älä enään tee syntiä, ettei sinulle tapahtuisi jotakin pahempaa". Niin se ihminen meni pois ja ilmoitti Juudalaisille, että se oli Jeesus, joka oli hänet parantanut. Mutta Juudalaiset wainosivat Jeesusta sen tähden, että hän senkaltaista teki sabbattina, ja etsivät häntä tappaaksensa. Jeesus sanoi heille: „minun Isäni tekee työtä hamaan tähän asti, ja minä myös teen työtä". Sentähden etsivät Juudalaiset häntä vielä enemmän tappaaksensa, koska hän ei ainoastaan rikkonut sabbattia, waan myös sanoi Sumalan isäksensä ja teki itsensä Sumalan kaltaiseksi.

Ja tapahtui jälkimmäistä sabbattia, että Jeesus kävi laihon läpi. Ja hänen opetuslapsensa isosivat ja rupeivät tähtäpäitä noukkimaan ja syömään. Mutta sen nähtyänsä, sanoivat fariseukset hänelle: „katso, sinun opetuslapsesi tekewät sitä, jota ei sowa sabbattina tehdä". Mutta Jeesus sanoi heille: „ettekö ole lufeneet, mitä Daawid teki, kun hän isofi ja ne, jotka hänen kanssansa oliwat? Kuinka hän meni Sumalan huoneesen ja söi näkyleiwät, joita ei hänen ollut lupa syödä? Taiikka ettekö laissa ole lufeneet, että sabbattina rikkowat papit temppelissä sabbatin ja owat kuitenkin nuhteettomat? Mutta minä sanon teille: tässä on se, joka on suurempi kuin temp-peli. Mutta jos tietäisitte, mikä se on: laupeutta minä tahdon, enkä uhria, sitten ette juinkaan tuomitsisi wiattomia. Sillä Ihmisen Poika on sabbatinkin Herra."

Kun hän vielä toisenakin sabbattina synagoogassa paransi miehen, jolla oli kuivettunut käsi, menivät fariseukset pois ja pitivät neuwoa häntä vastaan, kuinka he hänet hukuttaisivat.

15. Apostolien walitseminen. (Mth. 10. Mrk. 3. Lt. 6.)

Kun Jeesus ymmärssi fariseusten aikomukset, meni hän sieltä pois meren puoleen, ja paljon kansaa seurasi häntä, ja hän teki kaikki fairaat terveiksi. Niinä päiwinä meni hän wuorelle rukoukseen; ja hän oli kaiken yötä rukouksessa Sumalan puoleen.

Päivän tultua, kutsui hän luokkensa kaikki opetuslapsensa ja valitsi heistä kaksitoista, jotka hän Apostoleiksi (lähettiläät) nimitti ja sääsi olemaan hänen tykönsä ja lähetettäväiksi saarnaamaan. Nämät ovat kahdentoista apostolin nimet: 1. Simon Pietari, kalastaja Zoonaan poika Betšaidasta ja 2. hänen veljensä Andreas, 3. Jaakob (vanhempi), kalastaja Sebedeuksen poika Kapernaumista ja 4. hänen nuorempi veljensä Johannes, 5. Filippus Betšaidasta ja 6. Bartolomeus (Matanael) Kanaasta, 7. Tuomas, Kaksioinen, ja 8. Mattheus (Lewi), publikaani, 9. Jaakob (nuorempi), Alfeuksen ja Jesuksen äidin sisaren Marian poika ja 10. Simon, Kiivastelija, 11. Juudas Jaakobin poika, myös mainittu nimellä Lebbeus I. Taddeus ja 12. Juudas Iskariot Kariotista, joka myös oli pettäjä. Ja hän antoi heille woiman parantamaan sairaita ja ajamaan ulos perkeleitä.

16. Jesuksen wuorisaarna. (Mth. 5—7.

Lk. 6: 20—49.)

Mennesjänä alas apostolien kanssa seisoi hän korkealla paikalla. Hänen ympärillensä oli hänen opetuslastensa joukko ja suuri kansan paljous. Kun hän oli istunut, tulivat hänen opetuslapsensa hänen tykönsä; ja hän awasi suunsa, opetti ja sanoi:

I. „Mutuaat ovat hengesjä waiwaiset; sillä heidän on taiwaan waltakunta. Mutuaat ovat murheelliset; sillä he saawat lohdutuksen. Mutuaat ovat siweät; sillä he saawat maan perä. Mutuaat ovat ne, jotka isoowat ja janoowat wanhurskautta; sillä he rawitaan. Mutuaat ovat laupiaat; sillä he saawat laupeuden. Mutuaat ovat puhtaat sydämeistä; sillä he saawat nähä Zumalan. Mutuaat ovat rauhantekijät; sillä he pitää Zumalan pojiksi kutsuttaman. Mutuaat ovat ne, joita wanhurskauden tähden wainotaan; sillä heidän on taiwaan waltakunta. Mutuaat olette te, koska he pilkkaawat ja wainoowat teitä ja puhuwat kaikkinaista pahutta teitä vastaan, walhetellen minun tähteni. Moikka ja riemuitkaa; sillä teidän palkkanne on suuri taiwaassa. Sillä näin he wainosiwat profeettoja, jotka teidän edellänne olivat.“

II. „Älkää luulko, että minä tulin lafia ja profeettoja päästämään; en tullut päästämään, vaan täyttämään. Sillä totijesti sanon minä teille: Siihen asti kun taivas ja maa katoovat, ei pidä vähimmäntään piirron eikä rahdun laista katooman siihen asti kun kaikki tapahtuvat. Ellei teidän vanhurskautenne ole paljon suurempi kuin kirjanoppineitten ja fariseusten, ette tule taivaan valtakuntaan. Olkaa täydelliset, niinkuin taivaallinen Isänne on täydellinen.“

„Kun almua annat, älköön wasen kätesi tietäkö, mitä oikea kätesi tekee. Ja kun rukoilet, älä ole niinkuin ulkokullatut. Ja kun rukoilette, älkää olko paljon puhuwaiset niinkuin pakanat. Näin teidän pitää rukoileman: Isä meidän, joka olet taiwaisja; Pyhitetty olkoon sinun nimesi; Lähestyköön sinun valtakuntasi; Tapahdukoon sinun tahtosi niin maassa kuin taiwaassa; Anna meille tänä päivänä meidän jokapäiväinen leipämme; Ja anna meille welkamme anteeksi, niinkuin mekin anteeksi annamme meidän welallisillemme; Älkä johdata meitä kiusaukseen; Waan päästä meitä pahasta; Sillä sinun on valtakunta, woima ja kunnia iankaikkisesti. Amen!“

„Sentähden sanon teille: älkää murehtiko henkenne tähden, mitä syötte ja mitä juotte, eikä ruumiinne tähden, millä itseänne werhoohte. Katsokaa taivaan lintuja: eivät ne kylwä eivätkä niitä eivätkä koko riiheen; ja taivaallinen Isänne ruokii heidät. Ettekö te ole paljon enempi kuin he? Katsokaa kukkasia kedolla, kuinka ne kasvawat; eivät ne työtä tee eivätkä lehrää. Kuitenkin minä sanon teille, ettei Salomo kaikessa kunniasjansa ollut niin waatetettu kuin yksi heistä. Jos Jumala näin waatettaa pellon ruohon, joka tänään seisoo ja huomenna pätsiin heitetään, eikö hän paljon enemmin sitä teille tee, te vähäuskoiset? Sillä kaikkia näitä pakanat etsiwät. Waan etsikää ensin Jumalan valtakuntaa ja hänen vanhurskauttansa, niin kaikki nämät teille annetaan.“

„Älkää tuomitko, ettei teitä tuomittaisi. Sillä millä tuomiolla te tuomitsette, sillä teitä tuomitaan; ja sillä mitalla, jolla te mittaatte, mitataan teille takaisin. Kaikki, jota tahdotte,

että ihmiset teille tekisivät, se tehkää tein heille; sillä tämä on laki ja profeetat.”

„Menkää ahtaasta portista sisälle; sillä se portti on laava ja tie avara, joka wie kadotukseen, ja niitä on monta, jotka siitä sisälle menevät. Ja se portti on ahdas ja tie kaita, joka wie elämään; ja harvat ovat, jotka sen löytävät.”

III. „Jokaisen, joka minulta nämät minun puheeni kuulee ja ne tekee, wertaan minä wiisaasen mieheen, joka huoneensa kalliolle rakensi. Ja sade lankefi, ja wirrat tulivat, ja tuulet puhalsivat ja syjäsiwät sitä huonetta, joka ei kuitenkaan kukistunut; sillä se oli kalliolle perustettu. Ja jokainen, joka kuulee minulta nämät puheet eikä tee niitä, on werrattawa tyhmään mieheen, joka huoneensa sannalle rakensi. Ja sade lankefi, ja wirrat tulivat, ja tuulet puhalsivat ja syjäsiwät sitä huonetta, joka kukistui; ja sen lankeemus oli suuri.”

Nun Jeesus oli lopettanut nämät puheet, hämmästyhi kansa hänen oppiansa. Sillä hän opetti heitä woimallisesti, eikä niinkuin kirjanoppineet.

17. Kolmas matkustus Galileassa apostolien seurassa.

(Math. 8, 11. Lk. 7, 8.)

Nun Jeesus astui alas wuorelta, seurasi häntä paljon kansaa. Nun hän meni Kapernaumiin, tuli sadanpäämies hänen tykönsä ja rukoi häntä ja sanoi: „Herra, palvelijani sairastaa kotona halwattuna ja on kowin waiwattuna”. Jeesus sanoi hänelle: „minä tulen ja parannan hänet”. Sadanpäämies wastasi: „Herra, en ole minä sen arwoinen, että sinä tulet kattoni alle; waan sano ai-noastaan sana, niin palvelijani paranee. Sillä minä olen myös ihminen toisen wallan alla, ja minun allani on sotamiehiä, ja minä sanon tälle: mene, ja hän menee; ja toiselle: tule, ja hän tulee; ja palvelijalleni: tee tämä, ja hän tekee”. Nun Jeesus tämän kuuli, ihmetteli hän ja sanoi heille, jotka häntä seurasivat: „totisesti sanon minä teille: en ole löytännyt sentkaltaista uskoa Israelisja”.

Ja Jeesus sanoi sadanpäämiehelle: „mene, ja niinkuin uskoit, niin sinulle tapahtukoon“. Ja sillä hetkellä parani hänen palvelijansa.

Sen jälkeen Jeesus meni kaupunkiin, jonka nimi oli Nain; ja hänen kanssansa meni monta hänen opetuslastansa ja paljon väkeä. Mutta hänen lähestyessään kaupungin porttia, katso, kuollutta kannettiin ulos, joka oli äitinsä ainoa poika; ja hän oli leski. Ja paljon kaupungin kansaa kävi hänen kanssansa. Kun Herra hänet näki, armahti hän häntä ja sanoi hänelle: „älä itke“. Ja hän meni ja rupefi paariin, ja kantajat seisahtuivat. Ja hän sanoi: „nuorukainen, minä sanon sinulle: nouste!“ Ja kuollut nousi istualle ja rupefi puhumaan; ja hän antoi hänet hänen äidillensä. Ja pelko tuli kaikkiin, ja he kunnioittivat Sumalaa, sanoen: „suuri profeetta on noussut keskellemme, ja Sumala on kansaansa etsinyt“.

Ja hän waelsi kaupungeissa ja kylissä, saarnaten ja ilmoittaen ewankeliumia. Ja apostolit seurasiwat häntä.

18. Palaaminen Kapernaumiin ja wertaukset Sumalan waltakunnasta. (Mt. 3, 4. Mt. 12, 13. Lk. 8.)

Palattuansa Kapernaumiin, meni Jeesus huoneesta ja istui meren rannalla. Ja hänen tykönsä kokoontui paljon kansaa, niin että hän meni haahteen ja istui, ja kaikki kansa seisoj rannalla. Ja hän puhui heille paljon wertauksilla sanoen:

I. „Kylwäjä meni ulos siementänsä kylwämään. Ja hänen kylwäessjängsä, putosiwat muutamat siemenet tien oheen, ja ne tallattiin, ja taiwaan linnut tuliwat ja söiwät ne. Ja muutamat putosiwat kivistöön, jossa ei niillä ollut paljon maata, ja ne nousiwat pian, koska niillä ei ollut sywää maata. Mutta auringon noustua ne poudistuiwat, ja koska niillä ei ollut juurta, niin ne kuivuiwat. Ja muutamat putosiwat orjantappuroihin, ja orjantappurat nousiwat myös ja tukahuttiwat ne. Waan muutamat putosiwat hywään maahan ja tekivät hedelmän, muutamat kolmen kymmenen kertaisen, muutamat kuuden kymmenen kertaisen ja muutamat sadan kertaisen“. Kun hän tämän oli sanonut, huusi hän: „jolla on korwat kuullaksensa, hän kuulkoon!“

Kun he myöhemmin olivat yffinänsä hänen kanssansa, kysyivät apostolit häneltä: „mikä olisi tämä wertaus?“ Jesus wastasi: „teidän on annettu tuntea Jumalan waltakunnan salaisuudet, mutta muitten waan wertauksilla. Mutta tämä on se wertaus. Siemen on Jumalan sana. Mutta ne, jotka meniwät tien oheen, ovat ne, jotka kuulewat; sitten tulee perkele ja ottaa sanan pois heidän sydämistänsä, etteiwät uskoisi eiwätkä wapaiksi tulisi. Mutta ne, jotka joutuivat kiivistöön, ovat ne, jotka kuulewat ja ottawat sanan ilolla vastaan; eikä heillä ole juurta; hetkeksi he uskowat, ja kiusauksen ajalla lankeewat pois. Mutta ne, jotka orjantappuroihin putosivat, ovat ne, jotka kuulewat ja menewät pois ja tukahutetaan surusta, rikkaudesta ja elämän heikumasta, eiwätkä kannu hedelmää. Mutta ne, jotka hywään maahan joutuivat, ovat ne, jotka sanan kuulewat ja kätkevät sen hywällä ja toimellisella sydämellä ja saattawat hedelmän karsiwällisyydessä.“

2. Toisen wertauksen esitti hän heille, sanoen: „taiwaan waltakunta on ihmisen wertainen, joka kylwi hywän siemenen peltoonsa. Mutta ihmisten maatesa, tuli hänen wihamiehensä ja kylwi lusteita nisujen sekaan ja meni pois. Mutta koska oras rupefi kaswamaan ja kantoi hedelmän, silloin näkyiwät myös lusteet. Mutta perheen isännän palvelijat tuliwat sanomaan hänelle: „Herra, etkös hywää siementä kylwännyt peltoosi? Mistä siis siinä ovat lusteet?“ Niin hän sanoi heille: „wihamies sen teki“. Mutta palvelijat sanoiwat hänelle: „tahdotkos, että menemme kookoomaan ne?“ Mutta hän sanoi: „en tahdo, ettette, lusteita kootessanne, tempaifi niitten mukana nisujakin pois. Sallitkaa molempain kaswaa elon aikaan asti; ja elon ajalla sanon minä elomiehille: kootkaa ensin lusteet ja sitokaa ne yhtyeisin poltettawiksi; mutta nisut kootkaa minun aittaani.“

Heidän myöhemmin ollessansa yffin Jeesuksen kanssa, sanoiwat apostolit hänelle: „selitä meille wertaus pelton lusteista“. Jesus sanoi: „joka kylwää hywän siemenen, se on Ihmisen poika. Mutta pelto on maailma. Hywä siemen on waltakunnan lapset; mutta lusteet ovat pahan lapset. Wihostinen, joka ne kylwi, on perkele.

Elon aika on maailman loppu; elomiehet ovat enkelit. Niinkuin siis lusteet haetaan kokoon ja poltetaan tulesa, niin on myös tämän maailman lopussa. Ihmisen Poika lähettää enkelinsä, ja he kokoavat hänen valtakunnastansa kaikki pahennukset ja ne, jotka wäärnyttä tekewät, ja heittäwät heidät tuliseen pätziin; siellä on olewa itku ja hammasten kiristys. Silloin wanhurstaat kiittäwät niinkuin aurinko Ihsän valtakunnassa. Jolla on korwat kuullaksensa, hän kuulsoon”.

3. Toisen wertauksen esitti hän heille sanoen: „taiwaan waltakunta on sinapin siemenen wertainen, jonka ihminen otti ja kylwi peltoonsa; joka tosin on kaikkia siemeniä pienempi, mutta kun se on kaswanut, on se suurin puutarhakasweista ja tulee puuksi, niin että taiwaan linnut tulewat ja tekewät pesänsä sen oksille”.

4. Toisen wertauksen sanoi hän heille: „taiwaan waltakunta on hapatuksen wertainen, jonka waimo otti ja sekoitti kolmeen wakkiaan jauhoja siihen asti että kaikki happani”.

Nämät puhui Jesus kansalle wertauksissa, eikä hän ilman wertauksitta heille mitään puhunut. Silloin laski Jesus kansan ja tuli kotia, jossa hän selitti edelliset wertaukset ja vielä puhui:

5. „Taas on taiwaan waltakunta aarten wertainen, joka on kätetty peltoon, jonka ihminen löysi ja piti sen salassa; ja ilon tähden, joka hänellä siitä oli, meni hän pois ja myi kaikki, mitä hänellä oli, ja osti pellon.”

6. „Taas on taiwaan waltakunta kaupmiehen wertainen, joka etsi kauniita helmiä. Ja kun hän löysi kalliinarwoisen helmen, meni hän pois, myi kaikki, mitä hänellä oli, ja osti sen.”

7. „Taas on taiwaan waltakunta werkon wertainen, joka oli mereen heitetty ja kaikellaisia kofosi. Kun se täyteen tuli, wetiwät he sen rannalle ja istuivat ja erottiwat hywät astioihinsa, mutta mädänneet heittiwät pois. Näin on tapahtuma maailman lopulla. Enkelit menewät ulos ja erottawat pahat wanhurstasten keskeltä ja heittäwät heidät tuliseen pätziin; siellä on olewa itku ja hammasten kiristys.”

Kun Jesus oli lopettanut nämät wertaukset, läski hän sieltä.

19. Matkustus Gergeseenien maalle.

(Mth. 8. Mrk. 4, 5. Lk. 8.)

Samana päivänä, kun ehtoö tuli, janoi Jeesus apostoleillensa: „menkäämme toiselle puolelle merta“. Oli myöös muita wenheitä hänen kanssansa. Mutta kowa ilma nousi merellä, niin että aallot peittiwät haahden; mutta hän makasi haahden perällä. Niin tuliwat hänen opetuslapsensa ja herättiwät hänet ja sanoiwat: „Herra, auta meitä, me hukumme“. Ja hän janoi heille: „te heikko-uskoiset, miksi olette pelkurit?“ Niin hän nousi ja asetti tuulen ja meren; ja tuli aiwan tyhni. Ja ihmiset peljästyiwät sängen suuresti ja sanoiwat: „kuka tämä on? Sillä tuuli ja meri owat hänelle kuuliaiset“.

Ja he purjehtiwat Gadareenien (l. Gergeseenien) maalle, joka on toisella puolen merta Galilean kohdalla. Kun Jeesus meni haahdesta maalle, juoksi häntä vastaan kassi pirun riivaamaa, joissa oli perkeleitä jo kauwan aikaa ollut. Heillä oli majat haudoissa, ja he oliwat sängen hirmuiset, niin ettei kukaan saattanut fitä tietä waeltaa. Ja he huusiwat: „Jeesus, Jumalan poika, mitä meillä on sinun kanssasi tekemistä? Oletkos tullut tänne meitä waiwamaan ennen aikaa?“ Ja kaukana heistä käwi sängen suuri sikalauma (noin 2,000) laitumella. Niin perkeleet rukoilivat ja sanoiwat: „jos ajat meidät ulos, niin sallii meidän mennä sikalaumaan“. Ja hän janoi heille: „menkää!“ Niin he läksiwät ulos ja meniwät sikalaumaan; ja katso, koko sikalauma syöksyi äkisti jyrkänteeltä mereen ja hukkui. Mutta paimenet pakeniwat ja meniwät kaupunkiin ja ilmoittiwat kaikki ja mitä pirun riivaamille oli tapahtunut. Ja koko kaupunki meni Jeesusta vastaan. Ja kun he hänet näkiwät, rukoilivat he häntä menemään pois maansa ääristä.

20. Sairuksen tyttären herättäminen.

(Mth. 9. Mrk. 5. Lk. 8.)

Kun Jeesus taas palasi Kapernaumiin, kokoontui paljon kansaa rannalle; sillä kaikki odottiwat häntä. Ja katso, yksi synagoo-

gan päämies, Jairus nimeltä, tuli ja lankei hänen jalkojensa juureen ja rukoili häntä, sanoen: „minun pieni tyttäreni on loppumaisillansa; tule ja pane kätesi hänen päällensä, että hän paranisi ja eläisi“. Sillä hänellä oli ainoa, lähes 12-vuotias tytär, joka oli kuolemaisillansa.

Heidän mennessänsä, tuli joku Jairuksen huoneesta ja sanoi hänelle: „tyttäresi on kuollut; älä mestaria waiwaa“. Waan kun Jeesus sen kuuli, sanoi hän: „älä pelkää; usko ainoastaan, niin hän paranee“. Mutta huoneesen tultuansa, ei hän sallinut kenenkään tulla sisälle, paitsi Pietarin, Saakobin ja Johanneksen sekä lapsen isän ja äidin. Ja he kaikki itkiwät ja parkuivat häntä. Mutta Jeesus sanoi: „älkää itkkö; ei hän ole kuollut, waan hän makaa“. Ja he nauroivat hänelle, koska he tiesiwät lapsen olleen kuolleen. Niin hän ajoi kaikki ulos, tarttui tytön käteen ja huusi: „piikainen, nouste ylös!“ Ja hänen henkensä palasi, ja hän nousi kohta ylös. Ja hän käski hänelle antaa ruokaa. Ja hänen wanhempansa hämmästyiwät. Mutta hän kielsi heitä kellekään sanomasta sitä, mitä nyt tapahtui.

Ja hän läksi sieltä ja meni apostoliensa seurassa Nasaretiin. Kun hän siellä saarnasi, paheniwat ihmiset taas häneen. Sikä hän siellä kauwan wiipynyt heidän epäuskonsa tähden.

21. Johannes Kastajan kuolema. (Mth. 14. Mt. 6.)

Herodes Antipas oli ottanut Johanneksen kiinni ja pannut hänet torniin wankeuteen, Heroodiaan, hänen welsensä Filippuksen emännän tähden, jonka hän oli nainut. Sillä Johannes oli sanonut Herodekselle: „ei sinun ole lupa pitää welsesi emäntää“. Ja Herodias waijhi häntä ja tahtoi hänet tappa; mutta hän ei saanut. Sillä Herodes pelkäsi Johannesta, koska hän tiesi että hän oli hurstkas mies, ja kunnioitti häntä, kuuli häntä monessa astassa ja kuunteli häntä mielellänsä.

Mutta kun sowelias päivä tuli, jolloin Herodes syntymäpäivänänsä teki ehtoollisen ylimmäisillensä ja päämiehille ja esimiehille Galileassa, tuli Heroodiaan tytär sisälle ja hyppeli; ja se miellytti

Herodeesta ja hänen kansansa atrioitsevia. Silloin sanoi ruhtinas piialle: „ano minulta mitä tahdot, ja minä annan sinulle“. Ja hän wanoi hänelle: „mitä ikinä minulta anot, sen sinulle annan, waikka puolen waltakuntaani“. Mutta tytär meni ulos ja sanoi äidillensä: „mitä minä anoisin?“ Äiti wastasi: „Johannes kastajan päättä“. Ja hän kohta meni kiiruusti Herodeeksen tykö, anoi ja sanoi: „minä tahdon, että minulle heti kohta annat Johannes kastajan pään wadisja“. Niin Herodes tuli sangen murheelliseksi; kuitenkin walan ja kansansa atrioitsevien tähden hän ei tahtonut sitä häneltä kieltää. Ja hän lähetti heti murhaajan ja käski tuoda Johanneksen pään. Niin murhaaja meni ja leikkasi Johanneksen kaulan tornisja ja toi hänen päänsä wadisja ja antoi sen piialle; ja piika antoi sen äidillensä.

Kun Johanneksen opetuslapset sen kuulivat, tulivat he ja ottivat hänen ruumiinsa ja paniwat sen hautaan. Ja sitten he menivät ja ilmoittivat sen Jesukselle.

22. Wiiden tuhannen ihmisen ruokkiminen.

(Mth. 14. Mk. 6. Lk. 9. Joh. 6.)

Jesus otti apostolit tykönsä ja meni erikönsä Betsaidan kaupungin erämaahan. Ja kansa näti heidän menewän, ja he juoksivat jalkasin kaikista kaupungeista ja tulivat ennen heitä ja kokoontuivat hänen tykönsä. Ja Jesus armahti heitä ja rupesti heitä opettamaan.

Ja päivän kallistuessja ehtoopuoleen, tulivat hänen opetuslapsensa hänen tykönsä, sanoen: „tämä on erämaa, ja aika on jo kulunut. Laske heidät menemään ympäri kyliin ja majoihin ostamaan leipää; sillä ei heillä ole syötävää“. Mutta hän wastasi: „antakaa te heille syötävää“. Ja hän sanoi Filippukselle: „mistä ostamme leipää näitten syötävätksi?“ Filippus wastasi hänelle: „kahden sadan denaarin leivät eiwät riittäisi heille, niin että kukaan heistä wähenkin saisi“. Andreas sanoi: „tässä on poikani, jolla on wiisi ohraista leipää ja kaksi kalaa; waan mitä ne owat näin paljolle?“ Waan Jesus sanoi: „asettakaa kansa atrioitsemaan ja pankaa heitä istumaan kuhunkin joukkoon wiisikymmentä“. Ja he

tekiwät niin; ja heitä oli lähes wiifituhatta miestä. Ja siinä paikassa oli paljon ruohoa. Ja Jeesus otti leiwät, kiitti, mursi ja antoi opetuslapsille; mutta opetuslapset jakoivat atrioitsewille; samaten kaloista niin paljon kuin hän tahtoi. Ja he söiwät kaikki ja tulitwat rawituiksi. Silloin fanoi Jeesus opetuslapsillensa: „kootkaa murut, jotka jäiwät, ettei mitään hukkaan joutuisi“. Niin he kokosiwat ja täyttiwät kaskitoista korja muruilla, jotka wiidestä ohraisesta leiwästä atrioitsewilta oliwat jäljelle jääneet. Kun ihmiset näkiwät sen merkin, jonka Jeesus teki, fanoiwat he: „tämä on totisesti se profeetta, joka oli tulewa maailmaan“. Koska Jeesus huomasi heidän tahtowan tulla wäkiwallalla tekemään hänet kuninkaaksi, meni hän taas pois wuorelle yksinänsä. Mutta opetuslapsensa hän waati astumaan haahteen ja menemään meren yli Betfaidaan.

23. Jeesus käy merellä. Puhe Kapernaumin synagoogassa. (Joh. 6.)

Ja opetuslapset meniwät alas meren puoleen, astuiwat haahteen ja meniwät meren yli Kapernaumiin päin. Ja jo oli pimeä tullut, eikä Jeesus tullut heidän tykönsä. Niin meri nousi, koska suuri tuuli puhalsi. Ja kauwan soubeltuansa wastatuulessa, näkiwät he neljännessä wartiossa Jeesuksen käywän merellä ja tulewan heidän tykönsä. Silloin he peljästyiwät ja fanoiwat: „työpeli se on“; ja he huusiwat pelosta. Niin Jeesus puhui heille kohta ja fanoi: „olkaa hywässä turwassa; minä se olen; älkää peljättö“. Silloin fanoi Pietari: „Herra, jos se sinä olet, niin käske minun tulla tykösi wetten päällä“. Jeesus fanoi: „tule!“ Ja Pietari astui ulos haahdesta ja käwi wetten päällä, mennäksensä Jeesuksen tykö. Waan nähdesään ankarasti tuulewan, peljästyi hän ja rupesti wajoomaan ja huusi: „Herra, auta minua!“ Niin Jeesus ojensi kohta kätensä ja tarttui häneen ja fanoi hänelle: „oi, sinä heikkouskoinen, miksikä epäilit?“ Ja heidän astuttuansa haahteen, tyweni tuuli. Mutta ne, jotka oliwat haahdessa, tulitwat ja kumarisimat häntä ja fanoiwat: „totisesti olet sinä Jumalan Poika“. Ja mentyänsä meren yli, tulitwat he Genesaretin maalle.

Toisena päivänä kansa, joka oli tuolla puolen merta, meni Kapernaumiin Jesusta etsimään. Kun he hänet löysivät, sanoivat he: „Rabbi, milloinka sinä tänne tulit?“ Jeesus vastasi: „totisesti minä sanon teille: te ette etsi minua sentähden, että näitte ihmeen, vaan sentähden, että saitte leipää syödäksenne ja olette ravitut. Mää tekö sitä ruokaa, joka on katoavainen, vaan sitä ruokaa, joka pysyy ijankaikkiseen elämään, jonka Ihmisen Poika on teille antava“. He kysyivät: „mitä tekisimme, että taitaisimme Jumalan töitä tehdä?“ Jeesus vastasi: „se on Jumalan työ, että uskotte häneen, jonka Jumala lähetti. Minä olen elämän leipä; joka minun tyköni tulee, ei hän suinkaan isoo; ja joka minuhun uskoo, ei hän koskaan jano“. Mutta Juudalaiset napaisivat siitä. Silloin sanoi Jeesus: „totisesti minä sanon teille: joka uskoo minuun, hänellä on ijankaikkinen elämä. Minä olen elämän leipä. Joka syö minun lihani ja juo minun wereni, hänellä on ijankaikkinen elämä, ja minä olen herättävä hänet viimeisenä päivänä. Sillä minun lihani on totinen ruoka, ja minun wereni on totinen juoma“.

Näitä Jeesus sanoi, opettaessaan Kapernaumisja. Ja monet hänen opetuslapsistansa, tämän kuultuansa, sanoivat: „tämä on kova puhe, kuka voi sitä kuulla?“ Jeesus sanoi: „ne sanat, jotka minä teille puhun, ovat henki ja elämä“. Siitä ajasta luopui moni hänen opetuslapsistansa hänestä, eikä enään waeltanut häner. kansjansa. Niin Jeesus sanoi apostoleillessa: „ettekö tekin tahdo mennä pois?“ Simon Pietari vastasi: „Herra, kenen tykö me menisimme? Sinulla on ijankaikkisen elämän sanat. Ja me olemme uskoneet ja hymmärtäneet, sinun olevan Kristuksen, elävän Jumalan Pojan“.

24. Matkustukset Ranaanin luoteisissa, pohjoisissa ja koillisissa seuduissa.

(Mt. 15—18. Mk. 7—9. Lk. 9.)

Kun fariseuksia ja kirjanoppineita Jerusalemissa tuli Jeesuksen töitä seuraamaan, wetäytyi hän maan syrjäisempiin osiin ja poikkesi

ensiksi Dyyruksen ja Siidonin maan ääriin. Ja katso, kananealainen vaimo, niistä maan ääristä, huusi hänelle, sanoen: „Herra, Daawidin Poika, armahda minua; paha henki waiwaa hirweästi minun tyttäntäni“. Mutta ei hän sanaakaan hänelle vastannut. Niin hänen opetuslapsensa tulivat ja rukoilivat häntä, sanoen: „laske hänet menemään; sillä hän huutaa meidän takanamme“. Jeesus sanoi: „en ole lähetetty muuta kuin kadonneitten lammassten tykö Israelin huoneesta“. Mutta vaimo tuli, lankefi maahan hänen eteensä ja sanoi: „Herra, auta minua!“ Jeesus sanoi: „ei ole soveliasista ottaa lasten leipää ja heittää penikoille“. Vaimo vastasi: „totta, Herra, syöwät kuitenkin penikatkin niistä muruista, jotka heidän herrojensa pöydältä putoowat“. Silloin Jeesus vastaten sanoi hänelle: „oi vaimo, suuri on uskosi, tapahtukoon sinulle niinkuin tahdot“. Ja hänen tyttärensä tuli sillä hetkellä terveeksi.

Jeesus palasi täältä Galileaan. Siellä taas oli fariseuksia ja saddukeuksia häntä kiusaamassa, jonka tähden hän meni Galilean meren itäiselle puolelle ja tuli sen kaupungin maan ääriin, jonka nimi oli Kesarea Filippi.

Silloin kysyi Jeesus opetuslapsiltansa: „kenenkä sanowat ihmiset minun, Ihmisen Pojan, olewan?“ He sanoiwat: „muutamat Johannes kastajan, mutta muutamat Elijan, muutamat Jeremian taikka jonkun profeetoista“. Hän sanoi heille: „mutta kenenkä te sanotte minun olewan?“ Simon Pietari vastasi: „sinä olet Kristus, elävän Jumalan Poika“. Jeesus sanoi: „autuas olet sinä, Simon, Soonaan poika, sillä ei liha eikä veri ilmoittanut sitä sinulle, waan Isäni, joka on taiwaisja. Mutta minä myös sanon sinulle: sinä olet Pietari, ja tälle kalliolle tahdon rakentaa seurakuntani; eiwätkä tuonelan portit sitä woita. Ja minä annan sinulle taiwaan waltakunnan awaimet; ja mitä sinä maan päällä sidot, se on sidottu taiwaisja; ja mitä sinä päästät maan päällä, se on päästetty taiwaisja“. Ja hän kielsi opetuslapsiansa kellekään sanomasta, että hän oli Kristus.

Siitä ajasta rupefi Jeesus julistamaan opetuslapsillensa, että hänen piti Jerusalemiin menemän, wanhemmilta, pappein päämie-

hiltä ja kirjanoppineilta paljon kärsimän, ja tapettaman ja kolmantena päivänä nouseman ylös. Ja Pietari otti hänet erilleen ja rupeesi häntä nuhtelemaan ja sanoi: „armahda itseäsi, Herra; ei millään ehdolla sinulle se tapahdu“. Niin Jeesus kääntyi ja sanoi Pietarille: „mene pois tyköäni, saatana; sinä olet minulle pahenukseksi, koska et ymmärrä niitä, jotka Jumalan ovat, vaan niitä, jotka ihmisten ovat“. Silloin sanoi Jeesus opetuslapsilleen: „jos joku tahtoo jälkeeni tulla, hän kieltäköön itsensä ja ottakoon ristinensä ja seurakoon minua. Sillä mitä se auttaa ihmistä, jos hän voittaisi kaiken maailman ja saisi sielullensa wahingon?“

Kuuden päivän perästä otti Jeesus Pietarin, Jaakobin ja Johanneksen ja meni korkealle vuorelle. Ja hänen rukouksensa, muuttui hän muodoltaan heidän edessänsä, ja hänen kasvoinsa paistoiwat niinkuin aurinko, ja hänen waatteensa tuliwat walkoisiksi niinkuin walkeus. Ja heille näkyiwät Mooses ja Elija, jotka puhuiwat hänen kanssansa. Ja Pietari sanoi Jeesukselle: „Herra, meidän on tässä hyvä olla; jos tahdot, niin teemme tähän kolme majaa, sinulle yhden, Mooseselle yhden ja Elijalle yhden“. Vielä hänen puhuesjansa warjosti heitä loistawa pilwi; ja ääni pilvestä sanoi: „tämä on se rakas Poikani, johonka mielistyin; kuulkaa häntä“. Kun opetuslapset sen kuuliwat, lankeiwat he kaswoillensa ja peljäschiwät sängen kowin. Ja Jeesus tuli ja tarttui heihin ja sanoi: „nouskaa, älkääkä peljättkö“. Mutta kun he nostiwat silmänsä, eiwät he ketään muuta nähneet, kuin Jeesuksen yksinänsä.

Tämän jälkeen Jeesus palasi Galilean kautta Kapernaumiin.

25. Suurin taiwaan waltakunnassa. Armoton palwelija. (Mth. 18.)

Opetuslapset siihen aikaan kysyiwät Jeesukselta: „kuka on suurin taiwaan waltakunnassa?“ Ja Jeesus kutsui tykönsä lapsen ja asetti sen heidän keskellensä ja sanoi: „totisesti minä sanon teille:

eslette käännä ja tule lasten kaltaisiksi, ette juinkaan tule taiwaan valtakuntaan. Sentähden joka itsensä alentaa niinkuin tämä lapsi, se on suurin taiwaan valtakunnassa".

Pietari kysyi Jeesukselta: „Herra, kuinka usein minun pitää antaman anteeksi weljelleni, joka rikko minua vastaan? Onko seitsemässä kerrassa kyllin?“ Jeesus sanoi hänelle: „en sano sinulle ainoastaan seitsemän kertaa, vaan seitsemänkymmentä kertaa seitsemän“.

„Sentähden on taiwaan valtakunta verrattu kuminkaaßen, joka tahtoi tehdä suoritusta palvelijoittensa kanssa. Ja kun hän rupefi laskemaan, tuotiin yksi hänen eteensä, joka oli hänelle welkaa kymmenen tuhatta talenttia. Kun ei hänellä ollut waraa maksaa, käski hänen herransa myydä hänet ja hänen emäntänsä ja lapsensa ja kaikki, mitä hänellä oli. Niin palvelija lankefi maahan ja rukoili häntä, sanoen: „Herra ole kärsivällinen minua kohtaan, ja minä maksan sinulle kaikki“. Niin armahdi herra sitä palvelijaa, päästi hänet ja antoi hänelle welan anteeksi. Mutta tämä palvelija meni ulos ja löysi yhden palvelusweljistään, joka oli hänelle welkaa sata denaaria. Ja hän tarttui häneen ja kiristi häntä karkusta, sanoen: „maksan minulle welkasi“. Niin hänen palvelusweljensä lankefi maahan ja rukoili, sanoen: „ole kärsivällinen minua kohtaan, ja minä maksan sinulle kaikki“. Mutta hän ei tahtonut; vaan hän meni pois ja heitti hänet wankeuteen, kunnes hän maksaisi welan. Mutta kun hänen muut palvelusweljensä näkiwät, mitä tehtiin, murehtiwat he sangen kowin ja tuliwat ja ilmoittiwat herrallensa kaikki, mitä oli tehty. Silloin kutsui herra hänet eteensä ja sanoi hänelle: „sinä paha palvelija, minä annoin sinulle anteeksi koko welan, koska minua rukoilit. Eikö sinunkin olisi pitänyt armahdaman palvelusweljeäsi, niinkuin minäkin armahdin sinua?“ Ja hänen herransa wihastui ja antoi hänet kiduttajille, kunnes hän maksaisi kaiken welkansa. Niin taiwaallinen Isänikin tekee teille, jollette anna kuminkumille sydämistänne anteeksi heidän rikoksiansa“.

V. Jesuksen matkustukset eteläisessä Galileassa ja Bereassa ynnä kaikki hänen matkaansa Jerusalemiin.

26. Jesuksen ensimmäiset matkustukset eteläisessä Galileassa. (Mt. 9, 10. Joh. 7.)

Heidän waeltaessansa Jerusalemiin päin tuli kirjanoppinut ja janoi Jesukselle: „mestari, minä tahdon sinua seurata, mihin hywänsä menet“. Jesus janoi: „ketuilla on luolansa ja taiwaan linnuilla pesät; mutta Ihmisen pojalla ei ole sitä, johon hän päänsä kallistaifi“.

Mutta lainoppinut nousi ja kiusasi häntä, sanoen: „mestari, mitä minä teen, periäkseni ijantaihtisen elämän?“ Mutta Jesus janoi: „mitä laisja on kirjoitettu? Kuinka luet?“ Lainoppinut wastasi: „sinun pitää rakastaman Herraa Sumalaasi kaikesta sydämeestäsi ja kaikesta sielustasi ja kaikesta woimastasi ja kaikesta mielestäsi, ja lähimmäistäsi niinkuin itseäsi“. Niin Jesus janoi: „oikein wastasit; tee se, niin saat elää“. Mutta hän tahtoi tehdä itsensä wanhurkskaaksi ja janoi: „kuka on lähimmäiseni?“

Jesus wastasi ja janoi hänelle: „eräs ihminen meni Jerusalemistä Jerikoon ja joutui ryövärien käsiin, jotka riisuiwat hänet alastomaksi ja haavoittiwat ja meniwät pois ja jättiwät hänet puolikuolleena. Niin tapahtui, että pappi matkusti sitä tietä. Nähtyänsä hänet, meni hän ohitse. Ja lewiittakin tuli sille paikalle ja, nähtyänsä hänet, meni hänkin ohitse. Mutta Samarialainen matkusti, tuli hänen tykönsä ja, nähtyänsä hänet, armahti häntä. Ja hän tuli, sitoi hänen haawansa ja wuodatti siihen öljyä ja wiiniä, pani hänet juhtansa selkään ja wei hänet majaan ja hoiti häntä. Kun hän toisena päivänä matkusti pois, otti hän kaikki denaaria, antoi isännälle ja janoi: „hoida häntä, ja jos enemmän kulutat, niin minä palatesani maksan sinulle“. Kuka siis näistä kolmesta oli sinun mielestäsi sen lähimmäinen, joka oli joutunut ryövärien käsiin?“ Niin hän janoi: „se, joka teki laupeuden häntä kohtaan“. Mutta Jesus janoi hänelle: „mene ja tee samoin“.

Heidän eteenpäin waeltaesjansa, meni hän erääsen kylään (Betania); ja eräs Martta-niminen nainen otti hänet huoneesensa. Hänellä oli sisar, Maria nimeltänsä, joka istui Jeesuksen jalkojen juureen ja kuunteli hänen puhettansa. Mutta Martta hääräsi paljon talouden toimissa. Hän tuli ja sanoi: „Herra, etkö wälitä mitään siitä, että sisareni jätti minut yksin palwelemaan? Sano siis hänelle, että hän minua auttaisi“. Jeesus sanoi hänelle: „Martta, Martta, sinä suret ja hääräät monissa asioissa; mutta yksi on tarpeellinen; Maria on hyvän osan walinnut, jota häneltä ei ikänä oteta pois“.

27. Käynti Jerusalemissa Sehtimajan juhalla.

(Joh. 7—10.)

Sehtimajan juhlan alussa etsivät Juudalaiset Jeesusta ja olivat hywin erimielisiä hänestä. Kun juhla jo oli puoleksi kulunut, meni Jeesus temppeliin ja opetti. Muutamat närkästyivät hänen puheistaan; waan ei kukaan laskenut kättänsä hänen päällensä; sillä ei hänen aikansa ollut vielä tullut. Mutta muutamat uskoivat häneen. Kerran Juudalaiset poimivat kiviäkin, heittääkseenä niillä häntä. Mutta Jeesus läksi ulos temppelistä, käyden heidän keskeltänsä.

Kun hän käwi ohitse, näki hän ihmisen, joka oli sokeana syntynyt. Ja hänen opetuslapsensa kysyivät: „Mestari, kuka teki syntiä tämäkö wai hänen vanhempansa, koska hän sokeana syntyi?“ Jeesus wastasi: „ei tämä tehnyt syntiä eivätkä myöskään hänen vanhempansa; mutta että Jumalan työt hänessä ilmoitettaisiin“. Sitten hän sylki maahan, teki lokaa syljestä ja woiteli sokean filmät loalla. Ja hän sanoi hänelle: „mene pesemään itseä Siloamin lammitoon“. Niin hän meni ja pesi itsensä ja tuli näköwänä takaisin.

Mutta se oli sabbatin päivä, jona Jeesus teki loan ja awasi hänen filmänsä. Fariseukset kysyivät häneltä, kuinka hän oli saanut näkönsä. Kun hän sen oli heille kertonut, sanoivat muutamat fariseukset: „ei se ihminen ole Jumalasta, koska hän ei pidä sabbattia“.

Toiset taas sanoivat: „kuinka taitaa syntinen ihminen seukaltaisia ihmisiä tehdä?“ Ja riita oli heidän kesken.

He sanoivat taas sokealle: „mitä sinä sanot hänestä, joka awasi silmäsi?“ Hän sanoi: „hän on profeetta“. Mutta eivät Juudalaiset sitä uskoneet, että hän oli ollut sokea ja tullut näkemäksi, ennen kuin he kutsuivat hänen vanhempansa ja kysyivät heiltä: „tämäkö on teidän poikanne, jonka sanotte sokeana syntyneen? Kuinka hän siis nyt näkee?“ Vanhemmat vastasivat: „me tiedämme tämän olewan poikamme ja että hän on sokeana syntynyt; mutta kuinka hän nyt näkee, ja kuka hänen silmänsä awasi, emme tiedä; hänellä on kyllä ikää, kysykää häneltä, puhukoon hän itse puolestansa“.

Silloin he kutsuivat toisen kerran sokean ja sanoivat: „anna Jumalalle kunnia; me tiedämme sen ihmisen syntiseksi“. Hän vastasi: „onko hän syntinen, sitä en tiedä; sen waan tiedän, että minä, joka olin sokea, nyt näen. Mutta me tiedämme, ettei Jumala kuule syntisiä. Ei ole mailman alusta kuultu, että joku on sokeana syntyneen silmät awannut. Joslei hän olisi Jumalasta, ei hän taitaisi mitään tehdä“. He sanoivat: „sinä olet kokonaan synnissä syntynyt ja opetat meitä“. Ja he ajoivat hänet ulos.

Jesús sai kuulla, että he olivat hänet ajaneet ulos. Ja kun hän tapasi hänet, sanoi hän hänelle: „uskotkos Jumalan poikaan?“ Hän vastasi ja sanoi: „Herra, kuka se on, että uskoisin häneen?“ Mutta Jesús sanoi: „sinä olet nähnytkin hänet, ja hän on se, joka puhuu sinun kanssasi“. Niin hän sanoi: „minä uskon“ ja rukoi häntä kumartuen.

Sen jälkeen sanoi Jesús Juudalaisille: „Minä olen hyvä paimen. Hyvä paimen antaa henkensä lammasten edestä. Mutta palkollinen, joka ei ole paimen, jonka omia eivät lampaat ole, kun hän näkee juden tulewan, jättää hän lampaat ja pakenee; ja susi raatelee ja hajottaa lampaat. Minä olen se hyvä paimen, joka tunnen omani, ja minun omani myös tuntevat minut; ja minä panen henkeni lammasten edestä. Minulla on muitakin lampaita, jotka eivät ole tästä lammashuoneesta; nekin pitää minun tänne saattaman, ja he saavat kuulla minun ääneni; ja on olewa yksi lammashuone ja yksi paimen“.

28. Jesuksen jatkettu waellus Etelä-Galileasja. Wertauksia. (Mt. 11—18.)

Sitten Jeesus taas waelsi Etelä-Galileasja opettaen ja sairaita parantaen. Näitten johdosta rupesimat fariseukset wiettelemään häntä puhumaan ja wäijywät häntä ja koettimat jotakin onkia hänen suustansa, tehdäkseenä kanteen häntä vastaan. Ja hän waelsi kaupunkien ja kylien kautta opettaen ja matkusti Jerusalemiin päin.

Mutta Jesuksen tykö tulimat kaikki publikaanit ja syntiset kuulemaan häntä. Ja fariseukset ja kirjanoppineet napisimat ja sanoimat: „tämä ottaa syntisiä luokseensa ja syö heidän kanssansa“. Niin Jeesus sanoi heille nämät wertaukset:

1. „Kuka on teistä se ihminen, jolla on sata lammasta, ja jos hän yhden niistä kadottaa, eikä hän jätä yhdeksääkymmentä ja yhdeksää lammasta korpeen ja mene sitä hakemaan, joka on kadonnut, kunnes hän sen löytää? Ja kun hän sen löytää, panee hän sen iloiten olallensa. Ja kotia tultuansa, kutsuu hän kokoon ystävänsä ja kylänsä miehet ja sanoo heille: „iloihtaa kanssani; sillä minä löysin lampaan, joka oli kadonnut“. Minä sanon teille: „niin tulee ilo olemaan taiwaassa yhdestä syntisestä, joka parantuu, enemmän kuin yhdeksästä kymmenestä yhdeksästä hurstkaasta, jotka eivät parannusta tarwitse.“

2. „Eräällä miehellä oli kaksi poikaa. Ja nuorempi heistä sanoi isällensä: „isä, anna minulle tulewa osa tawarasta“. Ja hän jatoi heille tawaran. Muutaman päivän perästä kokosi nuorempi poika kaikki ja meni kaukaiseen maahan ja häwitti siellä omaisuutensa irstaisella elämällä. Tuhlattuaansa kaikki, tuli suuri nälkä siihen maahan, ja hän rupeesi hätää kärsimään. Silloin hän meni pois ja teki sopimuksen erään sen maakunnan kaupparmiehen kanssa. Ja tämä lähetti hänet pelloilleensa sikoja laiksemaan. Ja hän pyysi täyttää watsansa sianruoalla. Eikä kukaan hänelle sitäkään antanut. Mutta kun hän malttoi mielenjä, sanoi hän: „kuinka monella ijäni palkkalaisella on kyllin leipää, ja minä kuolen nälkään. Minä nousten ja menen isäni luo ja sanon hänelle: minä olen tehnyt syntiä taiwasta vastaan ja sinun edessäsi, enkä enään ansaitse, että minua

sanotaan sinun pojaksesi; tee minut edes palkkalaisesi wertaiseksi". Ja hän nousi ja tuli isänsä luokse. Mutta kun hän vielä kaukana etäällä oli, näki hänen isänsä hänet ja armahti häntä ja juosten lankeksi hänen kaulaansa ja suuteli häntä. Mutta poika sanoi hänelle: „isä, minä olen tehnyt syntiä taiwasta vastaan ja sinun edesjäsi, enkä enään ansaitse, että minua sanotaan sinun pojaksesi". Niin sanoi isä palvelijoihinsa: „tuokaa tänne parhaat waatteet ja pukekaa hänen yllensä ja antakaa formus hänen käteensä ja kengät hänen jalkoihinsa; ja tuokaa syötetty wafikka ja tappakaa se; ja syölkäämme ja riemuitkaamme. Sillä tämä poikani oli kuollut ja wirkosi henkiin, hän oli kadonnut ja on taas löydetty". Ja he rupestiwat riemuitsemaan. Mutta hänen wanhempi poikansa oli pellolla. Kun hän tuli ja lähestyi huonetta, kuuli hän laulun ja hyppyt. Ja kun hän kutsui yhden palvelijoista, kysyi hän: „mitä tämä lienee?" Niin hän sanoi: „weljesi tuli; ja isäsi antoi tappa syötetyn wafikan, koska hän sai hänet terweenä takaisin". Niin hän wihastui eikä tahtonut mennä sijälle. Hänen isänsä meni sen wuoksi ulos ja neuvoi häntä. Mutta hän wastasi ja sanoi isälleen: „katso, niin monta wuotta minä olen sinua palwellut, enkä ole milloinkaan kästyäsi rikkonut, eikä ole minulle koskaan wohlaakaan antanut, riemuitakseni ystäwieni kanssa. Mutta kun tämä poika tuli, joka on irstaisuudessa hukuttanut tawaransa, tapoit hänelle syötetyn wafikan". Mutta isä sanoi: „poikani, sinä olet aina tykönäni, ja kaikki minun omani on sinun; waan pitäähän meidän iloitseman ja riemuitseman, koska tämä weljesi oli kuollut ja wirkosi henkiin; hän oli kadonnut ja on taas löydetty."

29. Rikas mies ja Sasarus. Rymmenen spitaalista.

Farijeus ja publikaani. (Mt. 16, 17, 18.)

Jesus sanoi farijeuksille: „oli rikas mies, joka pukeutui purpuraan ja hienoon linawaatteeseen ja eli joka päivä ilosja herkullisesti. Oli myös kerjäläinen, Sasarus nimeltä, joka makasi hänen owensa edessä täynnänsä paisumia ja pyysi tulla rawitukse niistä muruista, jotka rikkaan pöydältä putosiwat. Mutta koiratkin tuliwat

ja nuolivat hänen paisumiansa. Niin tapahtui, että kerjäläinen kuoli, ja enkelit weivät hänet Abrahamin helmaan. Niin kuoli rikaskin ja haudattiin. Ja tuonelasja, waiwoisja ollen, nosti hän silmänsä ja näki Abrahamin etäältä ja Sasarusen hänen helmasfansa. Ja hän huusi, sanoen: „isä Abraham, armahda minua ja läheta Sasarus kastamaan formensa pää weteen, että hän jäähdyttäisi kieleni; sillä minä kowin waiwaannun tässä liekisjä“. Niin sanoi Abraham: „poikani, muista, että sinä sait hywää elämäsfäsi, ja Sasarus sitä wastoin pahaa; mutta nyt hän saa lohdutusta, ja sinä tunnet waiwaa. Ja kaikkien näitten lisäfsi on meidän ja teidän välillä suuri juopa asetettuna, niin että ne, jotka tahtowat täältä sinne teidän tykönnne mennä, eiwät woi, eiwätkä he sieltä tänne tulla“. Niin hän sanoi: „minä rukouilen sinua, isä, että läheta hänet isäni huoneesen, sillä minulla on wiisi weljeä, että hän heille todistaifi, etteiwät he myös tulifi tähän waiwan paikkaan“. Abraham sanoi: „heilä on Mooses ja profeetat; kuulkoot heitä“. Mutta hän sanoi: „ei, isä Abraham; waan jos joku kuolleista meniifi heidän tykönsä, totta he parannuksen tekisiwät“. Hän sanoi hänelle: „elleiwät he Moosessta ja profeettoja kuule, eiwät he myöskään usko, jos joku kuolleista nousifi ylös“.

Kun Jesus meni Jerusalemiin päin ja matkusti Galilean ja Samarian keskeltä, tuli hän kylään, jossa häntä kohtasi kymmenen spitaalista miestä, jotka seisoiwat etäällä ja korottiwat äänensä, sanoen: „Jesus, rakas mestari, armahda meitä!“ Jesus auttoi heitä. Mutta ainoastaan yksi heistä, joka oli Samarialainen, palasi takaisin, kunnioitti Jumalaa suurella äänellä ja lankefi kaswoillensa Jesuksen jalkain juureen ja kiitti häntä. Mutta Jesus sanoi: „eikö kymmenen miestä puhdistettu? Missjä ne yhdeksän owat? Ei ole muita löydetty, jotka palasiwat Jumalaa kunnioittamaan, kuin tämä muukalainen“. Ja hän sanoi hänelle: „nouje ja mene, uskosi on sinut wapahtanut“.

Jesus sanoi muutamille, jotka luottiwat itseensä, että he oliwat hurškaat, ja perin halweksiwat muita, tämän wertauksen: „kaksi ihmistä meni ylös temppeeliin rukouilemaan: toinen fariseus, ja toinen publikaani. Fariseus seijoi ja rukouili näin itsensä: „minä

kiitän sinua, Jumala, etten ole niinkuin muut ihmiset, ryövärit, wäärät, huorintekijät taikka myöskin niinkuin tämä publikaani. Rahdeksi wiikossa paastoon ja annan kymmenekset kaitista tuloistani". Ja publikaani seijoi etäällä eikä tahtonut filmiänsäkään nostaa tai waasen päin, waan löi rintoihinsa ja sanoi: „Jumala, armahda minua syntistä!" Minä sanon teille: tämä meni kotiansa wanhurskaampana kuin toinen. Sillä jokainen, joka itsensä ylentää, hän alennetaan; ja joka itsensä alentaa, hän ylennetään".

30. Tempelin wikkimysjuhla. Olo Bereassa.

(Joh. 10. Mtsh. 19, 20. Mk. 10. Lk. 18.)

Jerusalemisja oli tempelin wikkimysjuhla (Enkainia), ja oli talwi. Silloin Juudalaiset sanoivat Jeesukselle: „kuinka kauwan pidät meitä tietämättömyydessä? Jos olet Kristus, niin sano meille suoraan". Jeesus wastasi: „sen olen teille sanonut, waan ette usko. Mutta te ette usko; sillä ette ole minun lampaitani. Minun lampaanani kuulewat minun ääneni, ja minä tunnen heidät, ja he seuraawat minua. Isäni, joka ne minulle antoi, on kaikkea suurempi. Minä ja Isä olemme yhtä". Niin Juudalaiset poimivat kiviä, kivitääksensä hänet, koska hän teki itsensä Jumalaksi. Mutta hän läksi heidän käsistensä.

Ja Jeesus meni jälleen toiselle puolelle Jordania, siihen paikkaan, jossa Johannes ensin kastoi, ja wiipyi siellä.

Ja he toivat lapsia hänen luoksensa, että hän lastisi kätensä heidän päällensä ja rukoilisi. Mutta opetuslapset nuhtelivat heitä, jotka niitä toivat. Mutta kun Jeesus sen näki, närkästyi hän ja sanoi: „sallikaa lasten tulla minun tyköni, älkääkä kieltäkö heitä; sillä senkaltaisten on Jumalan waltakunta. Totisesti minä sanon teille: jokainen, joka ei ota Jumalan waltakuntaa vastaan, niinkuin lapsi, ei hän suinkaan sinne tule sijalle". Ja hän otti heitä syliinsä, pani kätensä heidän päällensä ja siunasi heitä.

Kun hän oli lähtenyt ulos tielle, tuli yksi päämiehistä juosten, lankefi polwillensa hänen eteensä ja kysyi häneltä: „hyvä Mestari, mitä minun pitää tekemän, että perisin ijanikaikkisen elämän?" Je-

Jesus sanoi: „miksi kutsut minua hyväksi? Ei ole kukaan hyvä muu kuin yksi, Jumala. Mutta jos tahdot elämään sisälle tulla, niin pidä käskyt“. Hän sanoi hänelle: „mittä?“ Jesus sanoi: „älä tapa, älä tee huoria; älä varasta; älä todista väärin; kunnioita isääsi ja äitiäsi; rakasta lähimmäistäsi niinkuin itseäsi“. Nuorukainen sanoi hänelle: „kaikki nämät olen pitänyt nuoruudestani; mitä vielä minulta puuttuu?“ Jesus katsahti häneen, rakasti häntä ja sanoi hänelle: „yksi sinulta puuttuu; jos tahdot olla täydellinen, niin mene ja myy mitä sinulla on ja anna waiwaisille; ja sinä saat tawaran taiwaassa; ja tule ja seuraa minua“. Mutta kun nuorukainen kuuli sen puheen, meni hän pois murheisjana; sillä hänellä oli paljon tawaraa.

Jesus sanoi opetuslapsillensa: „totijesji minä sanon teille: rikas tulee työläästi taiwaan waltakuntaan. Huokeampi on kameelin käydä neulan silmän läpi kuin rikkaan tulla taiwaan waltakuntaan“. Mutta kun opetuslapset sen kuuliwat, peljästyiwät he sangen kowin, sanoen: „kuka siis saattaa tulla autuaaksi?“ Jesus katsahti heihin ja sanoi: „ihmisten tykönä se on mahdotonta; mutta Jumalan tykönä on kaikki mahdollista“.

Silloin kyhy Pietari: „katso, me luowuimme kaikista ja seuraamme sinua; mitä me siis siitä saamme?“ Jesus sanoi: „totijesti minä sanon teille: te, jotka olette minua seuranneet uudessa syntymisessä, kun Ihmisen Poika istuu kunniansa istuimella, tulette istumaan kahdellatoista istuimella, tuomiten kahtatoista Israelin sukukuntaa. Ja jokainen, joka luopuu huoneesta, taikka welijestä, taikka sisaresta, taikka ijästä, taikka äidistä, taikka lapsista, taikka pellostakin minun nimeni tähden, hän saapi satakertaisesti ja perii ijankaikisen elämän. Mutta monta ensimmäistä tulee viimeiseksi, ja viimeistä ensimmäiseksi“.

31. Lasaruksen herättäminen. Olo Cfremisjä.

(Joh. 11.)

Mutta eräs mies, Lasarus nimeltä, sairasti. Hän oli Betaniasta Marian ja hänen sisarensa Martan kylästä. Sisaret lähetti-

wät Jesukselle tämän sanan: „Herra, katso se sairastaa, jota rakastat“. Kun Jeesus sen kuuli, sanoi hän: „ei tämä tauti ole kuolemaksiksi vaan Jumalan kunniaksi, että Jumalan poika sen kautta kunnioidettaisiin“. Ja hän wiipyi vielä paikassa kaksi päivää. Sitten hän sanoi opetuslapsille: „menkäämme jälleen Judeaan“. Opetuslapset sanoivat: „Rabbi, äskettäin yrittivät Juudalaiset sinua kiwittää, ja sinä menet taas sinne“. Jeesus vastasi: „jos joku päivällä waeltaa, ei hän loukkaa itseänsä“. Ja sitten hän sanoi: „ystävämme Lasarus makaa; mutta minä menen hänet unesta herättämään“. Opetuslapset sanoivat: „Herra, jos hän makaa, kyllä hän paranee“. Mutta Jeesus sanoi hänen kuolemastansa; waan he luulivat hänen sanovan unen makaamisesta. Niin Jeesus sanoi heille selwästi: „Lasarus on kuollut. Ja minä iloitsen teidän tähden siitä, etten ollut siellä, että te uskoisitte. Mutta menkäämme hänen luokseensa“.

Kun Jeesus nyt tuli, ymmäräsi hän hänen jo neljä päivää maanneen haudassa. Ja monta Juudalaista oli tullut Martan ja Marian tykö lohduttamaan heitä. Kun Martta kuuli Jeesuksen tulewan, juoksi hän häntä vastaan; mutta Maria istui kotona. Niin Martta sanoi Jesukselle: „Herra, jos sinä olisit ollut täällä, niin ei olisi weljeni kuollut. Mutta minä nytkin tiedän, Jumalan sinulle antawan kaikki, mitä Jumalalta anot“. Jeesus sanoi: „weljesi on noustewa ylös“. Martta sanoi: „minä tiedän hänen noustewan ylösnousemisessa viimeisenä päivänä“. Jeesus sanoi: „minä olen ylösnousemus ja elämä; joka uskoo minuun, hän elää, waikka hän olisi kuollut. Ja jokainen, joka elää ja uskoo minuun, hän ei kuole ijankaikeksi. Uskotkos sen?“ Hän sanoi: „kyllä, Herra, uskon, että sinä olet Kristus, Jumalan Poika, joka oli tulewa maailmaan“.

Nämät sanottuansa meni hän pois ja kutsui sisarensa Marian jalaa, sanoen: „Mestari on tullut ja kutsuu sinua“. Kun Maria sen kuuli, nousi hän kohta ja tuli hänen luokseensa. Kun Maria tuli sinne, missä Jeesus oli, lankei hän hänen jalkainsa juureen ja sanoi: „Herra, jos sinä olisit täällä ollut, niin ei olisi weljeni kuollut“. Kun Jeesus näki hänen itkewän ja myöskin hänen kanssansa

tulleiden Juudalaisten itkewän, kauhistui hän hengesjä ja kävi sangen murheelliseksi ja sanoi: „mihin hänet panitte?“ He sanoivat: „Herra, tule katsomaan“. Ja Jeesus itki.

Ja he tulivat haudalle. Jeesus sanoi: „ottakaa kivot pois“. Martta sanoi: „Herra, jo hän haisee; sillä hän on neljä päivää ollut kuollut“. Jeesus sanoi hänelle: „enkö sinulle sanonut: jos uskoisit, niin sinä näkisit Jumalan kunnian?“ Niin he ottivat kivon pois paikaltansa. Ja Jeesus nosti filmänsä ylös ja sanoi: „Sä, minä kiitan sinua siitä, että minua kuulit“. Ja nämät sanottuansa, huusi hän suurella äänellä: „Dafarus, tule ulos!“ Ja kuollut tuli ulos, sidottuna käsistä ja jaloista, ja hänen kaswonsa olivat sidotut hikiliinalla. Jeesus sanoi: „päästäkää hän ja antakaa hänen mennä“.

Silloin monta Juudalaista, jotka tämän näkiwät, uskoi häneen. Mutta muutamat heistä meniwät fariseusten tykö ja ilmoittiwat heille, mitä Jeesus oli tehnyt.

Mutta Jeesus ei enään waeltanut julkisesti Juudalaisten kesellä, waan meni sieltä maan paikkaan, joka on lähellä korpea, Gfrem-nimiseen kaupunkiin ja oleskeli siellä opetuslastensa kanssa.

32. Jeesuksen viimeinen matka Jerusalemiin.

(Joh. 11. Mth. 20. Mk. 10. Lk. 18, 19.)

Mutta Juudalaisten pääsiäinen lähestyi; ja paljon wäkeä meni silloin Jerusalemiin. Ja he etsiwät Jeesusta sanoen: „mitä luulette siitä, ettei hän ole juhlaan tullut?“ Ylimmäiset papit ja fariseukset olivat antaneet käskyn, että, jos joku tietäisi, missä hän oli, piti hänen se ilmoittaman, että he ottaisivat hänet kiinni.

Jeesus otti tykönsä 12 apostoliansa ja sanoi heille: „katso, me menemme Jerusalemiin, ja kaikki täytetään, mitä profeetat owat Ihmisen Pojasta kirjoittaneet. Sillä hän annetaan pakanain käsiin, pilkataan, häwäistään ja syljetään. Ja kun he owat hänet ruoskineet, tappawat he hänet; ja kolmantena päivänä hän nousee ylös“. Waan eiwät he tästä mitään ymmärtäneet; ja tämä puhe oli heiltä peitetty.

Jesuz meni Jerikoon ja waelsi sen läpi. Ja oli mies nimeltä Sakeus, joka oli publikaanien päämies, ja hän oli rikas. Hän pyysi nähdä Jesusta, kuka hän olisi, eikä sitä saattanut kansan tähden, koska hän ko'oltansa oli pieni. Hän juoksi edelle ja nousi metsäfiikunapuuhun, nähdäkseensä hänet, koska hän tulisi sen kautta waeltamaan. Kun Jezus tuli siihen paikkaan, katsoi hän ylöspäin ja näki hänet ja sanoi hänelle: „Sakeus, astu nopeasti alas; sillä tänä päivänä pitää minun oleskeleman sinun huoneesjasi“. Ja hän astui nopeasti alas ja otti hänet iloiten wieraaksensa. Ja kaikki, jotka sen näkiwät, napisiwat, sanoen: „hän meni syntisen miehen luo lepäämään“. Mutta Sakeus seijoi ja sanoi Herralle: „katso, Herra, puolen omaisuudestani annan waiwaisille; ja jos olen wäärhydellä joltakin kiskonut weroja, annan sen nelinkertaisesti takaisin“. Mutta Jezus sanoi hänelle: „tänä päivänä on tälle huoneelle autuus tapahtunut sentähden, että hänkin on Abrahamin poika. Sillä Ihmisen Poika tuli etsimään ja wapahtamaan sitä, joka oli kadonnut“.

VI. Wiimeimen suuri wiikko Jezuksen maallisesja elämässä.

33. Ratsastaminen Jerusalemiin. (Joh. 12. Mt. 14. Lk. 19. Mth. 21.)

Kun he lähestyiwät Jerusalemia ja Betaniasta tuliwat Betfageen, joka on öljymäellä, lähetti Jezus kaksi opetuslasta ja sanoi heille: „menkää kylään, joka on edesjänne; ja te löydätte kohta aasintamman sidottuna ja warjan sen kanssa; päästäkää ne ja tuo-kaa minulle. Ja jos joku teille jotakin sanoo, niin sanokaa: „Herra niitä tarwitsee“; ja kohta hän laskee ne“. Mutta tämä kaikki tapahtui, että täytettäisiin, mitä Sakarias profeetan kautta oli sanottu: „sanokaa Siionin tyttärelle: katso sinun kuminkaasi tulee sinulle siweä, istuen aasintamman ja ikeenalaisen aasin warjan selässä“. Opetuslapset meniwät ja tekivät niinkuin Jezus oli käskenyt ja talluttiwat aasintamman ja warjan ja paniwat niitten päälle waat-

teenja ja asettivat hänet warjan jalkaan. Ja ensin osa kansasta hajoiitti waatteensa tielle; ja muut karjivat offia puista ja hajoiittivat tielle. Mutta kansa, joka käwi edellä ja perässä seurasi, huusi sanoen: „Hosianna Daawidin Pojalle! siunattu olkoon se, joka tulee Herran nimeen! Hosianna korkeudessa!“

Mutta muutamat fariseuksista kansan seasta sanoivat hänelle: „mestari, nuhtele opetuslapsiasi!“ Hän vastasi: „jos nämät waikenewat, niin kivet huutawat“. Ja kun hän tuli lähemmäksi ja näki kaupungin, itki hän sitä ja sanoi: „jos sinäkin tietäisit ja wieläpä tänä sinun päivänäsi, mitä rauhaasi sopiji! Mutta nyt se on filmiltäsi kätetty. Sillä päivät tulewat sinulle, ja silloin sinun wihollisesi saartawat sinut walleilla ja ympäröiwät sinut joka taholta ja ahdistawat sinua kaikialta ja tasoittawat maahan sinut ja sinun lapsesi, jotka sinussa owat, eiwätkä jätä sinussa kiveä kiven päälle, sentähden että sinä et tuntenut etsimisesi aika“.

34. Siikunapuu. Tempelin puhdistus.

(Mt. 21. Mk. 11. Lk. 19.)

Toisena päivänä, kun he läksivät Betaniasta, isosi Jeesus ja näki tien ohessa siikunapuun, jolla oli lehdet. Niin hän meni lähemmäksi; mutta lähelle tultuansa, ei hän löytänyt muuta kuin lehdet. Ja Jeesus sanoi: „älkөөn tästedeskään lukaan sinusta sykö hedelmää ijankaikkisesti“. Ja hänen opetuslapsensa kuuliwat sen.

Kun he tulivat Jerusalemiin, meni Jeesus temppeleihin ja rupesi ajamaan ulos kaikki, jotka myiwät ja ostivat temppeleissä ja kumosi waihattajien pöhdät ja kyyhkysten kaupitsijain istuimet ja opetti heitä sanoen: „kirjoitettu on: minun huoneeni pitää kutsuttaman rukoushuoneeksi kaikille kansoille; mutta te olette sen tehneet ryöwärien luolaksi“. Ja kirjanoppineet ja pappein päämiehet etsiwät häntä, hukuttaaksensa hänet; sillä he pelkäsiwät häntä, koska kaikki kansa hämmästyhi hänen oppiansa. Sillä hän opetti joka päivä temppeleissä. Mutta kun ehto tuli, meni hän Betaniaan.

35. Peltomiehet. Säawaatteet. (Mth. 21, 22.

Mt. 11, 12. Lk. 20.)

Kun he seuraavana päivänä menivät aamulla ohitse, näkivät he siitunapuun kuivettuneena juurinsa. Ja Jeesus meni temppeeliin opettamaan ja ewankeliumia saarnaamaan. Ja hän janoi kansalle, pappein päämiehille ja kansan wanhemmille tämän wertaufsen: „oli perheen isäntä, joka istutti wiinimäen, pani aidan sen ympäri, kaimoi siihen wiinikuurnan, rakensi tornin ja pani sen wuokralle peltomiehille ja matkusti muille maille. Mutta kun hedelmän aika lähestyi, lähetti hän palvelijansa peltomiesten tykö ottamaan sen hedelmiä. Ja peltomiehet ottivat kiinni hänen palvelijansa, ja minkä he pieksivät, minkä he tappoivat, minkä he kiwittivät. Taas hän lähetti toiset palvelijat, useammat kuin ensimmäiset, ja he tekivät heille samaten. Mutta viimein hän lähetti poikansa heidän tykönsä, sanoen: „he karttavat minun poikaani“. Mutta kun peltomiehet näkivät pojan, sanoivat he keskenään: „tämä on perillinen; tulkaa, tappakaamme hänet, ja me saamme hänen perintönsä“. Ja he ottivat hänet kiinni, syösiwät ulos wiinimäestä ja tappoivat. Koska siis wiinimäen isäntä tulee, mitä hän noille peltomiehille tekee?“. He sanoivat hänelle: „pahat hän pahasti hukuttaa ja antaa wiinimäkensä toisille peltomiehille, jotka antawat hänelle hedelmät ajallansa“. Jeesus janoi heille: „ettekö ikänä ole raamatuisja lukeneet: „se kiwi, jonka rakentajat hylkäsiwät, on tullut kulmakiweksi. Herralta se on tullut, ja on ihmeellistä silmissämme“. Sentähden sanon minä teille: Jumalan waltakunta otetaan teiltä pois ja annetaan pakanoille, jotka tekevät sen hedelmän“.

Kun pappein päämiehet ja fariseukset sen kuuliwat, ymmärsiwät he, että hän heistä janoi. Ja he koittiwat ottaa häntä kiinni, mutta pelkäsiwät kansaa, joka piti hänet profeettana. Silloin Jeesus taas puhui heille wertaufsen, sanoen:

„Taimaan waltakunta on kuninkaan wertainen, joka teki häitä pojallensa. Ja hän lähetti palvelijansa kutsumaan kutsutuita häihin; eiwätkä he tahtoneet tulla. Taas hän lähetti toiset palvelijat, ja

noen: „fanokaa kutsutuille: katso, minä walmistin atriani, härkäni ja syöttilääni owat tapetut, ja kaikki owat walmistetut; tulkkaa häihin“. Mutta he olivat wälinpitämättömiä ja meniwät pois, mikä pelloillensa, mikä kaupallensa. Mutta muut ottiwat kiinni hänen palvelijansa ja pilkkasivat heitä ja tappoiwat heidät. Waan kun kuningas sen kuuli, wihastui hän ja lähetti sotawäkensä ja hukutti murhamiehet ja poltti heidän kaupunkinsa. Silloin hän sanoi palvelijoillensa: „hääät owat tosin walmistetut; mutta kutsutut eivät ole kelvolliset. Menkää siis teitten haaroihin ja kutsukaa kaikki, jotka te löydätte, häihin“. Ja palvelijat meniwät ulos teille ja kokosiwat kaikki, jotka he löysiwät, pahat ja hyvät; ja häähuone tuli wieraita täyteen. Niin kuningas meni katsomaan wieraita ja näki siellä yhden ihmisen, joka ei ollut waatetettu hääwaatteisiin. Niin hän sanoi hänelle: „ystäväni, kuinka tänne tulit, eikä sinulla ole hääwaatteita“. Mutta hän oli waiti. Silloin sanoi kuningas: „sitokaa hänen kätensä ja jalkansa, ottakaa ja heittäkää hän ulkonaiseen pimeyteen, siellä on olewa itku ja hammasten kiristys. Sillä monta on kutsuttu, mutta harwat owat walitut“.

36. Weroraha. Suurin käsky. Lesken ropo.

(Mth. 22. Mt. 12. Lt. 20.)

Ja pappein päämiehet, kirjanoppineet ja fariseukset wartioitsiwat ja lähettiwät wäijyjät, jotka olisiwat olewinansa hurstkaita, että he saisivat hänet puheessa kiinni ja antaisiwat hänet esiwallan käsiin. Ja he lähettiwät hänen tykönsä opetuslapsensa Heroodiaanien kanssa, sanoen: „Meštari, me tiedämme sinut totijeksi, ja sinä opetat Jumalan teitä totuudessa, keneestäkään huolimatta; sillä et sinä katso ihmisen muotoa. Sano siis meille, mitä luulet, onko soweliasta antaa keisarille weroa, wai eikö?“ Mutta kun Jeesus hymäräsi heidän pahuutensa, sanoi hän: „mitä te ulkokullatut kiusaatte minua? Näyttäkää minulle weroraha“. Niin he toiwat hänelle denaarin. Ja hän sanoi heille: „kenen tämä kuwa ja päällekirjoitus on?“ He sanoiwat hänelle: „keisarin“. Niin hän sanoi heille: „antakaa siis keisarille keisarin omat ja Jumalalle Jumalan omat“.

Ja nämät kuultuansa, he ihmettelivät, luopuivat hänestä ja menivät pois.

Mutta fariseukset kokoontuivat, ja yksi lainoppinut heistä kysyi häneltä: „Mestari, mikä on suurin käsky laisja?“ Jeesus sanoi hänelle: „sinun pitää rakastaman Herraa Jumalaasi kaikesta sydämestäsi ja kaikesta sielustasi ja kaikesta mielestäsi; tämä on ensimmäinen ja suurin käsky. Toinen on tämän kaltainen: sinun pitää rakastaman lähimmäistäsi niinkuin itseäsi. Näissä kahdessa käskyssä kaikki laki ja profeetat riippuvat“.

Pidettyänsä ankaran nuhdepuheen kirjanoppineille ja fariseuksille, läksi Jeesus pois temppelistä. Mennessänsä istui hän uhriarikon kohdalle ja katjeli, kuinka kansa pani rahaa uhriarkkuun. Ja moni rikas pani paljon. Sitten tuli köyhä leski ja pani siihen kaikki ropoa. Niin Jeesus kutsui opetuslapsensa tykönsä ja sanoi: „totisesti minä sanon teille: tämä köyhä leski pani enemmän uhriarkkuun kuin kaikki muut, jotka siihen paniwat. Sillä he owat kaikki panneet siitä, mitä heillä liiaksi oli; mutta tämä köyhyydestänsä pani kaiken tawaranja, mitä hänellä oli“.

37. Gnnustuksia maailman lopusta ja Kristuksen tulemisesta. (Mth. 24. Mk. 13. Lk. 21.)

Kun Jeesus meni ulos temppelistä, tulivat hänen opetuslapsensa näyttämään hänelle temppelin rakennuksia, ja yksi heistä sanoi: „Mestari, katso minkälaiset kiwet ja minkälaiset rakennukset nämät owat“. Jeesus sanoi: „näetkös nämät suuret rakennukset? Totisesti minä sanon teille: päiwät tulewat, joina näistä, joita nyt katselette, ei jätetä kiweä kiwen päälle maahan jaottamatta“.

Kun Jeesus istui öljymäellä temppelin kohdalla, menivät Pietari, Saakob, Johannes ja Andreas hänen tykönsä erinänsä ja sanoiwat: „sano meille: koska tämä tapahtuu ja mikä lienee sinun tulemisefi ja maailman lopun merkki?“ Jeesus wastasi: „joka wahwana pshyhy loppuun asti, hän tulee autuaaksi. Ja tämä waltakunnan ewankeliumi saarnataan kaikessa maailmassa todistukseksi kaikille pakanoille; ja silloin tulee loppu“.

„Taiwas ja maa hukkumat, mutta minun sanani eivät koskaan kato. Waan siitä päivästä ja hetkestä ei tiedä kukaan, eivät taivaan enkelitkään, waan Isäni yksinänsä. Walwokaa siis, sillä ette tiedä, millä hetkellä Herranne tulee. Olkaa waroillanne, ettei sydämenne koskaan tule raskautetuksi juopumisesta ja elatuksen murheista, ettei se päivä tulisi äkisti päällemme. Sillä se tulee niinkuin paula kaikien yli, jotka koko maan päällä asuwat. Mutta mitä teille sanon, sen sanon kaikille: walwokaa!”

38. Wertaukia viimeisestä tuomiosta. (Mth. 25.)

Jesús sanoi opetuslapsillensa: „silloin on taivaan waltakunta olewa kymmenen neitsyen wertainen, jotka ottiwat lamppunsa ja meniwät ylkää vastaan. Mutta wiisi heistä oli wiisasta ja wiisi tyhmää. Tyhmät ottiwat lamppunsa, eivätkä ottaneet öljyä myötänsä. Mutta wiisaat ottiwat öljyä astioihinsa lamppujensa kanssa. Waan yljän wiipessä, tuliwat kaikki unelijaitsi ja nukkuiwat. Mutta puoliyhön aikana tuli huuto: „katso, ylkä tulee, menkää ulos häntä vastaan!” Silloin nousiwat kaikki nämät neitsyet ja walmistiwat lamppunsa. Mutta tyhmät sanoiwat wiisaille: „antakaa meille teidän öljyistäne, sillä meidän lamppumme sammuwat”. Waan wiisaat wastasiwat: „ei juinkaan, ettei sekä meiltä että teiltä puuttuisi; waan menkää ennemmin niitten tykö, jotka myhwät, ja ostakaa itsellenne”. Mutta kun he meniwät ostamaan, tuli ylkä; ja ne, jotka oliwat walmiit, meniwät hänen kanssansa häihin; ja owi suljettiin. Wiimein tuliwat muut neitsyet ja sanoiwat: „Herra, Herra, awaa meille!” Mutta hän wastasi: „totisesti minä sanon teille: en tunne teitä”. Walwokaa sentähden, sillä ette tiedä päivää ettekä hetkeä, jona Ihmisen Poika tulee”.

„Sillä niinkuin ihminen matkusti kauwas ja kutsui palwelijansa ja antoi heille tawaransa, ja niin antoi yhdelle wiisi talenttia, toiselle kaksi ja kolmannelle yhden, ja meni kohta matkaansa. Niin meni se, joka oli ottanut wiisi talenttia, teki niillä kauppa ja woitti toiset wiisi talenttia. Samoin sekä, joka oli ottanut kaksi, woitti myös toiset kaksi. Mutta se, joka oli yhden ottanut, meni pois ja

kaiwoi maahan ja kätki herransa rahan. Mutta pitkän ajan perästä tuli näitten palvelijain herra ja laski lukua heidän kanssansa. Ja tuli se, joka oli ottanut wiisi talenttia, ja toi toiset wiisi talenttia, sanoen: „Herra, wiisi talenttia minulle annoit; katso, toiset wiisi talenttia olen niillä woittanut“. Hänen herransa sanoi hänelle: „hywin sinä hyvä ja uskollinen palvelija, wähäisissä olit uskollinen, minä panen sinut paljon hoitajakksi; mene herrasi iloon“. Tuli sitten sekkin, joka oli ottanut kaksi talenttia, ja sanoi: „Herra, kaksi talenttia minulle annoit; katso, toiset kaksi olen niillä woittanut“. Hänen herransa sanoi hänelle: „hywin, sinä hyvä ja uskollinen palvelija, wähäisissä olit uskollinen, minä panen sinut paljon hoitajakksi; mene herrasi iloon“. Mutta tuli sekkin, joka oli ottanut yhden talentin, ja sanoi: „Herra, minä tiesin sinut kowaksi mieheksi; sinä niität siitä, mihin et kylwännyt, ja kokoot siitä, johon et hajoittanut; ja peljäten menin minä ja kätkin talenttisi maahan; katso tässä on omaisi“. Mutta hänen herransa wastasi ja sanoi hänelle: „sinä paha ja laiska palvelija, tiesitkö minun siitä niittävän, mihin en kylwännyt, ja sieltä kokooman, johon en hajoittanut? Sinun olisi siis pitänyt antaa rahani waihettajille; ja tullessani olisiin saanut rahani takaisin korkoinensa. Ottakaa siis häneltä talentti ja antakaa sille, jolla on kymmenen talenttia. Sillä jokaiselle, jolla on, pitää annettaman, ja hänellä pitää kyllin oleman; mutta siltä, jolla ei ole, otetaan sekkin, joka hänellä on. Ja heittäkää kelwoton palvelija ulkoiseen pimeyteen; siellä on olewa itku ja hammassten kiristys“.

„Mutta koska Ihmisen Poika tulee kunniassansa, ja kaikki pyhät enkelit hänen kanssansa, silloin hän istuu kunniansa istuimella. Ja hänen eteenjä kootaan kaikki kansjat; ja hän erottaa heidät toisistansä, niinkuin paimen erottaa lampaat wuohista. Ja hän asettaa tosin lampaat oikealle puolellensa, mutta wuohet wäsemmalle. Silloin kuningas sanoo oikealla puolellansa olewille: „tulkaa minun Isäni siunatut, omistakaa se waltakunta, joka teille on walmistettu maailman alusta. Sillä minä isofin, ja te annoitte minulle ruokaa; minä janofin, ja te annoitte minun juoda; minä olin wieras, ja te otitte minut huoneesenne, alasti, ja te waatetitte minut; sairasma, ja te käwitte minua katsomassa; minä olin wanakilasja,

ja te tulitte minun tyköni". Silloin wanhurškaat waſtaawat hänelle, ſanoen: „Herra, milloinka näimme ſinun iſoowan, ja annoimme ſinulle ruokaa? taſi janoowan, ja annoimme ſinun juoda? Ja koſka näimme ſinun wieraſna, ja otimme ſinut huoneeſemme? taikka alaſtomana, ja waatetimme ſinut? Taikka koſka näimme ſinut ſairaſna, taikka wanſilaſſa, ja tulimme ſinun tyköſi?" Ja kuningas waſtaa ja ſanoo heille: „totiſeſti minä ſanon teille: ſen werran, mitä olette tehneet yhdelle näiſtä wäähäpätöiſimmistä weljiſtäni, ſitä teitte minulle". Silloin hän myöſ ſanoo waſemmalla olewille: „menkää pois minun tyköäni, te kirotut, ſiihen ijanſaikkiſeen tuleen, joka on walmiſtettu perſeelle ja hänen enſeileiſenſä. Sillä minä iſoſin, ettekä antaneet minulle ruokaa; minä janoſin, ettekä antaneet minulle juomaa. Minä olin wieras, ettekä ottaneet minua huoneeſenne; alaſton, ettekä waatettaneet minua; ſairaſ ja wanſilaſſa, ettekä käyneet minua katſomaſſa". Silloin nekin waſtaawat, ſanoen: „Herra, milloinka näimme ſinun iſoowan, taikka janoowan, taikka wieraſna, taikka alaſtonna, taikka ſairaſna, taikka wanſilaſſa, emmekä oliſi ſinua palwelleet?" Silloin hän waſtaa heille, ſanoen: „totiſeſti ſanon teille: mitä ette ole tehneet yhdelle näiſtä wäähäpätöiſimmistä, ſitä ette minulle tehneet". Ja nämät meniwät pois ijanſaikkiſeen waiwaan, mutta wanhurškaat ijanſaikkiſeen elämään".

Sinäkin iltana läſi Jeſuſ Betaniaan ja oli ſiellä yötä.

39. Neuwoskunnan päätöſ. Jalkojen peſeminen.

(Mtſ. 26. Mk. 14. Lt. 22. Joh. 13.)

Seuraawana päivänä ſanoi Jeſuſ opetuſlapſiſenſa: „te tiedätte pääſiäiſen tulewan kahden päivän peräſtä, ja Ihmiſen Poika jätetään riſtiinmaulittawaſſi".

Samaan aikaan kokoontuivat myöſ pappeinpäämiehet ja kirjanoppineet ja kanſan wanhimmat Kaifaſ-nimiſen ylimmäiſen papin ſaliin ja pitiwät neuwoa, kuinka he ottaifiwat Jeſuſen kawaſuudella kiinni ja tappaifiwat hänet. Mutta he pelkäſiwät kanſaa ja ſanoiwat: „ei juhlapäiwänä, ettei kanſaſſa nouſiſi kapina".

Kun sen päivän ehtoollinen juuri alkoi, nousi Jeesus ehtoolliselta, riisui vaatteensa ja otti liinaisen ja wyötti itsensä. Sitten hän pani wettä pesomaljaan ja rupesti pesemään opetuslasten jalkoja ja kuiwasi ne liinaisella, jolla hän oli wyötetty.

Sitten, kun hän oli pesnyt heidän jalkansa ja ottanut vaatteensa, istui hän taas ja sanoi heille: „tiedättekö, mitä olen teille tehnyt? Te kutsutte minua Mestariksi ja Herraksi; ja te sanotte oikein, sillä se minä olenkin. Jos siis minä, joka olen Herra ja Mestari, olen teidän jalkanne pesnyt, niin teidänkin pitää toistenne jalat pesemän. Sillä minä annoin teille esikuvan, että te niin tekisitte, kuten minä tein teille. Totisesti minä sanon teille: ei ole palvelija herraansa suurempi, eikä sanansaattaja suurempi, kuin se, joka hänet lähetti. Jos tämän tiedätte, niin autuaat olette, jos sen teette“.

Silloin Jeesus tuli murheelliseksi hengesä ja sanoi: „totisesti, totisesti minä sanon teille: yksi teistä pettää minut“. Niin opetuslapset katsoivat toinen toistansa, epäillen, kenestä hän sanoi. Ja yksi hänen opetuslapsistansa istui pöydän ääressä Jeesuksen helmassa, se, jota Jeesus rakasti. Niin Simon Pietari wiittasi hänelle, tarkkaan kysymään, kuka se olisi, josta hän sanoi. Nojatessaan Jeesuksen rintaa vastaan, sanoi hän hänelle: „Herra, kuka se on?“ Jeesus wastasi: „se on se, jolle minä kastetun palan annan“. Ja kastettuansa leivän, antoi hän sen Juudakselle, Simon Iskariotille. Ja sen palan jälkeen meni häneen silloin perkele. Niin Jeesus sanoi hänelle: „mitä teet, se tee pikemmin!“ Mutta ei yksikään atriotsewista hymmärtänyt, mitä warten hän sen hänelle sanoi. Muutamat luulivat, koska Juudaksella oli kulkaro, että Jeesus sanoi hänelle: „osta mitä me tarwitsemme juhlaiksi“; taikka, että hän antaisi jotakin waiwaille. Koska hän sen palan oli ottanut, meni hän kohta ulos; ja yö oli.

Juudaksen mentyä ulos, sanoi Jeesus: „nyt on Ihmisen Poika kirkastettu, ja Jumala on kirkastettu hänessä. Jos Jumala on kirkastettu hänessä, niin Jumala myös kirkastaa hänet itsessänsä ja kirkastaa hänet pian. Matkaat lapsulaiset! vielä olen wäihän aikaa teidän kanssanne. Uuden käskyn annan minä teille, että rakastai-

sitte toinen toistanne, niinkuin minä teitä rakastin. Siitä kaikki tietävät, että te olette opetuslapseni, jos keskenänne rakkauden pidätte”.

40. Suudaksen petos. Pääsiäisatrian valmistus.

(Mth. 26. Mk. 14. Lk. 22.)

Suudas Iskariot meni pois ja puhutteli ylimmäisiä pappeja ja päämiehiä, kuinka hän oli Jeesuksen heille pettävä, ja sanoi: „mitä tahdotte minulle antaa, ja minä jätän hänet teille?” Ja he ihastuivat ja lupasivat hänelle 30 hopearahaa. Ja siitä ajasta hän etsi soveliaasta aikaa, saadaksensa hänet pettää ilman meteliä kansassa.

Mutta ensimmäisenä makean leivän päivänä, jona pääsiäislammäs oli teurastettava, tulivat opetuslapset Jeesuksen tykö, sanoen: „minne tahdot että menemme valmistamaan pääsiäislammasta syötäväksesi?” Ja hän lähetti Pietarin ja Johanneksen ja sanoi heille: „menkää kaupunkiin, ja kun sinne tulette, kohtaa teitä ihminen, kantaen vesiaastia; seurakkaa häntä siihen huoneeseen, johon hän menee, ja sanokaa perheen isännälle: Mestari sanoo sinulle: missä on vierasten huone, jossa opetuslasteni kanssa syön pääsiäislampaan? Ja hän osoittaa teille suuren salin, korjatun ja valmistetun; valmistakaa siellä meille”. Ja he menivät ja tulivat kaupunkiin ja löysivät, niinkuin hän oli heille sanonut, ja valmistivat pääsiäislampaan.

41. Pääsiäisatria. Pyhän Ehtoollisen asettaminen.

(Mth. 26. Mk. 14. Lk. 22.)

Kun ehto tuli, tuli Jeesus kahdentoista apostolin kanssa Jerusalemiin. Ja hän istui pöytään heidän kansansa. Silloin hän sanoi heille: „minä olen hartaasti halunnut syödä tätä pääsiäislammasta teidän kanssanne, ennenkuin kärsin; sillä minä sanon teille, etten minä juinkaan enään sitä syö, siksi kun se täytetään Jumalan waltakunnassa”.

Heidän syödessänsä, otti Jeesus leivän, kiitti, murssi, antoi opetuslapsille ja sanoi: „ottakaa ja syökää, tämä on minun ruumiini, joka teidän edestänne annetaan; se tehkää minun muistokseni“. Niin myös otti hän ehtoollisen jälkeen kalkin, kiitti, antoi heille ja sanoi: „juokaa tästä kaikki; sillä tämä kalkki on se uusi liitto minun weressäni, joka teidän ja monen edestä wuodatetaan syntien anteeksi antamiseksi; se tehkää minun muistokseni“.

Ja heidän syödessänsä sanoi Jeesus: „totijesti minä sanon teille: yksi teistä on minut pettävä. Ihmisen Poika tosin menee, niinkuin hänestä on kirjoitettu; mutta woi sitä ihmistä, jonka kautta Ihmisen poika petetään! Parempi olisi hänelle, jos hän ei olisi syntynyt“. Ja he tulivat sängen murheelliseksi, ja jokainen rupefi hänelle sanomaan: „Herra, liehenkö minä se?“ Mutta hän wastasi: „yksi teistä, joka minun kanssani pistää kätensä watiin“. Juudasfin kysyi: „Mestari, olenko minä se?“ Hän sanoi hänelle: „sinäpä sen sanoit“.

42. Jeesuksen jäähywäispuhe. Ylimmäispapillinen rukous. (Joh. 15—17.)

Sitten Jeesus puhui opetuslapsille: „minä olen oikea wiinipuu, ja Isäni on peltomies. Jokaisen minussa olewan oksan, joka ei kanna hedelmää, hän karsii pois; ja jokaisen, joka kantaa hedelmän, hän puhdistaa, että se kantaisi runsaamman hedelmän. Pysykää minussa ja minä teissä. Minä olen wiinipuu, te olette oksat. Joka minussa pysyy ja minä hänessä, hän kantaa paljon hedelmiä; sillä ilman minua ette mitään woi tehdä. Jos minussa pysytte ja minun sanani pysyvät teissä, mitä ikinä tahdotte, anokaa, ja te saatte. Jos pidätte käskyni, niin pysytte rakkaudessaani. Se on käskyni, että rakastatte toinen toistanne, niinkuin minä teitä rakastin. Te olette ystäwäni, jos teette, mitä minä teille käsken“.

„Teille on tarpeellinen, että minä menen pois. Sillä ellen minä mene pois, ei tule Lohduttaja teille; waan jos menen pois, lähetän minä hänet teille. Minulla on vielä paljon sano-

mistä; mutta ette voi nyt kantaa. Waan kun hän tulee, totuuden Henki, hän johdattaa teidät koko totuuteen.”

„Näitä olen teille puhunut, että teillä olisi minusa rauha. Maailmassa on teillä tusta; mutta olkaa hyvässä turmassa, minä voitoin maailman.”

Näitä puhui Jeesus, nosti filmänsä taivasta kohti ja sanoi: „Jä, hetki tuli, kirkasta poikasi, että poikasi myös kirkastaisi sinut, niinkuin sinä annoit hänelle wallan kaiken lihan yli antaa ijan-kaikkisen elämän kaikille, jotka sinä hänelle annoit. Mutta tämä on ijankaikkinen elämä, että he tuntisivat sinut, ainoan totisen Jumalan, ja jonkas lähetit, Jeesuksen Kristuksen. Minä kirkastin sinut maan päällä; minä tähtin sen työn, jonka annoit minulle tehtäväksi. Ja nyt, Jä, kirkasta minut itse tykönäsi sillä kirkkaudella, joka minulla oli, ennenkuin tämä maailma olikaan. Minä ilmoitin nimesi ihmisille, jotka minulle maailmasta annoit. En minä enään ole maailmassa, mutta he ovat maailmassa, ja minä tulen sinun tykösi. Pyhä Jä, kätke niitä, jotka minulle annoit, nimesi tähden, että he olisivat yhtä niinkuin mekin. En minä rukoile, että ottaisit heidät pois maailmasta, waan että heidät pahasta warjelist. Pyhitä heitä totuudeksi; sinun sanasi on totuus. Mutta en minä ainoastaan heidän edestänjä rukoile, waan myös niitten edestä, jotka heidän sanansa kautta uskowat minuun, että he kaikki yhtä olisivat, niinkuin sinä, Jä, minusa olet, ja minä minusa, että hekin meissä niin yhtä olisivat; että maailma uskoisi sinun lähettäneen minut. Wanhurkas Jä, ei maailma sinua tuntenut; mutta minä tunsin sinut, ja nämät ymmärsivät, että sinä minut lähetit. Ja minä julistin heille nimesi ja vielä julistan; että se rakkaus, jolla sinä minua rakastit, heissä olisi ja minä myös heissä”.

43. Jeesuksen kärsimys ja wangitseminen Getseemanesa.

(Mth. 26. Mk. 14. Lk. 22. Joh. 18.)

Kiitoswirren wejattuanja menivät he ulos Kidronin ojan yli öljymäelle. Silloin Jeesus sanoi heille: „tänä yönä te kaikki

pahenette minuun; sillä kirjoitettu on: minä lyön paimenta, ja lampaat laumasta hajoitetaan" (Sat. 13: 7.) Niin Pietari vastasi: „jos vielä kaikki sinuun pahenisivat, en minä kuitenkaan ikinä pahene". Jeesus sanoi: „totisesti minä sanon sinulle: tänä yönä, ennenkuin kufko kahdesti laulaa, sinä kolmasti minut kiellät". Mutta Pietari sanoi vielä enemmän: „jos minun täytyisi kuolla sinun kanssasi, en minä ikinä sinua kiellä". Niin sanoivat myös kaikki opetuslapset.

Silloin tuli Jeesus heidän kanssansa kartanoon, jonka nimi oli Getseemane. Ja hän meni puutarhaan ja sanoi opetuslapsillensä: „istukaa tässä niin kauvan kuin minä menen ja rukoilen tuolla". Ja hän otti Pietarin, Saakobin ja Johanneksen kanssansa ja rupefi wapijemaan ja kauhistumaan. Hän sanoi heille: „sieluni on suuresti murheisjansa kuolemaan asti; olkaa tässä ja walwokaa kanssani". Ja hän käwi wähän edemmäksi, noin kiven heiton werran, lankesi kaswoillensa ja rukoili: „Abba, minun Isäni, kaikki owat sinulle mahdolliset; jos mahdollinen on, niin mentöön pois minulta tämä kalkki; ei kuitenkaan niinkuin minä tahdon, waan niinkuin sinä". Ja hän tuli opetuslasten tykö ja löysi heidät nukkuvina ja sanoi Pietarille: „täten ette woineetkaan yhtä hetkeä walwoa kanssani? Walwokaa ja rukoilkaa, ettette kiusaukseen lankeaisi. Henki tosin on altis, mutta liha on heikko". Taas hän meni toisen kerran ja rukoili: „Isäni, ellei tämä kalkki taida mennä pois minulta, jollen minä sitä juo, niin tapahtukoon sinun tahtosi". Ja hän tuli ja löysi heidät taas nukkuvina; sillä heidän silmänsä oliwat unesta raskaat. Ja hän jätti heidät, meni taas ja rukoili kolmannen kerran ja sanoi entiset sanansa. Niin enkeli taivaasta ilmestyi hänelle ja wahwisti häntä. Ja kun hän oli kuoleman taistelussa, rukoili hän hartaammin. Ja hänen hikenä oli niinkuin werenpijarat, jotka maahan putosivat. Noustuansa rukoilemasta, tuli hän opetuslastensa tykö ja löysi heidät murheesta nukkuneina ja sanoi heille: „maatkaa vielä ja lewättää; katso, hetki on lähestynyt, ja Ihmisen Poika annetaan syntisten käsiin. Nouskaamme, käykäämme; katso, se lähestyy, joka minut pettää".

Hänen vielä puhuesfansa, katso, Suudas tuli (sillä hän tiesi senkin paikan, koska Jeesus usein tuli sinne opetuslasten kanssa) ja hänen kanssansa sotajoukon osasto sekä ylimmäisten pappein ja fariseusten palvelijat Iyhdyillä, tulisoitoilla, seipäillä ja sota-aseilla. Mutta Suudas oli antanut heille merkin, sanoen: „hän, jolle minä suuta annan, se on; ottakaa hän kiinni ja wiekää pois huolellisesti“. Kun Jeesus tuli heitä vastaan, astui Suudas kohta hänen tykönsä ja sanoi: „terwe Rabbi!“ ja antoi hänelle suuta. Niin Jeesus sanoi: „ystäväni, mitä warten sinä tulit? Suudas, suun antamisella ko sinä Ihmisen Pojan petät?“ Mutta kun Jeesus tiesi kaikki, mitä hänelle tuli tapahtumaan, meni hän ulos ja sanoi heille: „ketä te etsitte?“ He wastasivat: „Jeesusta Nasarealaista“. Jeesus sanoi: „minä se olen“. Mutta Suudas seipoi myös heidän kanssansa. Kun Jeesus nyt sanoi: „minä se olen“, astuivat he takaperin ja lankefiwat maahan. Niin hän taas kysyi heiltä: „ketä te etsitte?“ Mutta he sanoivat: „Jeesusta Nasarealaista“. Jeesus wastasi: „minä sanoin teille, että minä se olen. Jos te siis minua etsitte, niin antakaa näitten mennä“. Silloin he astuivat esille, laskiwat kätensä Jeesuksen päälle ja ottiwat hänet kiinni.

Kun hänen ympärillensä oiewat näkiwät, mitä oli tulewa, sanoivat he hänelle: „Herra, emmekö lyö miekalla?“ Niin Pieta-rilla oli miekka, jonka hän weti ja löi ylimmäisen papin palvelijaa ja hakkasi pois hänen oikean korwansa. Mutta Jeesus sanoi Pietarille: „pistä miekkasi tuppeen; sillä kaikki, jotka miekkaan rupeewat, ne miekkaan hukkuwat. Eikö minun pidä juoman sitä kalkkia, jonka Isä minulle antoi?“ Ja hän rupefi palvelijan korwaan ja paransi sen.

Mutta Jeesus sanoi niille, jotka oliwat häntä vastaan tulleet: „niinkuin ryöwäriin tykö te läksitte miekoilla ja seipäillä minua kiinni ottamaan. Minä olen joka päivä ollut tykönäne, opettaen tempelissä, ettekä ottaneet minua kiinni. Mutta tämä on teidän hetkenne ja pimeyden walta“. Silloin kaikki opetuslapset jättiwät hänet ja pakeniwat.

44. Jeesus juudalaisten tuomarien edessä. Juudaksen loppu. (Mt. 26, 27. Mk. 14. Lt. 22. Joh. 18.)

Joukko ja päällikkö ja palvelijat sitoivat Jeesuksen ja weivät hänet Hannaksen tykö, joka oli ylimmäisen papin Kaifaan appi. Ja Simon Pietari seurasi Jeesusta taampana sekä toinen opetuslapsi (Johannes). Mutta palvelijat, jotka olivat hiilistä tehneet tullen (sillä oli kylmä), seisoiivat ja lämmittelivät. Ja Pietari istui myös heidän joukossansa ja lämmitteli, nähdäksensä asian loppua. Silloin tuli ovenwartijapiika, katsoi Pietaria ja sanoi hänelle: „sinäkin olit Jeesus Nasarealaisen kanssa“. Mutta hän kielsi, sanoen: „en tunne häntä, enkä tiedä, mitä sanot“. Ja hän meni ulos porstu-
aan, ja kukko lauloi.

Niin ylimmäinen pappi kysyi Jeesukselta hänen opetuslapsis-
tansa ja opetuksestansa. Mutta Simon Pietari seiso ja lämmitteli. Ja hetkisen perästä näki hänet toinen piika ja sanoi siellä oleville: „tämäkin oli Jeesus Nasarealaisen kanssa“. Ja hän kielsi taas wan-
notulla walalla: „en tunne sitä ihmistä“. Ja lähes yhden hetken perästä sanoi Pietarille yksi palvelijoista, sen sukulainen, jonka kor-
wan Pietari hakkasi pois: „enkö sinua nähnyt puutarhasa hänen kanssansa?“ Siinä seisoiivat sanoivat myös: „totijesti sinäkin olet yksi heistä; sillä sinäkin olet Galilealainen, koska puhesikin sinut siksi ilmoittaa“. Niin hän rupefi sadattelemaan ja wannomaan: „en tunne sitä ihmistä“. Ja kohta, vielä hänen puhuessaan, lau-
loi kukko toisen kerran. Silloin Herra kääntyi ja katsoi Pietariin. Ja Pietari muisti Herran sanat: „ennenkuin kukko kahdesti laulaa, sinä kolmasti minut kiellät“. Ja Pietari meni ulos ja itki katterasti.

Niin Hannas lähetti Jeesuksen sidottuna Kaifaan tykö, johonka kaikki ylimmäiset papit, vanhimmat ja kirjanoppineet olivat koon-
tuneet. Ja he etsivät wäärää todistusta Jeesusta vastaan, saadak-
sensa hänel tappaa, eivätkä löytäneet. Silloin ylimmäinen pappi sanoi: „minä wannotan sinua elävän Jumalan kautta, että sanot meille, oletko sinä Kristus, Jumalan Poika“. Jeesus sanoi: „Minä sanon teille: tästedes näette Ihmisen Pojan istuvan woiman oike-

alla puolella ja tulewan taitwaan pilwisjä". Niin he sanoivat kaikki: „sinäkö siis olet Jumalan Poika?" Hän sanoi: „tepä sen sanoitte, että minä se olen". Silloin repäisi ylimmäinen pappi waatteensa ja sanoi: „hän on pilkannut Jumalaa; mitä enään tarwitsemme todistajaa? Katsjo, nyt kuulitte hänen pilkkanja. Mitä luulette?" He wastasivat: „hän on kuolemaan wikapää".

Mutta ne miehet, jotka pitivät Jესusta kiinni, pilkkasivat häntä, syljeskelivät hänen kaswoihinja, peittivät hänen kaswonja, löivät häntä poskelle ja pieksivät jauwoilla, sanoen: „artwaa, Kristus, tuka se on, joka sinua löi". Ja paljon muuta pilkkaa he sanoivat häntä vastaan.

Kohta aamulla warhain pitivät ylimmäiset papit neuwoa wanhimpain ja kirjanoppineitten kansja ja koko neuwoskunta. Ja he fitoiwat hänet ja antoiwat maaherra Pontius Pilatuksen käsiin.

Kun Juudas, joka hänet petti, näki Jესuksen tuomitukki, ka-tui hän ja toi ne kolmekymmentä hopearahaa pappein päämiehille ja wanhimmille, sanoen: „pahasti tein, että petin wiattoman we-ren". Mutta he sanoivat: „mitä meidän siihen tulee? Katsjo itseäsi". Ja hän heitti hopearahat temppelein, läksi sieltä ja hirtti itsensä. Mutta pappein päämiehet ottiwat hopearahat ja sanoivat: „ei näitä soti panna uhriarkkuun, sillä ne owat weren hinta". Neuwoteltu-ansa, ostiwat he niillä sawenwalajan pellon wierasten hautaamiseksi.

45. Jესus maaherra Pilatuksen edesjä.

(Mth. 27. Mt. 15. Lk. 23. Joh. 18, 19.)

Jესus wiettiin Kaisaan tyköä maaherran palatsiin. Mutta Juudalaiset eiwät menneet sijsään, etteiwät itseänsä saastuttaisi, waan söisivät pääsiäislampaan. Silloin meni Pilatus ulos ja sanoi: „mitä kannetta teillä on tätä miestä vastaan". He wastasivat: „ellei hän olisi pahantekijä, emme olisi häntä sinun haltuusi anta-neet". Niin Pilatus sanoi: „ottakaa hänet ja tuomitkaa hänet lakinne mukaan". Juudalaiset sanoivat: „meidän ei soti ketään tappaa".

Silloin he rupestiwat hänestä kantelemaan sanoen: „me löh-simme hänet kansjaa wiettelewänä, ja hän kielsi anta-

masta keisarille weroa ja sanoi olewansa kuningaan Kristuksen". Niin Pilatus taas meni palatfiin, kutsui Jesuksen eteensä ja sanoi hänelle: „oletko Juudalaisten kuningas?" Jeesus sanoi: „ei minun waltakuntani ole tästä maailmasta; jos niin olisi, niin kyllä palvelijani olisivat sotineet minun puolestani, etten olisi tullut annetuksi Juudalaisille; mutta ei minun waltakuntani ole täällä". Pilatus sanoi hänelle: „olethan sinä siis kuningas?" Jeesus wastasi: „sinä sen sanoit, että minä olen kuningas. Sitä warten olen minä syntynyt ja sitä warten maailmaan tullut, että todistaisin totuudesta. Jokainen, joka on totuudesta, hän kuulee minun ääneni". Pilatus sanoi: „mikä on totuus?" Ja sen sanottuansa, meni hän taas ulos Juudalaisten tykö ja sanoi: „en minä yhtään syhtä hänessä löydä". Mutta he yhä kanteliwat hänestä. Kun ei Jeesus siihen ensinkään wastannut, ihmetteli Pilatus. Mutta pappein päämiehet sanoiwat: „hän ylllyttää kansaa, opettaen koko Judeassa, aloitettuansa Galileassa hamaan tänne asti".

Kun Pilatus kuuli Galileaa mainittawan, kysyi hän, oliko Jeesus Galilealainen. Ja saatuaansa tietää hänen olewan Heroodeksen läänistä, lähetti hän hänet Heroodekselle, joka myös silloin oli Jerusalemissa. Kun Herodes näki Jesuksen, ihastui hän suuresti. Hän kysyi häneltä moninaisista; mutta Jeesus ei wastannut mitään. Mutta Herodes henkiwartijoinensa kohteli häntä halweksimalla, pitkäksi häntä, puki hänen päällensä walkoisen waatteen ja lähetti hänet jälleen Pilatukselle. Sinä päivänä tulivat Pilatus ja Herodes ystäviksi keskenänsä; he olivat, näet, ennen olleet wihamiehet.

Silloin sanoi Pilatus ylimmäisille papeille ja kansan waltamiehille: „te olette tuoneet tämän ihmisen minun tyköni kansan häiritijänä; minä olen häntä tutkinut teidän edessäanne, enkä löydä hänessä yhtään wikaä, josta te häntä syhtätte, eikä Heroodeskaan. Sentähden tahdon hänet rangaistuna päästää". Mutta juhlanan oli maaherran tapana päästää kansalle wanki irralle, minkä he tahtoivat. Niin oli siellä kuuluisa wanki sidottuna, nimeltä Barrabas, joka oli kapinan ja murhan tähden wankuteen heitetty. Ja Pilatus sanoi heille: „kumman tahdotte, Barrabaan waiko Jesuksen, joka kutsutaan Kristukseksi?" Mutta pappein päämiehet ja wanhimmat

yllyttivät kansaa anomaan Barrabaan. Pilatus kysyi: „kunman tahdotte minun päästämään?“ He sanoivat: „Barrabaan“. Pilatus sanoi: „mitä sitten teen Jeesukselle, joka kutsutaan Kristukseksi?“ He sanoivat kaikki: „hän ristiin naulittakoon!“

Silloin Pilatus otti Jeesuksen ja ruoski häntä. Ja sotamiehet weivät hänet palatsiin ja kokosivat koko wahtijoukon. Riisuttuansa hänet, puettivat he hänet purppuraiseen kaappuun ja wäänswät orjantappuroista ruunun, panivat sen hänen päähänsä ja ruowon hänen oikeaan käteensä. He notkistivat polwiansa hänen edessänsä, pilkkasivat häntä ja sanoivat: „terwe Juudalaisten kuningas!“ Ja he sylkivät häneen, ottivat ruowon ja löivät häntä päähän. Taas tuli Pilatus ulos ja sanoi: „katsokaa, minä tuon hänet teille ulos, että tietäisitte, etten löydhä hänessä mitään syytä“. Ja Jeesus meni ulos, kantaen orjantappuraista ruunua ja purppuraista waatetta. Ja Pilatus sanoi heille: „katso ihmistä!“ Mutta kun ylimmäiset papit ja palvelijat näkivät hänet, huusivat he: „ristiin naulitse, ristiin naulitse hänet!“ Pilatus sanoi: „ottakaa te hänet ja ristiinnaulittakaa; sillä minä en löydhä hänessä yhtään syytä“. Juudalaiset wastasivat: „meillä on laki, ja sen mukaan pitää hänen kuoleman, koska hän teki itsensä Jumalan Pojaksi“.

Koska Pilatus näki, ettei hän mitään woinut auttaa, waan että waan suurempi pauhina tuli, otti hän wettä, pesi kätensä kansan edessä ja sanoi: „wiaton olen tämän wanhurskaan wereen, katsokaa itseänne“. Kaikki kansa wastasi: „hänen werensä tulkoon meidän päällemme ja lastemme päälle“. Silloin hän päästi heille Barabbaan; mutta Jeesuksen, jonka hän oli ruoskinut, antoi hän ristiin naulittawaksi. Ja sotamiehet riisuiwat häneltä kaapun, puettivat hänet omiin waatteisiinsa ja weivät hänet ristiin naulittawaksi.

46. Jeesuksen ristiin naulitseminen ja kuolema.

(Mt. 27. Mk. 15. Lk. 23. Joh. 19.)

Sotamiehet weivät Jeesuksen pois, ja hän kantoi ristiänsä. Mutta häntä seurasi suuri joukko kansaa ja waimoja, jotka itkivät ja parkuivat häntä. Silloin Jeesus kääntyi heidän puoleensa ja sa-

noi: „Jerusalemmin tyttäret, älkää minua itkekö, vaan itkekää itseänne ja lapsianne. Sillä jos he tämän tekewät tuoreessa puussa, mitä sitten kuivassa tapahtuu?“

Hänen kansansa wiettiin kaikki muuta pahantekijää surmattawaksi. Tultuansa Golgata-nimiseen paikkaan, ristiin naulitsivat he hänet ja pahantekijät, toisen oikealle ja toisen wasemmalle puolelle, Jeesuksen taas keskelle. Mutta Jeesus sanoi (I): „Isä, anna heille anteeksi; sillä he eiwät tiedä, mitä he tekewät“. Ja se oli kolmas hetki (kl. 9 aamulla), jolloin he hänet ristiin naulitsivat.

Pilatus kirjoitti myös kirjoituksen ja pani ristin päälle. Se oli näin kirjoitettu: „Jeesus Nasarealainen, Juudalaisten kuningas“. Olimmäiset papit sanoivat Pilatukselle: „älä kirjoita: Juudalaisten kuningas, vaan että hän on sanonut: minä olen Juudalaisten kuningas“. Pilatus wastasi: „mitä minä kirjoitin, sen minä kirjoitin“.

Kun sotamiehet olivat Jeesuksen ristiin naulinneet, jakoivat he hänen waatteensa keskenänsä. Mutta hame ei ollut ommeltu, vaan kokonaan kudottu. Niin he sanoivat keskenänsä: „älkäämme tätä rikkoko, vaan heittäkäämme arpaa, kenen sen pitää oleman“.

Mutta ohitse käywäiset pilkkasivat häntä, wäanteliwät päätänsä ja sanoivat: „jos olet Jumalan Poika, niin astu alas rististä“. Niin myös pappein päämiehet, kirjanoppineet ja wanhimmat pilkkasivat häntä ja sanoivat: „muita on hän auttanut, itseänsä hän ei woi auttaa. Jos hän on Israelin kuningas, astukoon alas rististä, niin uskomme häntä“. Myös sotamiehet pilkkasivat häntä. Niin toinen ristiin ripustetuista pahantekijöistä pilkkasi häntä ja sanoi: „jos sinä olet Kristus, niin auta itseäsi ja meitä“. Mutta toinen nuhteli häntä ja sanoi: „etkö sinäkään Jumalaa pelkää, waikka olet saman tuomion alainen? Ja me olemme syhyistä siinä; sillä me saimme töittemme ansion mukaan; mutta tämä ei tehnyt mitään pahaa“. Ja hän sanoi Jeesukselle: „Herra, muista minua, kun tulet waltakuntaasi“. Niin Jeesus sanoi hänelle (II): „totisesti minä sanon sinulle: tänä päivänä olet sinä kanssani paradisiisissa“.

Mutta Jeesuksen ristin tykönä seisoi hänen äitinsä ja hänen äitinsä sisar ja Maria Magdaleena. Kun Jeesus siis näki äidin ja opetuslapsen, jota hän rakasti, sanoi hän äidillensä (III): „waimo, katso poikaasi!“ Sitten hän sanoi opetuslapselle: „katso äitiäsi!“ Ja siitä hetkestä asti otti opetuslapsi hänet tykönsä.

Mutta kuudennessa hetkestä yhdeksänteen hetkeen asti oli pimeys koko maassa, ja aurinko pimeni. Ja yhdeksännellä hetkellä huusi Jeesus suurella äänellä, sanoen (IV): „Eli, Eli, lama sabaktani?“ se on: „minun Jumalani, minun Jumalani, miksi minut hylkäsit?“ (Ps. 22: 2). Sitten, kun Jeesus tiesi, että kaikki jo oli täytetty, ja jotta raamattu täytettäisiin, sanoi hän (V): „minä janoon“ (Ps. 69: 22). Ja kohta juoksi yksi heistä, otti sienen, täytti sen etikalla, pani sen ruuvon päähän ja antoi hänen juoda. Mutta muut sanoivat: „katsokaamme, tuleeko Elija häntä päästämään“. Kun Jeesus oli etikkaa ottanut, sanoi hän (VI): „se on täytetty!“ Ja hän huusi taas suurella äänellä (VII): „Isä, sinun käsiisi annan minä henkeni“. Ja tämän sanottuansa hän kallisti päänsä ja antoi henkensä.

Ja temppelin esiwaate repeksi kahtia ylhäältä alas asti; ja maa järjisi, ja kalliot halkesivat; ja haudat aukenivat, ja monta pyhäin ruumista, jotka olivat maanneet, nousivat ylös ja läksivät haudoista, hänen ylösnousemisen jälkeen, tulivat kaupunkiin ja ilmestyivät monelle. Mutta koska sodanpäämies ja ne, jotka olivat wartioitsemassa Jeesusta, näkivät maan järinän ja mitä muuta nyt tapahtui sekä hänen niin huutaen antawan henkensä, pelkäsivät he suuresti ja sanoivat: „totisesti oli tämä ihminen hurkas ja Jumalan Poika“. Ja kaikki kansa, joka sinne meni katselemaan, kun se näki, mitä siellä tapahtui, löi rintoihinsa ja palasi kotiansa.

47. Jeesuksen hautaaminen. (Mth. 27. Mk. 15. Lk. 23. Joh. 19.)

Koska oli valmistuspäivä (perjantai) eivätkä ruumiit saaneet olla ristissä sabattina, ruokoivat Juudalaiset Pilatusta, että heidän jääriluunsa rikottaisiin ja he otettaisiin alas. Niin sotamie-

het tulivat ja rikkoivat ensimmäisen luut ja toisen, joka hänen kansansa oli ristiin naulittu. Mutta kun he tulivat Jeesuksen tykö ja näkivät hänen jo olewan kuolleen, eivät he hänen luitansa rikkoneet, vaan yksi sotamiehistä awasi hänen kylkensä keihäällä, josta kohta wuosi veri ja wesi.

Mutta kun ehto tuli, tuli eräs rikas mies, Joosef, kotoisin Arimatiasta, tunniallinen neuvosmies, jalo ja hurstas mies, joka odotti Jumalan waltakuntaa ja oli salaa Jeesuksen opetuslapsi eikä ollut suostunut Juudalaisten neuwoon ja tekoon. Hän rohkeni mennä Pilatuksen tykö ja anoi Jeesuksen ruumista. Niin Pilatus ihmetteli, että hän jo oli kuollut. Kun hän asian päämieheltä sai kuulla, antoi hän Joosefille ruumiin. Niin tuli myös Nikodeemus, joka yöllä ensin oli tullut Jeesuksen tykö ja toi lähes sata naulaa sekoitettua mirhamia ja aloeta. He ottivat Jeesuksen ruumiin alas ristikistä ja kääriwät sen puhtaaseen liinaiseen hywänhajuisten kaswien kanssa, niinkuin Juudalaisten on tapa haudata. Mutta siinä paikassa, jossa Jeesus ristiin naulittiin, oli puutarha ja puutarhasa uusi hauta, jonka Joosef oli itsellensä hakannut kallioon ja johon ei vielä ollut ketään pantu. Siihen he panivat Jeesuksen, wierittiwät suuren kiven haudan owelle ja meniwät pois.

Mutta toisena päivänä walmistuksen päivästä (Lauwantaina I. Sabbattina) kokoontuivat pappein päämiehet ja fariseukset Pilatuksen tykö, sanoen: „me muistamme sen wiettelijän sanoneen eläisjansä: „kolmen päivän perästä minä nousen ylös“. Käske siis, että hautaa warjeltaisiin kolmanteen päivään asti, etteiwät hänen opetuslapsensa tulisi yöllä ja warastaisi häntä ja sanoisi kansalle: „hän nousi kuolleista“; ja niin jälkimäinen willitys tulee pahemmaksi kuin ensimmäinen“. Pilatus sanoi heille: „teillä on wartijat; menkää, wartioitkaa, niinkuin parhaiten tiedätte“. Mutta he meniwät pois ja wahwistiwat haudan wartijoilla ja lukitsiwat kiven finetillänsä.

VII. Tapaukset Jesuksen ylösnousemista hänen taiwaasen astumiseensa.

48. Jesuksen ylösnouseminen ja ensimmäiset ilmestymiset. (Mt. 28. Mk. 16. Lk. 24. Joh. 20.)

Mutta kun jabbatti oli kulunut ja viikon ensimmäinen päivä (Sunnuntai) juuri oli walkenemaisillansa, tapahtui suuri maan järjestyks; sillä Herran enkeli astui alas taiwaasta, tuli ja wieritti kiven Jesuksen haudan ovelta ja istui sen päällä. Hän oli pitkäisen tulen näköinen, ja hänen waatteensa olivat walkoiset niinkuin lumi. Mutta pelosta hämmästyivät wartijat ja tulivat ikäänkuin kuolleiksi. Toinnuttuansa muutamat heistä tulivat kaupunkiin ja ilmoittivat ylösnousemisen papeille kaikki, mitä oli tapahtunut.

Samana päivänä sängen warhain tulivat Maria Magdaleena ja Maria Jaakobin äiti ja Salome haudalle ja kantoivat hywänhajuista woiteita, jotka he olivat walmistaneet, woidellaksensa Jesuksen. He puhuivat keskenänsä: „kuka meille wierittää kiven haudan ovelta?“ Mutta katsellessaan näkiwät he kiven olewan wieritetyn; sillä se oli sängen suuri. Ja he meniwät sisälle eivätkä löytäneet Herran Jesuksen ruumista. Silloin Maria Magdaleena juoksi ja tuli Simon Pietarin tykö ja sen opetuslapsen tykö, jota Jesus rakasti, ja sanoi heille: „he ovat Herran ottaneet pois, emmekä tiedä, mihinkä he hänet panivat“. Niin he meniwät juosten haudalle. Mutta kun muut waimot epäillen seisoiwat haudan wieresjä, seisoi kaikki miestä heidän tykönsä kiittämissä waatteissa, jotka sanoiwat heille: „älkää hämmästykö; te etitte Jesusta Nasa-realaista, joka oli ristiin naulittu. Miksi elävää kuolleitten seasta etitte? Ei hän ole täällä; hän nousi ylös“. Ja he meniwät nopeasti haudalta suuresti peljäten ja iloiten. Ja he juoksiwat ilmoittamaan hänen opetuslapsillensa.

Mutta Pietari ja Johannes juoksiwat yhdessä haudalle. Ja Johannes juoksi edellä nopeammin kuin Pietari ja tuli ensin haudalle. Kun hän kumartui alas, näki hän käärikiinat pantuina sinne, mutta ei kuitenkaan mennyt sisälle. Niin Pietari tuli seuraten häntä,

meni hautaan ja näki kääriliinat pantuina. Mutta se hikiliina, joka oli pään päällä ollut, ei ollut kääriliinan kanssa pantuna, vaan erinänsä käärittyä yhteen paikkaan. Silloin meni myös Johannes sijalle ja näki sen ja uskoi. Sillä eivät he vielä raamottua ymmärtäneet, että hän oli noustava kuolleista. Niin he menivät taas kufin kotiansa.

Mutta Maria Magdaleena palasi haudalle ja seisoi sen ulkopuolella ja itki. Ja itkiesänsä kääntyi hän taaksepäin ja näki Jeesuksen seisovan eikä tietänyt, että se oli Jeesus. Jeesus sanoi hänelle: „waimo, mitä itket? ketä etsit?“ Mutta hän luuli hänet puutarhan haltijaksi ja sanoi: „herra, jos sinä kannoit hänet pois, niin sano minulle, mihinkä hänet panit, ja minä tahdon hänet ottaa“. Jeesus sanoi hänelle: „Maria!“ Niin hän kääntyi ja sanoi: „Rabbuuni!“ se on Mestari. Jeesus sanoi: „älä rupee minuun; sillä en minä ole vielä mennyt ylös isäni tykö; vaan mene weljieni luo ja sano heille: minä menen ylös minun Isäni tykö ja teidän Isänne tykö, minun Jumalani tykö ja teidän Jumalanne tykö“. Maria meni ja ilmoitti opetuslapsille, että hän oli nähnyt Herran, ja että hän näitä hänelle sanoi. Mutta eivät he sitä uskoneet.

Mutta kun muut waimot menivät haudalta, tuli Jeesus heitä vastaan ja sanoi heille: „terwe teille!“ Niin he kumartaen rukouksellisesti häntä. Silloin Jeesus sanoi: „älkää peljätkö; menkää, ilmoittakaa weljilleni, että he meniwät Galileaan, siellä saawat minut nähdä“. Ja he palasivat haudalta ja ilmoittivat kaikki nämät yhdelletoista apostolille ja kaikille muille. Mutta heidän puheensa tuntui heistä houraukselta, eivätkä uskoneet heitä.

Wielä samana päivänä ilmestyi Jeesus Pietarillekin.

49. Jeesuksen ilmestys Emauksen tiellä.

(Mt. 16. Lk. 24.)

Samana päivänä meni kaksi opetuslasta eräisen kylään, nimeltä Emaus. He puhuivat keskenänsä kaikesta siitä, mitä oli

tapahnut. Heidän puhuesansa ja tutkistellesansa, lähestyi Jeesus itse heitä toisen muotoisena ja matkusti heidän kansansa. Mutta heidän filmänsä pidätettiin niin, etteivät he häntä tunteneet. Niin hän sanoi heille: „mitä puheita ne ovat, joita käydessänne keskenänne pidätte ja olette murheelliset?“ Silloin toinen, Kleofas nimeltä, vastasi: „oletko sinä ainoa muukalainen Jerusalemissa, joka et tiedä, mitä siellä näinä päivinä tapahtui?“ Ja hän sanoi: „mitä?“ He sanoivat: „siitä Jeesuksesta Nasarealaisesta, joka oli wäkevä profeetta töissä ja sanoissa Jumalan ja kaiken kansan edessä: kuinka ylimmäiset pappimme ja päämiehemme antoivat hänet kuoleman kadotukseen ja ristiin naulitsivat hänet. Mutta me toivoimme hänet fiksi, joka tulisi Israelia pelastamaan; ja paitse kaikkea tätä on jo tänä päivänä kolmas päivä siitä, jolloin nämät tapahtuivat. Mutta myös muutamat waimot meidän joukostamme ovat meidät peljättäneet, jotka warhain aamulla tulivat haudalle; ja kun he eivät löytäneet hänen ruumistansa, tulivat he ja sanoivat nähneensä enkeleinkin näyn, jotka sanoivat hänen elävän. Ja muutamat meidän joukostamme menivät haudalle ja löysivät kaiken todeksi niin kuin waimot olivat sanoneet; mutta häntä he eivät nähneet“.

Ja Jeesus sanoi heille: „oi te tomppelit ja hitaat sydämeistä uskomaan niitä kaikkia, joita profeetat ovat puhuneet. Eikö Kristuksen pitänyt näitä kärsimän ja kunniahansa menemän?“ Ja hän rupefi Moosuksesta ja kaikista prooseetoista ja selitti heille kaikki kirjoitukset, jotka puhuivat hänestä. Ja he lähestyivät kylää, johon he menivät; ja hän oli menewinänsä edemmäksi. Mutta he waahtivat häntä, sanoen: „ole meidän kanssamme, sillä ehtoo joutuu, ja päivä on laskenut“; ja hän meni olemaan heidän kanssansa. Koska hän atrioitfi heidän kanssansa, otti hän leiwän, kiitti, murfi ja antoi heille. Silloin heidän filmänsä aukeni, ja he tunsivat hänet. Ja hän katofi heidän näkymistänsä.

He sanoivat keskenänsä: „eikö sydämemme meissä palanut, kun hän tiellä meitä puhutteli ja selitti meille kirjoitukset?“ Ja he nousiivat sillä hetkellä, palasiivat Jerusalemiin ja tapasiivat yksitoista apostolia koossa sekä ne, jotka heidän kanssansa olivat, jotka sanoivat: „Herra on totisesti nousnut ylös ja ilmaantui Simonille“.

Ja he juttelivat, mitä heille oli tapahtunut tiellä, ja kuinka he tunnustivat hänet leivän murtamisesta.

50. Tuomas. (Mt. 16. Lk. 24. Joh. 20.)

Kun siis tämän ensimmäisen viikkopäivän ehtoo oli, ja owet olivat Juudalaisten pelwon tähden suljetut siinä, minne opetuslapset olivat kokoontuneet, tuli Jeesus ja seisoi heidän keskellensä ja sanoi: „rauha olkoon teille!“ Niin he hämmästyivät ja peljästyivät ja luulivat hengen näkevänsä. Mutta hän sanoi heille: „mitä pelkätte? ja miksi senkaltaiset ajatukset tulewat sydämihinne? Katsokaa käsiäni ja jalkojani, että minä itse se olen; ruwetkaa minuun ja katsokaa; sillä ei hengellä ole lihaa ja luita, niinkuin näette minulla olevan“. Ja hän näytti heille kätensä ja jalkansa. Mutta koska eivät wieläkään uskoneet ilon tähden, waan ihmettelivät, sanoi hän: „onko teillä tässä mitään syötävää?“ Niin he panivat hänen eteensä kappaleen paistettua kalaa ja vähän mehiläisen hunaja-leipää. Ja hän otti sen ja söi heidän nähden. Niin opetuslapset ihastuivat, että he näkivät Herran. Ja Jeesus taas sanoi heille: „rauha olkoon teille! niinkuin Isä minut lähetti, niin minäkin lähetän teidät“. Ja nämät sanottuansa puhalsi hän heidän päällensä ja awasi heidän ymmärryksensä kirjoituksia ymmärtämään ja sanoi: „ottakaa Pyhä Henki! Joille te synnit anteeksi annatte, niille ne anteeksi annetaan; ja joille te ne pidätätte, niille ne owat pidätetyt“.

Mutta Tuomas, yksi apostoleista, ei ollut silloin heidän kanssansa. Niin toiset opetuslapset sanoivat hänelle: „me näimme Herran“. Mutta hän sanoi heille: „ellen näe hänen käsisänsä naulan reikää ja ellen pistä formeani naulan sijaan ja kättäni hänen kylkeensä, en minä usko“. Ja kahdeksan päivän perästä olivat opetuslapset taas sisällä ja Tuomas heidän kanssansa. Silloin tuli Jeesus, kun owet olivat suljetut, ja seisoi heidän keskellensä ja sanoi: „rauha olkoon teille!“ Sitten sanoi hän Tuomalle: „pistä formesi tänne ja katso käsiäni; ja ojenna tänne kätesi ja pistä kylkeeni, äläkä ole epäuskoinen, waan uskowainen“. Tuomas

wastasi: „minun Herrani ja minun Jumalani“. Jeesus sanoi hänelle: „koska näit minut, Tuomas, niin uskoit. Autuaat ovat ne, jotka eivät näe ja kuitenkin uskovat“.

51. Jeesus Tiberiaan meren tykönä. (Joh. 21.)

Sitten Jeesus taas ilmaantui opetuslapsille Tiberiaan meren tykönä. Simon Pietari, Tuomas, Natanael, Sebedeuksen pojat ja kaksi muuta Jeesuksen opetuslasta olivat siellä yhdessä. Simon Pietari sanoi heille: „minä menen kalaan“. He sanoivat: „me menemme myös sinun kanssasi“. Niin he menivät ja astuivat kohta weneesen; eivätkä he sinä yönä saaneet mitään.

Mutta kun jo aamu oli, seiso Jeesus rannalla; mutta opetuslapset eivät tietäneet, että se oli Jeesus. Niin hän sanoi heille: „lasketaa werkko oikealle puolelle wenettä, kyllä saatte“. Niin he laskevat, ja tuli niin paljon kaloja, etteivät he woineet wetää. Mutta ei yksikään heistä uskaltanut häneltä kysyä: „kuka sinä olet?“ Sillä he tiesivät hänet Herraksi.

Silloin sanoi Jeesus Pietarille: „Simon, Soonaan poika, rakastatko minua enemmän kuin nämät?“ Hän sanoi: „niin, Herra, sinä tiedät, että minä sinua rakastan“. Jeesus sanoi hänelle: „ruoki karitsojani!“ Taas sanoi Jeesus toisen kerran hänelle: „Simon, Soonaan poika, rakastatko minua?“ Hän wastasi: „niin, Herra, sinä tiedät, että minä sinua rakastan“. Jeesus sanoi hänelle: „kaike lampaitani!“ Hän sanoi kolmannen kerran hänelle: „Simon, Soonaan poika, rakastatko minua?“ Pietari tuli murheelliseksi, kun hän kolmannen kerran sanoi hänelle: „rakastatko minua?“ ja hän wastasi: „Herra, sinä tiedät kaikki; sinä tiedät, että minä sinua rakastan“. Jeesus sanoi hänelle: „ruoki lampaitani! Totisesti, totisesti minä sanon sinulle: kun olit nuori, wyötit itsesi ja menit, mihinkä tahdoit; mutta kun wanhenet, ojennat kätesi, ja toinen wyöttää sinut ja wie sinut, mihin sinä et tahdo“. Mutta sen hän sanoi, antaaksensa tietää, millä kuolemalla hän tulisi Jumalaa kunniottamaan.

52. Pyhän kasteen asettaminen. (Mth. 28.

Mt. 16. Mk. 24.)

Mutta Jeesuksen apostolit menivät Galileaan sille mälle, jonka Jeesus oli heille määrännyt. Täällä Jeesus ilmaantui heille, jotka luvultaan olivat enemmän kuin 500. Kun he näkivät hänet, kumarasivat he häntä. Jeesus tuli ja puhutteli apostoliansa, sanoen: „Minulle on annettu kaikki voima taiwaassa ja maan päällä. Mentyhänne ulos kaikkeen maailmaan, tehkää kaikki kansat opetuslapsiksi, kasteaen heitä Isän, Pojan ja Pyhän Hengen nimeen ja opettaen heitä pitämään kaikki, mitä minä olen teidät käskenyt. Joka uskoo ja kastetaan, se tulee autuaaksi; mutta joka ei usko, se kadotetaan. Ja katso, minä olen teidän kansjanne joka päivä maailman loppuun asti“.

53. Jeesuksen taiwaasen astuminen.

(Mk. 24. Ap. T. 1.)

Ylösnousemijensa jälkeen näki Jeesus opetuslapsillensa 40 päivää ja puhui heille Jumalan waltakunnasta. Kun hän oli koonnut heidät Jerusalemiin, sanoi hän heille: „katso, minä lähetän Isäni lupauksen teille: mutta te olkaa Jerusalemissa siihen asti, kun te puutetaan woimalla korkeudesta. Sillä Johannes tosin kastoi wedellä, mutta te kastetaan Pyhällä Hengellä, ei monen päivän perästä. Te saatte Pyhän Hengen woiman, joka on tulewa teidän päällenne: ja te tulette olemaan minun todistajani sekä Jerusalemissa että koko Judeassa ja Samariassa ja sitten maailman ääriin“.

Ja Herra wei opetuslapsensa ulos Betaniaan ja nosti kätensä ja siunasi heitä. Ja kun hän oli heitä siunannut, otettiin hän ylös heidän nähden, ja pilwi wei hänet ylös heidän silmäinsä edestä. Ja Herra otettiin ylös taiwaasen ja istui Jumalan oikealle kädelle. Ja kun he katselivat taiwaasen, hänen mennessänsä, katso, heidän tykönsä seisoi kaksi miestä walkoisisa waatteissa, jotka myös sanoivat: „Galilean miehet, mitä te seisotte ja katsotte taiwaasen?

Tämä Jeesus, joka teiltä otettiin ylös taimaasen, on niin tulewa kuin hänen taimaasen menewänkin näitte". Mutta he kumarfiwat hänelle ja palasfiwat öljymäeltä suuresti iloiten Jerusalemiin ja oliwat aina temppeleissä, kiittiwät ja funnioittiwät Jumalaa. Ja he oliwat yksimielisesti pysywäiset rukouksessa ja anomisessa waimojen kanssa ja Marian, Jeesuksen äidin, ja hänen weljiensä kanssa.

Toinen Jaksso.

Apostolien Teot.

54. Uuden apostolin waali. Helluntaijuhla.

(Ap. T. 1, 2, 4.)

Niinä päiwinä nousi Pietari opetuslasten keskellä, joitten joukko oli kaikkiansa lähes 120 henkeä, ja sano: „miehet ja weljet, se firjoitus piti täytettämän, jonka Pyhä Henki on Daawidin suun kautta ennen sanonut Juudaksesta, joka oli meidän lukuumme luettu ja oli tämän wiran kanssamme saanut. Sillä niin on firjoitettu: toisen pitää hänen pispautensa saaman“. Ja he asettivat kaksi ehdolle, Joosefin ja Mathiaan. Ja he rukoilivat: „Herra, joka tiedät kaikkein sydämet, osoita, kumman näistä kahdesta olet valinnut saamaan apostolin wiran, josta Juudas on wilpistynyt pois“. Ja he heittivät heistä arpa; ja arpa lankefi Mathiaalle, joka yksimielisesti walittiin apostoliksi.

Kun wiideskymmenes päivä (Helluntai) oli tullut, olivat he kaikki yksimielisesti koossa. Ja humaus kuului äkisti taimaasta, niinkuin suuri tuulispää olisi tullut ja täytti koko huoneen. Ja heille nähtiwät halaistut kielet, ikäänkuin tuliset, jotka istuivat kunkin heidän päällensä. Ja he täytettiin kaikki Pyhällä Hengellä ja rupešivat puhumaan muilla kielillä, niinkuin Henki antoi heidän puhua. Niin Jerusalemissa asui Juudalaisia, Jumalaa pelkääväisiä miehiä, kaikkinaisista kansoista. Kun tämä ääni kuului, kokoontui suuri kansan paljous. Ja he hämmästyiwät; sillä kunkin kuuli heidän puhuvan maansa kielellä. Ja he ihmetteliwät kaikki, sanoen

keskenänsä: „eivätkö nämät kaikki, jotka puhuvat, ole Galilealaisia? Kuinka me kuin kuulemme heidän puhuvan Jumalan suurista teoista omalla murteellamme, josja olemme syntyneet?“ He sanoivat toinen toisilleen: „mitä luulet tämän olevan?“ Toiset nauroivat heitä ja sanoivat: „he ovat täynnänsä makeata viiniä“.

Silloin nousi Pietari apostolien kanssa, korotti äänensä ja puhui: „Juudan miehet ja kaikki, jotka asutte Jerusalemissa, eivät nämät ole juowuksissa, niinkuin luulette; sillä nyt on kolmas hetki päivässä. Waan tämä on se, joka ennen on sanottu Joelin profeetan kautta: „Ja on tapahtuva viimeisinä päiwinä, että minä tahdon muodattaa Hengestäni kaisen lihan päälle. Ja tapahtuu, että jokainen, joka Herran nimeä awuksi huutaa, tulee autuaaksi“. Israelin miehet, kuultaa näitä sanoja: Jesuksen Natjarealaisen, sen miehen, jonka Jumala on tykönnänyt wäiwästä ja kuoleuksesta, jonka todistajat me kaikki olemme. Hän on siis Jumalan oikealle kädelle korotettu ja on Isältä saanut lupauksen Pyhästä Hengestä; hän on tämän muodattanut, jonka te nyt näette ja kuulette. Niin pitää siis totisesti kaisen Israelin huoneen tietämän, että Jumala on tämän Jesuksen, jonka te ristiin naulitsitte, Herraksi ja Kristukseksi tehnyt“.

Mutta kun he nämät kuulivat, käwi se heidän sydämensä läpi, ja he sanoivat Pietarille ja muille apostoleille: „miehet, rakkaat weljet, mitä meidän pitää tekemän?“ Pietari janoi heille: „tehdää parannus, ja antakoon jokainen itsensä kastaa Jesuksen Kristuksen nimeen, syntien anteeksi antamiseksi, niin saatte Pyhän Hengen lahjan“. Ja monilla muillakin janoilla todisti hän ja neuwoi heitä. Jotka siis mielellänsä ottiwat hänen sanansa vastaan, ne kastettiin; ja sinä päivänä lisäänthi lähes kolme tuhatta sielua. Ja he pysyiwät alati apostolien opissa ja osallisuudessa ja leiwän murtamisessa ja rukouksissa.

Ja niiden joukossa, jotka uskoivat, oli yksi sydän ja yksi sielu; eikä kenkään heistä sanonut mitään omaksensa; waan kaikki oli heillä yhteistä. Ja apostolit todistiwat suurella woimalla Herran Jesuksen

ylösnousemista, ja suuri armo oli kaikkien heidän kansansa. Eikä myöskään ollut yhtään tarvittavaa heidän joukossansa; sillä kaikki, joilla oli peltoja taikka huoneita, myivät ne ja toivat myyhyjen hinnat ja panivat apostolien jalkain eteen; ja jokaiselle jaettiin sen mukaan kuin kukaan tarvitsi. Niinpä Barnabas, eräs lewiitta Ryp-ristä, myi peltonsa ja toi sen hinnan ja pani apostolien jalkain eteen.

55. Ananias ja Safira. (Ap. T. 5.)

Mutta yffi mies, Ananias nimeltä, Safiiran emäntänsä kanssa myi tavaransa ja lätkki jotain hinnasta emäntänsä tieteen ja toi osan esiin ja pani apostolien jalkain eteen. Niin Pietari sanoi: „Ananias, miksi saatana täytti sydämesi Pyhän Hengen edessä walehtelemaan, että jotakin pellon hinnasta lätkit? Etkö olisi saanut sitä pitää, kun se sinulla oli, ja myytnäkin oli se hallusjasi? Miksi senkaltaista olet sydämeesi päästänyt? Et ole ihmisten, vaan Jumalan edessä walehdellut“. Kun Ananias nämät sanat kuuli, lankefi hän maahan ja heitti henkensä. Ja suuri pelko tuli kaikkiin, jotka tämän kuuliwat. Niin nuoret miehet nousiwat ja korjasiwat hänet, weiwät pois ja hautasiwat hänet.

Mutta noin kolmen hetken perästä tuli Safiirakin sisälle eikä tietänyt, mitä oli tapahtunut. Niin Pietari sanoi hänelle: „jano minulle, oletteko pellon siihen hintaan myyneet?“ Hän sanoi: „olemme niinkin siihen hintaan“. Pietari sanoi: „miksi olette keskenänne sopineet Herran Henkeä kiusaamaan? Katso niitten jalat, jotka miehesi hautasiwat, owat omen edessä ja wiewät finut pois“. Ja hän kohta lankefi maahan hänen jalkainsa eteen ja heitti henkensä. Niin nuoret miehet tuliwat sisälle ja löysiwät hänet kuolleeksi, weiwät hänet ulos ja hautasiwat hänet miehensä wiereen. Ja suuri pelko tuli koko seurakunnalle ja kaikille niille, jotka tämän kuuliwat.

Waan apostolien kätten kautta tehtiin monta merkkiä ja ihmettä kansassa; ja joukko paljon eneni miehistä ja waimoista, jotka Herraan uskoivat, niin että he kantoivat sairaita kaduille ja panivat niitä wuoteille ja paareille, että Pietarin tullessa ainoastaan

hänen warjonsa jonkun heistä olisi warjonnut. Ja myös lähimäisistä kaupungeista tuotiin suuri joukko sairaita Jerusalemiin.

56. Apostolit neuvoskunnan edessä. Stefaanus.

(Ap. T. 5—7.)

Silloin nousi ylimmäinen pappi ja kaikki, jotta hänen kansansa olivat, saddukeusten lahto, ja olivat täynnänsä kiivautta ja paistafivat kätensä apostolien päälle ja panivat heidät yhteiseen wankihuoneeseen. Mutta Herran enkeli awasi yöllä tornin owen, wei heidät sieltä ulos ja sanoi: „menkää ja puhukaa temppelissä kansalle kaikki tämän elämän sanat“. Ja he menivät warhain aamulla temppeliin opettamaan.

Mutta ylimmäinen pappi kutsui neuvoskunnan ja kaikki Israelin wanhimmat kokoon ja lähetti noutamaan apostolit wankihuoneesta. Kun palvelijat eivät löytäneet heitä tornista, palasivat he, sanoen: „tornin tyllä löysimme mitä warmimmaasti suljetuksi ja wartijat ulkona owen edessä; mutta sen awattuamme, emme sieltä ketään löytäneet“. Kun he nämät kuuliwat, olivat he epätietoisia heistä, miksi tämä wiimeinkin tulisi. Samassa ilmoitettiin, että apostolit olivat temppelissä opettamassa. Niin esimies meni palvelijoinensa, toi heidät suosiolla sieltä ja asetti heidät neuvoskunnan eteen. Ylimmäinen pappi kyysi heiltä: „emmekö ole teitä kowasti fieltäneet puhumasta kansalle tässä nimesä? Ja katso, te olette Jerusalemin tähtäneet opetuksellanne ja tahdotte wetää päällemme tämän ihmisen weren“. Niin Pietari ja muut apostolit wastasivat: „enemmin tulee kuulla Jumalaa kuin ihmisiä. Niämme Jumala herätti Jesuksen, jonka te tapoitte ja ripustitte puuhun. Hänet on Jumala korottanut oikealle kädellensä Päämieheksi ja Wapahtajaksi antamaan Israelille parannusta ja syntien anteeksi antamista“.

Mutta kun he nämät kuuliwat, käwi se heidän sydämensä läpi, ja he pitivät neuwoa tappaaksensa heidät. Silloin nousi neuvoskunnasta fariseus, nimeltä Gamaliel, lainopettaja, josta kaikki kansa paljon piti. Hän käski wiedä apostolit vähäksi aikaa ulos ja sanoi:

„Israelin miehet, katsokaa tarkoin, mitä tahdotte tehdä näille miehille. Sallitkaa heidän olla; sillä jos tämä neuvo eli teko on ihmisistä, raukee se tyhjään; waan jos se on Jumalasta, ette sitä saata tyhjäksi tehdä, jolllette myös olisi Jumalaa vastaan soliwina“. Niin kaikki mielistyivät hänen neuvoonsa; ja kutsuttuansa apostolit sisälle, hosuivat he heitä ja kielivät heitä puhumasta Jesuksen nimesä ja päästivät heidät meneään. Niin he menivät pois iloiten siitä, että olivat mahdolliset pilkkaa kärsimään Kristuksen nimen tähden, eivätkä lakanneet joka päivä temppelisä ja joka huoneessa opettamasta ja saarnaamasta ewankeliumia Jesuksesta Kristuksesta.

Mutta niinä päiwinä, koska opetuslasten luku eneni, pyhivät apostolit seurakuntaa walitsemaan seitsemän miestä almujen hoitajiksi (= diakoneiksi), jotka rukouksella ja kätten päälle panemisella wihittiin wirkaansa. Näitten joukossa oli Stefanus, joka oli täynnä uskoa ja woimaa ja teki ihmeitä ja suuria merkkejä kansan seassa. Niin nousivat muutamat riitelemään Stefanuksen kanssa eivätkä woineet vastustaa sitä wiisautta ja Henkeä, jonka kautta hän puhui. Niin he ylllyttivät kansaa sekä wanhimpia ja kirjanoppineita ja ottivat hänet kiinni ja weivät neuvoskunnan eteen ja asettivat wäärät todistajat sanomaan: „ei tämä mies lakkaa puhumasta pilkkasanoja tätä pyhää sija ja lakia vastaan. Sillä me olemme kuulleet hänen sanowan: Jeesus Nasarealainen hämittää tämän sijan ja muuttaa säännöt, jotka Mooses meille antoi“. Ja kaikki katsoivat häneen ja näkivät hänen kaswonsa olewan niinkuin enkelin kaswot. Silloin sanoi ylimmäinen pappi: „lienevätkö nämät näin?“ Mutta hän wastasi ja ylisti Jumalaa siitä, että hän aina oli Israelia armollisesti johtanut Abrahamin ajoista alkaen kaikkien waiheitten läpi Salomoon saakka. Lopuksi sanoi hän: „te niskurit olette aina Pyhää Henkeä vastaan, niinkuin teidän isännekin. Ketä profeetoista eivät isänne wainonneet? He tappoivat heidät, jotka ennustivat sen Wanhurksaan tulemista, jonka pettäjät ja murhaajat te nyt olitte“. Kun he nämät kuuluwat, käwi se heidän sydämiensä läpi, ja he kiristiwät hampaitansa hänelle. Mutta kun hän oli täynnä Pyhää Henkeä, katsahti hän ylös taiwaasen,

näki Jumalan kunnian ja Jeesuksen seisovan Jumalan oikealla kädellä ja sanoi: „katso, minä näen taiwaat avoinna ja Ihmisen Pojan seisovan Jumalan oikealla kädellä“. Niin he huusivat suurella äänellä ja tukitsivat kormiansa ja tartkasivat yksimielisesti hänen päällensä ja ajoivat hänet ulos kaupungista ja kivittivät. Ja todistajat panivat waatteensa nuorukaisen jalkojen juureen, jonka nimi oli Saulus. Ja he kivittivät Stefanuksen, joka rukoi ja sanoi: „Herra Jeesus, ota minun henkeni“. Sitten hän laskeusi polwillensa ja huusi suurella äänellä: „Herra, älä lue heille tätä syntiä“. Ja tämän sanottuansa hän nukkui. Ja Saulus oli myös suostunut hänen kuolemaansa.

57. Ensimmäinen waino. Etiopian kamaripalvelija.

(Ap. T. 8.)

Sinä päivänä nousi suuri waino seurakuntaa vastaan, joka oli Jerusalemissa; ja kaikki hajosivat ympäri Judean ja Samarian maakuntia paitsi apostolit. Mutta Saulus häwitte seurakuntaa ja kävi huoneesta huoneeseen, otti miehet ja waimot ja panetti heidät wankuteen. Ja hajonneet waelsiwat ympäri ja saarnasivat Jumalan sanaa.

Diakoni Filippus tuli Samarian kaupunkiin ja saarnasi heille Kristuksesta. Mutta kansa otti yksimielisesti ja tarkkaan waarin Filippuksen sanoista, kuullen ja nähden ne merkit, jotka hän teki. Ja suuri ilo tuli siihen kaupunkiin.

Mutta Herran enkeli puhui Filippukselle ja sanoi: „nouste ja mene lounaasen päin sitä tietä, joka Jerusalemissa menee alas Gatšan puoleen“. Niin hän nousi ja meni; ja katso, Etiopian mies, joka oli Etiopian kuningattaren tawarain haltija, oli tullut Jerusalemiin rukoukseen ja palasi sieltä. Ja hän istui waunuihansa, lukien Jesaja profeettaa. Niin Henki sanoi Filippukselle: „mene lähemmäksi näitä waunuja“. Filippus juoksi lähemmäksi ja kuuli hänen lukewan ja sanoi: „ymmärrätkö mitä luet?“ Mutta hän sanoi: „kuinka taidan ymmärtää, ellei joku minua johdata?“ Ja hän rukoi Filippusta tulemaan ja istumaan hänen kanssansa.

Mutta se, jota hän raamatusta luki, oli tämä: „hän on niinkuin lammas, teuraaksi talutettu; ja niinkuin karitsa keritsijänsä edessä on ääneti, niin ei hänkään avannut suutansa“ (Jes. 53: 7). Niin kamaripalwelija sanoi Filippukselle: „minä rukoulen sinua, sano, keneestä profeetta näitä puhuu? itsestänsäkö vai toisesta?“ Niin Filippus rupefi hänelle tästä kirjoituksesta saarnaamaan ewankeliumia Jesuksesta. Matkustaesjansa tiellä tulivat he weden tykö, ja kamaripalwelija sanoi: „katso, tässä on wesi; mikä estää minua kasta-
masta?“ Filippus sanoi: „jos kaitesta sydämeestäsi uskot, niin tapahtukoon“. Hän wastasi: „minä uskon Jeesuksen Kristuksen Jumalan Pojaksi“. Niin hän käski seisahtaa waunut; ja he astui-
wat molemmat weteen; ja Filippus kastoi kamaripalwelijan. Ja kamaripalwelija meni iloiten tietänsä. Mutta Filippus saarnasi ewankeliumia joka kaupungissa siihen asti, kun hän tuli Kesareaan.

58. Sauluksen kääntyminen. (Ap. T. 9.)

Mutta Saulus hengitti uhkauksia ja murhaa Herran opetus-
lapsia vastaan ja meni ylimmäisen papin tykö ja anoi häneltä kir-
jaa Damaskuksen synagoogille, että keitä hywänsä hän sen tien mie-
histä taikka waimoista löytäisi, ne hän weisi sidottuina Jerusalemiin.

Mutta hänen matkustaesjansa ja Damaskusta lähestyessään, leimahti äkisti walkeus tairwaasta ympäri häntä. Ja hän lankesi
maahan ja kuuli äänen hänelle sanowan: „Saul, Saul, miksi mi-
nua wainoot?“ Hän wastasi: „kuka olet, Herra?“ Ja Herra
sanoi: „minä olen Jeesus, jota sinä wainoot; työläs on
sinun potkia tutkainta vastaan“. Niin hän wapisi, häm-
mästyi ja sanoi: „Herra, mitä minun tahdot tekemään?“ Ja Herra
sanoi: „nouse ja mene kaupunkiin; siellä sanotaan sinulle, mitä
sinun pitää tekemän“. Mutta ne miehet, jotka hänen seurasjansa
olivat, seisoiwat hämmästyksisjäsnsä; he kuuliwat tosin äänen, mutta
eiwät ketään nähneet. Niin Saulus nousi maasta eikä nähnyt ke-
tään awoimilla silmillä; mutta he taluttivat häntä kädestä ja wei-
wät Damaskukseen. Ja hän oli kolme päiwää näkemättä, eikä syö-
nyt eikä juonut.

Mutta Damaskuksessa oli opetuslapsi, Ananias nimeltä, jolle Herra sanoi näyssä: „Ananias!“ Hän sanoi: „Herra, tässä olen!“ Herra sanoi: „nouse ja mene sille kadulle, joka suoraksi nimitetään, ja kysy Juudan huoneessa Saulus Tarsukselaisista; sillä katso, hän rufoilee. Ja hän näki näyssä miehen, nimeltä Ananias, tulewan sisälle ja panewan kätensä hänen päällensä, että hän saisi näkönsä jälleen“. Niin Ananias vastasi: „Herra, minä olen kuullut monelta tästä miehestä, kuinka paljon pahaa hän on tehnyt pyhillesi Jerusalemissa“. Niin sanoi Herra: „mene, sillä hän on minulle walittu ase kantamaan nimeäni pakanain ja kuningasten ja Israelin lasten eteen. Sillä minä tahdon hänelle näyttää, kuinka paljon hänen täytyy kärsiä minun nimeni tähden“. Ananias meni ja pani kätensä hänen päällensä. Ja hänen silmistänsä putosivat kohta niinkuin suomukset, ja hän sai sillä hetkellä näkönsä takaisin, nousi ja kastettiin.

Ja Saulus oli muutaman päivän opetuslasten kanssa, jotka olivat Damaskuksessa, ja saarnasi kohta synagoogissa Kristuksesta, että hän oli Jumalan Poika. Mutta Juudalaiset pitivät keskenänsä neuvoa tappaaksensa hänet ja wartioitsivat portissa yötä ja päivää. Silloin opetuslapset päästivät hänet yöllä alas muurin yli ja laskiwat korissa maahan. Oltuaan noin 3 vuotta Damaskuksessa ja sillä aikaa tehtyänsä matkan Arabiaan, meni Saulus Jerusalemiin. Ja hän saarnasi sielläkin pelkäämättä Herran Jesuksen nimesssä. Täällä myöskin Herra Jesus ilmestyi hänelle näyssä ja ilmoitti, että hän lähettäisi hänet kauwas pakanain tykö. Mutta kun koetettiin häntä tappa, weivät weljekset hänet Kesareaan ja lähettiwät hänet sieltä Tarsukseen.

Ja niin oli seurakunnassa rauha, ja se wahvistui, waeltaen Herran pelossa, ja täytettiin Pyhän Hengen lohdutuksella.

59. Kornelius. (Ap. T. 10.)

Waeltaesjansa seurakunnissa, tuli Pietari myös niitten pyhien luo, jotka asuivat Lyhdassa. Ja kaikki Lyhdan ja Saronan asukkaat kääntyivät Herran tykö. Täältä hän pyynnöstä meni jonkun

ajan perästä Joppeen, jossa hän wiipyi kauvan aikaa, asuen Simon nahkurin luona.

Silloin oli Kesfareassa mies, nimeltä Kornelius, sadanpäämies, Italian sotawäen osastosta. Hän oli hurstas ja Jumalaa pelkääväinen ja koko hänen perheensä ja jakoi paljon almua kansalle ja rukoili alati Jumalaa. Hän näki julkisesti näyssä, noin yhdeksännellä heikellä päivästä, Jumalan enkelin tulewan tykönsä ja sanowan hänelle: „Kornelius!“ Ja hän katveli häntä peljästyen ja sanoi: „Herra, mikä on?“ Hän vastasi: „sinun rukouksesi ja almuksi owat tulleet muistoon Jumalan edessä. Ja nyt lähetä miehiä Joppeen noutamaan Simonia, joka Pietariksi kutsutaan; hän sanoo sinulle, mitä sinun pitää tekemän“. Kun enkeli meni pois, kutsui hän kaksi palvelijaansa ja yhden Jumalaa pelkääväisen sotamiehen ja jutteli kaikki nämät niille ja lähetti heidät Joppeen.

Toisena päivänä, heidän matkustaessansa ja juuri kaupunkia lähestyessänsä, meni Pietari ylös katon päälle rukoilemaan noin kuudennella heikellä. Ja kun hän ifosi, tahtoi hän suurustaa. Mutta kun ruokaa hänelle walmistettiin, joutui hän horrokseen ja näki taiwaan auki ja sieltä tulewan alas hänen tykönsä astian, ikäänkuin juuren liinasen, joka oli neljältä kulmalta sidottu ja laskettiin alas taiwaasta maahan. Siinä oli kaikkinaisia eläimiä. Ja hänelle huudettiin: „Pietari, nouse, tapa ja syö!“ Pietari sanoi: „ei suinkaan, Herra; sillä en ole ikinä syönyt mitään yhteistä tahi saastaista“. Mutta ääni sanoi hänelle: „mitä Jumala on puhdistanut, älä sinä sano sitä yhteiseksi“. Ja se tapahtui kolme kertaa; ja astia otettiin jälleen ylös taiwaasen.

Kun Pietari itseksensä epäili, mikä näky se olisi, niin miehet, jotka Kornelius oli lähettänyt, seisoiwat owen edessä kysellen, pitikö Simon, jota Pietariksi kutsutaan, siellä majaa. Kun Pietari nyt näkyä ajatteli, sanoi Henki hänelle: „katso, kolme miestä etsii sinua. Nouse siis, astu alas ja mene epäilemättä heidän kanssansa; sillä minä lähetin heidät“. Niin Pietari astui alas ja sanoi miehille: „minä se olen, jota te etsitte; mitä warten olette tulleet?“ Ja he kertoiwat sen hänelle. Niin hän kutsui heidät sisälle ja otti heidät majaan.

Toisena päivänä meni Pietari heidän kanssansa; ja he tulivat Kesareaan. Siellä Kornelius odotti heitä ja oli kutsunut kokoon sukulaisansa ja parhaat ystävänsä. Kun Pietari tuli sisälle, meni Kornelius häntä vastaan. Pietarin pyynnöstä Kornelius kertoi mitä warten hän oli hänet luoksensa kutsunut, ja sanoi: „hywin teit, että tulit. Ja me olemme siis kaikki nyt Jumalan edessä kuulemassa, mitä Jumala on sinulle käskenyt“. Mutta Pietari sanoi: „nyt minä todellakin ymmärrän, ettei Jumala katso ihmisen muotoa; waan kaikissa kansoissa, joka häntä pelkää ja tekee wanhurskautta, hän on Jumalalle otollinen“. Ja hän saarnasi heille ristiin nautitusta ja kuolleista nousseesta Kristuksesta, „josta kaikki profeetat todistawat, että jokaisen, joka häneen uskoo, pitää hänen nimensä kautta saaman synnit anteeksi“. Koska Pietari vielä näitä puhui, lankefi Pyhä Henki kaikkien niitten päälle, jotka puheen kuuliwat. Niin uskowaiset Juudalaiset, jotka oliwat Pietarin kanssa tulleet, hämmästyiwät siitä, että pakanoihinkin Pyhän Hengen lahja wuodatettiin. Sillä he kuuliwat heidän kielillä puhuvan ja Jumalaa ylistävän. Sitten sanoi Pietari: „taitaako kukaan kieltää näitä, jotka owat niin Pyhän Hengen saaneet kuin mekin, wedellä kastamasta?“ Ja hän käski heidät kastaa Herran nimeen.

60. Antiokia. Agrippa I:sen waino. (Ap. T. 11, 12.)

Mutta ne, jotka oliwat Stefanuksen wainosta hajonneet, walsiwat ympäri aina Joinitiaan, Kypriin ja Antiokiaan asti, eiwätkä kenellekään sitä sanaa puhuneet, waan ainoastaan Juudalaisille. Kun muutamia Kypristä ja Kyrenestä tuli Antiokiaan, saarnasiwat he ewankeliumia Herrasta Jesuksesta myös Kreikkalaisille. Ja Herran käsi oli heidän kanssansa; ja suuri joukko uskoi ja kääntyi Herran tykö. Tämä sanoma heistä tuli Jerusalemin seurakunnan korwiin, ja he lähettiwät Barnabaan Antiokiaan. Kun hän sinne tuli ja näki Jumalan armon, ihastui hän ja neuvoi kaikkia wahwalla sydämellä Herrassa pysymään; sillä hän oli jalo mies ja täynnä Pyhää Henkeä ja uskoa. Ja suuri joukko kansaa eneni Herralle. Niin

Barnabas meni Tarujukseen Saulusta etsimään ja toi hänet Antiochiaan. Siellä he sitten koko vuoden opettivat seurakunnassa. Ja opetuslapsia ruvettiin ensin Antiochiassa kutsumaan Kristityiksi.

Mutta sillä ajalla otti kuningas Herodes (Agrippa) muutamia seurakunnasta kiinni ja mestasi miekalla Jaakobin, Johanneksen veljen. Kun hän näki sen olevan Juudalaisille mieliksi, otti hän vielä Pietarinkin kiinni. Ja kun hän oli saanut hänet kiinni pääsiäisen aikana, pani hän hänet wankeuteen, ajatellen asettaa hänet juhlan jälkeen kansan eteen. Mutta seurakunnassa tapahtuivat hänen puolestaan hartaat rukoukset Jumalan tykö. Ja yöllä tuli Herran enkeli ja wei Pietarin ulos wankihuoneesta. Ja hän läksi ulos ja meni toiseen paikkaan.

Pian sen jälkeen Herran enkeli löi Herodeesta, ja madot söivät hänet, ja hän heitti henkensä.

61. Paawalin ensimmäinen lähetysmatka.

(Ap. T. 13—15.)

Kun Antiochian seurakunnassa Herraa palweltiin ja paastotettiin, sanoi Pyhä Henki: „erottakaa minulle Barnabas ja Saulus siihen työhön, johon minä olen heidät kutsunut“. Paastottuansa ja rukoiltuansa, panivat he kätensä heidän päällensä ja laskiwat heidät lähtemään.

Ja nämät purjehtiwat Kypriin, saarnasiwat siellä Juudalaisten synagoogissa ja matkustiwat koko saaren läpi aina Paafokseen asti. Täällä kutsui maaherra Sergius Paulus Barnabaan ja Sauluksen tykönsä ja halusi kuulla Jumalan sanaa. Ja maaherra uskoi ja ihmetteli Herran opetusta. Tämän jälkeen kutsutaan Saulusta Paawaliksi.

Paafoksesta purjehtiwat lähetysaarnaajat Wähään Afasiaan ja tuliwat Pamfyliaan Pergeen, jossa Markus erkani heistä ja palasi Jerusalemiin. Sieltä he meniwät Pisidian Antiochiaan. Ja Herran sana lewisi kaikkeen siihen maakuntaan. Mutta Juudalaiset herättiwät wainon Paawalia ja Barnabasta vastaan; ja he syösiwät heidät ulos maansa ääristä.

Puhdistettuansa tomun jaloistansa heidän päällensä, tulivat he Ikoniumiin. Täällä he olivat kauvan aikaa ja puhuivat rohkeasti Herrassa, joka antoi todistuksen armonsa sanoihin. Kun täälläkin Juudalaiset ja pakanat nousivat kapinoiden heitä pilkkaamaan ja kiwittämään, pakenivat he Lykaonian kaupunkeihin ja tulivat Lystraan. Mutta sinnekin tuli Juudalaisia Antiokiasta ja Ikoniumista, jotka saattoivat kansan Paawalia kiwittämään. He riepoittivat hänet ulos kaupungista, luullen hänet kuolleeksi. Mutta opetuslasten hänen ympärillensä seisoesja, nousi hän ja meni kaupunkiin. Toisena päivänä waelji hän Barnabaan kanssa Derbeen.

Saarnattuansa Derbesjä ewankeliumia ja tehtyänsä monta opetuslapsiksi, palasivat he Lystraan, Ikoniumiin ja Antiokiaan, wahwistaen opetuslasten sieluja, neuwoen heitä uskosja pysymään ja että meidän täytyy monen waiwan kautta tulla sijälle Jumalan waltakuntaan. Ja walittuansa wanhimmat jokaiselle seurakunnalle, antoivat he heidät Herran haltuun ja kulkiwat Pisidian läpi Pamfyliaan. Saarnattuansa Pergesjä, meniwät he Attaliaan, josta he purjehtiwat Antiokiaan. Kerrottuaan seurakunnalle, mitä Jumala oli heidän kanssansa tehnyt, wiipyiwät he siellä opetuslasten parissa hetken aikaa.

Mutta muutamat tulivat Judeasta ja opettiwat weljiä: „ellei teitä ympärileikata Moosoksen tawan mukaan, ette taida autuaiksi tulla“. Silloin meniwät Paawali ja Barnabas Jerusalemiin tämän kysymyksen tähden. Ja apostolit ja wanhimmat tulivat kokoon ja päättiwät wastustaa tuota wäärää oppia ja antoivat siitä todistuksen Paawalille ja Barnabaalle jätetyssä lähetykskirjeessä.

62. Paawalin toinen lähetysmatka.

(Ap. T. 16—18.)

Sen jälkeen erkani Paawali Barnabaasta, joka Markuksen kanssa meni Kypriin. Mutta Paawali walitsi Silaan ja waelji ympäri Syhrian ja Kilikian Derbeen ja Lystraan, jossa Timoteus yhtyi heidän seuraansa. Waellettuaan Frygian ja Galatian läpi, koettiwat he mennä jekä Asiaan että Betyniaan, waan Henki ei sitä

sallinut. Ja Mysian ohitse waellettuaan, meniwät he Troakseen. Siellä Paawali näki näyn yöllä: Makedonian mies seisoi ja rukoili häntä: „tule Makedoniaan ja auta meitä“. Tähdellisesti tietäen, että Herra oli kutsunut heidät sinne ewankeliumia saarnaamaan, meniwät he Makedoniaan, johon myös Luukas heitä seurasi. Kulkien Traakian kautta, tulivat he Filippiin, joka oli Makedonian maakunnan ensimmäinen kaupunki. Siellä he asuivat Jumalaa pelkääväisen waimon luona, joka oli Lydia nimeltään ja jonka sydämen Herra awasi ottamaan waaria siitä, mitä Paawali sanoi. Mutta kaupungin hallitusmiehet antoivat repiä heidän waatteensa ja käskiwät heitä piestä. Wankien wartija heitti heidät sisimpään torniin ja pani heidät jalkapuuhan.

Waan päivän tullessa lähettiwät hallitusmiehet sanomaan: „päästä ne miehet!“ Mutta Paawali sanoi: „he owat julkisesti meidät tuomitsematta piestäet, waikka olemme Roomalaisia, ja heittäneet torniin ja nyt tahtoisiwat salaa syjätä ulos. Ei niin, waan tulkoot itse ottamaan meidät täältä ulos“. Palwelijat ilmoittiwat tämän hallitusmiehille, jotka pelkäsiwät, kun kuuliwat heidän olewan Roomalaisia. Ja he tulivat ja rukoiliwat heitä ja weiwät ulos ja pyysiwät, että he menisiwät pois kaupungista. Ja kun he oliwat weljet nähneet Lydian tykönä, waelsiwat he matkoihinsa.

Filipistä he meniwät Tessalonikaan. Mutta epäuskoiset Juudalaiset nostiwat pahanillisen joutowäen avulla kapinan kaupungissa; ja weljet lähettiwät Paawalin ja Silaan yöllä Bereaan. Sikäläiset Juudalaiset oliwat jalompia ihmisiä kuin ne, jotka Tessalonikassa oliwat, ja ottiwat mielellänsä sanan vastaan, tutkien joka päivä raamatuita, oliwatko asiat niin. Ja moni heistä uskoi. Mutta Juudalaiset Tessalonikassa tulivat sinnekin yllättämään kansaa. Waan weljet lähettiwät kohta Paawalin menemään mereen asti; mutta Silas ja Timoteus jäiwät sinne.

Saattomiehet johdattiwat Paawalin Ateenaan. Sen jälkeen Paawali tuli Korinttiin. Täällä Paawali wiipyi 1½ vuotta, opettaen Jumalan sanaa; ja moni sekä Juudalaisista että Kreikkalaisista uskoi. Ja roomalainen maaherra Gallio suojeli häntä Juudalaisia vastaan. Korintista hän purjehti Efejuksen kautta Re-

jareaan. Sitten hän meni ylös Jerusalemiin, tervehti seurakuntaa ja läksi Syyrian Antiokiaan, jossa hän oleskeli hetken aikaa.

63. Paawalin kolmas lähetysmatka.

(Ap. T. 18—21.)

Paawali waelsi Galatian ja Frygian maakunnan läpi, wahwistaen kaikkia opetuslapsia. Sitten hän tuli Efesukseen ja opetti sekä siellä että lähiseuduilla 2 ajastakaa, niin että kaikki ne, jotka ympäristöllä asuivat, saivat kuulla Herran Jesuksen sanan. Ja Jumala teki Paawalin kätten kautta voimallisia töitä, niin että Herran sana voimallisesti kasvoi ja wahvistui. Kun Paawali juuri aikoi lähteä Makedoniaan, nousi Efesuksessa häntä vastaan kapina. Ja koko kaupunki tuli meteliä täyteen; ja yksi huusi yhtä, toinen toista. Eikä enin oja tietännytkään, minkä tähden oli kokoon tultu.

Kapinan lakattua, jätti Paawali opetuslapsille hywästi ja lähti Makedoniaan. Siellä seurakuntia neuwottuansa, meni hän Kreikan maalle, jossa hän oleskeli 3 kuukautta. Kun Juudalaiset wäijywät häntä, palasi hän Makedonian kautta, oli pääsiäisen ajan Filipissä ja meni sieltä Asiaan. Miletuksessa hän kutsui luokseensa Efesuksen seurakunnan wanhimmat ja neuwoi heitä, kuinka heidän tuli saarnata Jumalan sanaa ja ottaa waari sekä itsestään että laumasta, johon Pyhä Henki oli heidät pannut tarkastajiksi. Ja sitten hän antoi heidät Jumalan haltuun ja meni purjehtien Thyrukseen ja sieltä Kesareaan.

Jerusalemisä ottivat weljet hänet mielellään vastaan ja kaikki wanhimmat kokoontuivat. Koska hän heitä oli tervehtinyt, jutteli hän järjestänsä, mitä Jumala oli hänen wirkansa kautta pakanain seasä tehnyt. Ja he kunnioittivat kaikki Herraa.

64. Paawalin wankeus. (Ap. T. 21—28.)

Kun ne Juudalaiset, jotka olivat Asiasta tulleet Jerusalemiin, näkivät Paawalin temppelisä, kiihoittivat he kaikkea kansaa ja paiskasivat kätensä hänen päällensä huutaen: „Israelin miehet,

auttakaa! Tämä on se mies, jota kaikkia kaitisja paitoisja opettaa vasten lakia". Ja kun he tahtoivat hänet tappa, sai ylimmäinen sotajoukon päämies sanan, että koko Jerusalemi oli kapinassa. Hän otti sotawäkeä ja tuli juosten heidän tykönsä. Tultuansa paikalle, otti hän Paawalin kiinni ja käski sitoa hänet kahdella kahleella ja wiedä leiriin. Kansan wäkiwallan tähden täytyi sotamiesten kantaa hänet; sillä paljon kansaa seurasi häntä, huutaen: „tempaa hänet pois!" Ja Paawali heitettiin wankuteen. Mutta yöllä sen jälkeen seisoi Herra hänen tykönsä ja sanoi: „ole wahwasja turwasja, Paawali; sillä niinkuin olet minusta Jerusalemissja todistanut, pitää sinun Roomassjakin todistaman".

Sodanpäämies lähetti sitten Paawalin maaherra Feliksen tykö Kesareaan. Waiikka tämä huomasi Paawalin wiattomaksi, antoi hän kuitenkin pitää hänet wankina. Koska hän myös toivoi saawanja Paawalilta rahaa, että hän olisi hänet wapaaksi päästännyt, kutsutti hän usein hänet tykönsä ja puheli hänen kansjansa. Kahden ajastajan kuluttua tuli Porcius Festus Feliksen sijaan. Mutta Feliks tahtoi noudattaa Juudalaisten mieltä ja jätti Paawalin sidottuna.

Juudalaiset tulivat uuden maaherran eteen Paawalia vastaan, ja Festus, joka tahtoi noudattaa Juudalaisten mieltä, sanoi Paawalille: „tahdotko mennä Jerusalemiin tutkittawaksi näistä?" Paawali wastasi: „minä seison keisarin oikeuden edessä, ja siinä tulee minua tuomita; Juudalaisille en ole mitään wäärhyttä tehnyt". Festus sanoi: „keisariin turwakit, keisarin tykö saat myös mennä". Muutaman päivän perästä tuli kuningas Agrippa (Herodes Agrippa II) Festusta terwehtimään. Hänelle Festus puhui Paawalin asiasta. Kuultuansa Paawalin oman puolustuksen, sanoi Agrippa: „tyllä tämä mies olisi taidettu päästää, jollei hän olisi keisarihin turwannut".

Kun nyt oli päätetty, että Paawali oli Roomaan lähetettävä, annettiin hän muitten wankien kansja sadanpäämiehen haltuun, jonka nimi oli Julius. Paawalia seurasivat matkalla Luukas ja Aristarkus Tesalonikalainen. Nähtyänsä maalla muun muassa Kreetassja, joutui haaksi, jossa he olivat, pitkällisen myrskyn wahtaan

ja wihdoin haaksiriktoon, josta kuitenkin, niinkuin Paawali oli ennustanut, kaikki laiwalla olevat ihmiset, luwultaan 276 sielua, pelastuivat Melite (Malta) nimiseen saareen. Täällä haaksirikkoiset olivat 3 kuukautta. Saarelaiset ja Meliten maaherra Publius osoittivat suurta kunniaa Paawalille ja hänen seuralaisilleen, warjinkin kosta Paawalin kautta paljon sairaita parannettiin.

Kolmen kuukauden perästä purjehtivat he Syrakuusan ja Regiumin kautta Puteoliin, josta he „appialaista tietä“ myöten jalkasin kulkiwat Roomaan, ja Rooman kristityt meniwät heitä vastaan pitkän matkan. Tultuaan perille, jätettiin Paawali jodanpäämiehen haltuun. Mutta hänen sallittiin olla itseksensä yhden sotamiehen kanssa, joka häntä wartioitsi. Ja hän oli täyteen kaffi ajastaitkaa omaassa palkkahuoneessansa ja otti kaikki vastaan, jotka hänen tykönsä tulivat, ja saarnasi Jumalan waltakunnasta ja opetti Herrasta Jesuksesta Kristuksesta kaikella uskalluksella, eikä häntä yksikään kieltänyt.

Li jä ys.

65. Myöhemmät tiedot apostoleista.

Kahden vuoden waukeuden perästä — niin kertowat kirkoisät — pääsi Paawali wapaaksi ja teki vielä neljännen lähetyks-matkan Wähään Afasiaan, Makedoniaan, Kreetaan ja Hispaniaan. Sillaitkaa syntyi ensimmäinen suuri waino pakanain puolelta kristityitä vastaan keisari Neeron aikana. Tässä wainossa mestattiin myös Paawali Roomassa w. 66 l. 67 Kr. j. — Samojen tietojen mukaan oli myöskin Pietari, joka saarnasi Paalestiinassa, Syyriassa ja Babyloniaassa, tullut Roomaan ja ollut sen seurakunnan esimiehenä jonkun aikaa ja wihdoin kärsinyt martyri-tuoleman siellä samana vuonna kuin Paawali. Hän ristiin nautit-

tiin, kertomuksen mukaan, pää alaspäin. — Jaakob, Herran weli, oli kauwan aikaa Jerusalemin seurakunnan johtajana. Kun maaherra Festus oli kuollut, käytti silloinen ylimmäinen pappi wäliajan hyväkseen, ennenkuin uusi maaherra tuli, ja antoi kiwittää hänet kuoliaaksi (w. 62 Kr. j.). — Apostoli Johanneksesta tiedetään warmaan, että hän loppupuolella ikäänsä oleskeli Efesuksessa. Keisari Domitianus ajoi hänet maanpakoon Patmos=saareen, Miletuksen edustalla. Keisari Nerva antoi hänelle palaamisluvan; ja hän kuoli keisari Trajanuksen aikana noin 100 vuoden wanhana.

Muista Herran Jesuksen apostoleista ei meillä ole mitään luotettawia tietoja.

66. Uuden Testamentin pyhät kirjat.

Ne kirjat, jotka muodostawat niin kutsutun Uuden Testamentin, puhuwat uudesta liitosta, jonka Jumala teki Kristuksen kautta koko ihmiskunnan kanssa Golgatalla. Ne owat kaikki kirjoitetut kreikan kielessä ja owat apostolien tahi heidän oppilastensa kirjoittamat.

I. Historialliset kirjat:

1) 4 Ewankeliumia, joita nimitetään niin siitä syystä, että ne sisältäwät sen sulosanomman (= ewankeliumin), että Jumalan Poika on kärsimisellessään ja kuolemallaan pelastanut ihmiskunnan synnistä. Tekijöitten nimien johdosta nimitetään ne: a) Matteuksen ewankeliumi, jonka tekijä oli ollut publikaani ja sittemmin tuli apostoliksi; b) Markuksen ewankeliumi, jonka tekijä oli Barnabaan sijaren poika ja Paawalin seuraaja hänen ensimmäisellä lähetyksensä matkallaan, sittemmin Pietarin seuraaja; c) Luukkaan ewankeliumi, jonka tekijä oli lääkäri ja Paawalin seuraaja hänen matkoillaan; d) Johanneksen ewankeliumi, jonka tekijä oli apostoli. Kaikki kertowat meille Herran Jesuksen maallisen elämän waiheita.

2) Apostolien Teot, joka on Luukkaan kirjoittama. Luukas alkaa tässä kertomuksensa Wapahtajan taiwaasen astumisesta ja jatkaa sitä Paawalin roomalaiseen wankeuteen saakka. Siis on uudessa Testamentissa 5 historiallista kirjaa.

II. Opetuskirjat:

Nämät ovat kaikki lähetykskirjeitä (= epistoloita) joko koko seurakunnille taikka yksityisille kristityille ja sisältävät opetuksia uskosta ja kristillisestä elämästä sekä neuvoja ja varoituksia. Epistolat ovat: 1) Roomalaisille; 2) 2 Korinttilaisille; 3) Galatialaisille; 4) Efesiläisille; 5) Filippiläisille; 6) Kolosilaisille; 7) 2 Thessalonikalaisille; 8) 2 Timoteukselle; 9) Titukselle; 10) Filemonille; 11) Heprealaisille; 12) 7 katoolista eli yleistä kirjettä: a) 2 Pietarin; b) 3 Johanneksen; c) Saakobin ja d) Juudaksen epistola. Siis yhteensä 21 opetuskirjaa. 13 ensimmäistä on Paawali kirjoittanut; epistolat Timoteukselle ja Tiitukselle nimitetään Pastoraali- eli Paimenkirjeiksi. Heprealaisepistolaa kirjoittajaa ei tunneta.

III. Profeetallinen kirja:

Ainoa tällainen on Johanneksen Ilmestys, jonka apostoli Johannes on kirjoittanut ja jossa hän on kertonut meille nähtynsä Patmos-saarella.

Nämät kirjat, luvultaan yhteensä 27, koottiin vähitellen yhteiseksi kokoelmaksi. Vuonna 393 pidetyssä kirkon kokouksessa Hippoksissa hyväksyttiin yllä mainitut 27 kirjaa Jumalan hengen vaikutuksesta kirjoitetuina kirjoina ja otettiin semmoisina Uuden Testamentin Kanoniin. Sen jälkeen ei ole kristillinen seurakunta niihin mitään lisännyt eikä niistä mitään ottanut pois.

Raamatun Historian Aikataulu.

1. Vanha Testamentti.

ennen Kr.	
4000	Luominen. Adam.
2400	Bedenpaisumus. Noak.
2000—1800	Patriarkkain aikakausi.
1900	Jaakob muuttaa Egyptiin.
1851	Joosef † 110 vuoden vanhana.
1572	Moosoksen syntymä.
1500	Moosēs wie Israelin Egyptistä.
1460	Joosua menee Jordanin yli.
1400—1100	Tuomarien aika.
1075	Saul kuningas.
1055—1015	Daawidin hallitus aika.
1015—975	Salomon hallitus aika.
1000	Salomon temppelin valmistus.
975	Waltakunnan jako.
900	Ahab ja Elija. Josafat Juudasja.
800	Jerobeam II Israelin kuningas. Usija Juudasja.
722	Israelin waltakunnan häwiö. Assyrialainen wankuus. Siskija.
609	Josija †.
606	Nebukadnesar ensi kerta Jerusalemissa. Ensimmäiset wangit (Daniel) wiedään.
606—536	Baabelin wankuus.
599	Nebukadnesar toinen kerta Jerusalemissa. Hesekiel.
588	Jerusalemin walloitus. Juudan waltakunnan häwiö.
536	Serubbabel.
516	Temppeli walmis.

458	Ezra.
445	Nehemia. Malakias.
332	Aleksanteri Suuri valloittaa Palestiinan maan.
323—203	Juudalaiset Egyptin wallan alaisina.
203—142	Juudalaiset Syyrian wallan alaisina.
167	Mattabealaisten kapina alkaa.
161	Juudas Mattabi †.
142	Simon etnarffi ja ylimmäinen pappi.
40	Herodes Suuri kuningas.
4	Jesuz Kristus syntynyt.

2. Uusi Testamentti.

R. j.	
25—36	Pontius Pilatus maaherrana Judeassa.
27	Johannes Kastaja saarnaa.
27—30	Jesuksen julkinen vaikutus.
30	Jesuksen kuolema, 33 vuotta hänen syntymisensä jälkeen.
35	Sauluksen kääntyminen.
39	Herodes Agrippa I Tetrarffa.
44	Jaakob vanhempi †.
45—47	Paawalin ensimmäinen lähetysmatka.
50	Seuratuntakokous Jerusalemissa.
52	Agrippa II kuningas.
51—54	Paawalin toinen lähetysmatka.
55—59	Paawalin kolmas lähetysmatka.
59	Paawalin wankeus alkaa.
59—61	Wankeus Kesareassa. Felix.
61	Festus. Paawalin matka Roomaan.
62	Paawali tulee Roomaan. Jaakob vanhurskas †.
66 l. 67	Paawali †. Pietari †.

Lyhyt Palestiinan Maantieto.

1. **Maa.** Palestiina l. Kanaan, luvattu maa, rajoittuu P:ssä Libanonin ja Hermonin vuoriin, E:ssä Välimeren, E:ssä Arabian ja S:ssä Syyrian korpuiin sekä Lu:ssa Foinikiaan. Naapurikansoja oli: Lo:ssa Filistealaiset, E:ssä Amalekilaiset ja Edomealaiset, Ka:ssa Moabilaiset, Midianilaiset ja Ammonilaiset. Idässä, Eufrat ja Tigris wirtojen välillä ja wiereessä, olivat Mesopotamia (wirtojen välillä), Assyria (Tigrisin itäpuolella, pääkaupunki Ninive) ja Babylonia (myös Sinear, osaksi Eufraatin lounaisella puolella, pääkaupunki Babylon) Lo:ssa Arabian kormen toisella puolella oli Egyptin maa, jonka koillisessa osassa (Gosen) Jaakob perheineen asui.

2. **Wuoret.** P:ssä Libanon ja Hermon; Jordanin länsipuolella: Tabor, Karmel, Gilboa, Efraimin vuori (jossa Garitsim); länsipuolella Kuollutta merta: Juudan vuori (jossa Olymäki); itäpuolella Kuollutta merta: Nebo.

3. **Wesistöt.** Maan pääwirta on Jordan, joka alkuen pohjoisista wuorista juoksee Meromin ja Genesaretin (Galilean l. Tiberiaan meren) läpi ja laskeuu Kuolleesen mereen. Sen laakso on maan matalin paikka. Idästä laskeuwat Jordaniin Jarmuk, Kirit ja Jabbok. Kuolleesen mereen laskeuu myös Kidron, Wälimeren Rison.

4. **Maan jako.** Walloitettuaan Kanaanin maan, jakoi Joo-sua sen 12 osaan Israelin sukukuntien mukaan. Salomon kuoleman jälkeen jaettiin maa kahteen kuningaskuntaan, Israelin ja Juudan waltakuntaan. Wapahtajan aikaan oli maa jaettu 4:ään maakuntaan: 1) Jordanin länsipuolella: Judea, Samaria ja Galilea; 2) itäpuolella Jordania: Perea.

1) Judeassa, joka käsitti Juudan, Simeonin, Benjamin, Danin ja osaksi Efraimin suwun maat, oli seuraawat kaupungit merkillisimmät: Gatja, Hebron, Betlehem, Jerusalem (rakennettu neljälle kunnalle: Beseta, Akra, Siion ja Moria), Jeriko, Betel, Toppe ja Kesarea.

2) Samariassa, maan keskiosassa, joka käsitti pohjoisosan Efraimin suvun ja länsiosan Manasssen suvun sekä suurimman osan Issakarin suvun maasta, olivat tärkeimmät kaupungit: Silo, Sikem ja Samaria.

3) Galileassa, joka käsitti Sebulonin, Asserin ja Naftalin suvun maat sekä osan Issakarin suvun maasta, olivat seuraavat paikat tärkeimmät: maakunnan keskiosassa: Nain, Nasaret, Kaana ja Zisreel ja Genesaretin rannalla: Tiberias, Magdala, Betsaida ja Kapernaum.

4) Perea sijälsi Ruubenin ja Gadin suvun sekä puolen Manasssen suvun maasta. Kaupungit: Dan, Gadara, Makabros, Kesarea (Filippi) ja Betsaida Julias.

5. **Uukkaat.** Maan alkuaukkaat, Kananealaiset, hävisivät vähitellen, kun Israelilaiset (Israelin lapset, Hebrealaiset, Juudalaiset) valloittivat maan. Salmanašarin toimen kautta siirrettiin maahan Assyrialaisia, jotka sekoittuivat maan asujanten kanssa, ja niistä tuli sitten Samarialaisten kansa. Uukasluku oli Daavidin ja Salomon aikoina 5 miljoonaa, Wapahtajan aikana 2—3 miljoonaa.

Maan suurin pituus P:sta E:ään oli noin 246 kilometriä, sen suurin leveys lännestä itään noin 150 kilometriä ja sen avaruus noin 29,500 neliökilometriä.

Kustannuksellamme on ennen ilmestynyt:

Karl Ervast, Raamatun Historia, Jumalan sanan mukaisesti toimitettu. Oppikoulujen tarpeeksi.

Hinta 1: 75.

Tämä oppikirja on saanut hyvin kiittävän arvostelun osakseen. Maamme Tuomiokapitulit ovat Senaattiin jätetyissä lausunnoissa kiittäneet sitä edellisiä oppikirjoja samassa aineessa etevämmäksi. Kuopion Tuomiokapituli on lausunut, että se kaikissa suhteissa on etewin nykyään suomeksi löytyvä Raamatun historia.

Sanomalehdistöksä on sitä myöskin hyvin edullisesti arvosteltu.

Pitemmässä kiittävässä arvostelussa lausuu lehtori **M. Rosenbahl** kirjasta m. m. seuraavaa:

„Si tarvitse kauan silmällä tätä kirjaa, ennenkuin huomaa sen lähteneen kokeneen, taitavan ja aineensa täysin perehtyneen opettajan kynästä. Pyydämme tässä huomauttaa ainoastaan muutamista tämän kirjan ansiosta, wakuutettuina siitä että lukija huomautuksetakin semmoisia miltei joka sivulta löytää.“

„Lausuen ilomme siitä, että Suomen oppikoululla wihdoinkin on tarjona hyvä oppikirja Raamatun Historiassa — — uskallamme vielä toivoa, että hra Ervast ottaa toimittaaksensa oppikirjoja tässä tärkeässä aineessä myöskin kansakouluille ja walmistawille kouluille lyhentämällä kirjaansa ja sowitztelemalla sen sijällystä ja muotoa mainittua tarfotusta warten. Tällaisia oppikirjoja löytyy kyllä muitakin — — — — waan ne eiwät woisi wetää wertoja hra Ervastin kirjasta tehdyille otteille, jos nim. hän tämmöiseen työhön ryhtyisi.“

(Suomen Kaswatusopillisen Yhdistyksen Wikakauskirja 1893. 1 wihko).

Tässä lausuttu toiwomus on nyt totentunut, kun yliopettaja Ervast lähettää kansakouluja warten aijotun Raamatun historian julkisuuteen.

Kustannusosakeyhtiö Otawa.